తాళ్ళపాక పద సాహిత్యము సంపుటము

అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు

అన్నమాచార్య ప్రాజెక్టు
తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు

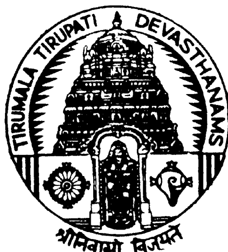
తాళ్లపాక పదసాహిత్యం - సంపుటం - 2

అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు

(తాళ్లపాక అన్నమాచార్య విరచితములు)

పరిష్కర్త

కీ॥ శే॥ గౌరిపెద్ది రామసుబ్బశర్మ

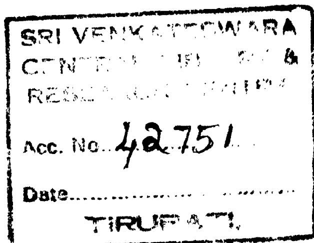

ప్రచురణ

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు

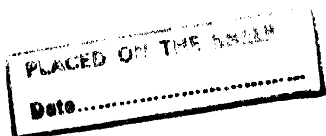
1998

ప్రథమ ముద్రణ : 1981
ద్వితీయ ముద్రణ : 1998

ప్రతులు : 2,000

ప్రచురణ :
శ్రీ M.K.R. వినాయక్, I.A.S.
కార్యనిర్వాహణాధికారి
తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు
తిరుపతి.

ముద్రణ :
త్రివేణి ఆఫ్‌సెట్ ప్రింటర్స్
14/264, ఈడేపల్లి
మచిలీపట్నం - 1
ఆంధ్రప్రదేశ్

విన్నపము

ఇందరికి అభయంబు లిచ్చు చేయి
కందువగు మంచిబంగారు చేయి ॥

కలియుగ ప్రత్యక్షదైవమైన శ్రీ వేంకటేశ్వరుని వైభవాన్ని, మాహాత్మ్యాన్ని, తత్త్వాన్ని 32,000 అధ్యాత్మ, శృంగార సంకీర్తనలుగా రచించినవాడు తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు. ఇందులో మనకు సుమారు 13,000 సంకీర్తనలు మాత్రమే లభించాయి. వీరి పుత్రుడు తాళ్లపాక పెదతిరుమలాచార్యులు, మనుమడు తాళ్లపాక చినతిరుమలాచార్యులు పదకవులే ! తాళ్లపాక కవులు క్రీ॥శ॥ 15-16 శతాబ్దాలకు చెందినవారు. వీరి స్వస్థలం ఆంధ్రప్రదేశ్‌లోని కడపజిల్లా రాజంపేట తాలూకా తాళ్లపాకగ్రామం.

క్రీ॥శ॥ 15వ శతాబ్దంలో వైష్ణవమత ప్రచారం కోసం తిరుమలను కేంద్రంగా చేసుకొని శ్రీ వేంకటేశ్వరాంకితంగా వేలకొలది సంకీర్తనలను, ఇతర సాహిత్య ప్రక్రియలను రచించినవారు తాళ్లపాకకవులు. శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామివారి సేవలో తరించిన ధన్యమూర్తులు.

తాళ్లపాక పదకవిత్రయంగా కీర్తిగడించిన తాళ్లపాక అన్నమాచార్యుల, తాళ్లపాక పెదతిరుమలయ్య, తాళ్లపాక చినతిరుమలయ్యల సంకీర్తనల రాగిరేకులు తిరుమలలో శ్రీవారి ఆలయంలో 'తాళ్లపాక అర'లో లభించాయి.

తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనల భాండాగారం గూర్చిన మొదటి శాసనం క్రీ॥శ॥ 1530 సంవత్సరంలో కనిపిస్తుంది. తదుపరి క్రీ॥శ॥ 1545, 1547, 1554, 1558 సంవత్సరాల నాటి శాసనాల్లోను సంకీర్తనభాండాగారం గూర్చిన ప్రస్తావన కనిపిస్తుంది. ఇవి తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానాల శాసనాలు.

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములవారు క్రీ॥శ॥ 1922 సంవత్సరం నుండి తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనల ముద్రణకు పూనుకొన్నారు. క్రీ॥శ॥ 1922 సంవత్సరం నుండి క్రీ॥శ॥ 1992 సంవత్సరం వరకు తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనల సంపుటాల ముద్రణలో వివిధ దశలు కనిపిస్తాయి.

1922 సంవత్సరంలో తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానాలవారు రాగిరేకుల్లోని తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనలను వ్రాతప్రతుల్లో వ్రాయించటానికి పూనుకొన్నారు.

1935-38 సంవత్సరాల్లో తాళ్లపాక లఘుకృతులు, తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనలు సంపుటాలుకొన్ని వెలువడ్డాయి.

1947-65 సంవత్సరాల్లో తాళ్లపాక కవుల అధ్యాత్మ, శృంగార సంకీర్తనలు కొన్ని సంపుటాలు ముద్రించబడ్డాయి.

1947-1965 సంవత్సరాల మధ్యకాలంలో నిరాఘాటంగా కొనసాగిన తాళ్లపాక పదకవుల సంకీర్తనల ముద్రణ తరువాత ఒక దశాబ్దంపాటు కొనసాగలేదు.

1975-1986 సంవత్సరాల మధ్యకాలంలో తాళ్లపాక పదకవుల సంకీర్తనలు కొన్ని సంపుటాలు వరకు, మరియు అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు కొన్ని సంపుటాలు పునర్ముద్రింపబడ్డాయి.

తదుపరి 1992 సంవత్సరంలో ఒక సంపుటం ముద్రింపబడినది.

ఇంతేకాక తాళ్లపాక అన్నమాచార్యుల జీవిత చరిత్ర, తాళ్లపాక కవుల ఇతర సాహిత్య ప్రక్రియలను ఈ దశల్లోనే తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం ముద్రించింది.

ఈ వివిధ దశల్లో తాళ్లపాక పదకవుల సంకీర్తనలను రాగిరేకులనుండి పరిష్కరించిన మహాపండితులు కీ॥శే॥ సాధు సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రి, పండిత విజయరాఘవాచార్య, వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి, రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణశర్మ, పి.టి. జగన్నాథరావు, గౌరిపెద్ది రామసుబ్బశర్మ, శ్రీయుతులు ఉదయగిరి శ్రీనివాసాచార్యులుగారలు.

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు 1978 సంవత్సరంలో అన్నమాచార్య ప్రాజెక్ట్ స్థాపించినప్పటినుండి తాళ్లపాక అన్నమాచార్య సంకీర్తనలకు దేశవ్యాప్తంగా విశేషవ్యాప్తి ఏర్పడింది. తాళ్లపాక అన్నమాచార్యుల, ఇతర తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనలు సాహితీవేత్తలకు, సంగీత విద్వాంసులకు వరకవిత్వ వాణీవీణా నినాదాలైనాయి. ఈ సంకీర్తనలు భక్తులకు మోక్ష మార్గాన్ని తెలిపే విశిష్టరచనలు. పరిశోధకులకు, సాహిత్యచరిత్రకారులకు కొంగుబంగారమై విలసిల్లుతున్నాయి. తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనలకు సంగీత, సాహిత్య, భక్తలోకంలో నేడువున్న ఆదరణ ఎనలేనిది.

ఈ ఆవశ్యకతను గుర్తించి వివిధ దశల్లో పరిష్కరింపబడి, ముద్రించబడిన తాళ్లపాకకవుల సంకీర్తనలను ఒక్కసారిగా సమగ్రరీతిలో ముద్రించడానికి తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానాల యాజమాన్యం సంకల్పించింది.

ప్రథమత: తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనలను సమగ్రంగా 29 సంపుటాలుగా లోకానికి అందిస్తున్నాం.

తాళ్లపాక పదకవుల సంపుటాల పునర్ముద్రణ ప్రణాళిక రూపొందించుటలో సహకరించిన శ్రీ ఉదయగిరి శ్రీనివాసాచార్యులుగారికి (తాళ్లపాక వాఙ్మయపరిష్కర్త) విద్వాన్ శ్రీ సింగరాజు సచ్చిదానందం గారికి (విశ్రాంత తెలుగు అధ్యాపకులు, తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానాలు) ఆచార్య కె. సర్వోత్తమరావుగారికి (డీన్, హ్యూమానిటీస్ & ఎక్స్‌టెన్షన్ స్టడీస్, శ్రీ వేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయం, తిరుపతి) డా॥ ఆచార్య ఎం. శ్రీమన్నారాయణమూర్తిగారికి (డైరెక్టర్, శ్రీ వేంకటేశ్వర ప్రాచ్య పరిశోధనాసంస్థ, శ్రీ వేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయం, తిరుపతి) మరియు ఈ సంపుటాల ముద్రణలో సాహిత్యపరంగా నిర్మాణాత్మకమైన సూచనలందించిన డా॥ముదివేడు ప్రభాకరరావు M.A.,Ph.D గారికి, (పరిశోధకులు, శ్రీ వేంకటేశ్వర ప్రాచ్య పరిశోధనాలయం, తిరుపతి) హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతాంజలులు అర్పిస్తున్నాము.

దీని తర్వాత తాళ్లపాక కవుల లఘుకృతులు, ఇతర కావ్యాలు వెలువరించడానికి ప్రణాళిక సిద్ధంచేస్తున్నాం.

ప్రస్తుతం వెలువడుచున్న తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనల సంపుటాలు శ్రీ వేంకటేశ్వర స్వామివారి కృపా కటాక్షంచే భక్తజనామోదం పొందగలవని విశ్వసిస్తున్నాం.

M.K.R. వినాయక్
కార్యనిర్వహణాధికారి
తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు

నివేదిక

క్రీ॥శ॥ 15వ శతాబ్దంలో భక్తి ప్రపత్తి దేహాత్మైశ విచారాదులను తెలిపే అధ్యాత్మసంకీర్తనలు; జీవాత్మ, పరమాత్మల ఐక్యాన్నిచాటే అమలిన దివ్య శృంగార సంకీర్తనలు రచించినవారు తాళ్లపాక కవులు. సకల దేవతా స్వరూపమైన శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి తత్త్వాన్ని ఎన్నోవేల సంకీర్తనలద్వారా లోకవిదితంచేసి ఆత్మకల్యాణంతోపాటు లోక కల్యాణం సాధించిన వారు తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు, వీరి పుత్రుడు తాళ్లపాక పెదతిరుమలాచార్యులు, మనుమడు తాళ్లపాక చినతిరుమలాచార్యులు. శ్రీ వేంకటేశ్వరుని పరతత్త్వంగా భావించి ఉభయ విభూతినాయకుడైన ఆ స్వామి కల్యాణగుణాలను ఎన్నోవేల సంకీర్తనల్లో కీర్తించారు. శరణాగతి తత్త్వాన్ని ప్రబోధించారు.

క్రీ॥ శ॥ 15వ శతాబ్దంలో శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామివారి నందకాంశ సంభూతుడుగా తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు జన్మించాడు. తన పదహారవయేట శ్రీ వేంకటేశ్వరుని సాక్షాత్కారం పొంది స్వామి ఆదేశంతో సంకీర్తనరచనకు శ్రీకారం చుట్టి ఆనాటినుండి జీవితాంతంవరకు దినమునకు ఒక్క సంకీర్తనకు తక్కువ కాకుండా సంకీర్తన రచన సాగించాడు. పల్లవి, చరణాలతో కూడిన సంకీర్తన రచనకితడు మార్గదర్శకుడై 'పదకవితాపితామహుడ'ని కీర్తి గడించాడు. అన్నమయ్య పదాలలో సంగీతం, సాహిత్యం, భగవద్భక్తి త్రివేణీ సంగమంలా మేళవించాయి.

శ్రీ వేంకటేశ్వరుని పరతత్త్వమూర్తిగానే కాకుండా వివిధ ఆగమ సంప్రదాయాల్లో వినుతుడైన వైభవమూర్తిగా కూడా అన్నమయ్య కీర్తించాడు. ఆంధ్రవాగ్గేయకారుల్లో అనేక వైష్ణవ క్షేత్రాలను సందర్శించి ఆయాక్షేత్ర మూర్తులపై వివిధ సంకీర్తనలను రచించిన ఘనత తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులదే!

అన్నమయ్య భగవత్తత్త్వాన్ని అనేక జానపద గేయరీతుల్లో రచించి సామాన్యులకు అందించే ప్రయత్నంచేశాడు. అన్నమయ్య గ్రాంథిక, శిష్టవ్యావహారిక, వ్యావహారిక భాషాశైలులలో సంస్కృతాంధ్ర సంకీర్తనల్ని రచించాడు. జానపదుల జీవద్భాషను సర్వతంత్ర స్వతంత్రంగా వాడి సంకీర్తనల రచనాశైలిలో తర్వాతి వాగ్గేయకారులకి మార్గదర్శకుడైనాడు.

అన్నమయ్య పదాలు శ్రీ వేంకటేశ్వరముద్రాంకితాలు. వీరి బాటను అనుసరించిన వారు తాళ్లపాక పెదతిరుమలాచార్యులు, తాళ్లపాక చినతిరుమలాచార్యులు.

ఇహపర శ్రేయోదాయకమైన తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు, ఇతర తాళ్లపాకకవుల సంకీర్తనలను భక్తజనానికి అందించాలని తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు 1978 సంవత్సరంలో సంకల్పించి అన్నమాచార్య ప్రాజెక్ట్‌స్థాపించింది. అప్పటినుండి అన్నమాచార్య ప్రాజెక్ట్ కళాకారులచే గానంచేయబడిన తాళ్లపాక అన్నమాచార్యుల, ఇతర తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనలు ఆంధ్ర ప్రదేశ్‌లోనే కాక, ఆంధ్రేతర రాష్ట్రాలలో కూడా బహుళ ప్రచారం, ప్రాచుర్యం పొందాయి.

అన్నమాచార్య ప్రాజెక్ట్ తాళ్లపాక అన్నమాచార్య, ఇతర తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనల ప్రచారం-పరిశోధన -రికార్డింగ్ శాఖల సమన్వయంతో వివిధ కార్యక్రమాలను నిర్వహిస్తున్నది. అన్నమాచార్య ప్రాజెక్ట్ కళాకారులచే వేలకొలదిగా సంగీత సభలు, పరిశోధకులచే సాహితీసమావేశాలు నిర్వహించింది. మరియు తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనలను ఆడియో క్యాసెట్లుగా విడుదలచేసి బహుజనామోదం పొందింది.

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానంచే 1949 సంవత్సరం నుండి ప్రతి సంవత్సరం అన్నమాచార్య వర్ధంతి ఉత్సవాలు, 1978 సంవత్సరం నుండి అన్నమాచార్య జయంతి ఉత్సవాలు జయప్రదంగా నేటికీ నిర్వహింప బడుచున్నవి. మరియు అన్నమాచార్య సంకీర్తనోత్సవాలు కుగ్రామ స్థాయినుండి మహానగరాలస్థాయివరకు జరుగుచున్నాయి. అన్నమాచార్య ప్రాజెక్ట్ వివిధ విశ్వవిద్యాలయాల

సమన్వయంతో తాళ్లపాక కవుల సాహితీ సదస్సులు నిర్వహిస్తున్నది. తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం 1978సం॥ నుండి తాళ్లపాక అన్నమాచార్యుల, ఇతర తాళ్లపాక కవుల సాహిత్యంపై వివిధ విశ్వవిద్యాలయాల్లో పరిశోధన చేసేవారికి ఉపకారవేతనం ఇచ్చి ప్రోత్సహిస్తున్నది. ఈ ప్రణాళిక క్రింద ఇప్పటివరకు దాదాపు 50 సిద్ధాంతవ్యాసాలు సమర్పింపబడ్డాయి.

తాళ్లపాక అన్నమాచార్యుల, ఇతర తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనలపట్ల నానాటికీ పెరుగుచున్న ప్రజాదరణ, మరియు 1935వ సంవత్సరం నుండి వివిధ దశల్లో ముద్రింపబడిన తాళ్లపాక అన్నమయ్య, తాళ్లపాక పెదతిరుమలయ్య, తాళ్లపాక చినతిరుమలయ్య సంకీర్తనల సంపుటాలు ఏనాడో చెల్లిపోయిన కారణంగా నేడు తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనల సంపుటాలు సమగ్రంగా పునర్ముద్రించవలసిన ఆవశ్యకత ఏర్పడింది.

పూర్వముద్రణ సంపుటాల్లోని పూర్వపరిష్కర్తల పీఠికలు యథాతథంగా ముద్రింప బడుచున్నాయి. పరిష్కర్తచే పీఠికలో సూచింపబడిన సంపుటాల సంఖ్యలు పూర్వముద్రణకు సంబంధించినవి. తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనల సంపుటాలు మొదటిసారిగా సమగ్రంగా పునర్ముద్రితమవుతున్నందువల్ల ముద్రణ, పాఠకుల సౌకర్యార్థం క్రమపద్ధతిలో వుండాలనే వుద్దేశ్యంతో పూర్వముద్రణ సంపుటాల సంఖ్యలు మార్చబడినవి. సంపుటాల సంఖ్యల మార్పులు ప్రత్యేకంగా పట్టికలో చూపబడింది.

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానానికి రాగిరేకుల్లో లభించిన తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనలు మొత్తం నేడు ముద్రించబడుచున్నందువల్ల సమగ్రమనే పదం సూచికంగా వాడబడింది.

భక్తిభావ విలసితాలైన తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనల సంపుటాలను సమగ్రంగా ముద్రించుటకు ఆమోదించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం ధర్మకర్తృత్వమండలి అధ్యక్షులు శ్రీకలిదిండి రామచంద్రరాజుగారికి, మరియు ధర్మకర్తృత్వమండలి సభ్యులకు మా హార్దిక కృతజ్ఞతాంజలి.

ఈ సంపుటాల ముద్రణకు అధికారికమైన ఆమోదాన్ని తెలిపిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానముల కార్యనిర్వహణాధికారి శ్రీ ఎం.కె.ఆర్.వినాయక్ I.A.S. గారికి కృతజ్ఞతాంజలి.

తాళ్లపాక పదకవుల సంపుటాల పునర్ముద్రణ ప్రణాళికరూపొందించుటలో సహకరించిన శ్రీ ఉదయగిరి శ్రీనివాసాచార్యులు గారికి (తాళ్లపాక వాఙ్మయపరిష్కర్త), విద్వాన్ శ్రీ సింగరాజు సచ్చిదానందంగారికి (విశ్రాంత తెలుగు అధ్యాపకులు, తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానాలు) ఆచార్య కె. సర్వోత్తమరావుగారికి (డీన్, హ్యూమానిటీస్ & ఎక్స్‌టెన్షన్ స్టడీస్, శ్రీ వేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయం, తిరుపతి) ఆచార్య ఎం. శ్రీమన్నారాయణమూర్తిగారికి (డైరక్టర్, శ్రీ వేంకటేశ్వర ప్రాచ్య పరిశోధనాసంస్థ, శ్రీ వేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయం, తిరుపతి) మరియు ఈ సంపుటాల ముద్రణలో సాహిత్యపరంగా నిర్మాణాత్మకమైన సూచనలందించిన డా॥ముదివేడు ప్రభాకరరావు M.A., Ph.D గారికి, (పరిశోధకులు, శ్రీ వేంకటేశ్వర ప్రాచ్య పరిశోధనాలయం, తిరుపతి) మా హార్దిక కృతజ్ఞతాంజలులు.

ఈ సంపుటాల ముద్రణలో సాంకేతికపరమైన సహకారాన్ని అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానముల ముద్రణాధికారి శ్రీ ఎం. లక్ష్మణరావుగారికి, వారి సిబ్బందికి, తి.తి.దే పౌరసంబంధ శాఖాధికారి శ్రీ పి. సుభాష్‌గౌడ్ గారికి కృతజ్ఞతాంజలులు.

డా॥ మేడసాని మోహన్ M.A., Ph.D
డైరక్టర్
అన్నమాచార్య ప్రాజెక్ట్
తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు
తిరుపతి.

తేది : 10-2-98

తాళ్లపాక పదకవుల సంకీర్తనల సంపుటాలు

సంఖ్యా వివరణ పట్టిక - 1998

సంపుటాలు	మునుపటి సంఖ్య	ఇప్పటి సంఖ్య	సంకీర్తనాచార్యుని పేరు
అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు	1	1	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు	2	2	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు	3	3	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు	10+11(1,2భాగాలు)	4	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	12	5	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	4	6	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	13	7	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	14	8	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	15	9	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
అధ్యాత్మ, శృంగార సంకీర్తనలు	16	10	తాళ్లపాక చినతిరుమలాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	17	11	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	18	12	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	19	13	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	20	14	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు	21	15	తాళ్లపాక పెదతిరుమలాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	22	16	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	23	17	తాళ్లపాక పెదతిరుమలాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	24	18	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	25	19	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	26	20	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	27	21	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	28	22	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	29	23	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు

శృంగార సంకీర్తనలు	30	24	తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	31	25	తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	32	26	తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులు
*శృంగార సంకీర్తనలు	33	27	తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులు
*శృంగార సంకీర్తనలు	34	28	తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులు
*శృంగార సంకీర్తనలు	35	29	తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులు

* తాళ్ళపాక పదసాహిత్యం మొదటిసారిగా సమగ్రంగా పునర్ముద్రణచేయబడుచున్నది. ఈ సందర్భంగా సంకీర్తనల సంపుటాల సంఖ్యలు క్రమపద్ధతిలో ఉండాలనే వుద్దేశ్యంతో మార్పులు చేయబడి, పై పట్టికలో చూపబడినవి. పై పట్టికలోని మునుపటి సంఖ్య వరుసలో సూచింపబడిన 33, 34, 35 సంపుటాలు ఇంతవరకు ముద్రింపబడలేదు. ఇప్పుడు ప్రథమంగా ప్రచురింపబడుతున్నాయి. అయినప్పటికి ప్రస్తుతం 1998 సం॥లో క్రొత్తగా 1వ సంపుటం నుండి ఇవ్వబడిన క్రమ సంఖ్యలు ఈ ప్రథమ ముద్రణ సంపుటాలకు చేర్చబడినవి. వివిధ దశలలో 5, 6, 7, 8, 9 సంపుటాలు ప్రస్తుతం 1, 2, 3 సంపుటాలుగా గ్రహింప వినతి. వివరములకు ఆయా సంపుటాల పీఠికలు చదువగలరు. ఈ మార్పును సహృదయ పాఠకులు గమనించగలరు.

పీ ఠి క

రామానుజీయసిద్ధాంతరక్షావిహారణవ్రతం।
ఆత్మసాత్కృతశేషాద్రినాయకం తం భజేఽన్నమమ్॥

పాతకాలమున 50 రేకుల కొక సంపుటముగ ముద్రణమంది చెల్లిపోయిన అధ్యాత్మకీర్తనలసంపుటములలో, ఇప్పుడు వంద రేకుల కొకసంపుటముగ వెలువరించువానిలో రెండవసంపుట మిది. ఇందులో అధ్యాత్మకీర్తనముల 101 రేకునుండి 150 రేకుల వరకుగల 50 రేకుల లోని 284 సంకీర్తనములను, 6-వ సంపుటముగా శ్రీ అర్చకం ఉదయ గిరి శ్రీనివాసాచార్యులవారు 1951 లో ప్రచురించిరి. ఈ 50 రేకు లలో 121 నుండి 130 వరకుగల 10 రేకులు నాడూ నేడూ కూడ దొరకలేదు.

అదేసంవత్సరమున 151 నుండి 200 రేకుల వరకుగల 50 రేకుల-లోని 285 పాటలను, పూజ్యపాదులు కీర్తిశేషులు రాళ్లపల్లి అనంత కృష్ణశర్మగారూ, శ్రీ అర్చకం ఉదయగిరి శ్రీనివాసాచార్యులును కలిసి 7-వ సంపుటముగా వెలయించిరి. ఆ రెండుసంపుటములకు చెందిన 100 రేకులలోని 519 అధ్యాత్మకీర్తనలు ఇప్పు డీ రెండవసంపుట-మున సుపరిష్కృతపద్ధతిలో వెలువరింపబడుచున్నవి.

పూర్వపరిష్కరణమునకు ఇప్పటి పరిష్కరణమునకు ఏవైన భేదములున్నచో అవియన్నియు, పాదదీపికలో (Foot notes) ౧,౨,౩ వగైరా గుర్తులతో సూచించియున్నాను.

నేను పరిష్కరించిన ప్రతిసంపుటమునందు పీఠికలో ఏదోవొక వ్యాకరణ విశేషమును చర్చించుచూ వచ్చితిని. అధ్యాత్మసంకీర్తనల-సంపుటములందుమాత్రము వేదాంతవిషయములకే పీఠికలో ప్రాధాన్య మివ్వదలచితిని. అధ్యాత్మకీర్తనల తొలివంద రేకులకు సంబంధించిన-

మొదటిసంపుటములో, 'అన్నమయ్య వేదాంతము' అను విషయముపై సంగ్రహముగ చర్చ సాగించితిని. ప్రకృత సంపుటమునందు ప్రపత్తి - శరణాగతి - పంచసంస్కారముల*ను గూర్చి లఘువుగ చర్చింపదలచితిని. తొలుత శరణాగతినిగూర్చి విచారింతము.

శరణాగతి

'శరణం యథాతథా ఆగతిః' అని విగ్రహవాక్యము కావచ్చు. ఆగతిః అను పదము విరువసిచో శరణాగతి యను దీర్ఘము కుదురదు. శరణశబ్దము అకారాంతము గదా! "శరణం గృహరక్షిత్రోః" అని అమరము గృహమును, రక్షకుడైన వానిని ఈ శబ్దము చెప్పుచున్నది. కాని పాంచరాత్రమునకు సంబంధించిన సంహితలలో

"ఉపాయే గృహరక్షిత్రోశ్శబ్దః శరణమిత్యయం
వర్తతే, సాంప్రతం చైష ఉపాయార్థైకవాచకః"

(అహిర్బుధ్న్యసంహిత. 3—7—28)

ఉపాయమునకుగూడ ఈశబ్దము వాచకమనీ, శరణాగతి శబ్దమునందు ఉపాయమే ప్రధానముగ గ్రహింపబడినదనీ తెలియుచున్నది. భక్తుని పరమపదమునకు తీసికొనిపోవుటకు, భగవంతు డొకడే సాధనము అని దాని అర్థము. ఈ శరణాగతి అరువిధములుగ పేర్కొనబడినది.

---

* శరణాగతి పంచసంస్కారములనుగూర్చి వాతు సతీర్థ్యులు, మహోపాధ్యాయులుగ నుండినవారు, సహృదయులు నగు శ్రీమాన్ టి. ఏ. కృష్ణమాచార్యుల నుండి, ప్రపత్తిని గూర్చి శ్రీమాన్ కందాడై-శేషాచార్యుల అంగ్రీకృతియగు 'రహస్యత్రయసారము' నుండి, శ్రీమాన్ కుంటిమద్ది శేషశర్మగారి 'శ్రీమద్రామాయణ సమాలోకనము' నుండియు విషయములు గ్రహింపబడినవి.

ఆనుకూల్యస్య సంకల్పః ప్రాతికూల్యస్య వర్జనం।
రక్షిష్యతీతి విశ్వాసః గో ప్తృత్వవరణం తథా।
ఆత్మనిక్షేపకార్పణ్యే షడ్విధా శరణాగతిః ॥

అని వచనము. ఈ ఆరింటియందును ఆత్మనిక్షేపము అంగిగా, తక్కినవి ఐదును దానికి అంగములుగా చెప్పబడుచున్నవి. యోగ మునకుకూడ యమ - నియమ - ఆసన - ప్రాణాయామ - ప్రత్యాహార ధ్యాన - ధారణ - సమాధులు అష్టాంగములుగా పేర్కొనబడినను, వానిలో సమాధి అంగిగా, తక్కినవి దానికి అంగములుగా పేర్కొన బడినట్లే, షడ్విధశరణాగతిలో కూడ మనము గ్రహింపవలసియున్నది.

1, అనుకూల్య సంకల్పము :

"శ్రుతిః స్మృతిః మమైవాజ్ఞా" అను భగవద్వచనాను సారము, శ్రుతిస్మృతులలో చెప్పబడిన నిత్యనైమిత్తికములందు, భగవద్విష యమునందు మాత్రమే శ్రద్ధ గలిగియుండునటుల సంకల్పించుకొనుట.

2. ప్రాతికూల్య వర్జనము :

భగవద్వ్యతిరిక్తములు, భగవద్విరుద్ధములు అగు విషయములను పరిత్యజించుట.

3. రక్షిష్యతీతి విశ్వాసము :

భగవంతుడు తప్పక నన్ను రక్షించును, అను గాఢశ్రద్ధ.

4 గో ప్తృత్వ వరణము :

నీవుతప్ప నాకు వేరు రక్షకుడు లేడు అని, భగవంతునినే తనకు రక్షకుడుగా నిర్ణయించుకొనుట.

5. ఆత్మ నిక్షేపము :

తనకు సంబంధించిన సర్వభారమును (పోషణము, రక్షణము, ఆపదలనుండి కాపాడుట, పరమగతికి తీసికొనిపోవుట వగైరాను) స్వామికే సమర్పించుట.

6. కార్పణ్యము :

నేను అకించనుడను, అన్యథా గతిలేనివాడను. నాకు నీవే దిక్కు. నన్ను తప్పక కాపాడవలెను అని, తన దీనత్వమును చాటుకొనుట.

ఈ ఆరింటిలోను పైన చెప్పినట్లు ఆత్మనిక్షేపము అంగిగా, తక్కినవి అంగములుగా పరిగ్రహించవలెను.

నిక్షేపాపరపర్యాయః న్యాసః పంచాంగసంయుతః ।
సన్న్యాస స్త్యాగ ఇత్యుక్తః శరణాగతిరిత్యపి ॥

అను వచనముతో స్పష్టమగుచున్నది. దీనిని భరన్యాసమని కూడ వ్యవహరించుచున్నారు. అందు కనియే సన్న్యాసము = ఇహాముత్ర ఫలభోగనిరాసము అని వ్యవహరించుచుందురు. ఇతరమతములలో సన్న్యాసాశ్రమమునకు పెద్దవిలువ కలదు. శ్రీవైష్ణవసంప్రదాయమునందు సన్న్యాసులకు అంతపెద్దవిలువ కానరాదు. శ్రీవైష్ణవుడుగ పుట్టినప్రతిప్రాణియు శరణాగతి పొందినవాడుగనే చెప్పబడుచున్నాడు. గృహస్థాశ్రమమును వదలియుండుటమాత్రమే శ్రీవైష్ణవసన్న్యాసులలో విశిష్టత. "ఋణాని త్రీణ్యపాకృత్య మనో మోక్షే నివేశయేత్" అను మనువచనము ప్రకారము దేవర్షిపితౄణములు మూడును చెల్లించినవెనుక సన్న్యాసము వీరిలో పద్ధతి. ఇతరమతములందు నైష్ఠికబ్రహ్మచారిగనే ఉండి "యదహరేవ విరజేత్ తదహరేవ ప్రవ్రజేత్" అను వచనము ప్రకారము బ్రహ్మచర్యాశ

మమునుండియే సన్న్యసించి పీఠాధిపతులగుట కలదు. ఇతరులలో కూడ గృహస్థాశ్రమమునుండి సన్న్యసించినవారికి అంత పెద్దవిలువ లేదనియే చెప్పవచ్చును.

శరణాగతి పద్ధతి

"అహమస్మ్యపరాధానా మాలయో౽కించనో౽గతిః
త్వమేవోపాయభూతో మే భవేతి ప్రార్థనామతిః
శరణాగతి రిత్యుక్తా సా దేవే౽స్మిన్ ప్రయుజ్యతామ్"

(అహిర్బుధ్న్య సంహిత 36–38)

అను వచనము ప్రకారము అకించనః = ఉపాయరహితః (ఏ ఉపాయము లేనివాడను), అగతిః = రక్షకాంతరరహితః (నన్ను రక్షించు వేరు దిక్కెవ్వడు లేనివాడను) అను భావముతో నీవే నన్ను దరి చేర్పుటకు ఉపాయభూతుడవు అని ప్రార్థించి శరణు పొందుటయే శరణాగతి. ఇట్లు శరణాగతుడైనప్పుడే. వీడు ఏదిక్కు లేనివాడు నన్నే నమ్ముకొన్నవాడు నేనే వీనిని తప్పక ఉద్ధరించవలెను అను భావముతో, స్వామి ఆ భక్తుని తప్పక ఉద్ధరించును అని శ్రీ వైష్ణవ సిద్ధాంతము. ఇందు కుదాహరణముగ గజేంద్రమోక్ష కథా వగైరాదులను ఉదాహరించుచుందురు. గజేంద్రుడు కొన్ని యేండ్లు మకరితో పోరాడి, తన బలముచేతనే మకరిని జయించి, తన్ను రక్షించుకొనగలనను ఉద్దేశముతో తాను పోరాడినంతకాలమూ, స్వామి తనకు పట్టనట్లే వుండివాడు. రానురాను ఆ గజేంద్రుడు క్షీణబలుడై, తనశక్తికి మించిన ప్రభుశక్తియే ఈ మకరిని చంపి నన్ను రక్షించగలదు

అను ఉద్దేశముతో భగవంతుని స్వరూపమును, శ్రుతిస్మృతులలో పేర్కొన్న దానిని గానము చేసినాడు. ఫలములేదు. తుదకు

నాయం వేద సమామ్నాతం యచ్ఛక్త్యాహంధియా హతః
తం దురత్యయమాహాత్మ్యం భగవంతమితోఽస్మ్యహమ్॥
(భాగవతము 8–3–29)

అను వచనముతో స్వామిని శరణాగతి పొందినాడు. అప్పుడే స్వామి కరుణించి, గజేంద్రుని తనవానినిగా స్వీకరించి పరుగెత్తి వచ్చినాడు. మకరిని చంపి కాపాడినాడు. ఈఘట్టమునందు పోతన స్పష్టముగ

ఓ కమలాప్త! యోవరద! యో ప్రతిపక్షవిపక్షదూర! కు-
య్యో! కవియోగివంద్య! సుగుణోత్తమ! యోశరణాగతామరా-
నోకహ! యో మునీశ్వరమనోహర! యోవిమలప్రభావ! రా
వే, కరుణింపవే, తలంపవే, శరణార్థిని నన్నుఁ గావవే॥
(ఆంధ్రమహాభాగవతము 8–92)

అను పద్యములో 'శరణార్థిని' అను పదమును ప్రయోగించి శరణాగతికి ఉన్న మహిమను చాటినాడు. సంస్కృత భాగవతములోని అహం=నేను; ఇతః=శరణంగతః, అస్మి=ఉన్నాను అను అర్థమునకు స్పష్టప్రతీకమిది.

★

ప్రపత్తి

'ప్రకృష్టం యథాతథా పద్యతే ఇతి ప్రపత్తిః అని విగ్రహము.

సాధనం భగవత్ప్రాప్తౌ సఏవేతి స్థిరామతిః
సాధ్యభక్తిః స్మృతా, సైవ ప్రపత్తిరితి గీయతే॥

అని భగవచ్ఛాస్త్రము.

ప్రపత్తిః = మానసికాధ్యవసాయాత్మకజ్ఞానము. భగవంతు డొక్కడే నాకురక్షకుడు అనుగట్టివిశ్వాసము.

"అభీష్టే దుస్సాధ్యే స్వత ఇతరతో వా క్వచన తత్
భరన్యాసం యాచ్ఞాన్విత మభివదంతి ప్రపదనం।
ఇతః పశ్చా దస్మద్గతనవిరపేక్షేణ భవతా
సమర్థ్యోఽసావర్థ స్త్వితి మతివిశేషం తదవిదుః॥

— రహస్యత్రయసారము, సాంగప్రపదనాధికారం—1.

దీనితో జీవుడు స్వామికి తనసర్వస్వమును సమర్పించుకొనుటయే ప్రపత్తి అని తెలియుచున్నది.

అహం మద్రక్షణభరో మద్రక్షణఫలం తథా।
నమమ శ్రీపతేరేవేఽత్యాత్మానం నిక్షిపేద్బుధః॥

— న్యాసదశకము.

ఇత్యాదులతో అహం = [భగవంతుని అపరప్రకృతియగు పంచభూతములతో సృష్టింపబడి, సుఖదుఃఖములకు లోనవుతూ మోహబద్ధుడగు సంసారిజీవుడు, అనంతసంసారములో తెలిసి తెలియక చేసినపనుల వలన కల్గినఆచార్యకృపావిశేషమువలన, ముక్తికి ఉపాయముగా ప్రపత్తినే గ్రహించదలచిన జీవుడు, నారాయణేతర దైవములను

ఆశ్రయింపనివాడు, ఇతర దైవతములకు బంటుకానివాడు, ప్రపత్తి తప్ప ఇతరోపాయములను ఆశ్రయింపని జీవుడు.] అగు నేను; న మమ=నాకుగా కాను, శ్రీపతే రేవ=లక్ష్మీపతికే నేను దాసుడను. అని ఆత్మానం = తనను నిక్షిపేత్ = సమర్పించుకోవలెను. అట్లనే మద్రక్షణభరః = నన్ను రక్షించుకొనే భారముకూడ, న మమ = నాకు కాదు; మద్రక్షణఫలం = నన్ను రక్షించినదానివల్ల లోకమునకు గాని, స్వామికిగాని, ఏదైనాకలిగే ఫలితముంటే అదికూడ, న మమ= నాకు కాదు; శ్రీపతే రేవ=ఇవన్నియు లక్ష్మీపతికే సమర్పితములగు చున్నవి. అని భరన్యాసమును చేయుటయే ప్రపత్తి అని వడగల సంప్రదాయమువారు చెప్పుచుందురు. త్రైవిధముగ శరణాగతి పొంది ఇట్లు భరన్యాసము చేసినవానిని, స్వామి తప్పక కటాక్షించి కడతేర్చు నని వీరిభావము. జీవునికి స్వరక్షణశక్తిగాని పరరక్షణశక్తిగాని లొత్తిగా లేదనియే

"స్వయం మృత్పిండభూతస్య పరతంత్రస్య దేహినః ।
స్వరక్షణే హ్యశక్తస్య కో హేతుః పరరక్షణే ॥

— రహస్యత్రయసారము 168 పుట.

ఇత్యాది శ్లోకములలో స్పష్టముగ అర్థమగుచున్నది. శరణాగతిలో చెప్పిన ఆత్మనిక్షేపమే "ఆత్మాత్మీయ భరన్యాసోహ్యాత్మనిక్షేప ఉచ్యతే" ఇత్యాదివాక్యములతో విశేషమగు భరన్యాసము నే ప్రపత్తిగా ఈతెగవారు భావించుచుందురు

వపురాదిషు యోపికోపివా గుణతోసాని యథాతథావిధః ।
తదయం తవపాదపద్మయో రహ మద్యైవ మయా సమర్పితః ॥

— రహస్యత్రయసారము 171 పుట.

అను ఆళవందార్ స్తోత్ర పద్యముకూడ ఈ ప్రపత్తికే ఎక్కువగ సహాయపడుచున్నది. ఒక్కమాటలో చెప్పవలెనంటే తననూ, తన

సర్వస్వమునూ స్వామికే సమర్పించి నేటినుండి, నేను నీవాడ ననుటయే శరన్యాసపరమార్థముగ కనబడుచున్నది శరణాగతికి ప్రపత్తికి పెద్దభేదము లేదని తెంగలవైష్ణవులు. శరణాగతి యున్నను ప్రపత్తి విశిష్టమైనదని వడగలవాండ్లును వ్యవహరించుకొనుచుందురు. మా అన్నమయ్య శరణాగతిని ప్రపత్తిని రెండింటిని పలుతావుల వాడి యున్నందున ఈయన తెంగలవాడో వడగలవాడో నిర్ధరించుట కష్టమనిపించుచున్నది.

నాదనామక్రియ

ప్రపన్నులకు విది పరమాచారము
విపరీతాచారము విడువఁగవలయు ॥ పల్లవి ॥

భగవదపచారము భాగవతాపచారముఁ
దగులక దేశాంతరము మాని
నగధరు శరణము నమ్మి యాచార్యుని
బగివాయువిదే పరమవైష్ణవము ॥ ప్రప ॥

దురహంకారము దుఃఖము సుఖమునుఁ
బొరయక ప్రాకృతుల పొంతఁ బోవక
దరిశనాభిమానాన ధర్మము వదలక
పరిశుద్ధి నుండుటే పరమవైష్ణవము ॥ ప్రప ॥

ఉపాయాంతరము లొల్లక భక్తి చేపట్టి
యెపుడూఁ దీర్థప్రసాదేచ్ఛతోడ
నిపుణత శ్రీవేంకటనిలయుఁడే గతియని
ప్రపత్తి గలుగుటే పరమవైష్ణవము ॥ ప్రప ॥

(ఈ సంపుటము పాట—317)

ఇంతకూ ఈ వ్యవహారములో దూరముగ నుండుటయే మంచిదని నాభావము.

నేటికాళ్ళపాకవంశీయులుమాత్రము వడగలనామము నే ధరించుచున్నారనుట నిర్వివాదము.

పంచ సంస్కారములు

శ్రీ వైష్ణవమతదీక్ష పుచ్చుకొనువారికి పంచ సంస్కారములు అతిప్రధానములు

తాపః పుండ్రః తథా నామ మంత్రో యాగశ్చ పంచమః
అమీ పరమసంస్కారా పారమైకాంత్యహేతవః ॥

1. తాపము :

తాపము = ముద్రాధారణము. రెండు భుజములందును శంఖ చక్రములు కాల్చి ముద్రించుకొనుట. దీనినే సమాశ్రయణమనియు-నందురు.

2. పుండ్రము :

ముఖమున ఊర్ధ్వపుండ్రము ధరింతురు. శ్రీ వైష్ణవమతదీక్ష ఇచ్చునపుడు ఆదీక్ష ఇచ్చుగురువే, ముఖముననున్న ఊర్ధ్వపుండ్ర-ములు కాక భుజములు, వక్షస్థలము, ఉదరము, కంఠము మొదలగు-స్థలములయందు మరి పదకొండు ఊర్ధ్వపుండ్రములు, దీక్షపొందు వానికి ధరింపజేతురు. ముఖమునందున్న దానితోకూడ ఈపదకొండు కలిసి ద్వాదశోర్ధ్వపుండ్రములుగా ప్రసిద్ధికెక్కినవి.

3. నామము :

నామకరణసమయమున తల్లిదండ్రులు పెట్టినపేరుకాక, దీక్షా సమయమున దీక్షానామముగ 'రామానుజదాసః' 'శ్రీనివాసదాసః' ఇత్యాదిపేర్లుంచి వ్యవహరింతురు. 'దీక్షాజన్మ తృతీయం స్యాత్' అని మంత్రశాస్త్రముగూడ.

4 మంత్రము :

వీరికి ప్రధానమంత్రము "ఓం నమోనారాయణాయ" అను అష్టాక్షరియే. ఇదికాక ద్వయమని రెండు మంత్రములను కూడ ఉపదేశింతురు.

1. శ్రీమన్నారాయణచరణౌ శరణం ప్రపద్యే
2. ఓం నమో భగవతే నారాయణాయ

అనునవి. ఈమంత్రములను నిత్యమూ యథాశక్తి జపించుచుండుట శ్రీవైష్ణవదీక్షలో ఒక భాగము.

5. యాగము :

ఈ శబ్దము 'యజ దేవపూజాయాం' అను ధాతువునుండి పుట్టినది. శ్రీ వైష్ణవమతసిద్ధాంతముప్రకారము భగవదారాధన పద్ధతినుపదేశింతురు. ఈ ఐదుసంస్కారములు పరమైకాంతులుగ (భగవంతునికి చాలసన్నిహితులుగ) నగుటకు కారణములని శ్రీ వైష్ణవ సిద్ధాంతము.

మన అన్నమయ్య ఈ పంచసంస్కారములను విష్ణునామక యతిచే పొందినట్లు చిన్నన్న తెలిపినాడు. వీరికి శరణాగతి, ఆశరణాగతి పొందినదానికి ఫలితముగా కూడా శ్రీమద్రామాయణ, భారత, వరాహపురాణములనుండి మూడు చరమశ్లోకములను ఉదాహరించుచుందురు.

"సకృదేవ ప్రపన్నాయ తవాస్మీతి చ యాచతే।
అభయం సర్వభూతేభ్యః దదామ్యేత ద్వ్రతం మమ॥"
— శ్రీమద్రామాయణము.

"సర్వధర్మాన్ పరిత్యజ్య మామేకం శరణం వ్రజ।
అహం త్వా సర్వ పాపేభ్యః మోక్షయిష్యామి మాశుచః॥"
— మహాభారతము.

స్థితే మనసి, సుస్వస్థే శరీరే సతి, యోనరః
ధాతుసామ్యే స్థితే స్మర్తా విశ్వరూపం చ మామజం।
తత స్తం మ్రియమాణంతు కాష్ఠపాషాణసన్నిభమ్
అహం స్మరామి మద్భక్తం నయామి పరమాం గతిమ్ ॥
— వరాహపురాణము.

ఇది వరాహపురాణ చరమశ్లోకముగా ప్రసిద్ధము.

శరణాగతి పొంది, నిరంతరము అష్టాక్షరిమంత్ర-ద్వయోపా-సకునకు అవసానకాలమందు భగవన్నామస్మరణము అత్యావసరము, తప్పక కలుగవలెనుకూడ. కాని అవసానకాలమున, వాతకఫాదు-లతో అడ్డగింపబడిన కంఠముకలిగి, స్మృతిదప్పి పడియున్నవానికి భగవన్నామస్మరణము కలుగకపోవచ్చును. అట్టి యవసానస్థితిలోకూడ వానిని నే నుద్ధరించుచున్నాను. బాగున్నకాలమున నన్ను స్మరించిన-నాభక్తుని, కొయ్యవలెనో - రాతివలెనో అపస్మారస్థితిలోనున్న వానిని నేనే స్మరింతును. నేనే వానిని పరమగతికి తీసికొనిపోవుదును. అను భగవద్వచనముగలవరాహచరమశ్లోకము స్వామికరుణను ఎంత గొప్పగ చాటుచున్నదబ్బా.

మన అన్నమయ్య పై చెప్పిన పంచసంస్కారములను తాను పొందినట్లు, గురుముఖముగ విశిష్టమైన యాగమును తాను చేయించు కొనినట్లు ఈ క్రిందిపాటలవలన అర్థమగుచున్నది.

ధన్నాసి

జ్ఞానయజ్ఞ మీగతి మోక్షసాధనము
నానార్థములు విన్నే నడపె మాగురుఁడు ॥ పల్లవి ॥

అలరి దేహమనేటియాగశాలలోన
బలుపై యజ్ఞానపుపశువు బంధించి
కలసివైరాగ్యపుకత్తులఁ గోసి కోసి
వెలయ జ్ఞానాగ్నిలో వేలిచె మాగురుఁడు ॥ జ్ఞాన ॥

మొక్కుచు వైష్ణవులనేమువిసభ గూడపెట్టి
చొక్కుచు శ్రీపాదతీర్థసోమపానము[1] వించి
చక్కఁగాఁ సంకీర్తనసామగానము చేసి
యిక్కువతో యజ్ఞము వేయించెఁటో మాగురుఁడు ॥ జ్ఞాన ॥

తదియ్యగురుప్రసాదపుపురోడాశ మిచ్చి
కొదదీర ద్వయమనుకుండలంబులు వెట్టి
యెదలో శ్రీవేంకటేశు నిటు ప్రత్యక్షముచేసె
యిదివో స్వరూపదీక్ష యిచ్చెను మా గురుఁడు ॥ జ్ఞాన ॥

(ఈ సంపుటము పాట - 148)

దేసాళం

గతులన్నిఖిలమైన కలియుగమందును
గతి యీతఁడే చూపె ఘనగురుదైవము ॥ పల్లవి ॥

యీతనికరుణనేకా యిల వైష్ణవులమైతి -
మీతనివల్లనే కంటి మీతిరుమణి
యీతఁడేకా వుపదేశమిచ్చె నష్టాక్షరిమంత్ర -
మీతఁడే రామానుజులు యిహపరదైవము ॥ గతు ॥

వెలయించె నీతఁడేకా వేదపురహస్యములు
చలిమి నీతఁడే చూపె శరణాగతి
నిలిపినాఁ డీతఁడేకా నిజముద్రాధారణము
మలసి రామానుజులే మాటలాడేదైవము ॥ గతు ॥

నియమము లీతఁడేకా నిలిపెఁ బ్రపన్నులకు
దయతో మోక్షము చూపెఁ దగ నీతఁడే
నయమై శ్రీవేంకటేశునగమెక్కె వాకిటను
దయఁజూచీ మమ్ము నిదే తల్లిదండ్రిదైవము ॥ గతు ॥

(ఈ సంపుటము పాట - 372)

1. ఈ శ్రీ పాదతీర్థపద్ధతి పడగలి వారికి లేదందురు.

ఈపంచసంస్కార-శరణాగతి-ప్రపత్తులను నమ్మినవాడు నిత్య-నైమిత్తిక కర్మలను తప్ప, కామ్యకర్మలను ఆచరింపరాదు. ఇతర-దేవతలను కొలువరాదు అను వైష్ణవసిద్ధాంతమును అన్నమయ్యా ఈసంపుటము 22వ పాటలో చాటుకొన్నాడు.

గుజ్జరి

కలదిదివో సుఖము గలిగినను గర్వము విడువక మానునా
మలసి కామ్యకర్మములకుఁ జొచ్చిన మగుడఁ బుట్టువులు
మానునా ॥పల్లవి॥

పరగ నింద్రజిత్తుఁడు హనుమంతుని బ్రహ్మాస్త్రంబునఁ గట్టి
అరయ నందుపై మోకులుగట్టిన నలబ్రహ్మాస్త్రము వదలె
పరిపరివిధముల విటువలెనే హరిఁ బ్రపత్తి నమ్మినవరుఁడు
తిరుగఁ గర్మమార్గమునకుఁ జొచ్చిన దేవుఁడు దనవాత్సల్యము
వదలు ॥కల॥

అలరినసంసారభ్రమ విడిచి యడవిలోన జడభరతుఁడు
తలఁపుచు నొక యిఱ్ఱిఁ బెంచినంతనే తనకును నాతూపు దగిలె
మలుగుచు లంపటములు దెగవిడిచి మోక్షము వెదకేటివరుఁడు
వలవనిదుస్సంగతులు పెంచినను నావన లంటక మానునా
॥కల॥

అటుగన శాఁబట్టినవ్రత ముండఁగ నన్యమతము చేపట్టినను
వటవల నెందునుఁ బొందక జీవుఁడు నడుమనె మోహుఁడై నట్లు
తటుకన శ్రీవేంకటపతి నొక్కనిదాస్యము భజియించినవరుఁడు
ఘటనల నాతనికైంకర్యములకు కరుఁబాత్రుఁడుగాక మానునా
॥కల॥

(ఈ సంపుటము పాట—22)

ఈ దీక్షపొందిన వారలలో నారద సనక సనందనాదులు ముఖ్యులని, వారితోపాటు వైకుంఠముననున్న అన్నమయ్యను కలిపి, పెద తిరుమలయ్యయో లేదా చినతిరుమలయ్యయో పాడినపాటగ ఈ సంపుటములో 24-వ పాటగా ప్రకటింపబడుచున్నది.

లలిత

శరణంటి మాతనిసమ్మంధమునఁ
మరిగించి మమునేలి మన్నించవే ॥పల్లవి॥

సకలవేదములు సంకీర్తనలు చేసి
ప్రకటించి నినుఁ బాడి పావనుఁడైన-
అకలంకుఁడు తాళ్ళపాకన్నమాచార్యుల
వెకలియై యేలిన శ్రీవే-కటనిలయ ॥శర॥

నారదాది సనకసనందనాదులవలె
పేరుపడి నిన్నుఁబాడి పెద్దలైనట్టి-
ఆరీతిఁ దాళ్ళపాకన్నమాచార్యుల
చేరి యేలినయట్టి శ్రీవేంకటనిలయ ॥శర॥

సామవేదసామగానసప్తస్వరములను
బాముతో నీసతి నిన్నుఁ బాడినయట్టి-
ఆముకొన్న తాళ్ళపాకన్నమాచార్యుల
వేమరు మెచ్చిన శ్రీవేంకటనిలయా ॥శర॥

(ఈసంపుటము పాట—24)

వారందరూ నిత్యసూరులని వ్యవహరింపబడుచుందురు. వారిని గూర్చి ఈ క్రింది పాటలో ఘనముగ కొనియాడినాడు.

వరాళి

అదివో నిత్యసూరులు అచ్యుత నీదాసులు
యెదురులేనివారు యేకాంగవీరులు ॥పల్లవి॥

రచ్చల సంసారమనేరణరంగములోన
తచ్చి కామక్రోధాలతలలు గొట్టి
అచ్చపుతిరుమంత్రపుటారుపుటొబ్బలతోడ
యిచ్చలనే తిరిగేరు యేకాంగవీరులు ॥ అది ॥

మొరసి పుట్టుగులనేముచ్చుఁబొఁజుల కురికి
తెరలి వడుములకుఁ దెగవేసి
పొరిఁ గర్మముఁ బొడిచి పోటుగంటులఁ దూరి
యెరగొని తిరిగేరు యేకాంగవీరులు ॥ అది ॥

వొడ్డినదేహములనేవూళ్ళలోపల చొచ్చి
చెడ్డయహంకారమను(మనః?)చెఱలు వట్టి
అడ్డమై శ్రీవేంకటేశు నండనుండి లోకులనే-
యొడ్డలఁ జూచి నవ్వేరు యేకాంగవీరులు ॥ అది ॥

(ఈ సంపుటము. పాట—26)

ఇది అన్నమయ్యదే.

తప్త చక్రాంకమును పరిహాసించేఇతరమతస్థులకు తెలిపిడిగాం ఆ చక్రాంకనము వేద ప్రసిద్ధమని అన్నమయ్య 485-వ పాటలో స్పష్టము చేసినాడు.

రామక్రియ

అదె శిరశ్చక్రములేనట్టిదేవర లేదు
యిదె హరిముద్రాంకిత మిందే తెలియరో ॥ పల్లవి ॥

"అనాయుధాసో అసురా అదేవా" యని
వినోదముగ ఋగ్వేదము దెలిపెడి
సనాతనము విష్ణుచక్రధారణకును
అనాదిప్రమాణ మందే తెలియరో ॥ అదె ॥

"యచ్ఛ యింద్రే" యని "యచ్ఛ సూర్యే" యని
అచ్ఛుగ తుదకెక్కె (క్కె?) నదె పొగడీ శ్రుతి
మచ్చట గోవిందునిముద్రాధారణకు
అచ్ఛమయినప్రమాణ మందే తెలియరో ॥ అదె ॥

మను "నేమినా తప్తముద్రాం ధారయే" త్తని
వెనువెంట శ్రుతి యదె వెల్లవిరి సేసీని
మొనసి శ్రీవేంకటేశు ముద్రాధారణకు
అనువుగఁ బ్రమాణ మందే తెలియరో ॥ అదె ॥

(ఈసంపుటము పాట 486)

'అనాయుధాసో' అను ఋక్కును గూర్చి మాదేవస్థానములో వేద-పారాయణమును చేయు బ్రహ్మశ్రీ వేదమూర్తులు సుబ్బావధానుల-వారి నడుగగా, ఈక్రింది ఋక్కును వారు వ్రాసి ఇచ్చినారు. దానినే ఇందు చూపుచున్నాను.

"తిగ్మ మాయుధీం మరుతా మనీకం కస్త ఇంద్రపతి వజ్రం దదర్శ।
అనాయుధాసో అసురా ఆదేవా శ్చక్రేణ తాం అపవపఋజీషిన్ ॥
మహఉగ్రాయ తవసే సువృక్తిం ప్రేరయ శివతమాయ పశ్వః।
గిర్వాహసే గిర ఇంద్రాయ పూర్వీర్దేహి తన్వే కువిదంగ వేదత్ ॥
ఉక్థవాహసే విభ్వే మనీషాం"

(ఋగ్వేదము-8 వ అష్టకము, 8 వ అధ్యాయము—33-వర్గము)

దీనియర్థము ఋగ్వేదభాష్యముతో తెలియదగినది. వీనివలన మన అన్నమయ్య వేదప్రమాణసిద్ధమైనవిగా తెలిసికొనియే, పంచ-సంస్కారములతో శ్రీవైష్ణవమతదీక్షను పుచ్చుకొన్నాడని తెలియు చున్నది. అందువలననే అమతదీక్షయందు గాఢశ్రద్ధ గలిగి, ఆ సంప్ర-దాయానుసారముగనే స్వామినారాధించి, సిద్ధి పొందినవాడని తెలియు చున్నది.

ఆహిరి

విడువరా దెంతైనా వెట్టివాడ(నైన నీకు
కడవారు నవ్వకుండా(గాచుకో నన్నును ॥ పల్లవి ॥

జ్ఞానము నే నెఱ(గ నజ్ఞానము నే నెఱ(గను
మానను విషయములు మరిగెంతైనా
నీనామము నొడిగి నీదాసు(డ ననుకొందు
దీనికే వహించుకొని తిద్దుకో నన్నును ॥ విడు ॥

అకర్మము నెఱ(గను సుకర్మము నెఱ(గను
ప్రకటసంసారముపై పాటు మానను
ఒకపనివాడనై వూని ముద్రధారినైతి
మొకమోడి యిందుకే గోమున నేలు నన్నును ॥ విడు ॥

వెనక(గానను ముందు విచారించి కానను
వినుపై దేహధారినై నీకు మొక్కేను
ఘను(డ శ్రీవేంకటేశ కన్నులెదుట(బడితి
కని పోవిడువరాదు కరుణించు నన్నును ॥ విడు ॥

(ఈసంపుటము పాట 2)

అందుకనియే ఈ రెండవపాటలో 'కడవారు' నవ్వకుండా అను పద-ముతో, నేనొకమతమువారిలో పుట్టి నీమతము స్వీకరించితిని. నాజన్మ-మతమువారు నన్ను నవ్వకుండునట్లు నన్ను కాపాడుము అని స్వామికి నివేదించుకొన్నాడు. ఈపాట రెండవచరణములోని "ఒకపనివాడనై వూని ముద్రధారినైతి" అనుదానితో, అనితరలభ్యసులభోపాయ-ముతో దివ్యమోక్షసిద్ధిని గోరి నేను ముద్రాధారినైతిని అని స్పష్టము చేసికొనినాడు.

సాళంగనాట

దొరకె మాపాలికిఁ గందువయర్థము
దరిదాపై యుండినతత్వార్థము ॥ పల్లవి ॥

తిరముగ నల్లదివిఁ దెచ్చినయర్థ మిదివో
విరజవోదరేవున వెళ్లినర్థము
పరమభాగవతులు పాఁతినర్థ మిదివో
పురుషోత్తముఁ డనేటిపురుషార్థము ॥ దొర ॥

చందపువేదముఁ(లః) కానవము వేసినర్థము
ముందు సముద్రలకెల్లా మొదలర్థము
అందరియాత్మలనేటిఅంగళ్ల లోనియర్థము
యెందు సహస్రనామపుటెన్నికర్థము ॥ దొర ॥

కొలచి బ్రహ్మాండముల కొప్పెరలోనర్థము
యిల నిహపరముల కెక్కినర్థము
యెలమి హీనునినైన యెక్కుడు సేసేయర్థము
అలరి శ్రీవేంకటేశుఁడై నయర్థము ॥ దొర ॥

(ఈ సంపుటము పాట-3)

ఈ మూడవపాటలో, "ముందు సముద్రలకెల్లా మొదలర్థము" అనుదానితో ఈ ముద్రాధారణమునకు ప్రధానార్థము పురుషోత్తమ-సాన్నిధ్యమే అని చాటినాడు. ఈ పంచసంస్కారముల నంది, శ్రీ-వైష్ణవమతసంప్రదాయానుసారము నడచుకొను తనయందు చిల్లర-మల్లర దోషములు ఏవైనా కనపడితే, అవి అయారజస్తమోగుణ-ములప్రభావమేకాని, వాఆత్మ పరివర్తనము చెందినదనికాదు. అని గట్టిగా గద్దించి తెలిపినాడు. నేను నీమతదీక్ష బొంది నీవు నన్ను దరిచేర్తువని, గురుముఖముగ శరణాగతుడనై నడచుకొనుచున్న

వాయందు, దోషములేవైన ఉన్నచో అవి నాగురుని జూచియైన మన్నించవయ్యా అని, పరమవిధేయుడై వేడుకొనుచున్నాడు. తుదకు 'నీభక్తుడనైన నాకు ఏదైన ఆపద సంభవించినట్లైతే అది నీకే చెడ్డపేరు స్వామీ. కావున 'నిన్నుఁ జూచుకొని నన్ను నీవే ఏలవయ్యా' అని సూటిగా అడిగినాడు. చూడుడు:—

సాళంగనాట

నాకు నందు కేమి వోదు నన్ను నీ వేమిచూచేవు
నీ కరుణ గలిగితే నించి చూపవయ్యా ॥ పల్లవి ॥

ఘోరమైనదేహపు దుర్గుణ మేమి గలిగిన
అరపిఁ బ్రకృతిఁ బోయి నడుగవయ్యా
నేరవినాజన్మముతో (లో?) నేరుపేమిగల్లా నన్ను
ధారుణిఁ బుట్టించినవిధాత నడుగవయ్యా ॥ నాకు ॥

పంచేంద్రియములలోని పాప మేమి గలిగినా
అంచెలఁగామునిఁబోయి అడుగవయ్యా
ముంచిననాకర్మములో మోపమేమి గలిగినా
మంచితనానఁ జేయించేమాయ నడుగవయ్యా ॥ నాకు ॥

అన్నిటా నా వెనకటి అపరాధ మేమిగల్లా
మన్నించి నాగురుఁ జూచి మానవయ్యా
మిన్నక శ్రీ వేంకటేశ మీఁదిపనులేమిగల్లా
నిన్నుఁజూచుకొని నన్ను నీవే యేలవయ్యా ॥ నాకు ॥

(ఈ సంపుటము పాట—28)

ఈపాటలో "కామోకార్షీత్ మన్యురకార్షీత్" అను శ్రుత్యర్థము నిగూఢమైయున్నదని భావింపవలసియున్నది.

భూపాళం

ఇవి సేయఁగ నే నలఁసుడ యెటువలె మోక్షం బడిగెదను
వివరముతోఁడుత నీవు సులభుఁడవు విష్ణుఁడ నిన్నే కొలిచెదఁగాక ॥ పల్లవి

జపయజ్ఞదానకర్మంబులు యెంచఁగ జిరకాలఫలంబులు
యెపుడుఁ బుణ్యతీర్థస్నానములు యిల పాపవిమోచనములు
అపరిమితదేవతాంతరభజనలు ఆయాలోకప్రాప్తులు
వుపవాసాదినియమవ్రతములు తపోనిష్ఠకుఁ గారణంబులు ॥ ఇవి ॥

రవిచంద్రగ్రహతారాబలములు భువిలోఁ గామ్యఫలములు
తవిలినపంచేంద్రియవిగ్రహంబులు తనుధరులకు దుర్లభములు
అవిరళధర్మార్థకామంబులు మతియైశ్వర్యములకు మూలములు
అవలగ్రహణకాలానుష్ఠానము లధికఫలంబులు ఆశామయము ॥ ఇవి ॥

పరగ సత్రసంతానబ్రాహ్మణతర్పణములు ఖ్యాతిసుకృతములు
అరయఁ బుత్రదారక్షేత్రసంగ్రహ మందరికివి సంసారభోగము
హరి. నరహరి శ్రీవేంకటేశ్వరా అఖిలము నొసఁగెడిదాతవు
సరుగన నీవే దయతో రక్షించఁజాలుదు వేకాలమును మమ్మును ॥ ఇవి ॥

(ఈ సంపుటము పాట—328)

కాని ఈపాటతో అన్నమయ్య సోమరివాడై, ఉపవాస వ్రతములు, తపోనిష్ఠలు మొదలైనవి సాగింపలేక, శరణాగతి సులభమని, ఆపద్ధతి నవలంబించినాడేమో అని అనుకొనవచ్చు. స్వామియే దిక్కని అతనిపైననే సర్వభారము నిడి, మనసా-వాచా-కర్మణా అతనినే సేవించుచు, ఇతరభోగములకు అఱ్ఱులు సాచక, తక్కువకాలములో ఫలములిచ్చు ఇతరదేవతల నారాధింపక, జీవితాంతము శ్రీహరినే నమ్మి, తనను అతనిబంటుగనే భావించి, అతని-సంకీర్తనములందే మునిగి కాలముతోయుట ఇతరులకు సాధ్యమా? ఏదో దెబ్బతిన్నవాడు, బలవంతునిచే పీడింపబడినవాడు, తన ప్రాణ-

రక్షణకు ఒక దొడ్డవానిని తాత్కాలికముగ శరణని అనవచ్చు గాని, సర్వకాలమూ స్వామియందే మనసు నిలిపి, మోక్షార్థియై ఆతనిపరిచర్య-యందే కాలముగడుపుచుండుట అనెడిశరణాగతికి, ప్రాణరక్షణకోస-రము శరణమశరణాగతికిని భేదములేదా. ఈపై రెండు శరణాగతు-లకు, పూటగడచుటకు పడుపువృత్తి చేకొను పడతికిని, పతినే దైవముగా భావించి కాలముదోయుమహాపతివ్రతకును గలఅంతరువుగలదు

ఎంత శరణాగతిపొందినా, ఎంతప్రపత్తిచేసినా, ఎంతయోగియైనా పరిపూర్ణజ్ఞానముగలిగి, పరమాత్మ సాన్నిధ్యము సిద్ధించునంత వరకు లోకధర్మములను పాటింపవలసినదే అను భావమునూ, తన గురుభక్తిని ఈ క్రింది పాటలలో చాటుకొన్నాడు చూడుడు.

ధన్నాసి

హరిదాసులతోడ నల్పులు సరెనరాదు
గురుడు శిష్యుడుననేగుటి దప్పుగాని ॥ పల్లవి ॥

కోరి ముత్యపుచిప్పల గురిసినవానయు
సారెబెంకులలోవాన సరియౌనా
శ్రీరమణు దివ్వినాము జేరియుండే నుండెగాక
సారెకు బాత్రాపాత్ర సంగతింతా లేదా ॥ హరి ॥

మలయాద్రి మాకులును మహిమీదిమాకులును
చలమున నెంచిచూడ సరియౌనా
అలరి దేవుడు అంతర్యామియైతే నాయగాక
తెలియగ క్షేత్రవాపి దిక్కులందు లేదా ॥ హరి ॥

అమరులజన్మములు నసురలజన్మములు
జమళి బుట్టినంతలో సరియౌనా
అమరి శ్రీవేంకటేశు దాతుమైతేనాయగాక
తమితో నధికారిబేధములు లేవా ॥ హరి ॥

(ఆధ్యాత్మ సంపుటము పాట—44)

మలహరి

అన్నిటాను హరిదాసు లధికులు
కన్నులవంటివారు కమలజాదులకు ॥ పల్లవి ॥

అందరును సమమైతే నరుహానరుహము లేదా
అందరిలో హరియైతే నౌఁగాక
బొందితో విప్రునిఁ దెచ్చి పూజించినట్టు వేరే -
పొందుగావికునకముఁ బూజించఁదగునా ॥ అన్ని ॥

అన్నిమతములు సరియైతేను వాసిలేదా
చెన్నగుఁబురాణాలు చెప్పఁగాక
యెన్నఁగ సొర్ణాటంక మింతటానుఁ జెల్లినట్లు
సన్నపుఁదోలుబిళ్లలు సరిగాఁ జెల్లునా ॥ అన్ని ॥

గక్కనఁ బైరు వి త్తఁగా గాదము మొరచినట్లు
చిక్కనకర్మములెల్లాఁ జెలఁగెఁగాక
తక్కక శ్రీవేంకటేశుదాస్య మెక్కుడైనట్లు
యెక్కడా మోక్షోపాయ మిఁకఁ జెప్పనున్నదా ॥ అన్ని ॥
(శుసంపుటము పాట-170)

భక్తిబలముకలిగినప్రాణి, జంతువైనను, మనుజుడైనను భేదములేదు. భక్తిబలము లేనివాడు దొడ్డరాజైనను ప్రయోజనము లేదనువిషయమును ఈ 181 వ కీర్తనలో గొప్పగ చెప్పినాడు.

లలిత

ఇహమేకావి యిఁకఁ బరమేకావి
బహుళమై హరి నీపైభక్తే చాలు ॥ పల్లవి ॥

యెందు జనించిన నేమి యెచ్చోటనున్న నేమి
కందువనీదాస్యము గలిగితేఁ జాలు
అంది స్వర్గమేకావి అలనరకమేకావి
అందపునీనామము నా కబ్బితే చాలు ॥ ఇహ ॥

దొరయైనఁ జాలుఁ గడుఁ దుచ్ఛపుబంట్లైనఁ జాలు
కరఁగి విన్నుఁదలఁచఁగలితేఁ జాలు
పరులుమెచ్చినమేలు పమ్మిదూషించినమేలు
హరినీసేవాపరుఁడౌటే చాలు ॥ ఇహ ॥

యిలఁ జదువులురాసి యిటు రాకమానసీ
తలఁపు నీపాదములతిగులే చాలు
యొలమి శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్ను విట్టె
చలపట్టి నాకు నీశరణమేచాలు ॥ ఇహ ॥

(ఈ సంపుటము పాట—181)

దీనికి

"దివివా భువివా మమాస్తువాసః
నరకేవా నరకాంతక ప్రకామమ్।
అవధీరితశారదారవిందౌ
చరణౌ తే మరణేఽపి సంశ్రయామి॥"

అని కులశేఖరాళ్వార్ ప్రతిపాదించిన ముకుందమాలాస్తవమును జ్ఞప్తికి తెచ్చుచున్నది ఈ పాట.

శరణాగతి పొందినవారికి సర్వోపాయములు శ్రీలక్ష్మీనాథుడే అన్నవిషయమును, తననిత్యానుష్ఠానములో నున్నదానిని, ఎంత చక్కగ ఈ 182 వ పాటలో చెప్పుకొన్నాడో గమనింపుడు.

మలహరి

సర్వోపాయముల (లిః) జగతి నా కితఁడే
పుర్వీధరుఁడు పురుషోత్తముం డితఁడే ॥ పల్లవి ॥

సకలగంగాదితీర్థస్నానఫలము లివి స్వామిపుష్కరిణిజలమే నాకు
సకలపుణ్యక్షేత్రావాసయాత్ర లివి సరి వేంకటాచలవిహార మిదియే
సకలవేదాధ్యయనశాస్త్రపాఠంబు లివి శౌరిసంకీర్తనం బిదియే నాకు
సకలకర్మానుష్ఠానముల యితని కిచ్చుటఁ జాతువదికైంకర్య
మిదియే ॥ సర్వో ॥

ఉపవాసతపము లివి యితనిప్రసాదంబు లొగి భుజింపుటే నాకు
దినదినంబు
జపరహస్యోపదేశంబు లితనిపాదజలంబులు శిరణనేటిసేవయొకటే
ఉపమింపఁ బుణ్యపురుషులదర్శనము నాకు నొగినిచటిబహువృక్ష
దర్శనంబు
యెపుడుఁ బుణ్యకథాశ్రవణంబు లిచ్చోటియెన్నఁగలబహుపక్షి
కలకలంబు ॥ సర్వో ॥

తలఁపుగలయోగంబులందు శ్రీవైష్ణవులఁ దగులుసంవాసనహయోగంబు
వెలయ విందుమహోత్సవంబు లిన్నియు నితనివిభవంబులెనఁగు
తిరునాళ్లు నాకు
చెలఁగి యిటు దేవతాప్రార్థనింతయు నాకు శ్రీవేంకటేశ్వరుని
శరణాగతి
అలరునానంపదలు యితని పట్టపురాణి అలమేలుమంగకడకంటి
చూపు ॥ సర్వో ॥
(ఈ సంపుటము పాట—132)

ఇంతగాఢభక్తిగలశరణాగతునికి మోక్షమివ్వక శ్రీవేంకటేశ్వరుడు తప్పించుకొనగలఁడా?

బొమ్మగానున్న స్వామికి జరిగెడి ప్రత్యుత్సవమునూ, ఆయన "యేవిధములుగ సాక్షాత్పరమపురుషునికి జరిగినట్లుగ భావించినాడో ఈ 148 పాట గొంతెత్తి చాటుచున్నది. చూడుడు :—

లలిత

ఎందు నీకుఁ బ్రియమో యీతెప్పతిరుణాళ్ళు
దిందువడె సిరులతో తెప్పతిరుణాళ్ళు ॥ పల్లవి ॥

పాలజలవిధిలోఁ బవ్వళించి పాముతెప్పఁ
దేలుచున్న దది దెప్పతిరుణాళ్ళు
వోలి నేకోదకమై వొక్కమఱ్ఱియాకుమీఁద
తేలుచున్న దది తెప్పతిరుణాళ్ళు ॥ ఎందు ॥

అమృతము దచ్చునాఁడు అంబుధిలో మందరము
తెమలఁ దేలించుతెప్పతిరుణాళ్ళు
యమునలో కాళింగునంగపుపడిగెమీఁద
తిమిరి తొక్కిన తెప్పతిరుణాళ్ళు ॥ ఎందు ॥

అప్పుడు పదారువేలుఅంగవలచెమటల
తెప్పలఁ దేలిన తెప్పతిరుణాళ్ళు
వొప్పుగ శ్రీవేంకటాద్రి నున్నతిఁ గోనేటిలోన
తెప్పిరిల్లె నేఁటనేఁట తెప్పతిరుణాళ్ళు ॥ ఎందు ॥

(ఈ సంపుటము పాట–143)

ప్రతివ్రతాధర్మముతో వేంకటేశ్వరునితప్ప ఇతరులను సేవింపని– అన్నమయ్య లోకులను రాజులను మనసులో వుంచుకొని, ఎవ్వరిని లెక్కసేయని విధముగ ఎట్లు ఎత్తిపోయుచున్నాడో ఈ 144 వ పాట చెప్పుచున్నది. చూడుడు :–

లలిత

తలఁగరో లోకులు తడవకురో మమ్ము
కలిగిన దిది మాకాఁపురము ॥ పల్లవి ॥

నరహరికీర్తన నావినజిహ్వ
వారల నుతింపఁగనోపదు జిహ్వ
మురహరు పదముల మొక్కినశిరము
పరులవందనకుఁ బరగదు శిరము ॥ తలఁ ॥

శ్రీపతినే పూజించినకరములు
చోఁపి యాచనకుఁ జొరవు కరములు
యేపున హరికడ కేఁగినకాళ్ళు
పాపులయిండ్లకుఁ బారవు కాళ్ళు ॥ తలఁ ॥

శ్రీవేంకటపతిఁ జింతించుమనసు
దావతి వితరముఁ దలఁచదు మనసు
దేవుఁ దతవియాధీనపుతమవు
తేవల వితర్కాధీనము గాదు ॥ తలఁ ॥

(ఈ సంపుటము పాట-144)

ఈయన పాటలలో శ్రుత్యర్థము సాహిత్యరూపము ధరించి, ఎంతచక్కగ రూపకాలంకారముగ ఇముడుచున్నదో గురుతింపవచ్చు.

ఆత్మానం రథినం విద్ధి శరీరం రథమేవతు
బుద్ధింతు సారథిం విద్ధి మనః ప్రగ్రహ ఏవచ ।
ఇంద్రియాణి హయానాహుః విషయాన్ స్తేషు గోచరాన్
ఆత్మేంద్రియమనోయుక్తం భోక్తేత్యాహుర్మనీషిణః ॥

— కఠోపనిషత్తు

ఈ శ్రుతికి వన్నెలు దిద్ది, పూర్ణరూపణము చేసినాడు అన్నమయ్య. ఇందులో శ్రుత్యర్థము ఛాయగా మాత్రమే తీసికొని, దానికి మంచి అలంకార సంస్కారము చేసినాడు.

మాళవి

గుఱ్ఱాలఁ గట్టవితేరు కొంత కెంద్రైనాఁ దారి
విఱ్ఱవీఁగుచుఁ దీసీవి వేడుకతో జీవుఁడు ॥ పల్లవి ॥

సరి పిఱుఁదే రెండు జంటబండికండ్లు
సరవితోఁ బాదాలు చాఁపునొగలు
గరిమఁ జూపులు రెండు గట్టినపగ్గములు
దొరయై దేహరథము దోలీఁబో జీవుఁడు ॥ గుఱ్ఱా ॥

పంచమహాభూతములు పంచవన్నెకోకలు
పంచల చేతులు రెండు బలుపెక్కాలు
మించైన శిరసే మీఁదనున్న శిఖరము
పంచేంద్రియరథము పఱపీఁబో జీవుఁడు ॥ గుఱ్ఱా ॥

పాపపుణ్యములు రెండు పక్కనున్న చీలలు
తోపులయన్నపానాలు దొబ్బుఁదెడ్లు
యేపున శ్రీవేంకటేశుఁ డెక్కి వీధుల నేఁగఁగ
కాపాడి నరరథము గడపీఁబో జీవుఁడు ॥ గుఱ్ఱా ॥

(ఈ సంపుటము పాట-152.)

అద్వైతదూషణము - భావనము

అన్నమయ్య నందవరీకస్మార్తబ్రాహ్మణకుటుంబములో జన్మించుటచే ఆయన పుట్టుకతో అద్వైతి. ఇతనికాలము నుండి ఆ-ఇంటిపేరుగల వీరి కుటుంబమునందు మాత్రము, విశిష్టాద్వైతము తావు చేసికొన్నది. పరతత్త్వవిషయములో అద్వైతవిశిష్టాద్వైతములకు ఏమంత పెద్దభేదము కానరాదు. కాని ఈయనది మధ్యవైష్ణవము గదా. కావున కొన్ని పాటలయందు సాక్షాత్తుగ అద్వైతమునే ఖండనచేసినపట్టులు కానవచ్చుచున్నవి.

బౌళి

పురుషుండని శ్రుతి వొగడీనట అపురుషుఁడు నిరాకారమట
నిరసవాక్యము లొండొంటికి నివివించే నసంబద్ధములు ॥పల్లవి॥

మొగమున బ్రాహ్మలు మొలచిరట ఆమూరితి అవయవరహితుఁడట
తిగుబాహువులను రాజులట ఆతత్వమే యెంచఁగ శూన్యమట
పగటున తొడలను వైశ్యులట ఆబ్రహ్మము దేహము బయలట
అగపడి పాదాల శూద్రులట ఆతనిరూపము లేదట ॥ పురు ॥

తనవందనమునుఁ గలదట దైవము తనుఁ జూడఁ గన్నులు లేవట
తనవిన్నపమునుఁ జేయఁవట ఆతనికివి వీనులు లేవట
తనయిచ్చినదే నైవేద్యంబట దైవమునోరే లేదట
తనయిచ్చేటిధూపంబును గలదట దైవము ముక్కున
లేదట ॥ పురు ॥

అంతాఁ దానే దైవమటా; యజ్ఞము లొరులకుఁ జేయుటట
సంతతముసుఁదా స్వతంత్రుఁడటా జపముల వరముల చేకొంటట
చింతింపఁ దానే యోగియటా చేరువ మోక్షము లేదట
పంతపుశ్రీవేంకటపతి మాయలు పచారించిన నివియట ॥పురు॥

(ఈ సంపుటము పాట-252.)

శంకరాభరణం

ఏకాత్మవాదులాల యిందు కేది వుత్తరము
మీకు లోకవిరోధ మేమిటఁ బాసీ నయ్యాలాల ॥ పల్లవి ॥

పాప మొక్కఁడు సేసితే పాపులే యిందరుఁ గావలదా
యేపున నొకరిపుణ్య మిందరికి రావలదా
కోపించి యొక్కఁ డసురైతే కోరి యిందరుఁ గావలదా
చూప దేవుఁ డొక్కఁడైతే సుర లిందరుఁ గావలదా ॥ ఏకా ॥

వొకఁ డపవిత్రుఁడై తే నొగి వింద రుఁ గావలదా
వొకఁడు శుచై వుండితే వోడ కిందరుఁ గావలదా
వొకవిరతిసుఖ మంటి యిందరును వొనరఁ బొందవలదా
వొకవిదుఃఖ మందరు వూరఁ బంచుకోవలదా ॥ ఏకా ॥

అకడ నొకఁడు ముక్తుఁడయితే నందరుమఁగావలదా
దీకొని యొకఁడు బంధుఁ(బద్ధుఁ)డయితే యిందరుఁ గావలదా
చేకొని శ్రీవేంకటేశుఁ జేరి దాసులయి యుండేటి -
లోకపుమునులనుఁ దెలుసుకోవలదా ॥ ఏకా ॥

(ఈ సంపుటము పాట 258)

లలిత

దోమటి వింతెరఁగరా తొల్లిటివారు
వామదేవవసిష్ఠవ్యాసాదులు ॥ పల్లవి ॥

తానే దైవమైతే తపమేల జపమేల
పూని సారెఁ బూజించేపూజలేల
కూను వంగి యింటింటఁ గోరనేల వేఁడనేల
యీనెపాన లోకమెల్లా నేలరాదా తాను ॥ దోమ ॥

తగఁ దా స్వతంత్రుఁడై తే దరిద్రదుఃఖములేల
నొగిలి వ్యాధులచేత నొవ్వనేల
వగుబాటులై సజననమరణములేల
ముగురువేల్పులదండ మొనచూపరాదా ॥ దోమ ॥

శ్రీవేంకటేశుఁడే శేఖరపుదైవమని
సావధానుఁ డితనికి శరణుచొచ్చి
భావములోపలఁ దనపాపబంధములఁ బాపి
కావుల నాతనికృప దండ చేరరాదా ॥ దోమ ॥

(ఈ సంపుటము పాట-418)

వైఖానసలోని విషయములుకూడ అంత పెద్దశాస్త్రీయములూ కావు, దుస్సమాధేయములూ కావు. అన్నమయ్యకు వైష్ణవమతము, ఆమతదీక్ష. దానికి సంబంధించిన సంప్రదాయసిద్ధములగు అర్చనాదులు ఉన్నట్లు స్పష్టముగ తెలియుచున్నవి. కాని ఎన్నోజన్మలనుండి వెంబడించినఅద్వైతవాసన ఈతనిలో పూర్తిగ మాసినట్లు కానరాదు. ఆమూపు పెదతిరుమలాచార్యాదులందు స్పష్టముగ కానవచ్చుచున్నది. ఒక్కొక్క పట్టునందు తనకు తెలియకనే అద్వైత భావన ఇతని పాటలలో దొరలుచున్నట్లు కానవచ్చుచున్నది.

శ్రీరాగం

ఇంతయు నీమాయామయ మేగతిఁ దెలియఁగవచ్చును
దొంతిఁబెట్టినకుండలు తొడరినజన్మములు ॥ పల్లవి ॥

కలలోపలిసంభోగము ఘనమగుసంపద లిన్నియు
వలలోపలివిడిపరువులు వన్నెలవిభవములు
తలఁపున గలిగియు నిందునే తగులకపోదెవ్వరికిని
తెలిసివఁ దెలియదు యిదివో దేవరహస్యంబు ॥ ఇంత ॥

అద్దములోపలినీడలు అందరిదేహపురూపులు
చద్దికివండినవంటలు జంటఁగర్మములు
వొద్దొకవిధమయి తోఁచును భువి నజ్ఞానాంబుధిలో-
నద్దిన దిది దెలియఁగరా దంబుదములమెఱుఁగు ॥ ఇంత ॥

మనమునఁ దాగినపాలివి మదిఁగలకోరిక లిన్నియు
యినుమున విగిరినసీళ్లు యిల నాహారములు
పవివడి శ్రీ వేంకటగిరిపతి నీదాసు లివిన్నియు
కవి మవి విడిచిన మనుజులకాయపుమర్మములు ॥ ఇంత ॥

(ఈ సంపుటము పాట-188)

సామంతం

చూచే చూపొకటి సూటి గురి యొకటి
తాచి రెండు నొకటైతే దైవమే సుండీ ॥పల్లవి॥

యేనుగు దలచితే యేనుగై పొడచూపు
మాను దలచిన నట్టే మానై పొడచూపు
పూని పెద్దకొండ దలపోయ గొండై పొడచూపు
తానే మనోగోచరుడు దైవమే సుండీ ॥చూచే॥

బట్టబయలు దలచ బయలై పొడచూపు
అట్టె యంబుధి దలచ నంబుధియై పొడచూపు
పట్టణము దలచిన పట్టణమై పొడచూపు
తట్టి మనోగోచరుడు దైవమే సుండీ ॥చూచే॥

శ్రీ వేంకటాద్రిమీది శ్రీపతి దలచితేను
శ్రీవేంకటాద్రిమీది శ్రీపతై పొడచూపు
భావమే జీవాత్మ ప్రత్యక్షము పరమాత్మ
తావు మనోగోచరుడు దైవమే సుండీ ॥చూచే॥

(ఈ సంపుటము పాట-141)

గుజ్జరి

అందాకా దా దానే అంతకెక్కుడు గాడు
ముందువెనకెంచేనా ముఖ్యుడే యతడు ॥పల్లవి॥

చిత్తమంతర్ముఖము సేసుకొననేర్చెనా
అత్తల నతడు యోగియనబడును
సత్తసత్తనెడిసువిచారంబు గలిగెనా
వుత్తమవివేకియని వూహింపబడును ॥అందా॥

భావము సభావమును పరికించి తెలిసెనా
కైవల్యనిలయుఁడని కానఁబడును
దైవంబుఁ దన్ను మఱిఁ దలపోయనేర్చెనా
జీవన్ముక్తుఁడని చెప్పఁబడు నతఁడు ॥ అందాఁ ॥

అదరి వైరాగ్యధన మార్జించనోపెనా
దిడువై జితేంద్రియస్థిరుఁ డాతఁడు
బదియు శ్రీవేంకటేశ్వరు దాసుఁ డాయనా
బడిబడిఁ దుదఁ బరబ్రహ్మమే యతఁడు ॥ అందాఁ ॥

(ఈ సంపుటము పాట-152)

ఈ భావములు పరికించినపుడు ఈతడు మహాయోగియై విష్ణు భక్తుడై పరమార్థమున ఏమతమునకు చెందనియోగివలె కన్పించుచున్నాడు.

బౌళి

ఎంత మాత్రమున నెవ్వరు దలఁచిన అంతమాత్రమే నీవు
అంతరాంతరము లెంచిచూడఁ బిండంతే నిప్పటి యన్నట్లు ॥పల్లవి॥

కొలుతురు మిము వైష్ణవులు కూరిమితో విష్ణుఁడని
పలుకుదురు మిము వేదాంతులు పరబ్రహ్మం బనుచు
తలఁతురు మిము శైవులు తగినభక్తులను శివుఁడనుచు
అలరి పొగడుదురు కాపాలికులు ఆదిభైరవుఁ డనుచు ॥ ఎంత ॥

సరి నెన్నుదురు శాక్తేయులు శక్తిరూపు నీవనుచు
దరిశనములఁ(లఁ?)మిము నానావిధులను తలఁపుల కొలఁదుల భజింతురు
సిరుల మిమ్మునే యల్పబుద్ధిఁ దలఁచినవారికి నల్పంబవుదువు
గరిమల మిమునే ఘనమనితలఁచినఘనబుద్ధులకు ఘనుఁడవు ॥ ఎంత ॥

నీవలనఁ గొరతే లేదు మరి నీరుకొలఁదితామెరపు
ఆవల భాగీరథిదరిబావుల ఆజలమే పూరినయట్లు
శ్రీవేంకటపతి నీవై తే మముఁ జేకొనివున్నదైవమని
యీవలనే నీశరణనియెదను యిదియే పరతత్త్వము నాకు॥ఎంత॥
(ఈ సంపుటము పాట-393)

అద్వైతులభక్తిలో శివకేశవ భేదము లేదనుట సుస్పష్టమే కదా. అందులకనియే అప్పయ్యదీక్షితులవారి పద్యములుగా ఈ క్రింది రెండు పద్యముల నుదాహరించుచుందురు.

"మారమణ ముమారమణం
ఫణధరతల్పం ఫణాధరాకల్పం ।
పురమథనం మురమథనం
వందే బాణారి మసమబాణారిమ్ ॥

వాసుదేవ ఇతి వామదేవ ఇ-
త్యస్తికల్పక మహీరుహద్వయం ।
యద్యపీహ 'సుమ'భేదసంభవః
నాస్త్యథాపి ఫలభేద సంభవః ॥

ఒక చర్చాసందర్భమున వీనిలో మొదటిపద్యమును నేనుదాహరింపగా, పూజ్యులు కీర్తిశేషులు మద్గురువర్యులు పండితరాజ డి. టి. తాతాచార్యస్వాములవారు రెండవపద్యము నుదాహరించిరి. రెండును మనోహరములే. ఉత్తరహరివంశాదులందలిపద్యములు అందరకు తెలిసినవే.

దేవునిలో లోపము

అన్నమయ్య శ్రీ వేంకటేశ్వరుణ్ని తనమెచ్చెలికానిగా తన-ప్రాణవిభునిగా భావించి తరించినాడు. ఆ స్నేహగుణము స్వామిని ఎత్తిపొడుచుటకు గూడ వెన్నుకాడదు. భక్తునికి ప్రత్యక్షదైన్యము,

పరోక్షదైన్యము అను రెండుగుణములు సహజములే. ప్రత్యక్ష దైన్యముతో నేను అకించనుఁడను, జడప్రాయుడను, దిక్కులేనివాఁడను ఇత్యాదిగా వాపోవుచుండును. పరోక్షదైన్యముతో స్వామిదోషము లనే యెత్తిచూపి దెప్పుచుండుటయు అది ఒకవిధమైన పరదాభక్తి. భక్తునికి స్వామియందుగల చనవునకు గురిగా సాగుచుండును.

నాదరామక్రియ

పరులకైతే నిదే పాపముగాదా
పురిగొని నీవంకఁ బుణ్యమాయఁగాక ॥ పల్లవి ॥

పరమపురుష నీవు పట్టినదే ధర్మము
అరసి నీవు చెల్లించినదే సత్యము
ధరలోన నీరెంటికి తండ్రితో విరోధించఁగ
దొరసి ప్రహ్లాదునకు దోడైనదే గురుతు ॥ పరు ॥

నారాయణుఁడ నీవు నడపినదే తగవు
ఆరూఢి నీవౌనన్నదే ఆచారము
సారెకుఁ దమయన్నతో చండిపడి పెనగఁగ
కోరి సుగ్రీవు వహించుకొన్నదే గురుతు ॥ పరు ॥

శ్రీవేంకటేశ నీవుచేసినదే నీతి
చేవతో నీవాడఁబరచినదే మాట
కావించి తాతతోఁ బోరఁగా నీవు చక్రమెత్తి
ఆవేళ నడ్డమైనందుకు అర్జునుఁడే గురుతు ॥ పరు ॥

ఇందు తండ్రికొడులకు విరోధము పెట్టుట, అన్నదమ్ములను విడదీయుట, మనుమనిచే తాతను చంపించుట మొదలగునవి సాధారణ లోకధర్మముతో పాపకార్యములు. కాని స్వామి ప్రహ్లాదహిరణ్య-కశిపులకు విరోధము కల్పించుట, వాలి సుగ్రీవులను విడదీయుట, అరు

నునిచే భీష్ముని చంపించినాడనుట పురాణప్రసిద్ధము. దీని అంతరార్థ మును పరిశీలింపక పై లౌకికార్థములు మాత్రమే పరిగ్రహించి తిట్టదలచినవారు నోరార తిట్టవచ్చు. అదే ఈ పాటలో జరిగినపని. స్వామితో చనవుబలియనిసామాన్యభక్తుడు ఈమాట లనలేదు. అందుకనియే కూరత్తాళ్వాన్ అను వైష్ణవభక్తుడు అతిమానుష స్తవ మునందు

యత్త్వత్ప్రియం తదిహపుణ్య మపుణ్యమన్యత్
నాన్య త్త్రయో ర్భవతి లక్షణ మత్ర జాతు।
ధూర్తాయితం తవ తు యత్కిల రాసగోష్ఠ్యాం
తత్కీర్తనం పరమపావన మామనంతి॥

అని స్వామిని కీర్తించినాడు. 'స్వామీ నీకిష్టమైనపని పుణ్యకార్యము. నీవు సమ్మతింపనిది పాపము. ఈ పుణ్యపాపములు రెంటికిని ఇక వేరు లక్షణము లేదు. రాసగోష్ఠియందు నీవు చేసినధూర్తకృత్యము పరమపావనముగ కీర్తింపదగినదని వ్యాసాదులగు పెద్దలందరు వాపోవుచున్నారు' అని దీనిభావము.

తప్పుచేసి తప్పించుకొనే పద్ధతి.

ఈ పద్ధతినికూడ మన అన్నమయ్య ధారాళముగనే చాటి నాడు. కామాదులను యథేచ్ఛముగ ననుభవించి అవి నాకు సంబంధించినవికావు అని అంటే పోతాయట, పాముకాటు చీరతో తుడిస్తే పోతుందా? అని మన మడుగవచ్చు. మనము ఈ ప్రశ్న ఎవ్వరి నడుగుచున్నాము. మన మెంతటివారము అని ముందు పరామర్శించుకోవలెను. మనలో ఉన్న అంతర్యామిని పరమాత్మగ భావించి తన్మయముగ మారినమహానుభావులు, ఇంచుమించు అత్యాశ్రమి ధర్మముగలవారు ఏపని చేసినా చెల్లుతుంది. శ్రీకృష్ణుడు గోపికలను సత్కరించినాడని మనమూ అట్టిపనికి అఱ్ఱులు సాచ –

వచ్చుగాని, ఆతడుచేసిన గోవర్ధనోద్ధరణము, దావానలకబళనము, విశ్వరూపప్రదర్శనము మనకు సాధ్యములా? ఆ కార్యములతో ఆతనిఅంతస్తును గుర్తెరిగి, అట్టివాడు ఎన్నిపనులు చేసినా చెల్లును కాని, మనము అట్టికార్యములు చేసి తప్పునుండి బయట పడలేము అనినోరుమూసికొని పడియుండుట మనబోటి వారికి తగినపని.

"ద్వాసుపర్ణా సయుజా సఖాయా
సమానం వృక్షం పరిషస్వజాతే
తయోరన్యః పిప్పలం స్వాద్వత్తి
అనశ్నన్నన్యో అభిచాకశీతి॥

అను శ్రుత్యర్థమునే అన్నమయ్య ఈ రెండు కీర్తనములందును విపులముగ వివరించినాడని తలపోయవలసియున్నది. చూడుడు.

మాళవిగౌళ

ఇన్నిటికిఁ బేరకుఁడు యీశ్వరుఁడింతే
పన్ని యీతనిఁ దెలిసి బదుకుటే జ్ఞానము ॥ పల్లవి ॥

మనసునఁ బుట్టిన మంకుఁగామక్రోధాలు
పనిలేవు తనకంటేఁ బాపమంటదు
పనివి తొడిమ నూడి పండు తీఁగె నంటదు
జనులకెల్లాఁ బ్రకృతిసహజ మింతే ॥ ఇన్ని ॥

చేతులారఁ జేసేటిచేకొన్నకర్మానకు
ఘాతలఁ గర్తఁ గానంటే కట్టువడఁడు
ఆతల నదికి ముంచినట్టివేఁడి చెయ్యంటదు
జాతి దేహము మోఁచినసహజ మింతే ॥ ఇన్ని ॥

వాకుననాడినయట్టివట్టిపల్లదాలనెల్లా
దాకొని పొరయనంటే తప్పులే లేవు
పైకొని శ్రీవేంకటేశుబంటుకు వళకులేదు
సైకమైన హరిభక్తిసహజ మింతే ॥ ఇన్ని ॥

(ఈ సంపుటము పాట-288)

రేవగుప్తి

నీ వెరఁగనిది లేదు నీ యాజ్ఞ మోచితి నింతే
నీవాఁడ నింతె హరి నే నసఁ జో

|| పల్లవి ||

కన్నుల కెంద్రైనఁ జూపుకలది స్వభావము
యెన్నఁగ నాయందుఁ బాప మెంచఁజోలేది
విన్ననై చెవుల కింపు వినుట స్వభావము
పన్నినకర్మాలు నన్నుఁ బైకొనఁ జోలేది || నీవె ||

నాలికకుఁ జపియైతే నమలుటే సహజము
నాలి అభోజ్యపునింద నాకుఁబనేమి
మూల వాసనగొనేది ముక్కుకు సహజము
జోలిబంధములు నన్నుఁ జుట్టఁగఁజోలేది || నీవె ||

కాయము కాయముపొంత గరఁగుటే ఆ గుణము
నేయవిచేఁతలు నాపైఁ జెప్పఁ జోలేది
యీయెడ శ్రీవేంకటేశ యిన్నిటిలో నన్నుఁ బెట్టి
పాయక నాలో నుండువు పట్టఁగఁజోలేది || నీవె ||

(సంపుటము—పాట 398)

పెదతిరుమలాచార్యుల వచనములు — వానికి మూలము

తాళ్ళపాకకవులందరిసారస్వతమునకు అన్నమయ్యసారస్వతమే బీజముగా, భిత్తిగా మనము తలపోయ వలసియున్నది. అన్నమయ్యపెట్టిన భిత్తినే ఆతనితనయులు మనుమలు శాఖోపశాఖలుగ నానాచందస్సులలో పండించినారనుట సత్యము.

మాళవిగౌళ

నిత్యపూజ లివివో నేరిచిన నోహో
ప్రత్యక్షమైనట్టిపరమాత్మునికి || పల్లవి ||

తనువే గుడియట తలయే శిఖరమట
పెనుహృదయమే హరిపీఠమటా
కనుఁగొనచూపులే ఘనదీపములట
తనలోపలియంతర్యామికిని ॥ నిత్య ॥

పలుకే మంత్రమట పాదైననాలికే
కలకల మనుపిడిఘంటయట
నలువైనరుచులే నైవేద్యములట
తలఁపులోపలనున్న దైవమునకు ॥ నిత్య ॥

గమనచేష్టలే యంగరంగగతియట
తమిగలజీవుఁడే దాసుఁడట
అమరినవూర్పులే యాలవట్టములట
క్రమముతో శ్రీవేంకటరాయనికిని ॥ నిత్య ॥

(ఈ సంపుటము పాట-82)

గుజ్జరి (ఏకతాళి)

శ్రీ వేంకటగిరిదేవా నాదేహంబు నీవుండెడి నిత్యనివాసంబు
నాజ్ఞానవిజ్ఞానంబులు నీయుభయ పార్శ్వంబుల దీపంబులు
నాముకుఁ జెలఁమలయూర్పులు నీయిరుదెసలం బట్టెడియాలవట్టంబులు
నామనోరాగంబు నీకుం జంద్రకావివలువ
నీకు మొక్క నెత్తినచేతులు రెండును మకరతోరణంబులు
నాభక్తియే నీకు సింహాసనంబు
నామేనం బొడమిన పులకలు నీకు గుదులుగ్రుచ్చి యర్పించినపూదండలు
నే మిమ్ము నుతించిననుతులయక్షరరవంబుల
భేరీఘాంకారఘంటివినాదంబులు
నాపుణ్యపరిపాకఫలంబులు నీకు నైవేద్య తాంబూలాదులు

మదీయవిత్యసేవాసమయనిరీక్షణంబుల నీసర్వాంగంబుల
నలందిన తట్టుపునుంగు
నాసాత్వికగుణంబు నీకు ధూపపరిమళంబు నీవు దేవదేవుండు
నే నర్చకుండను
ఈరీతి నిత్యోత్సవంబు నాయందు నవధరింప శ్రీవేంకటేశ్వర
రా మఱియును
(-పెదతిరుమలయ్య-వేంకటేశ్వరవచనములు-౧)

విఠలునిచరిత్ర

బౌళిరామక్రియ

వసుధఁ జూడఁ చిన్నవానివలె నున్నవాఁడు
వెస నన్ని విద్యలాను వెలసె విట్ఠలుఁడు ॥ పల్లవి ॥

పరగ నేడునూటడెబ్బదియేడుగురిచేత-
నిరవై పాడించుకొన్నాఁ డీవిట్ఠలుఁడు
సరస నైదులక్షలిండ్లజవ్వనపుగొల్లెతల
మరిగించుకొన్నవాఁడు మఱి యీ విట్ఠలుఁడు ॥ వసు ॥
(ఈ సంపుటము పాట-217)

ఈ విట్ఠలుని చరిత్రము అన్నమయ్య పలుతావుల పలుకీర్తన-లలో గానముచేసినాడు. కాని ఈపాటలోని కొన్ని విశేషములు నేటి కింకను బయల్పడవలసియున్నవి. అన్నమయ్య నాటికే 770 మందిచేత పాడించుకొన్నాడట విఠలుడు. ఐదులక్షలజవ్వనపు-గొల్లెతలను మరిగించుకొన్నాడట. ఈ రెండుచిట్టాలు చరిత్ర కారులు, శ్రీమద్భాగవతపరిశీలకులు తేల్చవలసియున్నది.

పరమార్థ గ్రంథములు

అన్నమయ్యకు భారత భాగవత రామాయణములు పరమ ప్రామాణిక గ్రంథములు. శృంగార సంకీర్తనలలో భాగవతమునందలి

గోపికలచరిత్రమే అడుగడుగున పట్టిచూపుచుండును. అధ్యాత్మ కీర్తనలందన్నచో భారత, భాగవత, రామాయణాలు మూడును సమప్రధానముగ వాడుకొనుచుండును. ఇందుకు దృష్టాంతముగ ఈ క్రిందిపాట నుదాహరింపవచ్చు.

లలిత

వాదులేల చదువులు వారు చెప్పినవేకావా
వాదులేల మీమాట వారికంటె నెక్కుడా ॥పల్లవి॥

నాలుగువేదాల బ్రహ్మ పలి సెవ్వనిసుతుడు
వాలినపురాణాలవ్యాసు డెవ్వని దాసుడు
లీల రామాయణపువాల్మీకివసిష్ఠులు
ఆలకించె వ్వని గొల్చి రాతడే పో దేవుడు ॥వాదు॥

భారత మెవ్వనికథ భాగవతము చెప్పిన-
ధీరుడైన శుకుడు యేదేవుని కింకరుడు
సారపుశాస్త్రిలు చూచి సన్నుతించి మదిగేటి –
నారాయణనామపునాథుడేపో దేవుడు ॥వాదు॥

విష్ణువాజ్ఞయని చెప్పేవిధి సంకల్ప మేదది
విష్ణుమాయయని చెప్పే విశ్వమంతా నెవ్వనిది
"విష్ణుమయం సర్వ" మనేవేదవాక్య మెవ్వనిది
విష్ణువు శ్రీవేంకటాద్రి విభుడే ఆదేవుడు ॥వాదు॥

(ఈ సంపుటము పాట-404)

లోకపరిశీలనము – ఆత్మపరిశీలనము

అన్నమయ్య లోకములోనిప్రాణులందరిని ఎంత చక్కగ ంచి చూచినాడో మనమీపాటలో గురుతింపవచ్చు.

రామక్రియ

పాటెల్లా నొక్కచో నుండు; భాగ్య మొక్కచోనుండు
యీటువెట్టి పెద్దతనా లెంచఁబనిలేదు ॥ పల్లవి ॥

సరవిఁ గలకాలముఁ జదువుచుండు నొకఁడు
గరిమ నీకృప విన్నుఁ గను నొకఁడు
ధరఁ బ్రయాసముతోడఁ దపముసేయు నొకఁడు
శరణుచొచ్చి నీకుఁ జనవరౌ నొకఁడు ॥ పాటె ॥

వొక్కఁడు మోపుమోచు నొక్కఁడు గొలువుసేయు
వొక్కఁడు పొగడీ త్యాగ మూరకే యందు
వొక్కఁ డాచారము సేయు నొక్కఁడు మోక్షముగను
యెక్కడా నీ కల్పన కేమి సేయవచ్చును ॥ పాటె ॥

భావించ నటుగాన ఫలమెల్లా నీ మూలము
యేవలనైనా నీవు యిచ్చితేఁగద్దు
జీవులు విన్నెఱఁగక చీఁకటి దవ్వఁగనేల
శ్రీవేంకటేశ్వర విన్ను సేవించేదే నేఁటుపు ॥ పాటె ॥

(ఈ సంపుటము పాట - 182)

అట్టులే శ్రీ వేంకటేశపాదార్పితమైనచిత్తముగలిగిన — అన్నమయ్య, తనను — తనవారినీ — తనభోగములను అన్నింటినీ స్వామికే సమర్పించి గాఢప్రపత్తిని చూపి, తుదకు నీ ఇష్టమువచ్చి - నప్పుడు నీ యిష్టము వచ్చిన వరము నాకీయవయ్యా అని నిర్దాక్షిణ్యముగ శరణాగతి చేసినాడు.

సాళంగం

చేకొంటి విహామే చేరినపరమని
కైకొని నీవిందు కలవేకాన ॥ పలవి ॥

జగమునఁ గలిగిన సకలభోగములు
తగిన నీ ప్రసాదములే యివి
అగపడు నేఁబదియక్షరపంక్తులు
నిగమగోచరపునీమంత్రములే ॥ చేకొం ॥

పొదిగొని సంసారపుత్రదార లిల
వదలని నీదాసవర్గములే
చెదరక యేపొద్దుఁ జేయునాపనులు
కదిసిన నియ్యాజ్ఞాకైంకర్యములే ॥ చేకొంట ॥

నలుగడ మించిననాజన్మాదులు
పలుమరు లిటు నీపంపు లివి
యెలమిని శ్రీవేంకటేశ్వర నీవిఁక
వలసినప్పుడీ వరములు నాకు ॥ చేకొం ॥

(ఈసంపుటము పాట - 517)

ఈపాట విన్నప్పుడు పదిహేనుపర్వముల మహాభారతమును ఏకదీక్షతో రచించిన తిక్కన చెప్పినమాట జ్ఞాపకమునకు వచ్చుచున్నది.

చ॥ పరమపదాప్తిహేతువగుభారతసంహిత శౌనకాది భూ-
సురవరు లింపునం గరఁగుచొప్పునఁ జెప్పిన, వారు మోదసం-
భరితతఁ బొంది యక్కథకు బ్రాఁతిగ నర్చితుఁ జేసి రర్మిలిన్;
హరిహరనాథ సర్వభువనార్చిత నన్‌దయఁజూడు మెప్పుడున్
(-భారతము - స్వర్గా - 94)

ఈ మాటను పలికిన తిక్కనభావము అన్నమయ్య భావము ఒకటిగనే తోచుచున్నవి. ఆ దయకు ఫలితమేదో కూడా ఆయన పేర్కొనలేదు. ఇంత నిరీహముగ రచన సాగించిన తిక్కనయే అన్నమయ్యకు భాషావిషయములందును, భావసంపదయందును మార్గదర్శకుడై వాడని మనమూహింపవచ్చు.

స్వామి పుష్కరిణి

దైవమును, క్షేత్రమును, తీర్థమును దర్శించినపుడు సాధారు-ణులకు ఏదో చెప్పరాని ఆనందము మనసులో మెదలాడునే కాని, దాని స్వరూపమును - గొప్పదనమును నలుగురి మనసులకు పట్టునట్లు చెప్పలేరు. అదే ఒక మహాకవియో, అంతకంటె మించిన - మహాభక్తుడో వైవస్తువుల మూడింటిని చూచినప్పుడు, ఆతని మనసులో దివ్యభావములు పరువెత్తి, ఆవస్తువును అతిలోకముగ అందరి-కండ్లకు కట్టునట్లు వర్ణింపగలడు. దానికి మనము నిత్యము చూచుచూ తీర్థమాడుచున్న స్వామిపుష్కరణిని గూర్చి, అన్నమయ్యకుగలిగిన భావనము, వర్ణనమే పాట.

గుండక్రియ

దేవునికి దేవికిని తెప్పలకోనేటమ్మ
వేవేలు మొక్కులు లోకపావని నీకమ్మా ॥ పల్లవి ॥

ధర్మార్థకామ మోక్షతతులు నీసోపానాలు
అర్మిలి నాలుగువేదా లదె నీదరులు
నిర్మలపునీజలము నిండున ప్రపాగరాలు
కూర్మము నీలోఁతు వోకోనేరమ్మా ॥ దేవు ॥

తగినగంగాదితీర్థములు నీకడళ్లు
జగతి దేవతలు నీజలజంతులు
గగనపుఁబుణ్యలోకాలు నీదరిమేడలు
మొగి నీచుట్టుమాఁకులు మునులోయమ్మా ॥ దేవు ॥

వైకుంఠనగరము వాకిలే నీయాకారము
చేకొను పుణ్యములే నీజీవభావము
యేకడను శ్రీవేంకటేశుఁడే నీవునికి
దీకొని నీ తీర్థ మాడితిమి కావవమ్మా ॥ దేవు ॥

([illegible]సంపుటము-పాట-420)

అన్నమయ్య – పోతన

కడపమండలమునకు భూషలుగా ఇంచుమించు ఒకే కాలమున ఇద్దరు తీవ్రభక్తులు ఉద్భవమందినారు. ఒకరు అన్నమయ్య. మరియొకరు పోతనామాత్యులు. వీరిద్దరూ ఎంతభక్తులో అంత శృంగారప్రియులుకూడ. ఆ శృంగారముకూడ శ్రీమన్నారాయణమూర్తికే పరిమితము. అన్నమయ్యది తాళ్లపాక. పోతన్నది ఒంటిమిట్ట. ఆ ఇద్దరిభావములు ఎట్లు ఏకముగా సాగుచున్నవో ఈ క్రింది పాటలో పద్యములో గుర్తింపగలరు.

దేసాక్షి

ఎంచి చూడరో ఘనులార యిందీవరాక్షుఁడు రక్షకుఁడు
సంచితముగ నితనిశరణంబే సర్వఫలప్రద మిందరికి ॥పల్లవి॥

హరిఁ గొలువని కొలువులు మఱి యడవిఁగాసినవెన్నెలలు
గరిమల నచ్యుతు విననికథలు భువి గజస్నానములు
పరమాత్మునికిఁ గానితపంబులు పాతాళములనిధానములు
మరుగురునికిఁగానిపూవులపూజలు మగఁడులేనిసింగారములు

వైకుంఠుని నుతియించనివినుతులు వననిధిఁ గురిసినవానలు
ఆకమలోదరుఁ గోరనికోరికె లందనిమానిఫలంబులు
శ్రీకాంతునిపైఁ జేయనిభక్తులు చెంబుమీఁదికనకపుఁబూఁత
దాకొని విష్ణుని తెలియనితెలువులు తగ నేటినడిమిపైరులు

వావిరిఁ గేశవునొల్లనిబదుకులు వరతఁగలపుచింతపండు
గోవిందుని కటు మొక్కనిమొక్కులు గోడలేనిపెనుచిత్రములు
భావించి మాధవుపైలేనితలఁపులు పలుమేఘములవికారములు
శ్రీవేంకటపతికరుణ గలిగిన జీవుల కివియే వినోదములు॥ ఎంచి ॥

(ఈ సంపుటము పాట –236)

సీ॥ కంజాక్షునకుఁ గానికాయంబు కాయమే
పవనగుంభితచర్మభస్త్రి గాక
వైకుంఠుఁ బొగడనివక్త్రంబు వక్త్రమే
ఢమఢమధ్వనితోడిఢక్క గాక
హరిపూజనములేనిహస్తంబు హస్తమే
తరుశాఖనిర్మితదర్వి గాక
కమలేశుఁ జూడనికన్నులు కన్నులే
తనుకుడ్యజాలరంధ్రములు గాక
చక్రిచింతలేనిజన్మంబు జన్మమే
తరళసలిలబుద్బుదంబు గాక
విష్ణుభక్తిలేనివిబుధుండు విబుధుఁడే
పాదయుగముతోడి పశువు గాక।

(భాగ-7-170)

యథావాక్కులఅన్నమయ్య

ఈ యథావాక్కుల అన్నమయ్య మనఅన్నమయ్యకు దాదాపు 200 ల సంవత్సరముల ముందువాడు. ఈతని కృతి సర్వేశ్వర శతకము. ఈతను ఆరాధ్యశైవుడు. ఈ యిద్దరన్నమయ్యల మధ్యగల భేదమంతా శైవవైష్ణవమతములకు సంబంధించినది మాత్రమే. యథావాక్కుల అన్నమయ్య మంచిప్రౌఢకవి, సర్వేశ్వరునియందు గాఢభక్తిగలవాడు. వీరిద్దరికి పోలికగల భావములు పెక్కుతావుల గలవు. మచ్చునకొకటి:—

మ॥ అమరంగా స్ఫుటభక్తినాటకము భాషాంగక్రియాంగాభిర-
మ్యముగాఁ జూపిన మెచ్చి మీరలు పురే యన్నంతకున్, యోపిగే
హములన్ రూపులు వన్నుకొంచును నటుండై వచ్చి సంసారరం-
గములోనం బహురూపమాడు వెలయంగా జీవి సర్వేశ్వరా.॥

(సర్వేశ్వరశతకము–ప–28)

రామక్రియ

మెచ్చు: మెచ్చుమంటే మాను; మించి నే నాడఁగమాన
అచ్చపునీసూత్రధారి నవధారు దేవ ॥ పల్లవి ॥

వొక్కఁడ నే జీవుఁడను వోహో హరీ
పెక్కుబహురూపాలే పెంచియాడితి
తక్కినయింద్రియములే తగుమేళము
అక్కజపువిద్యవాఁడ నవధారు దేవ ॥ మెచ్చు ॥

సూటి నించుకంతవాఁడఁ జూడవే హరీ
పీటిసంసారపుబారి విద్య లాడితి
పాటి నాకర్మమే క్రియాభాషాంగము
ఆటవాఁడ నింతె నేను అవధారు దేవ ॥ మెచ్చు ॥

చేరి చిత్తగించుమీ శ్రీవేంకటేశ నేఁడు
మేరతో భక్తినే మొక్కుమీఁద నాదేను
యీరానిపదవులు యిచ్చితి నాకు
ఆరితేరి గెలిచితి నవధారు దేవ ॥ మెచ్చు ॥

(ఈ సంపుటము—పాట 160)

యథా వాక్కులవారి పద్యరచనలోని సంగ్రహ భావము. మన అన్నమయ్య విస్తారరచనయగు గేయములో విశేషాకారమును సంతరించుకొన్నది. క్రియాభాషాంగము, భాషాంగక్రియాభిరమ్యముగా, మెచ్చు ధాతుప్రయోగము, బహురూపమాడుట ఇత్యాదులు ఉభయత్ర సమానములు. ఈ భావములు సమానాభిప్రాయములు గలభక్తులకు ఒకరివాఙ్మయము మరొకరు చూడకయేకూడ కలుగవచ్చు. అయినను మన అన్నమయ్యకు సనామధేయుఁడు ఇతనికంటె ప్రాచీనుడు. ఈతనివలెనే గట్టిగా పరమేశ్వరుని వాడు ఒకడు కలడు అని తెలుపుటకుమాత్రము ఈ ఇద్దరి

తమ్యమును దాహరించితిని. మనఅన్నమయ్యలో విష్ణువు ప్రధాన-మైతే, ఆ అన్నమయ్యలో శివుడు ప్రధానము. ఇంతే వీరికిగలభేదము దానివలన నానావర్ణనలయందు, ఇరువురియందును ఆ యామునాను సారముగ ఉచ్చనీచ భావములు సాగుట సహజమే.

అన్నమయ్య కీర్తనలసంఖ్య

అన్నమయ్య ముప్పదిరెండువేల కీర్తనములను రచించినట్లు "పరమతంత్రములు ముప్పదిరెండువేలు" అను చిన్నన్న మాటవలన తెలియుచున్నది. ఈ ముప్పదిరెండువేలే ఏల వ్రాసినారు? అని పరా-మర్శింపవలసియున్నది. ఆయన జీవితము, 32 వేల కీర్తనలు రచించు-నాటికి ముగిసిపోయినది కావున, ముప్పదిరెండువేలు రచించినారు; అని చెప్పుట సహజము. కాని అన్నమయ్య సాక్షాత్తుగ అహోబల-మున నుండియే విశిష్టాద్వైతవేదాంతాధ్యయనము చేసి, అక్కడనే ఆదివన్ శఠగోపయతిచే మంత్రోపదేశము పొంది, ఆ మంత్రమునే జీవితాంతము వేంకటేశ్వరమూర్తిపై గురిచేసి ఉపాసించుచుండినా-రనుట నిర్వివాదమైన విషయము. ఆదివన్ శఠగోపయతి అహోబల మఠముజీయరు. ఆయన నృసింహోపాసకుడు. వారున్నది అహో బలక్షేత్రము కావున తప్పక నృసింహోపాసకులే. అన్నమయ్యను బాగా పరీక్షించిన ఆదివన్‌శఠగోపయతి, ఆ మంత్రమునే అన్న మయ్య కుపదేశించి యుందురనుట త్రిసత్యమైనమాట. ఆ మంత్రము ద్వాత్రింశదక్షరము. దానికి మంత్రరాజమనికూడ ప్రసిద్ధి. ముప్పై రెండు అక్షరములుగల ఆ మంత్రమునే జపించుచూ, నిత్యమూ వేంకటేశ్వరునిపై ఒక కీర్తనకు తక్కువకాకుండ కీర్తనలు రచించిన అన్నమయ్య, అక్షరమునకు వేయివంతున ఆ మంత్రాక్షరసంఖ్యతో ముప్పైరెండువేల కీర్తనలను రచించినారని స్పష్టముగ చెప్పవచ్చు. అన్నమయ్య రచించినఅహోబలపతిపైనికీర్తనల సంఖ్యకూడ దీనికి

ఉదాహరణము కావచ్చు. శ్రీవేంకటేశ్వరునిపై రచించిన కీర్తనలను పక్కకు పెడితే, అహోబలపతిపై రచించినన్ని కీర్తనలు మరి ఏ-దైవముపైనను రచింప లేదనుట సుప్రసిద్ధము. ఏ దైవమును పేర్కొన్నను అందరినీ తుదిచరణములో వేంకటేశ్వరునితో ముడి వెట్టుట ఆయనజీవితసిద్ధాంత లక్ష్యము.

ఇట్లు పలు విషయములకు పలుపాటలను ఉదాహరణముగ ఎత్తి చూపవచ్చును. కాని విస్తరభీతిచే ఆ భారము సహృదయులగు పాఠకులకే వదలితిని.

శబ్దచర్చ

1) గోసమాణే: (పాట: 374)

దోలాయాం చల దోలాయాం హరే దోలాయాం ॥పల్లవి॥

మీనకూర్మవరాహా మృగపతిఅవతారా
దానవారే గుణశౌరే ధరణిధర మరుజనక ॥దోలా॥

వామన రామ రామ వరకృష్ణ అవతారా
శ్యామలాంగా రంగ రంగా సామజవరద మురహరణ ॥దోలా

దారుణ బుద్ధ కలికి దశవిధ అవతారా
శీరపాణే గోసమాణే శ్రీవేంకటగిరి నిలయ ॥దోలా॥

(ఈసంపుటము పాట 374)

ఈ పాటలోని 'గోసమాణే' అనుపదము 'ఘోషమణే' అనుటకుబదులుగ పడినదా అనిపించుచున్నది. ఇదిఇంకను విచార్యము.

2) హా సమీచీన .... (పాట: 368)

హాసమీచీనసుపహాసంతే
దాసై ప్రకాశితం దరిదంతులోకే ॥ పల్లవి ॥

ద్వారకా పట్టణే త్వం పురాచ స్వయదీక్షితస్తు ప్రియః కేశముష్టిఃకథం
సారస కురువంతి సరసవేళాయాం ॥ హాస ॥

వర శిశోరక్షణే త్వం పురా చ అహం బ్రహ్మచారి అథోచే స్తదేతిగోప
కరుణయః కిమితి వా తద్వసతి త్వం ॥ హాస ॥

తత్ర బృందావనే త్వం పురా చ శ్రియా వేంకటాద్రౌ ఇదం విర్వి
భాసి ఇదం
చిత్త మిత్యమరాళ్చ దిసేవంతి సర్వే ॥ హాస ॥

(ఈసంపుటము పాట 368)

ఇది సవరించుటకు వలనుపడనిపాట. రేకులపాఠ మొక్కటే ఆధారమైనందున పాఠాంతరముకూడ లేదు.

3) జుంటీఁగ (పాట: 28)

తూమెల్ల మేసినా నాఁటోతుకు బందెలేదు
నేమపుఁ బ్రపన్నునికి నిందలేదు
యీమేర శ్రీవేంకటేశ్వరుని శరణని
సోమరి కర్మమంటితే జుంటీఁగకతవును ॥ మతి ॥

(ఈ సంపుటము పాట 28)

జున్ను + ఈఁగ. తాపవిభక్తికకార్యములు జుంటీఁగ తేనెలో బడిన ఈఁగ అన్న అర్థము ప్రకరణమును బట్టి వచ్చుచున్నది. కాని ఆ యర్థమున జుంటీఁగ రూపము సిద్ధించునా? జున్ను చేసెడి ఈఁగయే కదా 'జుంటీఁగ'. 'సోమరి కర్మమంటితే జుంటీఁగ కతవును' = శరణా-

గతుడు (కర్మలను వదలినవాడు) మరలా కర్మలబోలికిపోతే; అనే అర్థములో 'తేనెలో బడినఈగ' అనే అర్థమే సబబని తోచుచున్నది. తేనెటీఁగల చరిత్రలో తల్లిఈఁగ, రాణిఈఁగ ఇత్యాదుల విషయ మేమైన సంబంధించియున్నదా అని విచారింపవలసియున్నది.

4) బ్రహ్మ మనుకోనేంము: (పాట: 30)

నేమే బ్రహ్మ మనుకోనేరము: నేము
కామించిన స్వతంత్రము గదు లేదుగాన ॥ పల్లవి ॥
(పాట–30)

పూర్వముద్రితములో 'బ్రహ్మ మనుకొనేరము=బ్రహ్మము అను కొందుము' అను నర్థమున ఆ పాఠము గ్రహించినట్లున్నది. ప్రకరణ మును బట్టి అనుకోనేరము = అనుకొనుటకు చాలము అని తోచు చున్నది. ఈ రేకులపాఠములో హ్రస్వదీర్ఘములకు ఒకేలిపి కావున ఇటువంటి పాఠభేదములు అక్కడక్కడ దొర్లుచుండవచ్చు.

5) కాకి జున్ను (పాట: 167)

అనరాదు వినరాదు ఆతనిమాయలు నేఁడు
దినదినకొత్తలాయ ద్రిష్ట మిదే మాకు ॥ పల్లవి ॥

ఆడెడిబాలుల హరి అంగిలి మాపుమని
తోడనే వాండ్లనోర దుమ్ములు చల్లి
యీడ మాతోఁ జెప్పఁగాను యిందరముఁ గూడిపోయి
చూడఁబోతే పంచదారై చోద్యమాయనమ్మా ॥ అన ॥

తీఁటతీగెలు సొమ్మంటా దేహమునిండాఁ గట్టి
తీఁటకుఁ గాక బాలులు తెగి వాపోఁగా
పాటించి యీసుద్ది విని పారితెంచి చూచితేను
కోటికోటిసొమ్ములాయ కొత్తలోయమ్మా ॥ అన ॥

కాకిజున్ను జున్నులంటా గంపెఁడేసి తిపిపించి
వాకొలిపి బాలులెల్ల వాపోవఁగా
ఆకడ శ్రీవేంకటేశుఁ డాబాలులకంటివీరు
తోకగ ముత్యాలు నేపెఁ జూడఁగానే నేము ॥అన॥

(ఈ సంపుటము పాట 167)

ఈ పదము నిఘంటులలో కానరాదు. 'కాకివెండి, కాకి బంగారము, కాకియెంగిలి' 'కాకి వెదురు' 'కాకి చిప్ప' ఇత్యాదులు ప్రసిద్ధములుగా మన్నవి. వెండికానిదానిని వెండిగా వ్యవహరించే టప్పుడు కాకివెండి. అట్లులే పైవికూడ. కాని జున్ను కానిదానిని జున్నుగా వ్యవహరించినట్లు ఇక్కడ కావలెను. 'కాకిజున్ను' యేదో అర్థము కాలేదు. పలువురు విద్వాంసుల నడిగియు ప్రయోజనము లేకపోయినది.

1. ఈ పీఠిక సిద్ధమైనవెనుక శ్రీ వి. వి. శేషాచార్యులు (70 సంవత్సరములు) అనంతపురము వారు మాయింటికి వచ్చియుండిరి. వారిని విచారించగా, వర్షాకాలమున చెట్లవెంబడి బుడగలుబుడగలుగా నురుగుమాదిరిగ జారేవస్తువును, నీళ్ల పారుదలతో పాచిపట్టినబండల వెంబడి ఆ పాచికి పక్కగా తెల్లగా, ఎఱ్ఱగా, రంగు రంగులలో బుడగలుగా తయారయ్యే వస్తువును కాకిజున్ను అని వ్యవహరిస్తుండగా నా చిన్నతనములో విన్నాను. అది పట్టుకొంటే చేతికి రాదుకూడా. మూతికి రాస్తే జిల్ అని అవుతుంది. దానికి పిల్లలుపడుస్తారు; అని సెలవిచ్చిరి.

2. కాళ్ళపాకలోనే నివసిస్తున్న బంగా సుబ్బయ్యగారిని (దాదాపు 70 ఏండ్ల వయస్సువారు) ఉత్తరముతో విచారించగా, వారు "కాకి జున్ను అను పదమును గూర్చి మా గ్రామ పరిసరప్రాంతము లలో విచారించగా తెలిసిన సారాంశము:—పాలు ఆముదము రంగరించి అందులో మసాంబరము మాత్రము పాదిన ఉగ్గును పిల్లలకు పెట్టుట

అనాదిగా ఆచారము. పిల్లలు పాలు త్రాగుట మాన్పించుటకు ఈ ఉగ్గును పెట్టెదరు. ఈ ఉగ్గును త్రాగునపుడు పిల్లలకు బాధాకరంగా ఉంటుంది. కారణం ఆ ఉగ్గు చేదు పదార్థము. కాకిజున్ను= ముసాంబరము. కలబంద పాలతో ముసాంబరమును తయారు చేయుదురు. కాకిజున్ను-జున్ను (తేనె) కానిది కాకి జున్ను. ఈ పదము ఆయుర్వేద వైద్యశాస్త్రంలో సాంకేతిక పదముగా వాడబడుచున్నది" అని సమాధానమిచ్చిరి. ఈ రెండును కూడ ప్రకరణమునకు అంతగా అతుకునట్లు తోచదు.

అదీకాక పై రెండు చరణములలో దుమ్మే చక్కెరగా, తీటదీగెలు సొమ్ములుగా మారినట్లు వర్ణింపబడినవి. ఇక్కడ కాకిజున్నే ముత్యములుగా మారలేదు. కాకిజున్ను తిన్నవారి కన్నీళ్లు ముత్యములుగామారినవి. చక్కెర అని దుమ్ము వేస్తే చక్కెరగామారింది. సొమ్ములు అని తీటతీగెలు వేస్తే సొమ్ములుగా మారినవి. జున్ను కాని కాకిజున్ను తినిపిస్తే, వాండ్లు ఏడిస్తే, వాండ్ల కన్నీళ్లు ముత్యాలుగా అయినాయి. ఇక్కడ ప్రక్రమభంగముకూడ నున్నది. ఈ శబ్దము యొక్క అర్థము ఇంకనూ తెలిసినవారివలన తెలుసుకోదగియున్నది.

6) ఎంచీనా; తలఁగీనా; మానీనా (పాట: 168)

దేసాక్షి

నిజము దెలియనిమానేరమేకాక
 భజన నీవు చేపట్టినందుఁ గదమా ॥ పల్లవి ॥

అంచలఁ బరుసము లోహపుఁగాళికల నెల్ల
 యెంచీనా పసిఁడి గావించుఁగాక
 పెంచిన విన్నాతుమఁ జింతించువారిపాతకాలు
 మించనిచ్చేవా మేలే మెరయింతుగాక ॥ నిజ ॥

సలువంక రవికిరణాలు మేలగీనని
 తలఁగీనా యిన్నిటిలోఁ దానేకాక
 యిల నీదాసుఁడు జాతి నెవ్వఁడైనా నీకృపఁ
 జెలఁగి పావనుఁజేసి చేకొనుఁగాక ॥ విజ ॥

పూసిన దిక్కులగాలి పొందుగ నీదాడవి
 మానీనా లోకమెల్లా మరయుఁగాక
 మానక శ్రీవేంకటేశ మహిలో నీదాసులుండే–
 దేనెలవైనా నీకిరవేకాదా ॥ విజ ॥

(పాట-168)

ఈపాట ప్రతిచరణము రెండవపాదమునందు "యెంచీనా, తలఁగీనా, మానీనా" ఇత్యాదిగ సవరింపబడినవి. పూర్వముద్రణము నందు "యెంచినా, తలఁగినా, మానినా," ఇత్యాదిగా కలదు. ప్రకరణమును బట్టి చూస్తే నీవు చేపట్టినందుఁ గడమా అనే పల్లవిలోవి దీర్ఘము ప్రశ్నార్థకముగా స్పష్టము. యెంచినా, ఇత్యాదిగావుంటే 'ఎంచినను' ఇత్యాదిగా అర్థము వచ్చునేకాని ప్రశ్నార్థకము రాదు. "పరుసము లోహపుఁ గాశికలనెల్ల యెంచీనా" అన్న స్థలములో లోహపుముక్కలను ఇది పలానా ఇది పలానా జాతికి చెందినది; అని లెక్కపెడుతుందా? అంటే లెక్కపెట్టదు అని అర్థము. తాను సోకిన ముక్కలనన్నిటిని బంగారుగా చేయుటయే దానిపని. ఇట్లనే తక్కిన స్థలములయందుకూడ. ఇక్కడగూడ హ్రస్వదీర్ఘములకు ఒకేలిపి యుండుటే కారణము.

7) సహజి పాట : 212

మహి నుద్యోగి గావలె మనుజుఁడైనవాఁడు
 సహజివలెనుఁదేమీ సాధింపలేఁడు ॥ పల్లవి ॥

'సహాజః' ఈ శబ్దము విశేష్యనిఘ్నము. సహాజము కల సహాజి. పుట్టినవాడు పుట్టినట్లే (ప్రయత్నము చేయక) పుండుట. అను నర్థమున ప్రయోగించినట్లున్నది. 'సహాజః స్వభావః అస్త్యస్య స్త్రీతి- సహాజీ' పుట్టిననాటి స్వభావమే కలవాడు. ఏమియెరుగనివాడు శబ్దము వ్యాకరణ విరుద్ధము కాదుగాని, బహుళ ప్రయోగ ప్రాంతము కాదనిమాత్రమే మనవి.

8) యతిస్థానంలో చర్చ: (పాట 418)

యీతఁడు సరకువడఁ డీతఁ డగ్నిఁ గాలఁడు
యీతఁడు నీట మునుఁగఁ డీతఁడు గాలిఁ బోఁడు
చేతనుఁడై సర్వగతుండౌ చెలియించఁ డేమిటను
యీతల ననాది యీతఁ డిరవు గదలఁడు ॥ దేహి ॥

ఇక్కడ 'చలియించు' అను తత్సమపదము యతిస్థానములో 'చెలియించు' అని ప్రయోగింపబడియుండుట, వీరి వ్యావహారిక భాషాదృష్టికి తార్కాణము కాగలదు. ఇట్టి వింకను అక్కడక్కడ గలవు.

9) యద్భావం తద్భవతి: (పాట 435)

ధరలో "నెద్భావం తద్భవ" తనెఁగాన
హరిమయమే జగమంతాను ॥ పల్లవి ॥

ఈ 'యద్భావం' అనుదానికి Foot note లో అప్పటికి తోచిన దానిని ఇచ్చినాను. 'యద్భావ్యం తద్భవతి' అనుటసముచితమేమో అనిపించుచున్నది.

10) సందడించేరు : (పాట 436)

హరి నీకు నఱఁడు పంచాంగంబు వినిపించ
విరతముగ వాకిటను విలిచినాఁడు
సురలు నీయవసరము చూచుకొని కొలువునకు
సరవి నాఇత్తపది సందడించేరు ॥ ఎందాఁ ॥

సందడించేరు = సందడిచేయుచున్నారు. "సందడివిడువుము సొపముఖా"లో క్రీగీత కలిగిన పదమును వ్యాఖ్యానించునపుడు అధ్యాత్మకీర్తనల సంపుటము 1 (1981) నందు 12వ పాటలో సందడి శబ్దమును వ్యాఖ్యానించలేదు. ఈ అన్నమయ్య వాఙ్మయములో సందడి, సందడించు శబ్దములు 'తొందరపెట్టు' 'అంటుకొనియుండు' ఇత్యాద్యర్థములలో వాడినట్లు ఇక్కడ ప్రయోగమునుబట్టి ఊహించుచున్నాను.

11) రాచాజ్ఞ : (పాట 447)

రాచాజ్ఞ మరలించ రాజే కర్తగాన
యేచి నీకు శరణంటి నిది మానుపవే ॥ పల్లవి ॥

రాచాజ్ఞ = రాజాజ్ఞ. రాజ్ఞః ఆజ్ఞా అని విగ్రహము. ఇది సమాసైకదేశము తద్భవీకరించిదైనా కావచ్చు. 'రాచవారియొక్క ఆజ్ఞ' అని తద్భవ శబ్దముతోనే స్వతంత్రముగ సమసించిన సమాసమైనా కావచ్చు.

27 వ సంపుటములో 'సమాసములు' అను విషయముపై సాగించిన నా చర్చను చూచిన డా॥ సరస్వతీపుత్ర శ్రీమాన్ పుట్టపర్తి నారాయణాచార్యులవారు, "వ్యావహారికభాషను యథేచ్ఛగ వాడిన అన్నమాచార్యుల కృతులలో వ్యాకరణచర్చ పలశ్యా" అన్నారు. కాని "ఆ కృతులలోనే అరసున్నలు శకటరేఫలు స్థానపతి

తములు, ఆస్థానపతితములు దండిగ నుండుటచే, ఆ భాషను శిష్టవ్యావహారికముగనో, అశిష్టవ్యావహారికముగనో గ్రాంథిక సన్నిహితమైన-దానిని విమర్శించక ఎట్లుండేదిస్వామీ" అన్నాను. 'సరే నీయిష్టము' అన్నారు.

12) సానముఖా (పాట: 471)

సామంతం

సింగారమూరితివి చిత్తజగురుఁడవు
సంగతిఁ జూచేరు మిమ్ము సానముఖా ॥ పల్లవి ॥

పూవులతెప్పలమీఁద పొలఁతులు నీవు నెక్కి
పూవు లాకసము మోవఁ బూఁచి చల్లుచు
దేవదుందుభులు మ్రోయ దేవతలు గొలువఁగా
సావధానమగు నీకు సానముఖా ॥ సింగా ॥

అంగరంగపై భవాల నమరకాఖిను లాడ
వింగినుండి దేవతలు నిన్నుఁ జూడఁగా
సంగీతతాళవాద్యచతురతలు మెరయ
సంగడిఁదేలేటిమీకు సానముఖా ॥ సింగా ॥

పరగఁ గోనేటిలోన పసిఁడి మేడనుండి
అరిది విందిరయు నీవారగించి
గరిమ శ్రీ వేంకటేశ కమ్మలి పండువగాఁగ
సరవి నోలాడుమీకు సానముఖా ॥ సింగా ॥

అధ్యాత్మ కీర్తనల సంపుటము – 1 యందు 12 వ పాటలో 'సానముఖా' శబ్దమును 'సముఖ సముఖ' అను రెండు పదముల ఆమ్రేడిత సంధిగా వ్యాఖ్యానించియుంటిని. దానికి మరొక్కపాట కూడ 9 సంపుటము 97 వ దానిని ఉదాహరణమని చూపియుంటిని.

ప్రకృతము ఈపాటలో 'సానముఖా' శబ్దము 'బోహారు' అను అర్థ-ములో ప్రయోగించినట్లు ప్రకరణమునుబట్టి తెలియుచున్నది.

పూర్వోత్తర ముద్రణములు

6 వ 7 వ సంపుటములందు పూర్వముద్రణపరిష్కర్తలు చూపిన పాఠములకు కొన్నిటికి భిన్నముగ నేను పాఠములను చూపి, వారి పాఠములను పూర్వముద్రణపాఠము అని పాదదీపిక (Foot note) లో చూపియున్నాను. అందులో పూజ్యులు కీ॥ శే॥ శ్రీమాన్ రాళ్ళపల్లి అనంతకృష్ణశర్మగారును, శ్రీఅర్చకం ఉదయగిరి శ్రీనివాసా చార్యులును కలిసి పరిష్కరించిన 7 వ సంపుటములో, 'సంస్కరణ-ములు' అను శీర్షికతో తప్పొప్పుల పట్టిక నొకదానిని చూపి, కొన్ని పాఠములకు మాత్రము సవరణలు చూపినారు. 6 వ సంపుటములో వారు ముద్రణమునకు ఇచ్చిన పుస్తకములో ఆ తప్పొప్పులపట్టిక కానరాలేదు. 7 వ సంపుటములో మాత్రము పేజీ వరుసనంబరుకూడ ఇచ్చిన తప్పొప్పులపట్టిక ఉన్నది. కాని ఆ తప్పొప్పుల పట్టికలోకూడా మేముచూపిన పాఠాంతరములన్ని లేవు. కావున నేను ఆ తప్పొప్పుల పట్టికను లెక్కకు తీసికొనకయే 'పూర్వముద్రితపాఠము' అని ఇత్యాదిగా చూపియున్నాను. దీనివలన పూర్వముద్రణపరిష్కర్తలను లక్ష్యము చేయలేదని భావింపరాదు. ఇట్టి పరిష్కరణములలో తప్పులు సర్వసహజములని అందరకు తెలిసిన విషయమే. వానిలో ఎక్కువ తక్కువలు మాత్రమే సూక్ష్మజ్ఞతకు గురుతు. మేముమాత్ర మేమి తక్కువతిన్నామా? అన్నట్లు ఈ పరిష్కరణములోకూడ రేకు పాఠములు కొన్ని తొలగిన ఘట్టములు కలవు. వానిలో మేము గమనించినవాని సవరణలిందు చూపుచున్నాను.

పాట	ఉన్నపాఠము	ఉండవలసినపాఠము
21 (3-2)	మూటగరాట్టదు	మూట గట్టరాదు.
74 (2-3)	బెడిదపు	బెడిదపు

81 (2–4)	వికిరణా	వికిరణా
83 పల్లవి	కేశవాత్సరమహా	కేశవాత్సరమహో
212 పల్లవి	సాధింపలేడు	సాధింపలేఁడు
248 (2–4)	పాలించేప్రతాప	పాలించేశత్రుల ప్రతాప
244 (1–1)	మాయాదేవిపట్టిన	మాయాదేవి పుట్టిన
245 (1–2)	కాఁగినపోట్లు	కాఁడినపోట్లు
246 (3–2)	సోదించేరటాఁ	నోదించేరంటాఁ
323 (1–1)	నాతరతమ్మ్యా	నాతారతమ్య
387 (2–2)	నెప్పగా	నొప్పగా
408 (3–1)	తనివోని ఘోరతప	తనివోనిఘనవహోరతప
409 (3–1)	నెవఁరె నానేమి	నెవ్వరై నానేమి
పాటల అకారాది సూచికలో పుట 368 లో ఎంత మాత్రము	159	398

నా యీ పీఠిక వెనువెంటనే పూర్వముద్రణ పరిష్కర్తల పీఠికలనుకూడ జతచేసి ప్రకటించుచున్నాను.

ఈ తాళ్లపాకకవుల వాఙ్మయమును త్వరత్వరగ గడ్డకు తేవ-లెనను సంకల్పముతో, ఆయవ్యయములతో జమకట్టక మాకు వలసిన వసతులను ఏర్పాటుచేయుచున్న తి. తి. దే. కమిటీచైర్మన్ శ్రీ టి. యన్. రెడ్డిగారికి, వారి సంకల్పమును మూడుపూవు లారుకాయ-లుగ పండింపగల సంకల్పసిద్ధులు, ఎంతపనినైన అవలీలగ నెరవేర్ప-గల కార్యదక్షత పండి నిండిన తి. తి. దే. కార్యనిర్వాహణాధికారులు శ్రీ పి. వి. ఆర్. కె. ప్రసాద్ ఐ. ఏ. ఎస్., గారికిని నా కృతజ్ఞతాభి వాదములు. ముద్రణకార్యమునందు మాకు చేదోడు వాదోడుగా తోడ్పడుచున్న తి. తి. దే. ప్రెస్ మేనేజరు శ్రీ యమ్. విజయ కుమార్ రెడ్డిగారికిని, ఈ పనులలో చాల మెలుకువగల తి. తి. దే. పౌరసంబంధశాఖాధికారి శ్రీ రావుల సూర్యనారాయణమూర్తి ఎం.ఏ.

గారికి, ప్రతిక్షణమును మావనులకు వలసినట్లు సాయపడుచున్న తి. తి. దే. సప్తగిరి సంపాదకులు శ్రీ కె. సుబ్బారావు ఎం.ఏ., గారికిని నాధన్యవాదములు. ఈ పరిష్కరణకార్యములో నాకు కుడి-చేయిగ పనిచేయుచున్న చి॥ జె. బాలసుబ్రమణ్యం ఎం. ఏ, కు నా మంగళాశాసనములు. వేగముగా సాగుచున్న అచ్చుపనిలో కూడ మెలకువవీడనిఅచ్చుకూర్పరులకు మనస్ఫూర్తిగ నామంగళాశాస-నము లందించుటతప్ప నేను వారికిచేయు నుపకార మేమున్నది? పెద్దల పరిష్కరణములను మరలా పరిష్కరించుటలో నావలన ఏర్పడిన గుణదోషములను మరల పుస్తకములు చదివిన సహృదయులు ఎత్తి చూపిన, విధేయతతో స్వీకరించి, పైపై పరిష్కరణములలో జాగ్రత్త వహింపగలను.

శ్లో॥ మైసూరురాజధానీనగరకళాశాలికాబుధం మాన్యం।
సంగీతసాహితీవీధీసంచారం నమామి తం కృష్ణమ్ ॥

ఇట్లు బుధవిధేయుడు,
గౌరిపెద్ది రామసుబ్బశర్మ,
స్పెషల్ ఆఫీసరు,
తాళ్లపాకవాఙ్మయపరిష్కరణశాఖ,
అన్నమాచార్య ప్రాజెక్టు.
తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు, తిరుపతి.

తిరుపతి,
2–7–81

పీఠిక

తామ్రఫలకములలోఁ దలుపుచాటున దాగియుండిన తాళ్ళపాక వారికవిత ప్రభాకరులకరస్పర్శమున వెలుగుమొగము చూచినది. ప్రథమమున తాళ్ళపాకవారిసంకీర్తనలయోగ్యతనుగుర్తించి, పైయధికారులకు తెలియజేసి, సంకీర్తనములు లోకమున ప్రచారముఁబొందుటకై యన్నమాచార్యోత్సవమును వెలయించినవారు గురుదేవులు శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు తిరుపతిలో నన్నమాచార్యోత్సవము ప్రతి సంవత్సరము జరగుచుండుటతో వారిరచనలలోని కవితాసౌందర్యము, సాహితీగౌరవము, సంగీతసారస్యము, భక్తిపారమ్యము, గుణితింపఁబడుచున్నవి. తెలుఁగున ముదులు విదవిపదములకుఁ, బ్రయోగములకు, నెన్నిటికో యర్థము, నన్వయము కుదురుటతో భాషాపరిశోధకుల దృష్టి వీరిరచనములపైఁ బడుచున్నది. ప్రాఁతపాటలతో విసుగుచెందుచున్న భావుకుల వినోదమునకై క్రొత్తదనముఁగోరుచున్న సంగీత విద్వాంసుల యాదరమును వీనికి లభించుచున్నది. తాళ్ళపాకవారి రచనముల సత్వర ముద్రణమునకై శ్రీతిరుమల తిరుపతి దేవస్థాన ప్రధానాధికారులుచూపుచున్న ఆదరాభిమానములకు, భాషాభిరుచికి, భక్తితత్పరతకు జోహారులు.

శ్రీ తాళ్ళపాకవారి రచనముల సంపుటములైదు ఇంతదనుక ప్రకటితములయినవి. ఇది యారవసంపుటము. తాళ్ళపాకఅన్నమాచార్యుల (100-వ రేకునుండి 150-వ రేకువరకుగల) అధ్యాత్మ సంకీర్తనము లిందు ముద్రితములయినవి. ఇఁకపై నేఁబదిరేకుల కొకసంపుటముగా వీరిరచనములు ప్రకటింపఁబడగలవు.

మద్గురుదేవులు కీర్తిశేషులు శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారి పర్యవేక్షణమున నేతత్సంకీర్తనముల ముద్రణకార్యమున నుద్యోగించుచుండి నేనీసంపుటమును వారి యాదేశముల మేరకుఁ బరిష్కరించితిని. తప్పొప్పులకు సహృదయులు ప్రమాణము.

తాళ్ళపాకవారిరచనము లెల్లఁ ద్వరలోఁ బ్రకటింపఁబడవలయు ననెడి వారిసంకల్పము నెఱవేర్పుభారము పై యధికారులది, శ్రీ వేంకటేశ్వరులవారిది.

శ్రీ వేంకటేశ్వర ప్రాచ్యవిద్యా పరిశోధనాలయము,
19—2—51.

విద్వద్విధేయుఁడు
ఉదయగిరి శ్రీనివాసాచార్యులు.

శ్రీః

పీఠిక

ఇది శ్రీ అన్నమాచార్యకీర్తనల యేడవసంపుటము. శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు ఐదవసంపుటము శోధించి ప్రకటించి అకాలమున పరమపదము నలంకరించిరి. ఆరవసంపుటమును దీవివి రేకులనుండి సవరించి యెత్తి వ్రాసినవారు శ్రీ శాస్త్రిగారి శిష్యులై వారికి చేదోడు వాదోడుగా నుండిన శ్రీ ఉదయగిరి శ్రీనివాసాచార్యులే. ఈ కీర్తనల శోధనకార్యమునకై శ్రీవేంకటేశ్వర దేవాలయాల అధ్యక్షులచే నియమింపఁబడి నేను వచ్చి చేయివేయునప్పటికి ఈ సంపుటము బహుభాగము ముద్రితమైనది. కడపటి రెండు మూఁడు ఫారములు మాత్రము నేను పరిచూడఁగల్గితిని. ఈ సంపుటమున ౧౩౧-వ రేకు మొదలు ౨౦౦-వ రేకు వఱకునుఁగల అధ్యాత్మకీర్తనలు కలవు.

శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారు వేసిన పథమున, శ్రీ శ్రీనివాసాచార్యుల నిష్కళంక భక్తిశక్తులు తోడుగా, ఇఁకముందు తాళ్ళపాకకృతుల శోధన ప్రకటనములు త్వరగా జరుగఁగలవని యాశంసించుచున్నాను. కాని యీ మహాకార్యము పూర్తియగుటకు ఆ శ్రీనివాసుని మహాసంకల్పమే సాధనమై మమ్ము నడపవలసియున్నది.

ఈ కైంకర్యమునకు నాకవకాశముఁ గల్పించిన శ్రీవేంకటేశ్వర దేవాలయాధికారులందఱయు నా కృతజ్ఞతాశక్తిని మించిన బరువు.

శ్రీవేంకటేశ్వరప్రాచ్యవిద్యా పరిశోధనాలయము,
తిరుపతి
30-11-51.

రాళ్ళపల్లి అనంతకృష్ణశర్మ.

శుభమస్తు

శ్రీ తాళ్లపాక

అన్నమాచార్యుల అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు

స్వస్తిశ్రీ జయాభ్యుదయ శాలివాహనశకవరుషంబులు ౧౩౪౬ అగు-నేఁటి క్రోధిసంవత్సరమందు, తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు అవతరించిన-వదారుయేండ్లకు తిరువేంగళనాథుండు ప్రత్యక్షమైతేను. అదిమొదలుగాను శాలివాహనశకవరుషంబులు ౧౪౨౪ అగుఁ నేటిదుందుభిసంవత్సర ఫాల్గుణ-బహుళ ౧౨ నిరుధానకు 1 (విరోధానకు? తిరోధానానకు?) తిరువేంగళనాథుని-మీఁదను అంకితముగాను తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు విన్నపముచేసిన-అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు.

రేకు 101 కాంబోది

విచారించు హరి నావిన్నప మవధరించు
పచారమే నాదిగాని పనులెలా నీవే ॥ పల్లవి ॥

తనువు ౧నాదెందుఁగాని ౨తనువులోనింద్రియములు
అనిశము నాచెప్పినట్టు సేయవు
మనసు నాదెందుఁగాని మర్మము నాయిచ్చ రాదు
పనివడి దూరు నాది పరులదే భోగము ॥ విచా ॥

1. ఈశబ్దము 'విరోధ' 'విరుద్ధ' శబ్దములకు వ్యావహారికరూపముగా గానవచ్చుచున్నది. అడ్డగింపు, అవధి అని యర్థము. ఆనాడు కడపటిదినమని తాత్పర్యము. కీ॥ శే॥ ప్రభాకరశాస్త్రిగారూహించిన "పరియగు" అనునర్థము తాత్పర్యార్థము గావచ్చును. 'అవధి' అనునర్థములో "ఈ విరుద్ధమునకుఁ గుశలంబు మాకు" అను తరిగొండ వెంగమాంబగారిప్రయోగము దీనికి సహాయపడుచున్నది. సాహిత్య అకాడమీవారి-విష్ణుపారిజాతము ౬౬ పుట. నే పీప్రయోగ మివ్వగా శ్రీమాన్ రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణ-శర్మగారు. "విలుప్తం" అమరపదముకూడ 'విలుపు' అనునర్థముతో దీనికి సహాయపడునని. ౧. నాది+అందుఁగాని. ౨. తనువులోని+ఇంద్రియములు. ఇట్టిసంధు లీవాఙ్మయమున గలవు.

అలరి నానిద్దుర నాదెందుఁగాని, ౧సుఖమెల్ల
కలలోని ౨కాఁపిరాలకతలపాలె
తెలివి నాదెందుఁగాని దినాలు కాలముసొమ్ము
యెలమిఁ బేరు నాది యెవ్వరిదో బలువు ॥ విచా ॥

కర్మము నాదెందుఁ గాని కర్మములోఫలమెల్ల
అర్మిలి నాజన్మముల ౩ఆధీనమె
ధర్మపుశ్రీవేంకటేశ దయానిధివి నీవు
నిర్మితము నీదింతే నేరుపు నీమాయది ॥ విచా ॥ 1

ఆహిరి

విడువరా దెంతైనా వెఱ్ఱివాఁడనైన నీకు
కడవారు నవ్వకుండాఁ గాచుకో నన్నును ॥ పల్లవి ॥

జ్ఞానము నే నెఱఁగ నజ్ఞానము నే నెఱఁగను
మానను విషయములు మరిగెంతైనా
నీనామము నొడిగి నీదాసుఁడ ననుకొంటి
దీనికే వహించుకొని తిద్దుకో నన్నును ॥ విడు ॥

అకర్మము నెఱఁగను సుకర్మము నెఱఁగను
ప్రకటసంసారముపై పాటు మానను
వొకపనివాఁడనై వూని ముద్రధారినైతి
మొకమోడి యిందుకే గోమున నేలు నన్నును ॥ విడు ॥

వెనకఁ గానను ముందు విచారించి కానను
నినుపై దేహధారినై నీకు మొక్కేను
ఘనుఁడ శ్రీవేంకటేశ కన్నులెదుటఁ బడితి
కని పోవిడువరాదు కరుణించు నన్నును ॥ విడు ॥ 2

౧. 'యాసుఖమెల్ల' పూ.ము.పా. రేకులో లేదు. ౨. 'కాఁపురాల' పూ.ము.పా. ౩. 'అధీనమె' పూ.ము.పా.

సాళంగనాట

దొరకె మాపాలికిఁ గండవయర్థము
దరిదాపైయుంఁగినతత్వార్థము ॥పల్లవి॥

తిరముగ [౧]వల్లదీవిఁ దెచ్చినయర్థ మిదివో
విరజవోడ రేవున వెళ్లినర్థము
పరమభాగవతులు పాఁతినర్థ మిదివో
పురుషోత్తముఁడనేటిపురుషార్థము ॥దొర॥

చందపువేదముల(లు?) శాసనము వేసినర్థము
ముందు సముద్రలకెల్లా మొదలర్థము
అందరియాత్మలనేటిఅంగళ్లలోనియర్థము
యెందు సహస్రనామపుటెన్నికర్థము ॥దొర॥

కొలచి బ్రహ్మాండముల [౨]కొప్పెరలోనర్థము
యిల నిహపరముల కెక్కినర్థము
యెలమి హీనులనైన యెక్కుడుసేసేయర్థము
అలరి శ్రీవేంకటేశుఁడైనయర్థము ॥దొర॥ ౮

భైరవి

దైవమా [౩]ఏమాయ తలమొ తెలియఁగనీదు
కావరపువిషయాలకట్లు వదలవు ॥పల్లవి॥

గక్కునఁ బెరిగివచ్చీ కాలము మీఁదమీఁద
వొక్కనాఁటి కొక్కనాఁటి కొత్త కొత్తక
విక్కి తుమ్మెదలవంటినెరులెల్లాఁ దెల్లనాయ
కక్కరమాయ మేను కాంతులూ మడుగవు ॥దైవ॥

---

౧. 'వల్లదివిం' వ్రా.ము.పా. వల్లదీవి='జంబూద్వీపము' కావచ్చు.
౨. కొప్పెరలోని+అర్థము. ౩. 'ఏమాయతలమొ తెలియఁగ నీదు' వ్రా.ము.పా.

చిన్ననాఁడు మోహించినచెలులు నేఁ జూడఁగానే
పన్నినవయసుమీరి ప్రౌఢలైరి
వన్నెకుఁబెట్టినసొమ్ము వడి ౧రాసి యెత్తుదీసె
మున్నిటివే వెనకాయ ముచ్చటాఁ దొలఁగదు ॥దైవ॥

సిగ్గులెల్లాఁ బెడఁబాసె చేరి యవ్వరు నవ్వినా
యెగ్గుపట్టదు మనసు యెఱుకతోనే
నిగ్గుల శ్రీవేంకటేశ నీవు నన్ను నేలుకొంటి
దగరి నాలోనుండఁగా తలపూఁ గెవాలదు ॥దైవ॥ 4

ముఖారి

౨పులుగు చెప్పేది నదె పొంచి మాగురుఁడు నీకు
తలఁచుకో నేఁడు నీవు దాఁచినర్థము ॥పల్లవి॥

యిలమీఁద తమసొమ్ము లెవ్వరివద్ద నుండినా
తలపిడి కొలుపిడి తగిలినట్టు
తొలుత పంచేంద్రియపుదొంగలవద్ద నున్నాఁడ
వెలయ నీసొమ్మనుచు విడిపించుకొనవే ॥పులు॥

చేరి తమపూరివారి చెఱవట్టుకొని పోతే
౩కోరి కుయివోయి తెచ్చుకొన్నట్టు
వూరక నీకుక్షిలోనవున్న నన్ను నీమాయ
పేరానఁ జెఱవట్టెను విడిపించుకొనవే ॥పులు॥

బడిదప్పి తిరిగేటిపసుచుల తమవారు
తడయక తెచ్చుక ఆదరించినట్టు
వెడబుద్ధిఁ దిరిగేను వెఱ్ఱివి శ్రీవేంకటేశ
విడువక అజ్ఞానినన్ను విడిపించుకొనవే ॥పులు॥ 5

---

౧. రాసి=రాచుకొని. ౨. 'పులుఁగు' పూ.ము.పా. పులుగు = అబద్ధము, 'పుకుహ' తమిళము. ౩. ఈ పాదమున యతిభంగము? 'తెచ్చుకొన్నట్టు' లోని 'కొ' లోనా?

ఆహిరి

ఇందులో మొదలికర్త యెవ్వఁడు లేఁడుగాఁబోలు
ముందు కరివరదుఁడే ముఖ్యుఁడుగాఁబోలు ॥ పల్లవి ॥

ఆడితిఁబో బహురూపా లన్ని యోనులఁ బుట్టి
తోడనె బ్రహ్మాదులనేదొరలెదుటా
జాడలు మెచ్చాలేరు చాలునన్నవారు లేరు
వేడుక నడవిఁగాసేవెన్నెలాయ బ్రదుకు ॥ ఇందు ॥

అన్నికర్మములుఁ జేసి ఆటలో బ్రాహ్మణుఁడనైతి-
నన్ని వేదములనేటియంగడివీధి
నన్నుఁ జూచేవారు లేరు నవ్వేటివారు లేరు
వన్నెలసముద్రములో వానలాయ బ్రదుకు ॥ ఇందు ॥

సంసారపునాటకసాలలో ప్రతిమనైతి
కంసారి శ్రీవేంకటపతిమాయలోన
౧ యింస లిన్నియుఁ దేరె నిందరుఁ జుట్టములైరి
హంసచేతిపాలునీరునట్లాయ బ్రదుకు ॥ ఇందు ॥ 6

రేకు 102 లలిత

ఒల్లఁడుగాక దేహి వుద్యోగించఁడుగాక
కొల్లలైనమేలు తనగుణములో నున్నది ॥ పల్లవి ॥

తలఁచుకొంటేఁజాలు దైవమేమి దవ్వా
నిలుచుక తనలోనే నిండుకున్నాఁడు
చలపట్టితేఁజాలు ౨సర్గ మేమి దాఁకా
చలివేఁడినాలికపై సత్యములో నున్నాఁడు ॥ ఒల్లి ॥

---

౧. 'హంస' కు వికృతియా. ౨. సర్గము 'స్వర్గము'నకు వికృతియా?

ఆయమెఱిఁగితేఁ జాలు నాయుష్యము గరవా
కాయపుటూపిరిలోనే గవి వున్నది
చేయఁబోతే పుణ్యుఁడుగా జీవునికిఁ దరవా
చేయారఁ గర్మము తనచేతిలోనే వున్నది ॥ఒల్ల॥

మొక్కనేరిచితేఁ జాలు మోక్షమేమి లేదో
యెక్కువశ్రీవేంకటేశుఁ డిదె వున్నాఁడు
దక్కఁగొంటేఁ జాలు పెద్దతనమేమి యరుదా
తక్కక శాంతముతోడిదయ లోన నున్నది ॥ఒల్ల॥ 7

సామంతం

మాఁటలు దవ్వఁగఁబోతే బేతాళములు వుట్టె
కాఁతాళపులోకులాల కంటిరా యీసుద్దులు ॥పల్లవి॥

మీఱినపుత్రకామేష్టి మించి లంకకుఁ బైవచ్చె
ఆఱడి రామావతార మసురబాధ
తూఱి సీతపెండ్లి హరుదొడ్డ[1]వింటిపండుగాయ
పాఱి పాఱి నమ్మ[2]నెటువలెవచ్చు వీరివి ॥మాఁటు॥

చూడ కేకయరాజ్యము చుప్పనాతిపాపమాయ
వేడుక మాయామృగము వేఁటాయను
వాడికె సుగ్రీవుమేలు వాలికి గండాన వచ్చె
[3] యీడుగావిరాచపుట్టు యెట్టు నమ్మవచ్చును ॥మాఁటు॥

వుమ్మడిఁ గోఁతులకూట ముదధికిఁ గట్లు వచ్చె
తమ్మునిబుద్ధి రావణుతల వోయను
పమ్మి శ్రీవేంకటేశునిపట్టానకే యింతాయ
యిమ్ముల విట్టిదేవర నెట్టు నమ్మవచ్చును ॥మాఁటు॥ 8

---

౧. 'విండి' పూ.ము.పా, ౨. 'నెటువలె' రేకు,
౩. 'యీడుగా వీరాచపుట్టు' పూ.ము.పా.

సాళంగనాట

అన్నిటి కెక్కుడయినవి హరియిచ్చేది
మన్నించునాతనికంటె మఱి లేరు దొరలు ॥పల్లవి॥

తగుబ్రహ్మలోకముదాఁకా నెక్కిచూచిన
మగుడఁ బుట్టేలోకాలే మనుజులకు
తెగి ౧యిచ్చే యింద్రాదిదేవతలవరములు
యెగువదిగువలను యీసందివే ॥అన్ని॥

మాయలోనఁ బుట్టేది మాయలోనఁ బెరిగేది
౨కాయదారులకు నెల్లాఁ గలిగినదే
సేయరానిపుణ్యమెల్లాఁ జేసి గడించుకొనేది
చాయల బహురూపపుసంసారమే ॥అన్ని॥

చెదరనివైకుంఠ మిచ్చుఁ జేటులేనిపర మిచ్చు
వెదమాయఁ బెడఁబాపు విష్ణుఁ డితఁడే
యెదయక శ్రీవేంకటేశుఁడై వున్నాఁడు వీఁడె
జడియ కితఁడే కాచు శరణంటేఁ జాలును ॥అన్ని॥ 9

మలహరి

అతిసులభం బిది యందరిపాలికి
గతియిది శ్రీపతికైంకర్యంబు ॥పల్లవి॥

పాలసముద్రము బలిమిఁ దచ్చికొని —
రాలరిదేవత లమృతమును
నాలుక విదె హరినామపుటమృతము
యేల కానరో యిహపరసుఖము ॥అతి॥

౧. 'యింద్రాదిదేవతలు యిచ్చేవరములు' అనుట సహజము.
౨. 'కాయధారులు' కావచ్చు.

అదరి బాఁతిపడి యవని దేవతలు
బడివాయరు యజ్ఞభాగాలకు
విడువక చేతిలో విష్ణుప్రసాదము
కడిగడియైనది కానరుగాని ॥ అతి ॥

యెక్కుడురు దిగుదు రేడులోకములు
పక్కనఁ దపముల బడలుచును
చిక్కనాఁడు మతి శ్రీవేంకటేశ్వరుఁ-
దిక్కడితుదిపద మెఱఁగరుగాని ॥ ఆతి ॥ 10

సామంతం

ఏమి సేయుదు నింక నిందిరాధీశ్వరుఁడా
నీమఱఁగు చొచ్చితిని నెరవేర్తుగాక ॥ పల్లవి ॥

కడి వోనిజవ్వనము కలిమిలేమెఱఁగునా
బడినుండి మిగుల రుణపరచుఁగాక
అడియాసలెల్లాఁ బుణ్యముఁ బాప మెఱఁగునా
వెడగుఁదనలో దయ విడిపించుఁగాక ॥ ఏమి ॥

వలపువెఱ పెఱఁగునా వాఁడిమొనలకు నైన
బలిమిఁ దూరించఁ జలపట్టుఁగాక
చలనమందినమన్నసు జాతి నీ తెఱఁగునా
కలిసి హేయమున కొడిగట్టించుఁగాక ॥ ఏమి ॥

యెలమి రతిపరవశము యెగ్గుసిగ్గెఱఁగునా
బలిమిఁ దిట్లకు నొడఁబఱచుఁగాక
యిలలోన శ్రీవేంకటేశ నీమాయ లివి
తలఁగించి యేలితివి దయసేతుగాక ॥ ఏమి ॥ 11

భైరవి

అయ్యో మాయలఁ బొంది అందు నిందు సుద్దులవారు
యియ్యగొనఁ గర్తలుగా రెఱఁగరు జడులు ॥పల్లవి॥

చుక్కలై యుండినవారు సురలై యుండినవారు
యిక్కడనుండిపోయినయీజీవులే
దిక్కుల వారి నిందరు దేవతలంటా మొక్కేరు
యెక్కుడైనహరి నాత్మ నెఱఁగరు జడులు ॥అయ్యో॥

పాతాళవాసులును పలులోకవాసులును
యీతరవాతనుండినయీజీవులే
కాతరాన వారిపుణ్యకతలు వినేరుగాని
యీతల శ్రీహరికత లెఱఁగరు జడులు ॥అయ్యో॥

యిరవెఱిఁగినముక్తు లెఱఁగని ౧బద్ధులు
యిరవై మనలోనున్నయీజీవులే
సిరుల మించినవాఁడు శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడే
శరణాగతులు దక్క చక్కఁగారు జడులు ॥అయ్యో॥ 12

రేకు 103 శుద్ధవసంతం

ఛీ ఛీ వివేకమా చిత్తపువికారమా
యేచి హరిఁ గొలువక హీనుఁడాయ జీవుఁడు ॥పల్లవి॥

బతికేనంటాఁ బోయి పయిఁడి పుచ్చుక తన-
పతియవసరములఁ బ్రాణమిచ్చీని
బతు కందులోన నేది పసిఁడి యెక్కడ నుందు
గతిహరిఁ గొలువక కట్టువడె జీవుఁడు ॥ఛీఛీ॥

౧. 'బద్ధుఅ' పూ.ము.పా.

దొడ్డవాఁడనయ్యేనని దొరలఁ గొలిచి వారి-
కడ్డము నిడుపు మొక్కి నలిదీనుఁడై
దొడ్డతన మేది యందు దొర యాడనున్నవాఁడు
వొడ్డి హరిఁ గొలువక వోడుపడె జీవుఁడు ॥ చీచీ ॥

దావనేల నోవనేల సారెఁ గిందుపడనేల
యీవల శ్రీవేంకటేశుఁ డింట నున్నాఁడు
దేవుఁ డాతఁడే నేఁడు తెలిసి కొలిచేఁగాని
భావించ కిన్నాళ్ళుదాఁకా భ్రమఁ బడె జీవుఁడు ॥ చీచీ ॥ 13

రామక్రియ

అనుచు నిద్దరునాడే రమడలవలెనే
మొనసి యివెల్లాఁ జూచి మ్రొక్కిరి బ్రహ్మాదులు ॥ పల్లవి ॥

రాముఁడ పండ్లు నాకు [1]రండు వెట్టరా
యేమిరా యిట్లానె నాకు యిత్తువా నీవు
ప్రేమపుతమ్ముఁడఁగాన పిన్ననే నీకు
యీమాట మఱవకు యిందరా కృష్ణుఁడా ॥ అను ॥

యెక్కిన [2]వుట్టిపై నన్ను నెక్కించరా వోరి
వుక్కునఁ బడేవు రాకు వద్దురా నీవు
పక్కన మొక్కేరా నీపయిఁడికాళ్లకు వోరి
అక్కతోఁ జెప్పేఁగాని అందుకొనే రారా ॥ అను ॥

[3]యెవ్వరు వాడవో సరి విటు విలుతమురా వోరి
నివ్వటిల్ల నీ వింత నిక్కవొద్దురా
రవ్వల శ్రీవేంకటాద్రిరాయఁడనేరా, అయితే —
యివ్వల నీకంటేఁ [4]బెద్ద యిది నీ వెఱఁగవా ॥ అను ॥ 14

---

1. ‘రెండు’ కు రూపాంతరము 2. ‘వుట్టి’ రేకు.
3. ఎవ్వరు+వాడవో. 4. పెద్ద=పెద్దవాడను; యిది=ఈ విషయము.

ధన్నాసి

పెట్టినని వెఱఁగుదు పెనుదిక్కు—
ఇట్టిగా శ్రీహరి నీకు శరణు చొచ్చితిమి ॥పల్లవి॥

కర్మమూలమైనట్టికాయము మోచి నేను
కర్మము విడువఁబోతే కడుసంగతా
మర్మమెఱిఁగిననీవే మాయలఁ [1]గట్టుండఁగాను
పేర్మి నే విడువఁబోతే బిగియుదా కట్టు ॥పెట్టి॥

బంధమూలమైనట్టిప్రపంచమందు నుండి
బంధముఁ బాసేనంటేఁ బాసునా అది
అంధకారమైనట్టిఅజ్ఞానానఁ దోసితివి
అంధకారమున వెలఁ గరసితేఁ గలదా ॥పెట్టి॥

నిచ్చలు నీసంసారపునీరధిలోన మునిఁగి
చొచ్చి వెళ్లి చేరేనంటేఁ జోటు గలదా
యిచ్చట శ్రీవేంకటేశ యిహమందే పరమిచ్చి
అచ్చు మోపి యేలఁగా నే నన్నియుఁ దెలిసితి ॥పెట్టి॥ 15

ముఖారి

వెనకేదో ముందరేదో వెఱ్ఱి నేను నా—
మనసుమరులు దేర మందేదొకో ॥పల్లవి॥

చేరి మీఁదటిజన్మముసిరులకు నోమేఁగాని
యేరూపై పుట్టుదునో యెఱఁగ నేను
కోరి విద్రించఁ బరచుకొన నుద్యోగింతుఁగాని
సారె లేతునో లేవనో జాడ దెలియ నేను ॥వెన॥

1. కట్టి+ఉండఁగాను.

తెల్లవారినప్పుడెల్లా తెలిసితినసేఁగాని
కల్లయేదో నిజమేదో కాన నేను
వల్ల చూచి కామినుల వలపించేఁగాని
మొల్లమై నామేను ముదిసిన దెఱఁగ ॥వెన॥

పాపాలు చేసి మఱచి బ్రదుకుచున్నాఁడఁగాని
వైపుగఁ జిత్రగుప్తుఁడు వ్రాయు టెఱఁగ
యేపున శ్రీవేంకటేశు నెక్కడో వెతకేఁగాని
నాపాలిదైవమని నన్నుఁ గాచు టెఱఁగ ॥వెన॥ 16

మలహరి

అంతరుమాలినయట్టి అధములాల
౧పొంత సంతకూటమి పోరిచూపు గాదా ॥పల్లవి॥

కనక మిత్తడితోడ కలయ సరిదూఁచితే
౨అనువవునా అది దోష మవుఁగాక
ఘనుఁడైనహరితోఁ గడుహీనదేవతల
నవిచి సరివెట్టితే నయ మవునా ఘనివి ॥అంత॥

పట్టభద్రుఁడు గూర్చుండేబలుసింహాసనముపై
వెట్టిబంటుఁ బెట్టేవారు వెఱ్ఱిలేకారా
గట్టిగా శ్రీహరితోడ కలగంపదేవతలఁ
బెట్టి కొలుచుట విందువెట్టి పగగాదా ॥అంత॥

క్రొంచక సింహముండేటిగుహ నుండవచ్చునా
పొంచి నక్కలకెల్ల బొక్కలేకాక
అంచెల శ్రీవేంకటేశుఁ డాత్మలోనే వుండఁగాను
కొంచపుదైవాల పలువంచలనేకాక ॥అంత॥ 17

---

౧. 'పొంతసంత కూటమిపో రిచూపు గాదా' వ్రా.ము.పా. అర్థము విచార్యము.
౨. 'ఓను' వ్రా.ము.పా. యతిభంగము.

దేవగాంధారి

కల్లమాడ దొడ్డముద్ర కటకటా
చెల్లుబడికల్లలు చెప్పేరు లోకులు ॥పల్లవి॥

యిప్పుదేలే(బ్రహ్మదేవు(డిట్టే వుండ(గ మీ(దటి-
వొప్పగు(బ్రహ్మపట్టము వొకరికి వెచ్చపెట్టి
అప్పటి మూ(డుమూర్తులయందులో నీతవి సరి-
చెప్పు(బొయ్యే రీమాట చెల్లునా లోకులకు ॥కల్ల॥

కైలాసము రుద్రు(డుగల(బ్రహ్మాండకోట్లు
పోలించి విష్ణు(డు కడుపున నించుకుండ(గాను
చాలి మూ(డుమూర్తులలో సరి యీత(డంటాను
కూళలై యాడేరుగాక కూడునా లోకులకు ॥కల్ల॥

ఘను(డీతనిపాదము గడిగె (బ్రహ్మదేవు(డు
మునుముట్టి శిరసున మో(చె శివు(డు
వొనర మూ(డుమూర్తులం దొక(డు (శ్రీవేంకటేశు-
డనుమాట యిది తగవవునా లోకులకు ॥కల్ల॥ 18

రేకు 104 పాడి

తెలిసితేమోక్షము తెలియకున్న బంధము
కలవంటిది బదుకు ఘనునికిని ॥పల్లవి॥

అనయము సుఖమేడ దవల దుఃఖమేడది
తనువుపై నాసలేనితత్వమతికి
ఘని(గితే(బాపమేది పుణ్యమేది కర్మమందు
వొనర ఫలమొల్లనియోగికిని ॥తెలి॥

తగినయమృతమేది తలఁపఁగ విషమేది
తెగి విరాహారియైనధీరునికివి
పగవారనఁగ వేరి బంధులనఁగ వేరి
వెగటుప్రపంచమెల్ల విడిచేసివేకికి ॥తెలి॥

వేవేలువిధులందు వెఱపేది మఱపేది
దైవమునమ్మినయట్టిధన్యునికిని
శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడు చిత్తములో నున్నవాఁడు
యీవలేది యావలేది యితనిదాసునికి ॥తెలి॥ 19

భైరవి

నీదాస్యమొక్కటే నిలిచి నమ్మఁగలది
శ్రీదేవుఁడవు నీచిత్తము నాభాగ్యము ॥పల్లవి॥

అనుష్ఠానములు ౧గతియని నమ్మి చేసితినా
తనువిది మలమూత్రములప్రోగు
జనులలో నుత్తమపుజన్మమే నమ్మితినా
వావరఁ గర్మమనేవోఁదానఁ బడినది ॥నీదా॥

చదువులశాస్త్రములుఁజాడలు నమ్మితినా
పొదలినమతములపోరాట మది
మదిమదినుండిననామనసే నమ్మితినా
అదియును నింద్రియాల కమ్ముడువోయినది ॥నీదా॥

పుత్రదారధనధాన్యభూములు నమ్మితినా
పాత్రమగురుణానుబంధము లవి
చిత్రముగ ననుఁ గావు శ్రీవేంకటేశ నీవే
పత్రపుష్పమాత్రమే నాభక్తియెల్లా నీకు ॥నీదా॥ 20

---

౧. "గతి యని చేసి నమ్మితినా" పూ.ము.పా.

మలహరి

౧ కంచూఁగాదు ౨ పెంచూఁగాదు కడుఁబెలుచు మనసు
యెంచరాదు పంచరాదు యెట్టిదో యీమనసు ॥ పల్లవి ॥

పట్టఁ బసలేదు చూడ బయలుగా దీమనసు
నెట్టనఁ బారుచునుండు నీరూఁ గా దీమనసు
చుట్టి చుట్టి పాయకుండుఁ జుట్టమూఁ గా దీమనసు
యెట్టనెదుటనే వుండు నేఁటిదో యీమనసు ॥ కంచూ ॥

రుచు లెల్లాఁ గానుపించు రూపు లేదు మనసు
పచరించు నాసలెల్లాఁ బసిఁడిగా దీమను
యెచటాఁ గరఁగదు రాయీఁగాదు మనసు
యిచటా నచటాఁ దానే యేఁటిదో యీమనసు ॥ కంచూ ॥

తప్పక నాలో నుండు దైవముఁ గాదు మనసు
కప్పి మూఁటగరాట్టదు గాలీఁ గాదు మనసు
చెప్పరానిమహిమల శ్రీవేంకటేశుఁ దలఁచి
యిప్పు డిన్నిటా గెలిచె నేఁటిదో యీమనసు ॥ కంచూ ॥ 21

గుజ్జరి

కలదిదివో సుఖము గలిగినను గర్వము నిలువక మానునా
మలసి కామ్యకర్మములకుఁ జొచ్చినమగుడఁ బుట్టువులు మానునా ॥ పల్లవి ॥

పరగ నింద్రజిత్తుఁడు హనుమంతుని బ్రహ్మాస్త్రంబునఁ గట్టి
అరయ నందుపై మోకులు గట్టిన నలబ్రహ్మాస్త్రము వదలె
పరిపరివిధముల నిటువలెనే హరిఁ బ్రపత్తి నమ్మిననరుఁడు
తిరుగఁ గర్మమార్గమునకుఁ జొచ్చిన దేవుఁడు దనవాత్సల్యము
వదలు ॥ కల ॥

౧. ౨. "కంచుఁగాదు పెంచుఁగాదు" పూ.ము.పా.

ఈ పాటలో మూఁడవచరణము 'దైవము' తప్ప తక్కిన సముచ్చయార్థకస్థలము-లందంతటా దీర్ఘములే కలవు. పూ.ము.పా. లలో అదీర్ఘములు హ్రస్వములైనవి. మూఁడవచరణము రెండవపాదము తప్పిపోయినది. మూఁడవ చరణము మూఁడవపాదము ఏమీవ్రాయకయే ప్రశ్నచిహ్నముతో నిలిచినది.

అలరినసంసారభ్రమ విడిచి యడవిలోన జడభరతుఁడు
తలఁపుచు నొకయిఱ్ఱిఁ బెంచినంతనే తనకును నారూపు దగిలె
ములుగుచు లంపటములు దెగ విడిచి మోక్షము వెదకెడినరుఁడు
వలవనిదుస్సంగతులు పెంచినను వాసన లంటక మానునా ॥కల॥

అటుగన లాఁ బట్టినవ్రత ముండఁగ నన్యమతము చేపట్టినను
నటనల నెందునుఁ బొందక జీవుఁడు నడుమనె మోరుఁడైనట్లు
తెటుకన శ్రీవేంకటపతి[1] నొక్కని దాస్యము భజియించినవరుఁడు
ఘటనల నాతనికైంకర్యములకు కడుఁబాత్రుఁడుగాక మానునా
॥కల॥ 22

శ్రీరాగం

చెల్లఁబో యీజీవు లిలఁ జేసినపాప మెంతో
వుల్లమున నున్నహరి వూరకే దవ్వాయ ॥పల్లవి॥

కన్నచోటనే హరి కలఁడన్నవారికి
విన్నచోటనే విష్ణుడు వివేకులకు
వున్నతిఁ గొలువలేక వొద్దనుండఁగాఁ గొందరు
మిన్ను మీఁద వెదకేరు మితిమీఱఁ జదివి ॥చెల్ల॥

పట్టినదే బ్రహ్మము పరమార్థవేత్తలకు
తిట్టులోనా దైవము దివ్యులకును
ముట్టి చేత మొక్కలేరు ముందటనే వుండఁగాను
బట్టబయలు పాకేరు బహుకర్మవిదుల ॥చెల్ల॥

ఊపిరిలో దేవుఁడున్నాఁడు యోగీంద్రులకు
దాపున నున్నాఁడు హరిదాసులకును
యేపున శ్రీవేంకటేశు నేచి శరణనలేక
చాపలాన వెదకేరు సకలదేవతల ॥చెల్ల॥ 23

---

౧. 'పతియొక్కని' కాలోలు. ఇది సమాసము. ద్రుతము విచార్యము. లేదా దాస్యము అనునది 'సుఖముండి' ఇత్యాదులవలె తృతీయార్థకము కాలోలు.

లలిత

[1] శరణంటి మాతని [2] సమ్మంధమునఁ జేసి
మరిగించి మము నేలి మన్నించవే ॥ పల్లవి ॥

సకలవేదములు సంకీర్తనలు చేసి
ప్రకటించి నినుఁ బాడి పావనుఁడై న-
అకలంకుఁడు తాళ్లపాకన్నమాచార్యుల
వెకలియై యేలిన శ్రీవేంకటనిలయ ॥ శర ॥

నారదాదిసనకసనందనాదులవలె
పేరుపడి నిన్నుఁ బాడి పెద్దలై [3] నట్టి-
ఆరీతిఁ దాళ్లపాకన్నమాచార్యుల
చేరి యేలినయట్టిశ్రీవేంకటనిలయ ॥ శర ॥

సామవేదసామగానసప్తస్వరములను
బాముతో నీసతి విన్నుఁ బాడినయట్టి-
ఆముకొన్న తాళ్లపాకన్నమాచార్యుల
వేమరు మెచ్చినశ్రీవేంకటనిలయా ॥ శర ॥ 24

రేకు 105 వరాళి

అదివో నిత్యశూ(సూ ?)రులు అచ్యుత నీదాసులు
యెదురులేనివారు యేకాంగవీరులు ॥ పల్లవి ॥

రచ్చలసంసారమనేరణరంగములోన
తచ్చి కామక్రోధాలతలలు గొట్టి
అచ్చపుతిరుమంత్రపుటారుపుటొబ్బలతోడ
యిచ్చలనే తిరిగేరు యేకాంగవీరులు ॥ అది ॥

---

౧. ఈ పాట పెదతిరుమలయ్యదో, చినతిరుమలయ్యదో కావలసియున్నది. అన్నమాచార్యుల సంబంధముతో మేము గొప్పవారమైతిమని చెప్పుకొనుచున్నారు.

౨. సంబంధ: పూ.ము.పా ౩ 'అట్టి' అను విశేషణము పై పాదములోని-తాళ్లపాకఅన్నమాచార్యులతో సమసింపవలసియున్నది. సమాస మధ్యమున "ఆరీతిఁ" అనుపదము చొచ్చుకొన్నది. ఇట్టి వికటసమాసములు ఈవాఙ్మయమున కోకొల్లలు.

మొరసి పుట్టుగులనేముచ్చుఁబౌఁజుల కురికి
తెరలి నడుములకుఁ దెగవేసి
పొరిఁ గర్మముఁ బొడిచి పోటుగంటులఁ దూరి
యెరగొని తిరిగేరు యేకాంగవీరులు ॥ అది ॥

వొడ్డినదేహములనేవూళ్లలోపల చొచ్చి
చెడ ౧యహంకారమను చెఱలువట్టి
అడ్డమై శ్రీవేంకటేశు నండ నుండి లోకులనే-
యెడ్డల జూచి నవ్వేరు యేకాంగవీరులు ॥ అది ॥ 25

సాళంగం

* జ్ఞానులాల యోగులాల సకలవిరక్తులాల
నానావిధాల నివి నమ్మేరు సుండి ॥ పల్లవి ॥

ఆలరియింతులయధరామృతము లివియెల్ల
కాలకూటవిషములకరణి సుండి
శీలముతో వీరలచెట్టలు వట్టుటెల్లా
బాలనాగాలఁ దొడికి పట్టుట సుండి ॥ జ్ఞాను ॥

కాంతలు నవ్వుచునైనాఁ గన్నులఁ జూచినచూపు
పంతమున నలుగులపాఁతర సుండి
బంతుల నెదుటనున్నపడఁతులచన్ను లివి
కంతల నొడ్డినబడిగండ్లు సుండి ॥ జ్ఞాను ॥

జవ్వనపుఁగామినులసరసపుమాటలెల్లా
మవ్వమైనయట్టిచొక్కుమంత్రాలు సుండి
యివ్వలను శ్రీవేంకటేశ్వరుదాసుల కివి
చివ్వనఁ జెప్పినట్టు చేసేవి సుండి ॥ జ్ఞాను ॥ 26

౧. 'అహంకారమును' కావచ్చు. * జ్ఞానులార' ఇత్యాదికి బదులుగ 'జ్ఞానులాల' ఇత్యాదిగనే ఈరేకులలో పెక్కుతావుల సంబోధనము కానవచ్చుచున్నది.

కాంబోది

సంతలే చొచ్చితిఁగాని సరకుఁ గాననైతి
యింతట శ్రీహరి నీవే యిటు దయఁజూడవే ॥ పల్లవి ॥

కాంతచనుఁగొండలు కడకు నెక్కితిఁ గాని
యెంతైనా మోక్షపుమెట్లు యెక్కలేనైతి
అంతట జవ్వనమనేఅడవి చొచ్చితిఁగాని
సంతతహరి[౧]భక్తైనేసంజీవి గాననైతి ॥ సంత ॥

తెగి సంసారజలధిఁ దిరుగులాడితిఁగాని
అగడై వైరాగ్యరత్న మది దేనైతి
పొగరుజన్మాలరణభూములు చొచ్చితిఁగాని
పగటుఁగామాదులపగ సాధించనైతి ॥ సంత ॥

తనువనియెడికల్పతరువు యెక్కితిఁగాని
కొనవిజ్ఞానఫలము గోయలేనైతి
ఘనుఁడ శ్రీవేంకటేశ కమ్మర నీకృపచేతఁ
దవిసి యేవిధులనుఁ దట్టువడనైతి ॥ సంత ॥ 27

సాళంగనాట

నాకు నందు కేమివోదు నన్ను నీ వేమిచూచేవు
నీకరుణ గలిగితే నించి చూపవయ్యా ॥ పల్లవి ॥

ఘోరమైనదేహపుదుర్గుణ మేమిగలిగిన
ఆరసిఁ బ్రకృతిఁబోయి అడుగవయ్యా
నేరని నాజన్మముతో నేరుపేమిగల్లా నన్ను
ధారుణిఁ బుట్టించినవిధాత నడుగవయ్యా ॥ నాకు ॥

౧. 'భక్తనే' పూ.ము;పా. భక్తి+అనే=భక్తైనే. ఇట్టిసంధులు తాళ్ళపాకవాఙ్మయమున
లోకాలు బ. ౨. 'విదుల' రేకు.

పంచేంద్రియములలోవిపాప మేమిగలిగినా
అంచెలఁ గామునిఁబోయి అడుగవయ్యా
మంచివనాకర్మములో మోసమేమి గలిగినా
మంచితనావఁ జేయించేమాయ నడుగవయ్యా ॥ నాకు ॥

అన్నిటా నావెనకటిఅపరాధ మేమిగల్లా
మన్నించి నాగురుఁ జూచి మానవయ్యా
మిన్నక శ్రీవేఁకటేశ మీఁదిపను లేమిగల్లా
విన్నుఁ జూచుకొని నన్ను నీవే యేలవయ్యా ॥ నాకు ॥ 28

దేసాక్షి

మఱి హరిదాసుఁడై మాయలఁ జిక్కువడితే
వెఱపించఁబోయి తానే వెఱచినట్లవును ॥ పల్లవి ॥

ఘరుఁడైనవాఁ దేఁడఁజొచ్చిన నర్థము లేదు
ఆరీతిజ్ఞానికి విధు లర్థము లేవు
కారణాన నప్పటినీఁ గలిగెనా నది మరి
తేరిననీళ్ల వందు దేరిన ట్లవును ॥ మఱి ॥

సిరులరాజై తే నేమినేసిన నేరమి లేదు
పరమాధికారియై తేఁ బాపము లేదు
అరసి తనకుఁదానే అనుమానించుకొనెనా
తెరువే పో ,సుంకరిఁ దెలిపిన ట్లవును ॥ మఱి ॥

భూమెల్ల మేపినా నాఁబోతుకు బందె లేదు
నేమపుఁబ్రపన్నునికి నింద లేదు
యీమేర శ్రీవేంకటేశ్వరుని శరణని
సోమరి కర్మమంటితే జుంటీఁగ కతవును ॥ మఱి ॥ 29

ముఖారి

నేమే బ్రహ్మమను౧ కోనేరము; నేము-
కామించిన౨ స్వతంత్రము గడు లేదుగాన ॥ పల్లవి ॥

క్షణములోపలనె సర్వజీవావస్థలూను
గణుతించేవాఁ డొకఁడు గలఁడు వేరే
అణుమహత్త్వములందు నంతర్యామైనవాని
ప్రణుతించి దాసులమై బ్రదికేముగాని ॥ నేమే ॥

పనిగొని యేలుటకు బ్రహ్మాదిదేవతలఁ
గనిపించేవాఁ డొకఁడు గలఁడు వేరే
ననిచి సిరుల లక్ష్మీనాథుఁడైనవాని-
పనులవారము నేము బ్రదికేముగాని ॥ నేమే ॥

సతతరక్షకుఁడయి శంఖచక్రధరుఁడయి
గతి శ్రీవేంకటపతి గలఁడు వేరే
అతనిమఱఁగు చొచ్చి యానందపరవశానఁ
బ్రతిలేక యిందరిలో బ్రదికేము గాని ॥ నేమే ॥

రేకు 106 శంకరాభరణం

ఇందుకేపో వెరగయ్యీ నేమందును
కుందులేనినీమహిమ కొనియాడఁగలనా ॥ పల్లవి ॥

అటు దేవతలకెల్ల నమృతమిచ్చిననీవు
యిటు వెన్న దొంగిలుట కేమందును
పటుగతి బలీంద్రుని బంధించినట్టినీవు
నట రోలఁగట్టువడ్డచందాన కేమందును ॥ ఇందు ॥

౧. 'కానేరము' పూ.ము.పా. ౨. 'స్వతంత్రముదుగ లేదు గాన' పూ ము.పా.
ఇక్కడ 'స్వతంత్ర'శబ్దము భావప్రధాననిర్దేశము.

కలిగి యాకరిరాజుఁ గరుణఁ గాచిననీవు
యిల నావులఁ గాచుట కేమందును
తలఁప బ్రహ్మాదిదేవతలకుఁ జిక్కవినీవు
చెలులకాఁగిళ్లకుఁ జిక్కుటి వేమందును ॥ ఇందు ॥

భావించ నప్పటికంటేఁ బరమమూర్తివి నీవు
యీవల బాలుఁడవైతి వేమందును
కావించి బ్రహ్మండాలు కడుపున విడుకొని
శ్రీవేంకటాద్రి నిలిచితి వేమందును ॥ ఇందు ॥ 31

పాడి

వెన్నలుదొంగిలునాటివెట్టివా నీవు
విన్నకన్నజాడ గాదు వెట్టివా నీవు ॥ పల్లవి ॥

చేరి విన్నునొల్లనట్టిజీవుల నీవుదరాన
వీరుఁడవై మోఁచేవు వెట్టివా నీవు
నారపేరు నుడిగితే నాపేరంటాఁ దగిలేవు
వీరానఁ జుట్టమవై వెట్టివా నీవు ॥ వెన్న ॥

బంటులైనవారికిఁ బరతంత్రుఁడవై యీ-
వెంటవెంట దిరిగేవు వెట్టివా నీవు
అంటే ననరాదు రెఁడుఅడుకులకే చొచ్చేవు
వింటే మాకు నవ్వువచ్చీ వెట్టివా నీవు ॥ వెన్న ॥

పావనులయి లోకమెల్లా బదుకుమంటాఁ బేళ్ల
వేవేలు వెట్టుకొంటివి వెట్టివా నీవు
శ్రీవేంకటేశుఁడవై చెంది వరము లిచ్చేవు
వేవేగ నెవ్వరికైనా వెట్టివా నీవు ॥ వెన్న ॥ 32

రామక్రియ

ఆయ్యో వారిభాగ్య మంతేకాక
నెయ్యపువెన్న వట్టుక నెయ్యి వెదకేరు ॥ పల్లవి ॥

దేవుఁడు వెల్లవిరై దిక్కులెల్లా నిండుండఁగా
నోవల నాస్తికునకు శూన్యమై తోఁచు
యీవల వాన గురిసి యేరెంతబంటి వారినా
కావరపుజీవునకు ౧గతుగతుకే ॥ అయ్యో ॥

హరి శరణంటేఁ గాచేఅట్టియుపాయమే వుండఁగ
విరసానకుఁ గర్మమే వెగ్గళమాయ
పరగ నరులకెల్లాఁ బట్టపగలై యుండఁగా
అరయఁ గొన్నిజంతుల కంధకారమాయను ॥ అయ్యో ॥

యిక్కడ శ్రీవేంకటేశుఁ డెదుటనే వుండఁగాను
అక్కటా మూఢున కెందు ననుమానమే
మక్కువ నింతా నమృతమయమైనఁ గోడికి
తెక్కులఁ దవ్వఁబొయ్యేది తిప్పపెంటలే ॥ అయ్యో ॥ 33

లలిత

కరుణించు మిఁకనైన కాఁపురమా
కరికరిఁ బెట్టకుమీ కాఁపురమా ॥ పల్లవి ॥

కలలోనిసుఖమైనకాఁపురమా
కలుషమేచవియైనకాఁపురమా
కలను బేహారపుకాఁపురమా
కలఁడు మాకిదే హరి కాఁపురమా ॥ కరు ॥

౧. 'గతుకు+గతుకు=గతుగతుకు' కావచ్చు.

౧గంటవేఁటలో తగులుకాఁపురమా
కంటువత్తివెట్టికాచేకాఁపురమా
గంటుగిందుగాఁ బొరసేకాఁపురమా
కంటిమి శ్రీపతికృప కాఁపురమా ॥కరు॥

కావిరి వెట్టిచేరాయి కాఁపురమా
కావలసినట్లయ్యేకాఁపురమా
శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడు చేరి విన్ను నన్ను నొక్క-
తై వశము ౨నేసెఁగదో కాఁపురమా ॥కరు॥ 34

పాడి

వేసరకు వీఁ దేల యనకుము విడువ నిన్నిఁక శరణు చొచ్చితి
నీసరెవ్వరు లేరు వెదకిన నిందుబందికిఁ జేట వేఁగా ॥పల్లవి॥

మీరు నాకుఁ గలరు నేనేమి సేసినఁ గాతురనియెడి-
ధీరతను జము సరకు గొనకే తివిరిఁ సేసితిఁ బాపము;
వోరసేయుచు నెంతలేదని వూరకే మీరుంటిరేనియు
వారికివిఁ గొరగాను; నే నెవ్వరిని నెఱఁగను మిమ్మేకావి ॥వేస॥

మిమ్ముఁగొలిచినగర్వమున నేమీఁ జేయక కాలమందే,
నమ్మి కర్మములెల్ల మాఁడితి నాకునాకే వేసరి;
దొమ్మి కోపక మీకు నాకును దూరమనుచుఁ బరాకుచేసిన,
యిమ్ములను నన్నవియు రోసును యేల నా కవి నీవేకాక ॥వేస॥

నీకు మొక్కనమందెమేళము నే నొక కొండసేసుక
లోకములదేవతలకెల్లను లోను వెలిగా నైతి;
యీకడను శ్రీవేంకటేశుఁడ యిప్పుడిటు ననుఁగరుణఁజూచితి
చేకొనుచు వారె మెత్తురు చెలఁగి నీకింకరుఁడననుచు ॥వేస॥ 35

౧. 'గంట వెంటగ' పూ. ము. పా. ౨. 'వేసెఁ గదె + ఓకాపురమా'

వరాళి

ఏమందురు యీమాటకు నిందరూ నిన్ను
నీమాయ యెంతైనా నిన్ను మించవచ్చునా ॥పల్లవి॥

నేను నిన్నుఁ గొలిచితి నీవు నన్ను నేలితివి
౧పాపి పంచేంద్రియాలేల పనిగొనీని
కానిలేనిబంట్లఁ దేరకాండ్లు వెట్టిగొనఁగ
దానికి నీకూరకుండ ధర్మమా సర్వేశ్వరా ॥ఏమం॥

పుట్టించినాఁడవు నీవు పుట్టినవాఁడను నేను
పట్టి కర్మమేల నన్ను బాధపెట్టీని
వొట్టినసొమ్ముకు వేరొకరు చేయిచాఁచితే
తట్టి నీవు వహించుకోఁదగదా సర్వేశ్వరా ॥ఏమం॥

యెదుట నీవు గలవు యిహములో నేఁ గలను
చెదరినచిత్తమేల చిమ్మిరేఁచీని
అదన శ్రీవేంకటేశ అరితేరినట్టినన్ను
వదలక రక్షించుకో వన్నెగా సర్వేశ్వరా ॥ఏమం॥ 38

రేకు 107 సాళంగనాట

ఆమీఁదినిజసుఖ మరయలేము
పామరపుదాయలకే భ్రమసితిమయ్యా ॥పల్లవి॥

మనసునఁ బాలు దాగి మదియించివున్నట్టు
నసిచి గిలిగింతకు నవ్వినయట్టు
యెనసి సంసారసుఖ మిది నిజము సేసుక
తనివొంది యిందులోనే తడఁబడేమయ్యా ॥ఆమీఁ॥

౧. 'పాపి' క్త్వాంత 'పూను' ధాతువు వ్యావహారికమా?

బొమ్మలాట నిజమంటాఁ బూఁచి చూచి మెచ్చినట్టు
తెమ్మగా శివమాది తా దేవరైనట్టు
కిమ్ముల యీజన్మమందు కిందుమీఁదు ౧నేఱక
పమ్మి భోగములనే తెప్పలఁ దేలేమయ్యా ॥ అమీఁ ॥

బాలులు యిసుకగుళ్లు పసఁ గట్టు కాడినట్టు
పీలి వెట్టివాఁడు గంతువేసినయట్టు
మేలిమి శ్రీవేంకటేశ మిమ్ముఁ గొలువక నేము
కాల మూరకే యిన్నాళ్లుఁ గడపితిమయ్యా ॥ అమీఁ ॥ 37

దేసాళి

దేవ నీదయ యెంతునో దివ్యసుఖ మెంతునో
కావించి గంటగట్టుక కాచుకుండె విదివో ॥ పల్లవి ॥

వెదక నావసమా వేగుదాఁకా నిన్ను నేను
కదిసి నీమూరితి కానవసమా
యెదుట శంఖచక్రాల ౨యెట్టిదైవమ నేనని
పొదుగుచు నీకునీవే పొడచూపేవుగాక ॥ దేవ ॥

పొగడ నావసమా పురుణించి నీగుణాలు
తగుల నావసమా నీతలఁపెఱిఁగి
విగిడి వేదశాస్త్రాల నిన్ను నీవే చెప్పుకొని
పగటుమాయజ్ఞానము పాపే వింతేకాక ॥ దేవ ॥

కొలువ నావసమా గుఱుతెఱిఁగి నీవెంట
చెలఁగి నాచేతులఁ బూజించవసమా
పిలిచి శ్రీవేంకటేశ నీవే నాయెదలో నుండి
మలసి పెరరేఁపుచు మన్నించేవుగాక ॥ దేవ ॥ 38

౧. 'నెఱ(గ)క' పూ.ము.పా. ౨. 'యెట్టిదైవ మనేనని' పూ.ము.పా. 'యిట్టి దైవమ' కావచ్చు.

కన్నడగౌళ

నన్ను నింతగా గడించి నాయమా దిగవిడువ
అన్నిటా రక్షించకపో దంతర్యామి ॥పల్లవి॥

౧ సొమ్ము వోవేసినవాఁడు చుట్టిచుట్టి వీథులెల్లా
తమ్ముక వెదకీనట కన్నదాఁకాను
నమ్మిన అజ్ఞానములో నన్నుఁ బడవేసుకొని
అమ్మరో వూరకుందురా అంతర్యామి ॥నన్ను॥

వోడబేరమాడేవాఁడు వొకదరి చేరిచి
కూడినయర్థము గాచుకొనీనట
యీడనే ప్రపంచములో నిట్టె నన్ను దరిచేర్చి
వోడక కాచుకోరాదా వోయంతర్యామి ॥నన్ను॥

చేరి పుప్పమ్మేవాఁడు చిట్లు వేఁగనుఁదట
వూరకే శ్రీవేంకటేశ వోపికతోడ
అరయ నన్నుఁ బుట్టించినట్టివాఁడవు నాభార-
మేరీతి నైన మోవు మిఁక నంతర్యామి ॥నన్ను॥ 39

భూపాళం

హరివారమైతిమి మ మ్మవుఁగాదనఁగరాదు
తరముగా దిఁకను మాతప్పులు లోఁగావరో ॥పల్లవి॥

వెన్నడించిసూడువట్టెవిష్ణుమాయ నీకు నేము
యిన్నిటాఁ బంతమిచ్చేము యింకఁ గావరో
నన్నల వెట్టిగానేటిసంసారబంధము నీకు
మున్నె కిందుపడితిమి మించి దయఁజూడవో ॥హరి॥

'సొమ్ము + పో వేసిన' కావచ్చు.

ఆడించేటికామక్రోధాదిజూజరులాల
వోడితిమి మీకుఁ దొల్లె వొరయకురో
పీడవికర్మము పీకు వెఱచి పూరి గఱచే-
మీడనే ధర్మదార మా కిఁకనైనాఁ బట్టవో ॥ హరి ॥

దక్కఁగొన్నమాలోవితనుభోగములాల
మొక్కితిమి మాకుఁ గొంత మొగమోదరో
యెక్కువ శ్రీవేంకటేశుఁ దేరె మాజన్మములాల
గక్కన వేఁడుకొంటిమి కపటాలు మానరో ॥ హరి ॥ 40

బౌళి

అతిసులభం బిదె శ్రీపతి శరణము అందుకు నారదాదులు సాక్షి
ప్రతిలే దిదియే నిత్యానందము బహువేదంబులె యివే సాక్షి ॥ పల్లవి ॥

వేసరకుమీ జీవుఁడా వెదకివెదకి దైవమును
ఆసపాటుగా హరి యున్నాఁ డిదె అందుకుఁ బ్రహ్లాదుఁడు సాక్షి
మోసపోకుమీ జన్మమా ముంచినయనుమానములను
సేసినభక్తికిఁ జేటు లేదు యీసేఁత కెల్ల ధ్రువుఁడే సాక్షి ॥ అతి ॥

తమకించకుమీ దేహమా తగుసుఖదుఃఖంబుల వలసి
అమితము నరహరికరుణ నమ్మితే నందుకు నర్జునుఁడే సాక్షి
భ్రమయకుమీ వివేకమా బహుకాలంబులు యీఁదీఁది
తమితో దాస్యము తను రక్షించును దానికి బలీంద్రుఁడే సాక్షి ॥ అతి ॥

మరిగివుండుమీ వోజిహ్వా మరి శ్రీవేంకటపతినుతులు
అరయఁగ నిదియే యీడేరించును అందుకు వ్యాసాదులె సాక్షి
తిరుగకుమీ విజ్ఞానమా ద్రిష్టపుమాయలకును లోఁగి
పరిలే దితనిపాదసేవకును సనకాదులిందుకే సాక్షి ॥ అతి ॥ 41

లలిత

తుద సమస్తమును దుర్లభమే
అదె సులభుఁడు మాహరి యొకఁడే ॥ పల్లవి ॥

సురలును నరులును సొంపగుసిరులును
వొరసిన విన్నియు నుపాధులే
నిరుపాధికుఁడును నిజకరుణానిధి
అరయఁగ నిదె మాహరి యొకఁడే ॥ తుద ॥

అందరియావులు నఖిలకర్మములు
అందఁగరానిప్రయాసములే
యిందిరారమణి నేచినసేవిది౧
చెందిరు సుజనులు చెప్పంగలదే ॥ తుద ॥

యితరోపాయము లేవి చూచినా
శ్రుతివిరహితములు శూన్యములే
రతి శ్రీవేంకటరమణునిమతి యిది
హితపరిపూర్ణం బిది యొకటే ॥ తుద ॥ 42

రేకు 108 లలిత

ఎవ్వరిభాగ్యం బెట్టున్నదో
దవ్వు చేరువకు తానే గురుతు ॥ పల్లవి ॥

పరమమంగళము భగవన్నామము
సురలకు నరులకు శుభకరము
యిరవుగ నెఱిఁగిన యెదుటనె వున్నది
వరుసల మఱచినవారికి మాయ ॥ ఎవ్వ ॥

౧. 'సేసిన' అనవచ్చు

వేదాంతసారము విష్ణుభక్తి యిది
ఆదిమునులమత మయినది
సాదించువారికి సర్వసాధనము
కాదని తొలఁగినఁ గడుశూన్యంబు ॥ఎవ్వ॥

చేతిపిధానము శ్రీవేంకటపతి
యేతలఁ జూచిన నిందరికి
నీతియు నిదియే నిజసేవకులకు
పాతకులకు నది భవసాగరము ॥ఎవ్వ॥ 43

ధన్నాసి

హరిదాసులతోడ నల్పులు సరెనరాదు
గురుఁడు శిష్యుఁడననే గుఱి దప్పఁగాన ॥పల్లవి॥

కోరి ముత్యపుఁజిప్పలఁ గురిసినవానయు
సారెఁ బెంకులలోవాన సరియౌనా
శ్రీరమణుఁ డిన్నిటానుఁ జేరియుండె నుండెఁగాక
సారెకుఁ బాత్రాపాత్రసంగతింతా లేదా ॥హరి॥

మలయాద్రి శ్రీమాఁకులును మహిమీఁదిమాఁకులును
చలమున నెంచిచూడ సరియౌనా
అలరి దేవుఁడు అంతర్యామియైతే నాయఁగాక
తెలియఁగ క్షేత్రవాసి దిక్కులందు లేదా ॥హరి॥

అమరులజన్మములు నసురలజన్మములు
జమళిఁ బుట్టినంతలో సరియౌనా
అమరి శ్రీవేంకటేశుఁ డాతుమైతే నాయఁగాక
తమితో నధికారిభేదములు లేవా

దేసాళం

నే నవఁగా నెంతవాఁడ నెయ్యపుజీవులలోన
యీనెపాన రక్షించీ నీశ్వరుఁడేకాక ॥పల్లవి॥

యెవ్వరు బుద్ధిచెప్పిరి యిలపైఁ జీమలకెల్లా
నెవ్వగఁ బుట్టలఁ గొల్చు నించుకొమ్మని
అవ్వల సంసారభ్రాంతి అనాదినుండియు లోలోఁ
దవ్వించి తలకెత్తీ యంతర్యామేకాక ॥నేన॥

చెట్టుల కెవ్వరు బుద్ధిచెప్పేరు తతికాలానఁ
బుట్టి కాచి పూచి పండాఁ బొదలుమని
గుట్టుతో జైతన్యమై గుణములన్నిటికిని
తిట్టపెట్టి రచించినదేవుఁ డింతేకాక ॥నేన॥

బుద్ధు లెవ్వరు చెప్పిరి పుట్టినట్టిమేకాలకు
తిద్ది చన్నుదాగి పూరి దినుమని
పొద్దువొద్దు లోన నుండి భోగములు మఱపిన-
నిద్దపుశ్రీవేంకటాద్రినిలయుఁ డేకాక ॥నేన॥ 45

రామక్రియ

తెలిసినవాఁడాఁ గాను తెలియనివాఁడాఁ గాను
యిల నొకమాట నీ కెత్తిచ్చితిఁగాని ॥పల్లవి॥

పుట్టించేవాఁడవు నీవే బుద్ధిచ్చేవాఁడవు నీవే
యెట్టున్నా నపరాధ లేవి మాకు
అట్టూ నన్నవారముగా మనఁగా నీచిత్తమెట్టో
కిట్టి వొకమాట నుడిగితి వింతేకాని ॥తెలి॥

మనసులోపల నీవే మరి వెలుపల నీవే
యెనసి అపరాధాలు యేవి మాకు
నిను నొఁగాదనలేము నీసరివారముఁ గాము
అనవలసినమాట అంటి మింతేకాని ॥ తెలి ॥

అంతరాత్మవును నీవే అన్నిటాఁ గావఁగ నీవే
యెంతైనా నపరాధా లేవి మాకు
వింత లేక శ్రీవేంకటవిభుఁడ నీబంట వింతే
వంతుకు నే నొకమాట వాకుచ్చితిఁగాని ॥ తెలి ॥ 46

సాళంగనాట

నీయంతటివా రెవ్వరు నీకు నెదురేది యెందు
చాయల నీసుద్ది విని శరణంటి నేను ॥ పల్లవి ॥

కావలెనంటేఁ దొల్లి కంభము చించుక వెళ్లి
కైవశమై ప్రహ్లాదుఁ గావవా నీవు
తేవలెనంటే బ్రహ్మదేవునికి వేదములు
సోవల సముద్రమయిన చొచ్చి తేవా నీవు ॥ నీయం ॥

పట్టియెత్తవలెనంటేఁ బాతాళానఁ బడ్డకొండ
తట్టియెత్తి పాలవెల్లి దచ్చవా నీవు
మట్టుపెట్టవలె నంటే మరి భూమి చాపగాఁగ
చుట్టుకపోతేఁ దెచ్చి సొంపుగ నిలుపవా ॥ నీయం ॥

పక్షపాతమయ్యేనంటేఁ బాండవుల గెలుపించి
యీక్షితి యేలించి చనవియ్యవా నీవు
రక్షించేనంటేఁ గాతరాన శ్రీవేంకటాద్రిఁ బ్ర-
త్యక్షమై మావంటివారిఁ దగఁ గరుణించవా ॥ నీయం ॥ 47

సామంతం

అందరివలెనే వున్నాఁ డాతఁడా వీఁడు
యిందుముఖులఁ గూడినాఁ డీతఁ డానాఁడు ॥పల్లవి॥

యిందరూ నేఁటేఁటఁ జేసేయింద్రయాగపుముద్దలు
అందుకొని యారగించినాతఁడా వీఁడు
చెంది మునులసతులసతఁ దెప్పించుక మంచి-
విందు లారగించినాఁడు వీఁ డానాఁడు ॥అంద॥

తొలుత బ్రహ్మదాఁచినదూడలకు బాలులకు
అలరి మారుగడించినాతఁడా వీఁడు
నిలుచుం దేడుదినాలు నెమ్మది వేలఁ గొండెత్తి
యిల నావులఁ గాచినాఁ డీతఁ డానాఁడు ॥అంద॥

బాలుఁడై భూతనాగుల బలురక్కసులఁ జంపి
ఆలరియాటలాడినయాతఁడా వీఁడు
యీలీల శ్రీవేంకటాద్రి యెక్కినాఁడు తొలుతే
యేలెను బ్రహ్మాదుల నీతఁ డానాఁడు ॥అంద॥ 48

రేకు 109 దేసాక్షి

ఏపీ నుపాయాలుగావు యెక్కువ భక్తికాని
దావతిఁ బడక యిది దక్కితే సులభము ॥పల్లవి॥

ముంటిపై సుఖమందుట ముక్కున నూరుపువట్టి
దంటవాయువు గెలువఁదలఁచేదెల్లా
వెంటికవట్టుక పోయి వెసఁ గొండ వాఁకుట
వెంటఁ గర్మమార్గమున విష్ణుని సాధించుట ।ఏపీ॥

యేనుఁగుతోఁ బెనఁగుట యిల నిరాహారియై
కానవిపంచేంద్రియాలఁ గట్టఁబోవుట
నావిం చినుపగుగిళ్లు నమలుట బలిమిని
ధ్యానించి మనసుఁబట్టి దైవము సాధించుట ॥ఏపి॥

దప్పికి నెండమావులు దాగ దగ్గరఁబోవుట
తప్పఁజదువులలోఁ దత్త్వము నెంచుట
పిప్పిచవి యడుగుట పెక్కుదైవాలఁ గొలిచి
కప్పిన శ్రీవేంకటేశుకరుణ సాధించుట ॥ఏపి॥ 49

7

శంకరాభరణం

అప్పఁడు దైవాలరాయఁ డాదిమూల మీతఁడు
యిప్పు దిట్టిమహిమల నెక్కుడాయ నీతఁడు ॥పల్లవి॥

చేకొన్న శాంతాలుతే చేసినపన్నీరుకాపు
జోకఁ గాలువలై సొరిది జార
సైకపునీలాద్రినుండి జలజలబారేటి-
రేకలనెలయేరులరీతి నున్న దిదివో ॥అప్ప॥

తెప్పలుగా గుప్పినట్టితెల్లనికప్పురకాపు
చిప్పిలుచు వెన్నెలలై చిందఁగాను
పుష్పాడిఁదోఁగినకల్పభూజము నిలుచున్న-
చొప్పున నున్నాఁ డిదివో సొంపులు మీరుచును ॥అప్ప॥

పొందుగ నంతటిమీఁదఁ బూసినపునుగుకాపు
కందువ మాణిక్యముల గనియైనట్టు
అంది శ్రీవేంకటేశ్వరు కదె యలమేలుమంగ
చెంది యురతఁ గట్టఁగా శ్రీవిభుఁడై నిలిచె ॥అప్ప॥ 50

మలహరి

ఏమి సేసే మిఁక నేము యెంతని దాఁచుకొందుము
నీమహిమ యింతంతనసేరము నేమయ్యా ॥ పల్లవి ॥

అంది నిన్ను నొకమాటు హరి యని నుడిగితే
పొందినపాతకమెల్లాఁ బొలిసిపోయ
మందలించి మఱి యొకమాటు నుడిగినఫల -
మందె నీ కప్పగించితి మదిగోవయ్యా - ॥ ఏమి ॥

యిట్టె మీకు రెండుచేతులె త్తొకమాటు మొక్కితే
గట్టిగా విహపరాలు గలిగె మాకు
దట్టముగ సాష్టాంగదండము వెట్టినఫల -
మట్టె నీమీఁద నున్నది అదిగోవయ్యా ॥ ఏమి ॥

సరుగ నీకొకమాటు శరణన్న మాత్రమున
సిరులఁ బుణ్యుఁడ నైతి శ్రీవేంకటేశ
ధరలోన నే నీకు దాసుఁడనైనఫల —
మరయ నీమీఁద నున్న దదిగోవయ్యా ॥ ఏమి ॥ 51

సాళంగం

ఎక్కడిమతము లింక నేమి సోదించేము నేము
తక్కక శ్రీపతి నీవే దయఁజూతుగాక ॥ పల్లవి ॥

కాదనఁగ నెట్టువచ్చు కన్నులెదిటిలోకము
లేదనఁగ నెట్టువచ్చు లీలకర్మము
నీదాసుఁడ ననుచు నీమరఁగు చొచ్చుకొంటే
యేదెసనె నాఁ బెట్టి యీడేరింతుగాక ॥ ఎక్క ॥

తోయ నెట్టువచ్చు మించి తొలఁకేటినీమాయ
పాయ నెట్టువచ్చు యీభవబంధాలు
చేయార నిన్నుఁ బూజించి చేరి నీముద్రలు మోఁచి
యీయెడ మండఁగా నీవే యీడేరింతుగాక ॥ఎక్క॥

తెలియఁగ నెట్టువచ్చు ద్రిష్టమైననీమహిమ
తలఁచఁగ నెట్టువచ్చు తగునీరూపు
నెలవై శ్రీవేంకటేశ నీవు ౧ గలవమండఁగా
యిలమీఁద మమ్ము నీవే యీడేరింతు గాక ॥ఎక్క॥ 52

శుద్ధవసంతం

పురుషోత్తముఁడ నీవు, పురుషాధముఁడ నేను
ధరలో నాయందు మంచితన మేది ॥పల్లవి॥

అనంతాపరాధములు అటు నేము సేసేవి
అనంతమయినదయ అది నీది
విను నెఱఁగకుండేటినీచగుణము నాది
నను నెడయకుండేగుణము నీది ॥పురు॥

సకలయాచకమే సరుస నాకుఁ బని
సకలరక్షకత్వము సరి నీపని
ప్రకటించి నిన్ను దూరేపలుకే నా కెప్పుడూను
వెకలివై వనఁగాచేవిధము నీది ॥పురు॥

నేర మింతయును నాది నేరు పింతయును నీది
సారెకు నజ్ఞాని నేను జ్ఞానివి నీవు
యీరీతి శ్రీవేంకటేశ యిట్టే నన్ను నేలితివి
ధారుణిలో నిండెను ప్రతాపము నీది ॥పురు॥ 53

౧. 'కలవు+అని+ఉండగా' ౨. 'నీవు' లేదు.

గుండక్రియ

నారాయ ణాచ్యు తానంత గోవిందా
నేరరాదు విజ్ఞానము నీ వియ్యక లేదు ॥పల్లవి॥

నిగమాంతవిదులైతే నిన్నెఱుఁగుదురుగాక
మృగసమానులకేల మీమీఁదిభక్తి
వెగటుగాఁ గృపతోడ విశ్వరూపు చూపినాను
పగటుదుర్యోధఁనుడు బహురూప మనఁడా ॥నారా॥

చిరపుణ్యులైతే మీసేవలు సేతురుగాక
దురితచిత్తులకు మీత్రోవ యేఁటికి
గరిమఁ బ్రత్యక్షమై కంబములోఁ గలిగినా
హిరణ్యకశిపుఁడు మి మ్మెంచి శరణనెనా ॥నారా॥

దేవతలయితే మిమ్ముఁ దెలియనేర్తురుగాక
యేవల నసురలు మిమ్మెఱిఁగేరా
శ్రీవేంకటాద్రిమీఁద సిరితో నీ వుండఁగాను
కేవలసంసారు లెఱిఁగియును మఱవరా ॥నారు॥ 54

రేకు 110 శంకరాభరణం

లేదు భయము మఱి కాదు భవము
ఆదియు నంత్యముఁ దెలిసిన హరియాజ్ఞకాన ॥పల్లవి॥

తలఁపులుగడుగక వొరలటు తాఁ గడిగిన నేమి
వెలుపలికాంక్షలు వుడుగక విధులుడిగిన నేమి
అలరుచు శ్రీహరిదాస్యము అతుమఁ గలిగినయాతఁడు
చెలఁగుచు పనులెనా సేసిన మరి యేమి ॥లేదు॥

పెంచినకోపము విడువక భోగము విడిచినసేమి
పంచేంద్రియముల మదియక ౧ పైమదిసిన నేమి
వించినదైవము నమ్మిన నిర్భరుఁడయినయాతఁడు
యెంచుక యేమార్గంబుల నెట్టుండిన నేమి ॥ లేదు ॥

వేగమె లోపల గడుగక వెలి గడిగిన నేమి
యోగము దెలియక పలుచదువులు దెలిసిన నేమి
యీగతి శ్రీ వేంకటపతి నెఱిఁగి సుఖించేటియాతఁడు
బాగుల ప్రపంచమందును సతమైనా నేమి ॥ లేదు ॥ ౫౫

గుండక్రియ

హరిభక్తివోడ యెక్కినట్టివారలే కాని
తరఁగుమొరఁగులను దాఁటలే రెవ్వరును ॥ పల్లవి ॥

నిండుఁజింతాజలధికి నీళ్లు దనచిత్తమే
దండిపుణ్యపాపాలే దరులు
కొండలవంటికరళ్లు కోరికె లెందు చూచినా
తండుముండుపదేవారే దాఁటలే రెవ్వరును ॥ హరి ॥

ఆపదలు సంపదలు అందులోనిమకరాలు
కాఁపురపులంపటాలే కైయొత్తులు
దాపలపుగుణములే సరిఁజొచ్చేయేరులు
దాపుదండ చేకొని దాఁటలే రెవ్వరును ॥ హరి ॥

నెలపై ౨ పుట్టుసగ్గులే నిచ్చలుఁ బోటునుఁ బాటు
బలుపైనయాశే బడబాగ్ని
యెలమి శ్రీ వేంకటేశుహితులకే కాల్నడ
తలఁచి యితరులెల్ల దాఁటలే రెవ్వరును ॥ హరి ॥ ౫౬

---

౧. పై=శరీరము. ౨. 'పుట్టుసగ్గు లేవిచ్చలుఁ' పూ.ము.పా.

గౌళ

ఈతవిఁ గొలిచితేనే యిన్ని [౧]గొలలునుఁ దీరు
[౨]చేతనఁబెట్టుపుణ్యాలు చేరువనే కలుగు ॥పల్లవి॥

పట్టి కాళింగునిఁ దోలి పాముకొల దీర్చినాఁడు
బట్టబాయిటనే రేపల్లెవారికి
అట్టె పూతనఁ జంపి అఁడుఁగొల దీర్చినాఁడు
గట్టిగాఁ గృష్ణుఁడు లోకమువారికెల్లను ॥ఈత॥

బలురావణుఁ జంపి బాఁపనకొల దీర్చినాఁడు
యిలమీఁదఁ గలిగినఋషులకెల్లా
కొలఁదిమీరినయట్టికోఁతికొల దీర్చినాఁడు
నొలసి రాఘవుఁ డదె సుగ్రీవునికివి ॥ఈత॥

వొలిసి పురాలు చొచ్చి వూరఁ గొల దీర్చినాఁడు
అల తనదాసులై నఅమరులకు
సిలుగుఁగొలలు దీర్చి సేన వరా లిచ్చినాఁడు
చెలఁగి పరుషలకు శ్రీవేంకటేశుఁడు ॥ఈత॥ 57

శ్రీరాగం

వివేకించ వేళ లేదు విజ్ఞానమార్గమందు
భవసంపదలపెద్దపౌఁజు చూచీ జీవుఁడు ॥పల్లవి॥

చిత్తమనియెడిమహాసింహాసనం బెక్కి
హత్తిబహురూపరాకాయ నదె జీవుఁడు
గుత్తపుదేహమనేటికొలువుకూటములోన
జొత్తుఁ బ్రకృతినాట్యము చూచీని జీవుఁడు ॥వివే॥

౧. గోలలు' పూ.ము.పా ౨, 'చేతనంబెట్టు' పూ.ము.పా "చేతనన్ = బుద్ధియందు; పెట్టు=వుంచుకొన్న" కావచ్చు "ప్రతిపద్బుద్ధి చేతనా" అని అమరము.

పంచేంద్రియములనేబలు తేజీలపై నెక్కి
అంచల వయ్యాళిదోలీ నదె జీవుఁడు
ముంచినకర్మములనేముద్రలపెట్టెలు దెచ్చి
సంచముగా లెక్కవెట్టి సరి దాఁచీ జీవుఁడు ॥ వివే ॥

యిచ్చఁ గామక్రోధాలనే హితమంత్రులునుఁ దారు
తచ్చి తలపోసుకొనీఁ దగ జీవుఁడు
అచ్చపుశ్రీవేంకటేశుఁ డంతరాత్మయై యుండఁగా
పచ్చిగా నాతనిఁ జూచి భ్రమసీని జీవుఁడు ॥ వివే ॥ 58

సామంతం

చెల్లఁబో తియ్యనినోరఁ జేఁ దేఁటికి యీ-
పల్లదపుఁగోరికలపాలు సేయవలెనా ॥ పల్లవి ॥

ఆసలకు నాదేహ మమ్ముకొంటి వింటింట
దాసునిఁగా నాపాలిదైవమా నీవు
పోసరించి భూమిలోనఁ బుట్టించి రక్షించి
యీసులేక భంగపెట్టు టిది గొంత వలెనా ॥ చెల్లఁ ॥

పామరపుటింద్రియాలబారిఁ దోసితివి నన్ను
దామెనకట్టుగాఁ గట్టి తత్త్వమా నీవు
దోమటి నామతిలోనఁ దోడునీడవై యుండి
పామేటిసుఖములనే భ్రమయించవలెనా ॥ చెల్లఁ ॥

గక్కన నింతట నన్నుఁ గరుణించితివి నేఁడు
మొక్కితి శ్రీవేంకటాద్రిమూలమా నీకు
దిక్కుదెసవై నాకు దేవుఁడవై యేలికవు
చొక్కి నామన సింత సోదించవలెనా ॥ చెల్లఁ ॥ 59

భూపాళం

చూపఁజెప్పఁగలభక్తసుజనుఁడవు మాకు
దాపైనహరి యిట్టె తప్పెఁ దారెననక ॥పల్లవి॥

కోరి పాండవులయింటఁ గూర లారగించినట్టు
సారపుశబరివిందు చవిగొన్నట్టు
పూరకే మాయింట నీవు వొదవినపాటి నీ-
వారగించవయ్య చవు లౌఁగాములెంచక ॥చూపఁ॥

తొల్లియు రేపల్లె గొల్లదోమటి దొడికినట్టు
తల్లిఅనసూయపాలఁ దనిసినట్టు
చిల్లరైనమాయింటఁ జేసినపా టారగించు
చల్లతోడిబోనమైన చాలుఁజాలదనక ॥చూపఁ॥

అంకెల శ్రీవేంకటాద్రి నారగించినయట్టు
కొంకులేక సిరితోడఁ గోనేటిరాయ
లెంకనయిననాయింటిలేశమైన నారగించు
౧అంకించి నీనాలోనిఅంతరము లెంచకా ॥చూపఁ॥ 60

రేకు 111 లలిత

ఏగతి ౨నుద్ధరించేవో యింతటిమీఁదట మమ్ము
భోగపుఁగోరికలచేఁ బొలిసెఁబో పనులు ॥పల్లవి॥

పరగి నాలుకసొంపు వ్వరసిపోయ
పరులనే నుతియించి పలుమారును
విరసపుఁబాపములవినికిచే వీనులెల్లాఁ
గొరమాలె మాకు నేఁటికులాచారములు ॥ఏగ॥

౧. 'లంకించి' పూ.ము.పా. యతిభంగము. ౨. 'వన్నుద్ధరించే' పూ.ము.పా.

మొక్కలానఁ బరధనమునకుఁ జాఁచి చాఁచి
యెక్కువఁ జేతులమహి మెందో పోయ
తక్కక పరస్త్రీలఁ దలఁచి మనసు బుద్ధి
ముక్కపోయ మాకు నేఁటిముందరిపుణ్యములు ॥ఏగ॥

యెప్పుడు నీచులఇండ్ల కెద తాఁకి పాదములు
తప్పనితపములెల్లాఁ దలఁగిపోయ
యిప్పుదే శ్రీవేంకటేశ యిటు నిన్నుఁ గొలువఁగా
నెప్పున నేఁ జేసినట్టి౧ నేరమెల్లా నడఁగె ॥ఏగ॥ 61

ముఖారి

పాప మెఱఁగను పుణ్యఫల మెఱఁగను
యేపనులు నీకు ౨సెల విన్నియునుఁ గావా ॥పల్లవి॥

మనుప నీవిషయముల ముద్ర౩ మానుసులఁగా-
నునిచితివి నామీఁద నొకటొకటినే
అనిశంబు నవి చెప్పినట్లఁ జేయకయున్న
ఘనుఁడ నీయాజ్ఞ నేఁ గడచుటే కాదా ॥పాప॥

కలిమిగలయింద్రియపుఁగాఁపులుండినవూరు
యెలమి నా కొసఁగితివి యేలు మనుచు
అలసి వీరల నేను నాదరించక కినిసి
తొలఁగఁద్రోచిన నదియు ద్రోహమే కాదా ॥పాప॥

కుటిలములఁ బెడఁబాపి కోరినవనవులెల్ల
ఘటనఁ జెల్లించితివి; ఘనుఁడ నేను:
అటుగనక శ్రీవేంకటాద్రీశ నీదాసి-
నెటుచేసినా నీకు హితవేకాదా ॥పాప॥ 62

౧. 'నేరమువెల్లా' పూ.ము.పా. ౨. 'శల' రేకు, ౩. 'మానవులఁగా' కావచ్చు.

శుద్ధవసంతం

చిక్కువడ్డపనికిఁ జేసినదే చేఁత
లెక్కలేనియప్పునకు లేమే కలిమి ॥పల్లవి॥

తగవులేమి కెదిరిధనమే తనసొమ్ము
జగడగానికి విరసమే కూడు
తెగుదెంపులేమికి దీనగతే దిక్కు
విగువుఁగూటికి వట్టిబీరమే తగవు ॥చిక్కు॥

పతిలేనిభూమికి బలవంతుఁడే రాజు
గతిలేనికూటికిఁ గన్నదే కూడు
సతిలేనివానికి జరగినదే యాలు
కుతదీరుటకు రచ్చకొట్టమే యిల్లు ॥చిక్కు॥

యెదురులేమికిఁ దమకేదైనఁ దలఁ పిది
మదమత్తునకుఁ దనమలపే మాట
తుదిపదమునకుఁ జేదొదై నవిభవము
పదిలపుశ్రీవేంకటపతియే యెఱుక ॥చిక్కు॥ 63

శ్రీరాగం

అన్నిటికి నొడయఁడవై వశ్రీపతివి నీవు
యెన్నరాదు మాబలఁగఁ మెంచుకో మాపాఁజు ॥పల్లవి॥

జ్ఞానేంద్రియము లైదు శరీరిలోపల
ఆనక కర్మేంద్రియము లైదు
కానకపుకామక్రోధాలవర్గము లారు
యీనెలవు పంచభూతా ౧ లెంచు మాపాఁజు ॥అన్ని॥

౧. 'లేఁచు' రేకు.

తప్పనిగుణాలు మూఁడు తనువికారము లారు
అప్పటి మనో[౧]బుద్ధ్యహంకారాలు
వుప్పతిల్లువిషయము లుడివోని వొకఅయిదు
యిప్పటి మించేకోపము యెంచుకో మాపొఁజు ॥ అన్ని ॥

ఆఁకలి దప్పియును మానావమానములును
సోఁకినశీతోష్ణాలు సుఖదుఃఖాలు
మూఁకగమికాఁడ నేను మొక్కెద శ్రీవేంకటేశ
[౨]యేఁకటారఁ[౩] గదపేవా నెంచుకో మాపొఁజు ॥అన్ని॥ 64

లలిత

ఈడ నుండె విందాఁకా నింటిముంగిట
ఆడ నెందుఁ బోఁడుగద అప్పుడే యీకృష్ణుఁడు ॥ పల్లవి ॥

యేడ పూతకిఁ జంపె నింతపిన్నవాఁడంటా
ఆడుకొనే రదే వీధి నందరుఁ గూడి
వేడుకతో మనగోవిందుఁడు గాఁడుగదా
చూడరమ్మ వీఁడు గడుచల్లరీఁడు పాపఁడు ॥ ఈడ ॥

మరలి యప్పటివాఁడె మద్దులు విఱిచెనంటా
పరువులు వెట్టేరు పడఁతులెల్లా
కరికరించఁగ రోలఁ గట్టితే నప్పుడు మా-
హరి గాఁడుగదా ఆడనున్నబిడ్డఁడు ॥ ఈడ ॥

వింతగాఁగ నొకబండి విఱిచె నప్పటినంటా
రంతు సేసే రదివో రచ్చలు విండి
అంత యీశ్రీవేంకటేశుఁ డైనమనకృష్ణుఁడట
యింతేకాక యెవ్వరున్నా రిటువంటిపాపఁడు ॥ ఈడ ॥ 65

౧. 'బుద్ధిహంకారాలు' రేకు ౨. 'ఏఁకట + అరవ్' ౩. గదపేవా + అవి + ఎంచుకో 'అవి' కి ముందు మధ్యమపురుష వింత.

పాడి

విభుఁడ వింతటికి వెరవుతో ననుఁగావు
అభయహస్తముతోడిఆదిమూలమా ॥ పల్లవి ॥

పలులంపటాలచేతఁ బాటువడి పాటువడి
అలసితిఁ గావవే వోఆదిమూలమా
చలమరి యితరసంసారభ్రాంతిఁ జిక్కితి న-
న్నలరించి కావవే వోఆదిమూలమా ॥ విభుఁ ॥

యెంతకైనా నాసలచే యేఁగేఁగి వేసరితి-
నంత కోపఁ గావవే వోఆదిమూలమా
సంతలచుట్టరికాల జడిసితి నిఁకఁ గావు
అంతరాత్మ నాపాలిఆదిమూలమా ॥ విభుఁ ॥

౧రంటదెప్పుటింద్రియాల రవ్వైతిఁ గావవే వో-
అంటినశ్రీవేంకటాద్రిఆదిమూలమా
గెంటక ముమ్మాటికిని నీకే శర-
ణంటిఁ గావవే వో ఆదిమూలమా ॥ విభుఁ ॥ 66

రేకు 112 శ్రీరాగం

ఏఁటిమాట లివి విన వింపయ్యీనా మది-
౨నేఁటవెట్టి దానుఁదౌ టిదిసరియా ॥ పల్లవి ॥

జీవుఁడే దేవుఁడని చెప్పుదురు గొందరు
దైవముచేఁతలెల్లాఁ దమ కున్నవా
ఆవలఁ గొందరు కర్మ మది బ్రహ్మ మందురు
రావణాదు లవి సేసి రతికెక్కిరా. ॥ ఏఁటి ॥

---

౧. 'రంటదెప్పు టింద్రియాల' పూ.ము.పా. రంటఁ దిప్పు నింద్రియాల కావచ్చు. రంటన్=పుణ్యపాపములు రెండింటియందు. లేక సుఖదుఃఖములందు కావచ్చు.

౨. 'నేఁటి' పూ.ము.పా. 'ఏఁటవెట్టి', అర్థము విచార్యము.

మిగులఁ గొందరు దైవమే ౧లేదనెందురు
తగ పీప్రపంచమెల్లాఁ దనచేఁతలా
గగన మతఁడు నిరాకార మందురు గొంద-
రెగువఁ బురుషసూక్త మెఱఁగరా తాము ॥ ఏఁటి ॥

యెవిమిదిగుణములే యితవి వందురు గొంద-
రనయము మిగిలిన వని దమవా
యెనయఁగ శ్రీవేంకటేశ్వరుదాసులై
మనుట నిత్యముగాక మరి యేమినేలా ॥ ఏఁటి ॥ 67

రామక్రియ

అన్నిటా శ్రీహరిదాసుఁడగువానికి
కొన్నిదైవములఁ గొలువఁగఁ దగునా ॥ పల్లవి ॥

విహితకర్మము సేసి వెదకేటిహరి నిట్టె
సహజమై కొలచేటిసరసునికి
గహనపుఁగర్మాలు కడమలైన నేమి
మహిఁ గనకాద్రికి మరి పైఁడి వలెనా ॥ అన్ని ॥

పలుదానములకెల్ల ఫలమైనహరి నిట్టె
బలువుగఁ జేకొన్న భక్తునికిని
నెలకొని యాతఁ దన్నియుమఁ జేసినవాఁడె
తెలిసి సూర్యునిఁ జూడ దీపాలు వలెనా ॥ అన్ని ॥

౨వేదవేద్యుఁడు శ్రీవేంకటపతినామ-
మాదిగాఁ బఠియించే యధికునికి
ఆదైనచదువులు అఱచేతి వతనికి
మేదినిఁ దిరుగాడ మెట్లు వలెనా ॥ అన్ని ॥ 68

౧. 'లేదనందురు' వ్రా.ము.ప్రా. 'లేదని + అందురు' ఈ వ్యావహారిక సంధులి వాఙ్మయమున కొల్లలు. ౨. 'వేవేదవ్యుఁడు' వ్రా.ము.ప్రా.

మలహరి

[1] ఈహి శ్రీహరిఁగంటే యింత లేదుగా వట్టి-
దాహపుటాసల వెట్టి దవ్వు టింతేకా ॥పల్లవి॥

పలుమారు నిందరిని భంగపడి వేఁడేది
యిలపై దేహమువెంచేయిందు కింతేకా
కలికికాంతలచూపుఘాతలకు భ్రమసేది
చెలఁగి [2] మైమఱచేటిచేఁత కింతేకా ॥ఈహి॥

పక్కన జన్మాలనెల్లాఁ బాటువడేదెల్లాను
యెక్కడో సంసారాన కిందు కింతేకా
వొక్కరిఁ గొలిచి తిట్టు కొడిగట్టే దెల్లాను
చక్కముక్కనాలికెపైచవి కింతేకా ॥ఈహి॥

గారవాన ధనములు గడియించేదెల్లాను
ఆరయ నాదని పీఁగేయుందు కింతేకా
చేరి శ్రీవేంకటపతి సేవకుఁ జొరనిదెల్లా
భారపుఁగర్మపుబాధఁ బట్టువడికా ॥ఈహి॥ 69

బౌళి

ఎంత బాఁపనా [3] సోద మింత గలదా
అంతయు నీమహిమే హరిభట్లూ ॥పల్లవి॥

సూరిభట్లొకవంక చొరనిచోట్లు చొచ్చి
వారబియ్య మెత్తి యెత్తి వడదాఁకి
నీరువట్టుగాని భూమి నీళ్లెల్లా వారవట్టీ
కేరికేరి నగవయ్య క్రిష్ణభట్లూ ॥ఎంత॥

౧. 'ఈహి' వ్రా. ము. పా. ఈ 'ఈహి' ఎగతాళి చేసి నవ్వుటకు అనుకరణ శబ్దము. ౨. 'మైమఱచేది చేఁత' వ్రా.ము.పా, రేకు. ౩. 'సోద(ద్య?)' వ్రా.ము.పా. 'అసోద' శబ్దము 'ఆస్వాద్య' శబ్ద భవము కావచ్చు. వ్రా.ము.పా. లో '(ద్య?)' సూచన మక్కరలేదేమో.

దేవరాజ్య లోకవంక దిక్కులలోఁ బొలగూడు
దీవెవతో నారగించి తీపుమరిగి
యీవలఁ బెట్టినవారి కేమైనా నొసఁగిని
వేవేలుమాయలవిష్ణుభట్లూ ॥ ఎంత ॥

౧సోమయాదు లోకవంక సొరిది సురలకెల్లా-
నామనితో విందువెట్టీ ననుదినము
హోమపువిప్రులసొమ్ము లొడిసి తాఁ బుచ్చుకొనీ
వేమరు శ్రీవేంకటాద్రివెన్నుభట్లూ ॥ ఎంత ॥ 70

గుండక్రియ

అటుగన నే రోయఁగఁ దగవా
నటనల శ్రీహరి౨నటమింతే ॥ పల్లవి ॥

చిదుముడి మూఁగినజీవులలోపల
కదఁగి నే నొక్కఁడ వింతే
విదువక పక్షులు వృక్షము లిలపై
వెదఁగుభోగములు వెదకీనా ॥ అటు ॥

తనువులు మోచినతగుప్రాణులలోఁ
గనుఁగొన నొకమశకమ వింతే
మునుకొని కీటకములుఁ జీమలు నిల
చెనకి దొరతనము సేసీనా ॥ అటు ॥

శ్రీవేంకటపతిసేవవారిలో
సోవల నొకదాసుఁడ నేను
భావించి మరలు బ్రహ్మాదు లతని-
దైవపుమాయలు దాఁటేరా ॥ అటు ॥ 71

౧. 'సోమయాజి' కావచ్చు. ౨. 'నట=నటనము' కావచ్చు. అచ్ప్రత్యయాంతము.

రామక్రియ

సేయనివాఁ ౧డెవ్వఁడు చేరి చిల్లరదోషాలు
యేమెద జీవులజాడ లీశ్వరకల్పితమే ॥పల్లవి॥

దేవునినమ్మినయట్టిదేహియట యాతనికి
యీవల నెంతటిపాప మేమిసేసును
భావించి యన్ని నేరాలు పరిహరించు నతఁడే
ఆవటించుసూర్యునికి నంధకార మెదురా ॥సేయ॥

పూజింపించుకొనేవాఁడు భువనరక్షకుఁడట
తేజముతో దురితాలు తెంచఁగలేఁడా
రాజు సేసినయా ౨జ్ఞ రాజుకంటే నెక్కుడా
వోజతో వజ్రాయుధాన కోపునా పర్వతాలు ॥సేయ॥

చేతనాత్మకుఁడట శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడు
జాతిలేనిజీవునికి స్వతంత్ర మేది
కాతరపుజన్మానకుఁ గార్యకారణ మేది
యేతున గరుడనికి నెదురా పాములు ॥సేయ॥ 72

రేకు 113 మాళవి

ధ్రువవరదా సంస్తుతవరదా
నవమైనయార్తుని నన్నుఁ గావవే ॥పల్లవి॥

కరిరాజవరదా కాకాసురవరదా
శరణాగతవిభీషణవరదా
సిరుల వేదాలు విన్నుఁ జెప్పఁగా ౩ వినివి
మరిగి మఱఁగుచొచ్చే మమ్ముఁ గావవే ॥ధ్రువ॥

---

౧. 'డెవ్వఁడు చేరి' ఈ 'చేరి' వ్రా.ము.పా. లో తప్పిపోయినది.

౨. 'యా(యా ?)జ్ఞ' వ్రా.ము.పా. 'అన+అజ్ఞ' కలిపి వ్యావహారికముగానో, వ్రాతతప్పుగనో 'అనాజ్ఞ' అని యుండవచ్చు. అన=అజ్ఞ ఏకార్థములైనను కలిపి వాడుట నేటికి వ్యవహారములో సుప్రసిద్ధమే. ౩. 'వినివి=వినియును' కావచ్చు 'వినివిన్ని' అని లోక వ్యవహారము ఈనాటికిని కలదు.

అక్రూరవరదా అంబరీషవరదా
శక్రాదిదివిజసంచయవరదా
విక్రమించి యిన్నిటా నీవే ఘనమని నీకు
చక్రధర శరణంటి నన్నుఁ గావవే ॥ధ్రువ॥

ద్రౌపదీవరదా తగ నర్జునవరదా
శ్రీపతీ ప్రహ్లాదశిశువరదా
యేపున శ్రీవేంకటాద్రి నిటు నేను నాగురుఁడు
చూపఁగాఁ గొలిచే నన్నుఁగఁ గావవే ॥ధ్రువ॥ 73

గుండక్రియ

నమ్మిన దొకటే నాకు నీశరణము
యెమ్మెలసంసార మింతే యిం దేమిగలదు ॥పల్లవి॥

యేఁటికర్మము నా కేఁటిధర్మము
యేఁటిదో నేఁ జేయఁగా నీ కేమి గూడెను
నాఁటకపుతొంటివారు నడిచినమార్గమవి
౧ యీఁటుకుఁ జేసేఁగాక యిందేమి గలదు ॥నమ్మి॥

యేదతపము నా కేదజపము నే
వాదికఁ జేయఁగ నీకు వచ్చినదేమి
బెడిదపుఁబెద్దలెల్లాఁ బెట్టినతిట్టములంటా
యీడుకుఁ జేసెఁగాక యిం దేమి గలదు ॥నమ్మి॥

యెక్కడిపుణ్యము నా కెక్కడిభోగములు
యిక్కువ నన్నిట్లఁ జేసి యేమిగంటివి
నిక్కపుశ్రీవేంకటేశ నిన్నుఁ గనుటగాక
యెక్కడి కెక్కడిమాయ లిం దేమి గలదు ॥నమ్మి॥ 74

---

౧. 'యీటు' వ్రా.ము.పా. ఇక్కడ 'యీఁటు'లో అరసున్న విచార్యము.

బౌళి

అన్నియును హరినేసేయటమటాలే యివి
పన్నినసుజ్ఞానికి బయలై తోఁచు ॥పల్లవి॥

తిరుపై యవ్వలవ్వలఁ దిరుగుచుండేటివేళఁ
దిరిగినట్లు నుండు దిక్కులెల్లాను
సిరులసంసారభ్రమఁ జిక్కినజీవునికివి
పరగ నైహికమే పరమై తోఁచు ॥అన్ని॥

సొగిసి యద్దమునీడ చూచినవేళఁ దనకు
మగుడ వేరొకరూపు మతిఁ దోఁచును
తగిలి యిట్లానేపో తనుఁదా నెఱఁగకున్న
నిగిడినపుట్టువులు నిజమై తోఁచు ॥అన్ని॥

కదిసినసకలాంధకార మంతటాఁ గప్పి
వుదయమైతే నన్ని నొదిగినట్టు
హృదయపుశ్రీవేంకటేశుఁడు వెల్లపిరై తే
మదిలో ౧ నజ్ఞానము మాయమై తోఁచు ॥అన్ని॥ 75

లలిత

అవి యటు భావించినట్లాను
కవగొని యిందుకుఁ గలఁగరు ఘనులు ॥పల్లవి॥

అరయఁగ నేఁబదియక్షరములె పో
ధరలోపల నిందాస్తుతులు
సరిఁ బురాణములు శాస్త్రవేదములు
యిరవుగ నిన్నియు నిందే పొడమె ॥అవి॥

౧. 'విజ్ఞానము' పూ.ము.పా.

వాక్కుదేహమున నున్నయంగములు
పెక్కువిధములై బెరసినవి
చిక్కులఁ గొన్నిటి సిగ్గుల దాఁతురు
యెక్కువయతులకు నివ్వియు సమము ‖ అవి ‖

అంతరాత్మలో నంతర్యామై
బంతులఁ దిరిగేటిబంధువులు
చింతింప నతఁడే శ్రీవేంకటేశ్వరుఁ-
డింతకుఁ గర్తవి యెంతురు బుధులు ‖ అవి ‖ 76

మాళవి

బలువుఁడు హరిఁ జేపట్టితివి
తలఁచినదెల్లా దక్కెను నాకు ‖ పల్లవి ‖

దురిత [1]ధ్వంసుఁడు దుఃఖవిదారుఁడు
అరిభయంకరుఁ డచ్యుతుఁడు
సిరివరుఁ డితనిఁ జేకొని కొలిచిన
పరమసుఖమెపో భయ మెక్కడిది ‖ బలు

దానవాంతకుఁడు దైవశిఖామణి
మానరక్షకుఁడు మాధవుఁడు
నానాముఖముల నాపాలఁ గలఁడు
యేసెపముల నా కెదురే లేదు ‖ బలు

అనయము నిర్మలుఁ డఖిలానందుఁడు
ఘనుఁ డీశ్రీవేంకటవిభుఁడు
కనుకొని మము నిటు గాచుక తిరిగీ
యెనయఁగ నేలికె యితఁడే మాకు ‖ బలు ‖ 77

౧. 'ధ్వంసుఁడు' రేకు.

దేవగాంధారి

మేలు లేదు తీలు లేదు మించీ నిదే హరిమాయ
కాలమందే హరిఁ గంటి కైవల్య మొకటే ॥పల్లవి॥

సురలును జీవులే నసురలును జీవులే
ధర నిందుఁ బ్రకృతిభేదమే కాని
సురలకు స్వర్గ మసురలకు నరకము
పరగ నీరెంటిగతి పాపపుణ్యములే ॥మేలు॥

పొలఁతులు జీవులే పురుషులు జీవులే
తలఁప భావభేదములే కాని
బలిమి స్వతంత్రముఁ బరతంత్ర మొకరికి
యెలమి నిందులోఁ జెల్లే హీనాధికములే ॥మేలు॥

రాజులును జీవులే రాసిబంట్లు జీవులే
వోజతో సంపద చెల్లే దొకటే వేరు
సాజపుశ్రీవేంకటేశు శరణ మొక్కటే గతి
బాజుఁ గర్మ[1] మొందొకటి బంధమోక్షములు ॥మేలు॥ 78

రేకు 114 సాళంగనాట

అదె వచ్చె నిదె వచ్చె నచ్యుతుసేనాపతి
పదిదిక్కులకు విట్టై పారరో యసురలు ॥పల్లవి॥

గరుడధ్వజం బదె ఘనశంఖరవ మదె
సరుసనే విష్ణుదేవుచక్ర మదె
మురవైరిపంపు లవె ముందరిసేన లవె
పరచి గగ్గుల[2] కాదై పారరో దానవులు ॥అదె॥

౧. 'మందొకటి' పూ.ము.పా. ౨. 'కాత్తై' కావచ్చు.

తెల్లని [1]గొడుగు లవె దేవదుందుభులు నవె
యెల్లదేవతలరథా లింతటా నవె
కెల్లురేఁగి విక్కు హరికీర్తి భుజము లవె
పల్లపుపాతాళానఁ బడరో దనుజులు ॥అదె॥

వెండిపైఁడిగుదె లవె వెంజామరము లవె
మెండగుకై వారాలు మించిన వవె
దండి శ్రీవేంకటపతి దాడిముట్టె వదె యిదె
బెఁడుబండై [2]జజ్ఝరించి పారరో దైతేయులు ॥అదె॥ 79

లలిత

అయ్యో నేనేకా అన్నిటికంటెఁ దీలు
గయ్యాళినై యిది గర్వింతుఁగాని ॥పల్లవి॥

తడిపివుదికినట్టిధౌతవస్త్రములు నా-
యొడలు మోఁచినమీఁద యోగ్యము గావు
వుడివోక వనములో వొప్పైనవిరులు నే-
ముడిచివేసినంతనే ముట్టరాదాయను ॥అయ్యో॥

వెక్కసపురచనలవేవేలురుచులు నా-
వొక్కనాలు కంటితేనే యోగ్యముగావు
పక్కనదేవార్హపుఁబరిమళగంధములు నా-
ముక్కు సోఁకినంతలోనే ముట్టరాదాయను ॥అయ్యో॥

గగనానుండి వచ్చేగంగాజలములైన
వాగి నాగోరంటితేనే యోగ్యము గావు
వగుశ్రీవేంకటపతి నన్నే రక్షించినదాఁక
మొగడై యెరుకతుది ముట్టరాదాఁసుమ ॥అయ్యో॥ 80

---

1. 'గొడగు' రేకు. 2. 'జర్ఝరించి' కి వ్యావహారికము గావచ్చు.

నాట

మర్ద మర్ద మమబంధాని
దుర్దాంతమహాదురితాని ॥పల్లవి॥

చక్రాయుధరవిశత [౧] తేజోఽంచిత
సక్రోధసహస్ర [౨] ప్రముఖా
విక్రమక్రమా విస్ఫులింగకణ
నక్రహరణ హరిసవ్యకరాంకా ॥మర్ద॥

కలితసుదర్శన [౩] కఠినవిదారణ
కులిశకోటిభవ ఘోషణా
ప్రళయానలసంభ్రమవిభ్రమకర
దళితదైత్యగళరక్తాంకిరణా ॥మర్ద॥

హితకరశ్రీవేంకటేశప్రయుక్త
సతతపరాక్రమజయంకర
చతురోఽహం తే శరణం గతోఽస్మి
యితరాన్ విభజ్య యిహ మాం రక్ష [౪] ॥మర్ద॥ 81

మాళవిగౌళ

[౫] నిత్యపూజ లివివో నేరిచిన నోహో
ప్రత్యక్షమైనట్టిపరమాత్మునికి ॥పల్లవి॥

తనువే గుడియట తలయే శిఖరమట
పెనుహృదయమే హరిపీఠమటా
కనుగొన చూపులే ఘనదీపము లట
తనలోపలియంతర్యామికిని ॥నిత్య॥

౧. 'శోభాంచిత' రేకు. ౨. 'ప్రముఖ' శబ్దమునకు 'ముఖమే' అర్థముకాబోలు. ౩. 'కఠిన' రేకు. ౪. ఈ సంస్కృత కీర్తనములో సంబోధనములు దీర్ఘాంతముగా నుండుట సంగీతప్రభావముతోనేమో. అన్నమయ్య సంస్కృత రచన ఒక స్వతంత్రమైన తీరుగా నుండును. ౫. ఈ పాటలోని భావమే పె. తి. వచనరచనలో కన్పట్టునది.

పలుకే మంత్రమట [1]పాదైననాలికే
కలకలమనుపిడిఘంటయట
నలువైన రుచులే నైవేద్యములట
తలఁపులోపల నున్న దైవమునకు ॥ నిత్య ॥

గమనచేష్టలే యంగరంగగతియట
తమిగలజీవుఁడే దాసుఁడట
అమరిననూర్పులే యాలవట్టములట
క్రమముతో శ్రీవేంకటరాయనికిని ॥ నిత్య ॥ 82

ముఖారి

కిన్నజానేఽహం కేశవాత్పర మహో
సన్నుతాకర మమాచరణాయ తస్మై ॥ పల్లవి ॥

వేదాంతవేద్యాయ విశ్వరూపాయ నమో
ఆదిమధ్యాంతరహితాధికాయ
భేదాయ పునరప్యభేదాయ నమో నమో
నాదప్రియాయ మమ నాథాయ తస్మై ॥ కిన్న ॥

పరమపురుషాయ భవబంధహరణాయ నమో
నిరుపమానందాయ నిత్యాయ
దురితదూరాయ కలిదోషవిధ్వస్తాయ
[2]హరియచ్యుతాయ మమ [3]ఆత్మాయ తస్మై ॥ కిన్న ॥

కాలాత్మకాయ నిజకరుణాకరాయ నమో
శ్రీలలామకుచాశ్రితగుణాయ
హేలాంక శ్రీవేంకటేశాయ నమోనమో
పాలితాఖిల మమాభరణాయ తస్మై ॥ కిన్న ॥ 83

౧. 'పాదైన' పూము.పా., ౨. 'హరయేఽచ్యుతాయ' కావచ్చు. ౩. 'ఆత్మనే' కావచ్చు. అన్నమయ్య సంస్కృతరచన ఒక స్వతంత్రమైనదని ముందే వ్రాసియుంటిని.

కాంబోది

౧చెల్ల నెక్కి కొంటివిగా జీవుఁడ యీబలుకోటా
బల్లిదుఁడ నీకు నేఁడు పట్టమాయఁ గోటా ॥ పల్లవి ॥

తొమ్మిదిగవనులైనదొడ్డతోలఁగోటా
కొమ్మలచవులమూలకొత్తళాలకోటా
నమ్మలేనిమెదవంపునంకదారకోటా
నమ్మి పగవారినెల్లా పట్టుకొన్నకోటా ॥ చెల్ల ॥

తలవాకిలిదంతపుతలుపులకోటా
తలిరుఁజేతులపెద్దదంతెనాలకోటా
వెలియాసలనేదండువిడిసినకోటా
గులుగై యింద్రియములు కొల్లగొన్నకోటా ॥ చెల్ల ॥

నడచప్పరములనేనలువైనకోటా
జడిసినచెవుల మించునవరణకోటా
పడవిపాట్లఁ బడి ఫలియించెఁ గోటా
యెడమిచ్చి శ్రీవేంకటేశుఁ డేలెఁ గోటా ॥ చెల్ల ॥ 84

రేకు 115 శంకరాభరణం

౨నాటికి నాఁడు గొత్త నేటికి నేఁడు గొత్త
నాటకపుదైవమవు నమోనమో ॥ పల్లవి ॥

సిరుల రుక్మాంగదుచేతికత్తివారఁ దొల్లి
వరుస ధర్మాంగదుపై వనమాలాయ
హరి నీకృపకలిమి నట్లనే అరులచే
కరిఖడ్గధార నాకుఁ గలువదండాయ ॥ నాఁటి ॥

---

౧ ఇందు దీర్ఘాంతమైన 'కోట' శబ్దము సంగీతానుబంధి కావచ్చు.
౨. అన్నమయ్య జీవితచరిత్ర మిందులో కానవచ్చుచున్నది.

మునుప హరిశ్చంద్రుఁ మొనకత్తిధారఁ దొల్లి
పొనిఁగి చంద్రమతికిఁ బూవుదండాయ
వనజాక్ష నీకృపను వరశత్రుతెత్తినట్టి-
ఘనఖడ్గధార నాకుఁ గస్తూరివాటాయ ॥నాఁటి॥

చలపట్టి కరిరాజు శరణంటే విచ్చేసి
కలుషముఁ బెదఁబాపి కాచినట్టు
అలర శ్రీవేంకటేశ ఆపద లిన్నియుఁ బాపి
యిల నన్నుఁ గాచినది యెన్నఁ గతలాయ ॥నాఁటి॥ 85

సాళంగనాట

కంటిమి రెంటికి భూమిఁ గలుగుదృష్టాంతము
గొంటరిరావణునందు గుహునియందు ॥పల్లవి॥

నీదాస్యము గలనీచజన్మమైన మేలు
యేదియు నెఱఁగనట్టియెక్కువజన్మానకంటే
వాదపుగర్వము లేదు వట్టియాచారము లేదు
సాదించి నైచ్యానుసంధానమే కావి ॥కంటి॥

మిమ్ముఁ దలపుచుఁ జేయుమృగయానమైన మేలు
సొమ్ముపోక మీకుఁగాని సుకృతము సేయుకంటె
ఉమ్మరిజన్మము లేదు తెగనికోరిక లేదు
పమ్మి నీపైఁ బెట్టినట్టిభారమే కావి ॥కంటి॥

దిక్కులు సాధించుకంటె తెలిసి శ్రీవేంకటేశు-
[1]దిక్కు నీనామమే కా సాధించుటే మేలు
యెక్కువ తక్కువ లేదు యెఱుకెఱఁగమి లేదు
చక్కఁజాడతో నీకు శరణంటేఁగావి ॥కంటి॥ 86

---

౧ ఈపాద మనన్వితము. లేక 'కా' శబ్దమును 'మేలు'తో చేర్చ వచ్చునా?

లలిత

కామధేనువై కలిగె నీధరణి
వాములు వలసినవారికి విధులు ॥ పల్లవి ॥

అందరు జీవులే ఆయాకర్మముఁ
బొంది బుద్ధు లెప్పుడు వేరు
కొందరు స్వర్గము గోరి సుఖింతురు
కొందరు నరకానఁ గూలుదురు ॥ కామ ॥

దేవుఁ డిందరికి దిక్కై యుండును
భావాభావమే బహువిధము
దేవత లమృతాధీనమై మనిరి
[౧]తోవనె దనుజులు దురిత మందిరి ॥ కామ ॥

పుట్టు గందరికి పొంచి కలిగినదె
దట్టపుమనసులే తమకొలఁది
యిట్టే శ్రీవేంకటేశుఁడు సేసిన-
యట్టె నాతఁడు అదివో యెదుట ॥ కామ ॥ 87

గుండక్రియ

ఏపురాణముల నెంత వెదకినా
శ్రీపతిదాసులు చెడ రెన్నఁడును ॥ పల్లవి ॥

హరివిరహితములు అవి గొన్నాళ్లకు
విరసంబులు మరి విఫలములు
నరహరిఁ గొలి చిటు నమ్మినవరములు
విరతము లెన్నఁడు నెలవులు చెడవు ॥ ఏపు ॥

---

౧. తోవనై, పూ.ము.పా.

కమలాక్షుని మతిఁగానని చదువులు
కుమతంబులు బహుకుపథములు
జమళి నచ్యుతుని సమారాధనలు
విమలములే కాని వితథముగావు ॥ఏపు॥

శ్రీవల్లభుగతిఁ జేరని పదవులు
దావతులు కపటధర్మములు
శ్రీవేంకటపతి సేవించు సేవలు
పావనము లధికభాగ్యపుసిరులు ॥ఏపు॥ 88

ముఖారి

ఏలోకమందున్నా నేమీ లేదు
కాలిమి నందుకుఁ దగ్గదావతే కాని ॥పల్లవి॥

సురల కసురలకు సూడునుఁ బాడునే కాని
పొరసి సుఖించఁగఁ బొద్దు లేదు
ధరలో ఋషులకును తపము సేయనే కాని
మరిగి భోగించఁగ మరి పొద్దు లేదు ॥ఏలో॥

గక్కన సిద్ధులకైనా గంతయు బొంతయే కాని
చిక్కి పరువము గలిగి నెలవులేదు
రెక్కలు గలపక్షికి రేసుతిమ్మటలే కాని
చక్క వైకుంఠాన కెగయ సత్తువ లేదు ॥ఏలో॥

సకల౧ జంతువులకు జన్మాదులే కాని
అకటా నిత్యానంద మందలేదు
వెకలి శ్రీవేంకటేశువిష్ణుదాసులకే మంచి-
సుకములెల్లాఁ గలవు సుడివడలేదు ॥ఏలో॥ 89

౧. 'జంతువులకును' పూ.ము.పా.

దేవగాంధారి

అన్నియునుఁ దనలఆచార్యాధీనము
చెన్నుమీఱ హరిపాదసేవసేయు మనసా ॥ పల్లవి ॥

దైవముఁ గొంచము గాఁడు తానూ గొంచము గాఁడు
భావించికొలచేవారిపరిపాటి
చేవలఁ బత్తిముదుగు చేవిముదుగూ లేదు
వాపిరిఁ బోఁగెత్తేటివారివారినేరుపు ॥ అన్ని ॥

కాలము కడమలేదు కర్మము కడములేదు
కేలి విశ్వాసముగలిగినపాటి
వ్రాలకు మిదిమీ లేదు వక్కాణ మదిమీ లేదు
పోలించేటివిద్వాంసులబుద్ధిలోవినేరుపు ॥ అన్ని ॥

జ్ఞానమకుఁ దప్పు లేదు జన్మమకుఁ దప్పు లేదు
నానాటికి వివేకించి నడచేపాటి
పావిపట్టి శ్రీవేంకటపతి యింతకు మూలము
అనఁక యీతని శరణనేవారినేరుపు ॥ అన్ని ॥ 90

రేకు 116 సాళంగనాట

వితిగిరి దానవవీరు లదె
అతిమితి దేవత లాడే రదె ॥ పల్లవి ॥

పరగుకంఠ మదె పగిలె పగిలె నదె
హరినరసింహంబాయ నదె
గరుడధ్వజ మదె ఘనచక్రం బదె
మొరసేటిశంఖపుమోత లవె ॥ వితి ॥

వెడలె వెడలె నదె వెనుకొని హిరణ్యుఁ
దొడికిపట్టె నదె తొడమీఁద
విడువక చించిన వేయిచేతులవె
కడపమీఁదనే కదలఁడదె ॥ విడి ॥

అదె వామాంకమందు లక్ష్మి యదె
కడిసి శాంతమదే కరుణ యదె
వుడుటున ప్రహ్లాదు నూరడించె నదె
యిదె శ్రీవేంకట మెక్కె నదె ॥ విడి ॥ 91

సామంతం

ఇద్దరు దేహసమ్మంధ మిదివో మాయ
గద్దించి [1]యాదవుఁడునో కడసారీ తాను ॥ పల్లవి ॥

తోడఁబుట్టినమమత తొడఁగి కొన్నాళ్లను
వాడికె పుత్రులమీఁదవలె నుండదు
వేడుక వారెవ్వరో వీరెవ్వరో కాని
[2]కూడపెట్టీ వీరికే కొట్లాడీ వారికే ॥ ఇద్ద ॥

తల్లిమీఁదఁ గలభక్తి తనకే కొన్నాళ్లను
యిల్లాలిమీఁదవలె వింత వుండదు
వెల్లవిరి నది యెంత విచారించ విది యంత
యిల్లుముంగి లొక్కరిది యెరవు వొక్కరిది ॥ ఇద్ద ॥

నీతితో శ్రీవేంకటేశునిత్యసేవ కొన్నాళ్ల-
కీతల సంసారమంత యితవు గాదు
ఆతఁడెట్టు యివియెట్టు అందరూ నెఱిఁగినదే
చేతు లొకటిమీఁదట చిత్త మొకయందు ॥ ఇద్ద ॥ 92

౧. 'యాదవుండు నొకడు నారితాను', వ్రా. ము. పా. అర్థము చింత్యము.
౨. 'కూడపెట్టి వీరికే కొట్లాదేవారికి', వ్రా. ము. పా. అర్థము చింత్యము.

నాట

దేవశిఖామణి దివిజులు వొగడఁగ
వేవేలుగతుల వెలసీ వాఁడే ॥ పల్లవి ॥

వీదుల వీదుల వెసఁ దురగముపై
భేరిల బల్లెము బిరబిరఁ దిప్పుచు
మోదముతోడుత మోహనమూరితి
యేదెసచూచిన నేఁగీ వాఁడే ॥ దేవ ॥

కన్నులు దిప్పుచు కర్ణములు గదల
సన్నల ౧రాగెకు చౌకళింపుచును
అన్నిటఁ దేజి యాడఁగ దేవుఁడు
తిన్నఁగ వాగేలు దిప్పీ వాఁడే ॥ దేవ ॥

వలగొనఁ దిరుగుచు వాలము విసరుచు
నిలిచి గుఱ్ఱ మటు నేర్పులు చూపఁగ
బలు శ్రీవేంకటపతి యహోబలపుఁ-
బొలమున సారెకుఁ బొదలీ వాఁడే ॥ దేవ ॥ 93

రామక్రియ

ఇందరి బుదులు యీశ్వరేచ్ఛకు సరిరావు
గొందినున్న మానుషము కొలుప దెంతైనా ॥ పల్లవి ॥

తనంతఁ దా నూరకున్న దైవమే తోడౌను
కినిసి తాఁ బదరితే కిందుమీఁదౌను
తనుఁదానే చేరె హరి దధివిభాండకునకు
కొనకెక్కఁ౨బోయి నీవి కొంచపడెఁ దొల్లి ॥ ఇంద ॥

౧. 'రాగాకు' పూ.ము.పా.
౨. 'బోయి నివి' పూ.ము.పా. నీవి=పందెమొడ్డిన ధనము.

౧ వొక్కటివాఁడు దానైతే వున్నచోనే మేలు చేరు
పెక్కుబుద్ధులఁ బోతేను పిరివీకొను
పక్కన నంబరీషుఁడు పట్టినవ్రతాన గెల్చె
దిక్కులెల్లా దూర్వాసు తిరిగి బడలెను ॥ఇంద॥

శ్రీవేంకటేశ్వరుచేతి ౨ లోవీజగములు
భావించి యాతఁడు నడపక మానఁడు
వావిరి నిదెఱఁగక వట్టియలమటఁబడి
జీవులేల బడలేరు చింత లిట్టె పాయరో ॥ఇంద॥ 94

శ్రీరాగం

ఎంత ౩ వాటువడె నీశ్వరుఁడు
జంతువుల కేది సతమోకాని ॥పల్లవి॥

వోముచు లోలో ౪ నొకదేహమునకె
యేమి రచించెను యీశ్వరుఁడు
కామించి మోక్షసుఖమునకునైతే
వోమినస్రిష్టులు ౫ వొకటిఁ గావు ॥ఎంత॥

భోగించబుట్టినభూతకోట్లను
యేగతి మోఁచీ నీశ్వరుఁడు
చేగదేర తనసేవకుఁ జొచ్చిన-
యోగము సులభం బొకటొకటికివి ॥ఎంత॥

పన్నినజగముల ప్రాణాధారము
యెన్నిట నున్నాఁ డీశ్వరుఁడు
కన్నుల శ్రీవేంకటపతి యని కని
వున్నవేళ తమవునికే సుఖము ॥ఎంత॥ 95

---

౧. ఒక్కటివాఁడు = ఒక్కనిశ్చితాభిప్రాయమునకు వచ్చినవాడు. ౨. 'లోని జగములు' పూ.ము.పా. ౩. 'పాటువడె' పూ.ము.పా. ఎంత+పాటు+వడె. ౪. 'నొక దేహము నకె' పూ.ము.పా. ౫. స్పృష్ట' అను వ్యావహారికరూపము.

దేసాళి

నమ్మలేము కానలేము నరులాల మనమింతే
సమ్మతించి యేలేవాఁడు సర్వేశుఁడేసుండీ ॥ పల్లవి ॥

కంటికిఁ గంటిరెప్ప కాచుకవుండినయట్టు
వొంటి దేహమెల్లాఁజేవొద్దుకొన్నట్టు
అంటుక దేహి నేపొద్దు అంతరాత్మయై వుండీ
జంటయై కాచుకున్నాఁడు సర్వేశుఁడేసుండీ ॥ నమ్మ ॥

చీఁకటి నోటికిఁ [1]గడి చేయే కొంటవచ్చినట్టు
ఆఁకటికి గుక్కిళ్లు ఆసయినట్టు
వీఁకల జంతువులకు వెలుపల లోననుండి
సాఁకుచునున్నాఁ డిదివో సర్వేశుఁడేసుండీ ॥ నమ్మ ॥

తమదేహ మెంతైనా తానే యింపయి మోచినట్టు
తెమలి ప్రాణ మిన్నిటాఁ దీపయినట్టు
అమరినభోగమోక్ష లడిగినవారి కిచ్చీ
సమఁడు శ్రీవేంకటాద్రి సర్వేశుఁడేసుండీ ॥ నమ్మ ॥ 96

రేకు 117 [2]రామక్రియ

ఇట్టిజీవుల కింక [3]నేది వాటి
దట్టమై దేవుఁడ నీవే దయఁజూతుగాకా ॥ పల్లవి ॥

తనజన్మవిదు(ధు?)లనుఁ దలఁచు నొకొ్కకవేళ
వొనర మఱచు నట్టె వొకొ్కకవేళ
వినుఁ బురాణకథలు వివరించి యొకవేళ
పెనచి సందేహములె పెంచు నొకవేళ ॥ ఇట్టి ॥

౧. 'గడిచే యేకొంట' పూ.ము.పా. ౨. 'శ్రీరాగం' పూ. ము. పా.
౩. నేటిపాటి పూ.ము.పా.

విసిగి సంసారమందు విరతుఁడౌ నొకవేళ
వాసఁగి యందె మత్తుఁడౌ నొకవేళ
పసిగొని యింద్రియాలబంట్లై వుండు నొకవేళ
౧ ముసిపితో దైవానకు మొక్కు నొక్కవేళ ॥ఇట్టి॥

కోరి తపములు చేసి గుణియౌ తా నొకవేళ
వూరకే అలసివుండు నొక్కవేళ
యీరీతి శ్రీవేంకటేశ యెదలో నీ వుండఁగాను
బీరాన నీకే మొఱవెట్టు నొకవేళ ॥ఇట్టి॥ 97

సామంతం

ఎంత చదివి చూచిన నీతఁడే ఘనముగాక
యింతయు నేలేటిదైవ మిఁక వేరే కలరా ॥పల్లవి॥

మొదల జగములకు మూలమైనవాఁడు
తుదఁ బ్రళయమునాఁడు తోఁచేవాఁడు
కదిసి నడుమ నిండి కలిగివుండెడివాఁడు
మదనగురుఁడేకాక మఱి వేరే కలరా ॥ఎంత॥

పరమాణువైనవాఁడు బ్రహ్మాండమైనవాఁడు
సురలకు నరులకుఁ జోటయినవాఁడు
పరమైనవాఁడు ప్రపంచమైనవాఁడు
హరి యొక్కఁడేకాక అవ్వలనుఁ గలరా ॥ఎంత॥

పుట్టుగులయినవాఁడు భోగమోక్షాలైనవాఁడు
యెట్టనెదుర లోనను యిన్నిటివాఁడు
గట్టిగా శ్రీవేంకటాద్రి కమలాదేవితోడి-
పట్టపుదేవుఁడేకాక పరు లిఁకఁ గలరా ॥ఎంత॥ 98

---

౧. 'ముసిపితోదై వానకు' పూ.ము.పా.

పాడి

భోగసహాయులె పొరుగెల్లా
ఆగమవిదు(ధు?)లును ననంతములు ॥పల్లవి॥

కులమునఁ జుట్టాలు కోటానఁగోట్లు
కలిమిలేమి కొక్కఁడనే గుఱి
పలులంపటములప్రజలే యిందరు
నిలిచినచోటికి నే నొక్కఁడనే ॥భోగ॥

చెట్టడిచిన నిదె చేటఁడుపండ్లు
గుట్టు దెలుసుకొన గురి నేను
వొటుక సంసార మూరల్లా నిదె
పుట్టినప్పటికి భువి నొక్కఁడనే ॥భోగ॥

చనవుమనవులకు జగమెల్లా నిదె
కొనకు మొదలికిని గురి నేను
యెనయుచు శ్రీవేంకటేశుఁ డేలెఁగన
[1] నినుపుగమికాఁడ నే నొక్కఁడనే ॥భోగ॥ ౧౧

శ్రీరాగం

[2] హరియవతార మీతఁడు అన్నమయ్య
అరయ మాగురుఁ డీతఁ డన్నమయ్య ॥పల్లవి॥

వైకుంఠనాథునికద్ద వడిఁ బాడుచున్నవాఁడు
ఆకరమై తాళ్లపాక అన్నమయ్య
[3] ఆకశపువిష్ణుపాదమందు నిత్యమై వున్నవాఁడు
ఆకడీకడఁ దాళ్లపాక అన్నమయ్య ॥హరి॥

౧. 'వినుపుగ మీవాఁడ' వూ.ము.పా. ౨. ఈపాటగూడ పె.తి.లయ్యదో చి.తి.లయ్యదో అయ్యుండవచ్చు. ౩. 'ఆకసపు' వూ.ము.పా.

క్షీరాబ్ధిశాయి విట్టే సేవింపుచునున్నవాఁడు
ఆరితేరి తాళ్లపాక అన్నమయ్య
ధీరుఁడై సూర్యమండలతేజమువద్ద నున్నవాఁడు
ఆరీతులఁ దాళ్లపాక అన్నమయ్య ॥ హరి ॥

యీవల సంసారలీల యిందిరేశుతో నున్నవాఁడు
ఆవటించి తాళ్లపాక అన్నమయ్య
భావింప శ్రీవేంకటేశుపాదములందె వున్నవాఁడు
అ(హా ?)వభావమై తాళ్లపాక అన్నమయ్య ॥ హరి ॥ 100

మలహరి

కోరి మాభుజముల దాగులు మోచుకున్నారము
ధారుణిలోపల మమ్మ దయఁజూచుఁగాక ॥ పల్లవి ॥

సతతము హరిచేతిశంఖచక్రములే
గతియై మాపాలనుండి కాచుఁగాక
అతిరయమైనట్టిఅచ్యుతువిజయుధాలే
హితవుగ మమ్మ విట్టె యేలుఁగాక ॥ కోరి ॥

కమలాపతిచేతులగదాపద్మములు
మమకారముతో మము మన్నించుఁగాక
సమరవిజయమైనశార్ఙ్గాదిశరములు
తమితోడ మాకు దాపుతండై వుండుఁగాక ॥ కోరి ॥

ముంచి శ్రీవేంకటేశుఁడు మొలఁగట్టినకటారు
అంచెల మాకెల్ల రక్షై అమరుఁగాక
అంచ నీతవికై దువులమరినహస్తములు
పంచల మాకిక్క వజ్రపంజరా లవుఁగాక ॥ కోరి ॥ 101

లలిత

ఎన్నఁడొకో బుద్దెరిఁగి యీదేరేది జంతువులు
యిన్నిటా నీమహిమలు యెదిరించి వున్నవి ॥పల్లవి॥

కావించి నీపాదతీర్థగంగ ప్రవాహమైనది
పావనులై యిందరిని బ్రదుకుమని
లావుగా నీప్రసాదతులసి నారువోళున్నది
వేవేలుపాతకాలెల్ల విదళించుమనుచు ॥ఎన్నఁ॥

చింతల నీమూర్తులు శిలాశాసనాలైనవి
పంతముతోఁ గొలిచిట్టై బ్రదుకుమని
బంతినే నీనామములు ప్రతిధ్వనులై వున్నవి
దొంతులై నభవముల తుదగనుమనుచు ॥ఎన్నఁ॥

అందరికి నీసేవలు హస్తగతాలై వున్నవి
బందె దీర నీకు మ్రొక్కి బ్రదుకుమని
అందపుశ్రీవేంకటేశ అంతరాత్మవై వున్నాఁడ-
వెందు చూచిన విజ్ఞాన మింద కొందో యనుచు ॥ఎన్నఁ॥ 102

రేకు 118 దేసాళం

జీవునికి నిటు బుద్ధి చెప్పవయ్యా హరి నీవు
కావక పోరాదు మాకుఁగలయంతర్యామివి ॥పల్లవి॥

పైపై నెదురుకట్లఁ బంచదార వుండఁగాను
చేపట్టి యడిగి తెచ్చి చేఁదు దిన్నట్లు
పూప లైనచేతిలోనే పుణ్యములు వుండఁగాను
పాపములు చవియంటాఁ బట్టఁబొయ్యీ జీవుఁడు ॥జీవు॥

యింటిలోనే నవరత్నా లెన్నియైనా నుండఁగాను
కంటగించి గాజుఁబూస గట్టుకొన్నట్లు
వెంటనే హరినామాలు వేయివేలై వుండఁగా
జంట వితరమంత్రాలు జపియించీ జీవుఁడు ॥ జీవు ॥

చేసుకొన్న యిల్లాలు చేరువనే వుండఁగాను
వేసరక వెలయాలి వెతకినట్లు
మేసుల శ్రీవేంకటేశ మీదాస్యమే వుండఁగా
వాసిఁ బరులఁ గొలువనే వడిఁ గోరీ జీవుఁడు ॥ జీవు ॥ 103

గౌళ

ఊరకే దొరకునా వున్నతోన్నతసుఖము
సారంబు దెలిసికా జయము చేకొనుట ॥ పల్లవి ॥

తలఁపులోపలిచింత దాఁటినప్పుడుగదా
అలరి దైవంబు ప్రత్యక్షమౌట
కలుషంపుదుర్మదము గదచినప్పుడుగదా
తలకొన్న మోక్షంబు తనకుఁ జేపడుట ॥ ఊర ॥

కర్మంబుకసటు వోఁ గడిగినప్పుడుగదా
నిర్మలజ్ఞానంబు నెరవేరుట
మర్మంబు శ్రీహరి నీమఱఁగుచొచ్చినఁగదా
కూర్మిఁ దనజన్మ మెక్కుడు కెక్కుడౌట ॥ ఊర ॥

తనకాంత మాత్మలోఁ దగిలినప్పుడుగదా
పనిగొన్నతనచదువు ఫలియించుట
యెనలేని శ్రీవేంకటేశ్వరునిదాస్యంబు
తనకు నబ్బినఁగదా దరిచేరి మనుట ॥ ఊర ॥ 104

భైరవి

ఏమిసేతు దైవమా యెన్నఁడు గరుణించేవో
దామెనసంసారములోఁ దట్టువడీ మనసు ॥ పల్లవి ॥

యెక్కడిపగయొకో ఇంద్రియాలు నన్నుఁబట్టి
చక్కుముక్కు సేసి యెంచి సాదించీని
గుక్కక యేమిసేసినకాలయొకో వెంటవెంట
వెక్కసపు[3] పుట్టువులై వెనుతగిలీని ॥ ఏమి ॥

యెన్నాళ్లపాపమొకో యెడతెగక నాలోన
వున్నతపుఁగోపమై వుమ్మగిలీని
తిన్ననై యెవ్వరిచేతితిట్టు[4] దాఁకినవిధమో
విన్ననై విజ్ఞానమెల్లా వీటిఁబోయఁ దుదిని ॥ ఏమి ॥

యేవేళగుణమో యెడతెగనికర్మాలు
రావిమానిజిగురై వూరక యంటీని
శ్రీవేంకటేశుఁడ నీవు చిత్తములోపల నుండి
కావఁగఁగదా నీవే గతి యనవలసె ॥ ఏమి ॥ 105

ముఖారి

నిరుహేతుకదయానిధివి నీవు
కరుణించు నీకు నొక్కటి విన్నపము ॥ పల్లవి ॥

దేవా నీమహిమ తెలియనెవ్వరివశ -
మీవల నీవే[5] గతెను టింతేకాక
భావించలేరు నిన్ను బ్రహ్మాదులుసహితము
నీవేడ నేనేడ నే నొక జంతువను ॥ నిరు ॥

---

౧. 'ఏఁచి' కావచ్చు ౨. 'సేసినా కాలయొకో' పూ.ము.పా. రేకు. ౩. 'పుట్టువులే' పూ.ము.పా. ౪. 'దాకినా విధమో' పూ.ము.పా. రేకు. ౫. గతి+అను 'గతను' పూ.ము.పా.

౧ చిత్తాహరి నాదిక్కు- చేకొని యవలోకించవే
యిత్తల సంసారవార్ధి యీఁదుచున్నాఁడ
హత్తి చూచేవారేకాని అడ్డగించేవారు లేరు
పొత్తుల నాధర్మము పుణ్యము నీచేతిది ॥ విరు ॥

అవధారు శ్రీవేంకటాధీశ నాజన్మము
కవిసి యింద్రియములఁ గట్టువడ్డాఁడ
జవళి నీపాదములే శరణము చొచ్చినాఁడ
తవిలి నీచిత్తమింతే తరవాత నేఁకను ॥ విరు ॥ 106

బౌళి

శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడు చేరి విజయముఁ బొంది
దేవతలు చూడ దశదిక్కు-లకు నేసెను ॥ పల్లవి ॥

అరికమ్మ వేసెనట్టె అల్లనరకాసురుపై
మేరమీరి రావణునిమీఁద నేసెను
సారపుజలధిమీఁద జలములింకఁగ నేసె
దారి దప్పకుండ నేడుదాళ్లు దెగనేసె ॥ శ్రీవేం ॥

పగదీర మింటిమీఁదిబాణునిమీఁద నేసె
మిగుల మెరసి మాయామృగము నేసె
జగములో రాక్షసుల సంహారముగ నేసె
విగిడి ౨ రక్తగుండాలు వింద నేసెను ॥ శ్రీవేం ॥

ఖరదూషణాదుల కడిఖండలుగ నేసె
సరుసఁ గుంభకర్ణునిఁ జావనేసెను
అరిది శ్రీవేంకటేశుఁ డలమేలుమంగఁ గూడి
గరుడనిమీఁద నెక్కి- కంటువాయ నేసెను ॥ శ్రీవేం ॥ 107

---

౧. 'చిత్తములోనున్నహరి' కావచ్చు. ౨. ఇటువంటిచిల్లరవమానదోషములకు ఈ వాఙ్మయమున పట్టింపు లేదు.

బౌళి

ఆర్పులు బొబ్బలు నవె వినుఁడు
యేర్పడ నసురల సిటువలె గెలిచే ॥ పల్లవి ॥

కూలినతలలును గుట్టపుడొక్కలు
నేలపైఁ బారిననెత్తురులు
వోలిఁ జూడుఁ డిదె ౧వృద్ధగళలీరణ(?)
కేలిని విష్వక్సేనుఁడు గెలిచె ॥ ఆర్పు ॥

పడినరథంబులు బాహుదండములు
కెడసినగజములు గొడగులును
అడియాలము లివె అక్కడ విక్కడ
చిదుముడి విష్వక్సేనుఁడు గెలిచె ॥ ఆర్పు ॥

పగుల పగుల వృషభాసురునిఁ జంపె
పగ సీఁగె అతనిబలములతో
అగపడి శ్రీవేంకటాధిపుపంపున
జిగి గలవిష్వక్సేనుఁడు గెలిచె ॥ ఆర్పు ॥ 108

రేకు 119 లలిత

సకలబలంబులు నీవే సర్వేశ్వర నాకు
అకలంకంబగుసుఖమే అన్నిట నిదే నాకు ॥ పల్లవి ॥

పొందుగఁ జక్రాంకితమే బుజబల మిదె నాకు
అందినహరి నీచింతే ఆత్మబలము నాకు
సందడిఁ బేరుబలము కేశవనామము నాకు
యిందును నందును భవభయ మిఁక లే దిదే నాకు ॥ సక ॥

౧. చూడుఁడిదె, వృద్ధగళలు=పైకెగసినకళలు కావచ్చు. 'ఉరణకేలిని' అని విరుచవచ్చునా? ప్రశ్నచిహ్నము పూ. ము. పా.

అంగపుఁదిరుమణు లివి పంచాంగబలము నాకు
సంగతి నీపై పాటలె స్వరబలి మిదే నాకు
రంగుగ నీగుణరాసులే రాసిబలము నాకు
యింగితముగ నిహపరముల ¹కెదురే దిదే నాకు ॥సక॥

తనుఁగొనునీవిగ్రహమే గ్రహబలి మిదె నాకు
విను నీదాసులసేవే వెనుబలి మిదె నాకు
తనరిన శ్రీవేంకటపతి దైవబలము నాకు
ఘనమే చెప్పఁగ నింతటఁ గలిగెబో యిదే నాకు ॥సక॥ 109

సాళంగనాట

ఇదివో వీడివీదుల నీతనితేరు
యెదుట శ్రీవేంకటాద్రివితేరు ॥పల్లవి॥

చట్టువడఁ దోలె నాఁడు సముద్రాలపైఁ దేరు
మెట్టుగాఁ దోలెను పౌండ్రకునిపైఁ దేరు
జట్టిగొని తోలె జరాసంధునిపై నదె తేరు
కొట్టి తోలె హంస²డిభకులపై తేరు ॥ఇది॥

ఘోరమై కుంగఁగఁ దోలె కులగిరులపైఁ దేరు
కౌరవసేనపైఁ దోలె గక్కనఁ దేరు
కోరి మధురమీఁద నక్రూరుఁ గూడి తోలెఁ దేరు
ఆరసి సంధిమాటలు ఆడఁదోలెఁ దేరు ॥ఇది॥

తచ్చి శిశుపాలాదిదైత్యులపైఁ దోలెఁ దేరు
పెచ్చుగాఁ దోలె రుక్మిణి పెండ్లితేరు
అచ్చపుశ్రీవేంకటేశుఁ డలమేలుమంగఁ గూడి
చెచ్చెరఁ దోలె దిక్కుల సింగారపుఁదేరు ॥ఇది॥ 110

౧. 'కెదురేటిదే' పూ.ము.పా. ౨. 'డిమకుల' రేకు.

పాడి

అనుచు లోకములెల్ల నదె జయవెట్టేరు
నినుఁ గొల్చితిఁ గావవే నీరజాక్షుఁడా ॥పల్లవి॥

అదివో కోనేటిలోన నదివో సర్వతీర్థములు
అదివో పైఁడిమేడలవాటినగరు
పొదలి పరుషలెల్లా పొదిగి సేవించేరు
యిదివో వరము లిచ్చె నిందిరానాథుఁడు ॥అను॥

అదివో వేదఘోషము అదివో సురలమూఁక
అదివో విశ్వరూపము అద్భుతమందె
గుదిగొనెఁ బుణ్యములు కోట్లసంఖ్యలు చేరె
యిదివో దయదలఁచె నీశ్వరేశ్వరుఁడు ॥అను॥

అదివో శ్రీవేంకటేశుఁ డక్కున నలమేల్మంగ
అదివో నిత్య౧శూరులు ఆళువారలు
నిశ్చలశేషాచలము నిక్కి పైపైఁ బొడచూపె
యిదివో కొలువున్నాఁడు హృదయాంతరాత్ముఁడు ॥అను॥ III

నాట

అహోబలేశ్వరుఁ డరికులదమనుఁడు
మహామహిమలను మలసీ వాఁడె ॥పల్లవి॥

కదలుఁగన్నులును కరాళవదనము
గుదిగొనుభయదపుఁగోరలును
అదరుమీనములు నలరఁగ నవ్వుచు
వుదుటుతోడఁ గొలువున్నాఁడు వాఁడె ॥అహో

౧. 'సూరుల' కావచ్చు.

అతిసితనఖములు ననంతభుజములు
వితతపరాక్రమవేషమును
అతులదీర్ఘ[1] జిహ్వాయుఁ గడు మెరయఁగ
మితిలేనికరుణ మెరసీ వాఁడే ॥ అహో ॥

పందడిసొమ్ములు శంఖచక్రములు
పొందుగ దివిజులు పొగడఁగను
యిందిరఁ దొడపై నిడి శ్రీవేంకట-
మందు నిందుఁ గడు నలరీ వాఁడే ॥ అహో ॥ 112

సాళంగనాట

సిరిఁ దొడపై నిడి శ్రీనర[2]సింహుఁడు
యిరవుగ వరముల నిచ్చీని వాఁడే ॥ పల్లవి ॥

ఘనమగుకోరలు కరాళవదనము
చెనకుచు గొడ[3] సెటిజిహ్వాయును
[4] ఏమపుఁగటమరలు వికటలోచనము
నొనరఁగ గొలుపై యున్నాఁడు వాఁడే ॥ సిరిఁ ॥

చటులచక్రకరంబును [5] శార్ఙకరంబును
అటు వరదాభయహస్తములు
పటుతరయోగపుపట్టబంధమును
కటితటిఁ జెలఁగఁగఁ గడఁగీ వాఁడే ॥ సిరిఁ ॥

పరపగు శేషువిపడగలనీడల
అరుదగురవిచంద్రాంకముల
సిరులగద్దెపై శ్రీవేంకటేశుఁడు
పరిపూర్ణుఁడై పరగీ వాఁడే ॥ సిరిఁ ॥ 113

౧. 'జింహ్వ' రేకు. ౨. 'సింహ్వాఁ' రేకు ౩. 'నేటి' పూ.ము.పా.
౪. 'ఏమపుఁగ టమరలు(?)' పూ.ము.పా. ౫. 'శార్ఙ' రేకు.

శ్రీరాగం

నిర్మలులు వీరు నిత్యసుఖులు
కర్మదూరులు విష్ణుకైంకర్యపరులు ॥పల్లవి॥

పరమజ్ఞానసంపన్నులగువారికిని
అరుదుగా దిచటిమహా[1]దైశ్వర్యము
హరికృపాధనము చేనబ్బినమహాత్ములకు
సరకుగాకుండు పంచల విధానములు ॥నిర్మ॥

బలిమిని వేదాంతపట్ట[2]భద్రులకు నిల
బలురాజ్యపదవు లిరుగడబంట్లు
లలిమీరి హరిచక్రలాంఛనపుశూరులకు
యెలమి విజయములెల్ల నింటిలో నుండు ॥నిర్మ॥

యీవలను శ్రీవేంకటేశుశరణాగతుల-
కావటించినపుణ్య [3]మదువుగాదు
దైవజ్ఞులయినయాధర్మస్వరూపులకు
వేవేలభోగములు వెనుతగులుచుండు ॥నిర్మ॥ 114

రేకు 120 శంకరాభరణం

చీచీ వో జీవుఁడా చింతించుకో జీవుఁడా
అచందాన కీచందము అరుహమా జీవుఁడా ॥పల్లవి॥

వుత్తముఁ డయినహరివుండేటియాతుమలోన
తత్తరపుఁగాంతలను తలపోసేదా
వొత్తి నారాయణనామ ముచ్చరించేనోరమ
రుత్తయధరపుఁదోలు రుచిగొనేదా ॥చీచీ॥

౧. 'మహాదైశ్వర్యము' వంటిచిల్లరసమాసదోషములు మావాఙ్మయమున లెక్కకు రావివి. ౨. 'బద్రు' రేకు. ౩. 'అదుగు' లోని గకారము వకారమైనదేమో.

పొందుగా గోవిందునిఁ బూజించేటిచేతులను
సందడిఁ జన్నులమీఁదఁ జాఁచఁబొయ్యేదా
కందువ దేవునిరూపు కనుఁగొనేచూపులు
ముందరి మర్మపుటంగములమీఁదఁ బెట్టేదా ॥ చీచీ ॥

వేవేలు విష్ణుకథలు వినియేటి చెవులను
ఆవటించి యాడసుద్దులాలకించేదా
శ్రీవేంకటేశ్వరుని సేవించేయీజీవనము
భావించక విషయాలపాలు సేసేదా ॥ చీచీ ॥ 115

దేసాక్షి

ఇంతదేవుఁ డింక వేఁడీ యెంచి చూపుఁడా
చెంతనుండితే రక్షించు చేకొని కొలువరో ॥ పల్లవి ॥

వేసితే వేయురూపులు విశ్వరూప మితఁడు
శ్రీసతీశుఁ డిందరిలో శ్రీమంతుఁడు
భాసురపుభూమి మోచేబలవంతుఁ డిన్నిటాను
దాసులైతే మన్నించు నీదైవముఁ గొలువరో ॥ ఇంత ॥

గుట్టున బ్రహ్మాండాలు కుక్షిలో నించినవాఁడు
అట్టె దేవతలమొర లాలించేవాఁడు
చిట్టకపుదానవుల చించిచెండాడేటివాఁడు
ఇట్టె శరణంటేఁ గాచు నీతనిఁ గొలువరో ॥ ఇంత ॥

కాలముఁ గర్మము మాయ గల్పించినయట్టివాఁడు
ఆలించి సర్వజీవులఅంతర్యామి
వాలి శ్రీవేంకటపతై వరములిచ్చేటివాఁడు
యేలీఁ గొల్చిన మెచ్చు నీవిభుఁ గొలువరో ॥ ఇంత ॥ 116

భూపాళం

అప్పుడు చూచేదివో ఆధికుల నథముల
తప్పక యెచ్చరి యిదే తలఁచవో మనసా ॥ పల్లవి ॥

కొండలవంటిపనులు కోరి ముంచుకుంటే నూర-
కుండి కైకొనవివాఁడే యోగీంద్రుఁడు
నిండినకోపములకు నెపములు గలిగితే
దండితోఁ గలఁగవియాతఁడే ధీరుఁడు ॥ అప్పు ॥

సూదులవంటిమాటలు సారిదిఁ జెవి సోఁకితే
వాదులువెట్టుకొవనివాఁడే దేవుఁడు
పాదుకొన్నసంసారబంధము నోరూరించితే
ఆదిగొని మత్తుఁడు౧ గానెట్టివాఁడే పుణ్యుఁడు ॥ అప్పు ॥

గాలాలవంటియాసలు కడుఁ దగిలి తీసితే
తాలిమితోఁ గదలనాతఁడే ఘనుఁడు
మేలిమి శ్రీవేంకటేశుమీఁద భారము వేసుక
వీలక తనలో విఱ్ఱవీఁగువాఁడే నిత్యుఁడు ॥ అప్పు ॥ 117

మలహరి

కొన మొద లేదో గుటిగాన రొరలు
మునుకొనుసంసారమోహాంధమందు ॥ పల్లవి ॥

తలఁచును బ్రహ్మాండతతులకు నవ్వల
తలఁచేటిజీవుఁడు తా నణువు
అలరినయాసల ననలునుఁ గొనలును
వెలసీ సంసారవృక్షములోన ॥ కొన ॥

౧ 'మత్తుఁడుగా వట్టివాఁడే' పూ.ము.పా. కాని+అట్టి=కానెట్టి. ఇది వ్యావ
హారిక సంధి.

పుట్టును బొదలును భువి బహురూపుల
పుట్టేటియాతఁడు పొరి నొకఁడే
వొట్టుక యీఁడును వుభయకర్మముల
చట్టెడుసంసారసాగరములను ॥ కొన ॥

తగులు నన్నిటా తనుభోగంబుల
తగిలేటిపురుషుఁడు తా ఘనుఁడు
విగిడి శ్రీవేంకటవిలయుఁడు [1]గతైతే
అగపడ సంసారానందమందు ॥ కొన ॥ 118

ఆహిరి

కలిదోషములాల కదు నేల మీరేరు
యిలధరుఁ డుండుగాను యిఁక నేఁటిసుద్దులు ॥ పల్లవి ॥

జగములేలెడువాఁడు సర్వాంతరాత్ముఁడు
జిగి వింక నీకీబుద్ధి చెప్పనోపఁడా
నిగిడి పుట్టించేటివాఁడు విందుక వుండేటివాఁడు
తెగవికర్మము లెల్ల తిద్దకేల మానును ॥ కలి ॥

దనుజులఁ గొట్టేవాఁడు ధర్మము నిలిపేవాఁడు
పవిగొన్నదురితాలు పాపనేరఁడా
కొనమొదలైనవాఁడు గురి దా నైనవాడు
వునికి మనికి [2]సేయ కూరకుండీనా ॥ కలి ॥

స్వతంత్రుడైనవాఁడు స్వామియైనవాఁడు
గతియై దాసులనెల్లఁ గావకుండీనా
యితఁడే శ్రీవేంకటేశుఁ డిందిరాపతైనవాఁడు
సతతము మాకు విట్టే సంపద లొసఁగఁడా ॥ కలి ॥ 119

౧. ఈ రేకు రెండవప్రక్క బాగా చిలుపెక్కినది. అక్షరములు సరిగా కానవచ్చుట లేదు. 'గతైతే' అనుపాఠము అక్షరసందర్భమును జూచి నే నూహించినదే. 'గతై' పూ.ము.పా. ౨. 'గాయ' రేకు.

దేసాళం

వాదమేల సారెసారె నడి ముక్తి లేదంటా
వేదాంతశ్రవణము వెట్టికిఁ జేసిరా ॥పల్లవి॥

అరయ జీవులకెల్లా నభేదమైతే
గురుఁడు శిష్యుఁడు లేరు కూడ దరము
సొరిది నాతుమలోన సోహంభావనయైతే
సరి మునులదేవపూజలు చెల్లవు ॥వాద॥

సహజలీలానుభూతి సర్వము మిథ్యయైతే
బహుయాగాదికర్మాలు పని లేదు
మహిలో బహుజనాలు మరణాలు సూన్యమైతే
విహితాచారాలు నేఁడు విధే లేదు ॥వాద॥

ఘటనబ్రహ్మము నిరాకారమైతేఁ బరియింప
యిటు పురుషసూక్తాదు [1]లబ్ధి మరేల
అటు శ్రీవేంకటేశుదాస్యము లేక విగిసితే
[2]నటలాడుకొనేదిరాక్షసమత మవును ॥వాద॥ 120

121 నుండి 130 వరకు గల 10 రేకులు లేవు.

రేకు 131 పాడి

ఇదివో సుజ్ఞానము 'సూత్రే మణిగణా యివ' గాన
మది నితరమే లేదు మాకును '[3]యద్భావం తద్భవతి' ॥పల్లవి॥

యెదుటఁగల యీజగము యిది నిజమని వెఱతును
అది విపరీతజ్ఞానము [4]'యద్దృష్టం తన్నష్టము' గాన
పొడచూపుచుండేటియీజగము పొసఁగ నీవు గావన వెఱతు
యిది విపరీతజ్ఞానము 'సదసచ్చాహం' బంటివి గాన ॥ఇది॥

1. 'లవి' పూ.ము.పా. యతిభంగము. 2. 'నటలాడు గొనేది రాక్షసమత మవును' పూ.ము.పా. దీని అర్థము విచార్యము. 3. 'యాద్భావే' కావచ్చు. అన్నమయ్య లోకవ్యవహారమును ఉదాహరించినట్లున్నది. 4. 'యదృష్టం' రేకు.

నిండినయీజీవులు నీవేయన నెంచుతును
దండనే ¹బద్దులు వీరు 'ద్వాసుపర్ణ' యున్నది గాన
మెండగుయీజీవులను మీరు గారన వెఱతును
వుండెడివీరలు నిత్యులు వొగి 'నహమాదిశ్చమధ్యము'గాన॥ఇది॥

యిది మునుపె నీచిక్కు. యిందుకు ద్రిష్టం బొక్కటె
తుదఁ దొల్లె నీదాసులు గలరు తుదఁ దొల్లియే నీవుఁ గలవు
వెదకు మా శ్రీవేంకటపతి నిను సేవించఁగ నిను సేవించఁగను
అదన నిన్నంటినవారలు నీయంతలు సేతువుగాన ॥ఇది॥ 121

ముఖారి

ఏ దుపాయము యే నిన్నుఁ జేరుటకు
ఆదినంత్యములేనిఅచ్యుతమూరితివి ॥పల్లవి॥

వెలయ నీగుణములు వినుతించేనంటే
తెలియ నీవు గుణాతీతుఁడవు
చెలరేఁగి నిను మతిఁ జింతించేనంటే
మలసి నీ వచింత్యమహిముఁడవు ॥ఏదు॥

పొదిగి చేతుల నిన్నుఁ బూజించేనంటే
కదిసి నీవు విశ్వకాయుఁడవు
అదన నేమైన సమర్పించేనంటే
సదరమై అవాప్తసకలకాముఁడవు ॥ఏదు॥

కన్నులచేత నిన్నుఁ గనుఁగొనేనంటే
సన్నిధి దొరక నగోచరుఁడవు
యిన్నిటాను శ్రీవేంకటేశ నీవు గలవని
వన్నెల శరణనేవాక్యమే చాలు ॥ఏదు॥ 122

---

౧. 'బద్ధులు' కావచ్చు.

పాడి

వేఱొకభావనలేల వీనితోఁ బెనఁగనేల
తూఱినందే హరిఁగూర్చి ౧ తుదగంటగాక ॥పల్లవి॥

చూచేకన్నుల నేమీఁ జూడకుండవచ్చునా
చూచినందెల్లా హరిఁ జూచుటగాక
వేచినవీనుల నేమీ వినకుండవచ్చునా
కాచి యవే హరికథగా వింటగాక ॥వేఱొ॥

కోరేటిచవుల జిహ్వా గోరకుండవచ్చునా
కోరినచవుల హరిఁ గూర్చుటగాక
ఆరీతిబారేమనసు అడఁచఁగవచ్చునా
అరితేరి అన్నిటాను హరిఁ గంటగాక ॥వేఱొ॥

వొడలు మోచినదేహి వోమకుండవచ్చునా
వొడలు శ్రీహరిదనే వోముటగాక
బడినే శ్రీవేంకటేశుఁ బాసివుండవచ్చునా
యెడయు కందె సుఖియించుటగాక ॥వేఱొ॥ 123

గౌళ

ఏదనుందురో తాము యెన్నికెపోఁజులు దాఁటి —
రాదకాదే పొదచూపే రాహో మేలు ॥పల్లవి॥

యెలమి స్వప్నమనేయెదపుఁజావడిలో
వాలిసి జీవుఁడు కొలువున్నపుడు
వెలినున్న చైతన్యవిధులదొరలచేతి -
యలబలము గాన మాహో మేలు ॥ఏద

---

౧. 'తుదగట్ట' పూ.ము.పా.

ఉప్పడమయి దేహమనేవూరఁ బెద్దచావడి
ఉప్పతిల్లి దేహి కొలువున్నపుడు
చప్పుడుతో నింద్రియవిషయపరివారము
అప్పుడు[1] పారాడుదురు ఆహా మేలు ॥ ఏడ ॥

ఆక్కడ నిద్దురలనేఅంతఃపురాల కేఁగి
వుక్కున భోగాన నాత్మ వున్నపుడు
యెక్కువశ్రీవేంకటేశ యెవ్వరూ నాడకుఁ బోరు
అక్కడా నీవే వుందు వాహా మేలు ॥ ఏడ ॥ 124

బౌళి

[2] నానామార్గముల నాఁటుకొను నొకయోగి
మానిమీఁదితపసి సాయుజ్యఁ డాయోగి ॥ పల్లవి ॥

పున్నునమనఁ గూడఁ బొదిగీ నొక్కొకయోగి
కన్నులచూపులు తిరిగాఁ దూఁచు[3] నొకయోగి
మిన్నునూయి చేఁతాటఁ జేఁది మెచ్చు మింగు నొకయోగి
వెన్న సన్నముగ నూరి పీఁగు నొకయోగి ॥ నానా ॥

గాలి ముడియగఁ గట్టి కలుగుడిగట్టుయోగి
నాలిమింటివిత్తు నెట్టి నగు నొకయోగి
మూలనిధానము గని ముందు గానఁ దొకయోగి
నేల దలకిందుసేసి నిక్కు నొకయోగి ॥ నానా ॥

గతజలములకెల్లఁ గట్టగట్టు నొకయోగి
తతిఁ బూవులమాటల దడిగట్టు యోగి
యితవైనశ్రీవేంకటేశునిమఱుఁగు చొచ్చి
గతిగనె నాతఁ దొక్కఁడే యోగి ॥ నానా ॥ 125

---

1. 'పారేడుదురు' రేకు. 2. ఈపాటలోని భావము స్పష్టమగుట లేదు.
3. 'జూఁచు' పూ.ము.పా.

ముఖారి

హరియే సకలక్రియలై తృప్తి యిచ్చుఁగాక
యెరవులవారిచేఁత లెందాఁకా వచ్చీని ॥ పల్లవి ॥

నిరులకు నరులే పరలోకక్రియలు
సిరిమోహాచారాలఁ జేతురుగాక
ఒరుపాషాణపశుతతుల కెవ్వరు సేసే-
రరయఁగ భ్రమగాక అవి పస్తులున్నవా ॥ హరి ॥

కొడుకులుగలవారు కోరి పితృముఖ౧మున
కుడుపులు దమవారిఁ గూర్చిపెట్టఁగా
అడరి శ్రీహరియే అన్నియుఁ దాఁ జేకొని
తడవి వారిఁ గొంత దయఁజూచుఁగాక ॥ హరి ॥

తారేడ వారేడ దైవము శ్రీవేంకటేశుఁ-
డారయ నంతరాత్ముఁ డని తెలిసి
ధారతో యాతనియాజ్ఞఁ దప్ప కాదివసాన
చేరువఁ జేసేవెల్లాఁ జేయుఁడీ యాతనికి ॥ హారి ॥ 126

రేకు 132 గుండక్రియ

హరిహరి నీమాయాజగ మిది అందనే చూచుచు నవ్వుచును
అరసి యందులో నిను భావించేటిఆత్మభావమిది యెన్నఁడొకో ॥ పల్లవి ॥

సకలోద్యోగంబులు మాని సకలోపాయంబులు విడిచి
సకలేంద్రియములజాలటు మాని సకలవిషయములరహితుఁడై
సకలముఁ దనవలె భావించి సర్వాంతరాత్మవు నినుఁ దెలిసి
అకలంకంబున నుండెడిభావం బది యిఁక నెన్నఁడొకో ॥ హరి ॥

---

౧. 'మఖ' కావచ్చునేమో.

ఘనమగుకోర్కులఁ జాలించి ఘనకోపంబు నివారించి
ఘనకాముకత్వముల నటు దసిసి ఘనమగునాసలఁ దొలఁగించి
ఘనముఁగొంచముల నిసుఁ దలఁచి ఘనాఘనుఁడవు నీవనుచు
అనుమానము[౧]లటు సుఖియించే దది యిఁక నెన్నఁడొకో॥ హరి॥

పరచింతలలోఁ దడఁబడక పరమార్గంబుల కగపడక
పరహింసలకును యెన్నఁడుఁ జొరక పరదూషణలకు నెడగిలిసి
పరదేవుఁడ శ్రీవేంకటభూధరపతి నీకే శరణనుచు
అరమరపుల నేఁ [౨]జొక్కితి తనిసేదది యిఁక నెన్నఁడొకో ॥హరి॥ 127

బౌళి

ఏది వలనె నీవది సేయు యిందులోన నోజీవాత్మ
పొదగుమనలో నంతరాత్మయై పరగినశ్రీహరిపనుపునను ॥ పల్లవి ॥

మనవంటిజీవులే మహిలోన నొకకొన్ని
శునఃములై [౩]కుక్కుటములై సూకరములునైనవి
దినదినముఁ గర్మపాశములఁ దిరిగెడిదుర్దశ లటు చూడు
సనకాదులై కొందరుజీవులు శౌరిదాసులై రటు చూడు ॥ ఏది ॥

కన్నులుఁగాళ్లు మనవలెఁ దనువులు గై కొని కొందరునరులు
పన్నినతొత్తులు బంట్లునై మనపనులు సేయుచున్నారు
యెన్నఁగ శ్రీహరి నెఱఁగక యిడుమలఁబొరలెడి దది చూడు
మున్నె హరిదాసులై నారదముఖ్యులు గెలిచిన దది చూడు॥ ఏది ॥

[౪]యింతగాలమును యీపుట్టుగులనె యిటువలెఁ బొరలితి [౫]మిన్నాళ్ల
యింతట శ్రీవేంకటేశుఁడు దలంచి యీజన్మంబున మము నేలె
వింతలబొరలిననరకకూపముల వెనకటిదైన్యము లటు చూడు
సంతసమున ముందరిమోక్షము సర్వానందం బది చూడు ॥ఏది॥ 128

౧. 'లేక' కావచ్చు. ౨. 'జొక్కుచు' కావచ్చు.. ౩. 'శ్వానములై సూకరములైనవి' పూ.ము.పా. ౪, ౫. ఇట్టి పునరుక్తులక్కడక్కడ గలవు.

శంకరాభరణం

నీవు సర్వసముఁడవు నీవు దేవదేవుఁడవు
యీవల నాగుణదోషా లెంచ వీఁకనేలా ॥ పల్లవి ॥

పూవులపైఁ గాసీఁ బొరి ముండ్లపైఁ గాసీని
ఆవల వెన్నెలకేమి హానిసచ్చీనా
పావనుల నటు గాచి పాపపుంజమైననన్నుఁ
గావఁగా నీకృపకునుఁ గడమయ్యీనా ॥ నీవు ॥

గోవుమీఁద విసరీఁ గుక్కమీఁద విసరీని
పావనపుగాలికిని పాపమంటీనా
దేవతలరక్షించి దీనుఁడనైననాకుఁ
దోవచూపి రక్షించితే దోసమయ్యీనా ॥ నీవు ॥

కులజునియింటనుండీ కులహీనునియింటనుండీ
యిలలో నెండకు నేమి హీనమయ్యీనా
వలసి శ్రీవేంకటాద్రి వరములు యిచ్చి నాలో
నిలిచి వరములిచ్చి నేఁడు గావవే ॥ నీవు ॥ 129

సామంతం

నెప్పున ధర్మపుణ్యము నీచేతి దింతే
యెప్పుడు గాచినఁ గావు మింతా నీచిత్తము ॥ పల్లవి ॥

యేవల నరుఁడు లేక యెద్దే తా దున్నునా
నీవు సేయించక వేరే నేఁ బుణ్యము సేసేనా
దేవుఁడ సూర్యుఁడురాక తెల్లవారునా రేయి
వేవేగ నీకృపఁగాక విజ్ఞానినౌదునా ॥ నెప్పు ॥

కమ్మరవాఁడు లేకే కుండ దాఁ బుట్టునా
నెమ్మి నీవు పుట్టించక నేనే పుట్టితినా
వమ్ముల రాట్నము విఱవక గుండ్రలు సిల్చునా
పమ్మి నీయప్పణ లేక భవములు మానునా ॥ నెప్పు ॥

మక్కువ మగఁడులేని మనువు గలుగునా
లెక్కించి యంతర్యామివి లేని నే నున్నాఁడనా
చక్కఁగ శ్రీవేంకటేశ శరణనేబుద్ధి నాకు
తక్కక నీపియ్యకుంటే దాసుఁడ నే నౌదునా ॥ నెప్పు ॥ 130

ఇహమేకాని యిఁకఁ బరమేకాని
బహళమై హరి నీపై భక్తే చాలు ॥ పల్లవి ॥

యెందు జనించిన నేమి యెచ్చోట నున్న నేమి
కందువ నీదాస్యము గలిగితేఁజాలు
అంది స్వర్గమేకాని అలనరకమేకాని
అందపునీనామము నాకబ్బుటేచాలు ॥ ఇహ ॥

దొరయైనఁజాలుఁ గడుఁ దుచ్ఛపుబంటైనఁజాలు
కరఁగి నిన్నుఁ దలఁచఁగలితేఁజాలు
పరులుమెచ్చినమేలు పమ్మి దూషించినమేలు
హరి నీసేవాపరుఁడౌటే చాలు ॥ ఇహ ॥

యిలఁ జదువులు రానీ యిటు రాక పోనీ
తలఁపు నీపాదముల తగులేచాలు
యెలమి శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్ను నిట్టె
చలపట్టి నాకు నీశరణమే చాలు ॥ ఇహ ॥ 131

రేకు 133 మలహరి

సర్వోపాయముల జగతి నా కితఁడే
వుర్వీధరుఁడు పురుషోత్తముం డితఁడే ॥ పల్లవి ॥

సకలగంగాదితీర్థస్నానఫలము లివి స్వామిపుష్కరణిజలమే నాకు
సకలపుణ్యక్షేత్రావాసయాత్ర లివి హరి వేంకటాచలవిహార మిదియే
సకలవేదాధ్యయనశాస్త్రపాఠంబు లివి శౌరిసంకీర్తనం బిదియే నాకు
సకలకర్మానుష్ఠానముల యితని కిచ్చటఁ జాతుపడికైంకర్య మిదియే
॥ సర్వో ॥

ఉపవాసతపములివి యితనిప్రసాదంబులొగి భుజించుటే నాకు దినదినంబు
ఉపరహస్యోపదేశంబు లితనిపాదంబులు శిరసానేటి సేవ యొకటే
ఉపమింపఁ బుణ్యపురుషుల దర్శనము నాకు నొగి నిచటిబహువృక్షదర్శనంబు
యెపుడుఁ బుణ్యకథాశ్రవణంబు లిచ్చోటియెన్నఁగలబహుపక్షికలకలంబు
॥ సర్వో ॥

తలఁపుగల యోగంబులివి శ్రీవైష్ణవులఁదగులుసంవాససహాయోగంబు
వెలయ నిండుమహోత్సవంబులిన్నియు నితనివిభవంబులెసఁగు
తిరు[1]నాళ్లు నాకు
చెలఁగి యిటు దేవతాప్రార్థనింతయు నాకు శ్రీవేంకటేశ్వరునిశరణాగతి
అలరునాసంపదలు యితని పట్టపురాణిఅలమేలుమంగకడకంటిచూపు
॥ సర్వో ॥ 132

శ్రీరాగం

ఇంతయు నీమాయామయ మేగతిఁ దెలియఁగ వచ్చును
దొంతిఁబెట్టినకుండలు తొడరినజన్మములు ॥ పల్లవి ॥

కలలోపలిసంభోగము ఘనవసుసంపద లిన్నియు
వలలోపలిసిదిపరులు వన్నెలవిభవములు
తలఁపునఁ గలిగియు నిందునే తగులకపో దెవ్వరికిని
తెలిసినఁ దెలియదు యిదివో దేవరహస్యంబు ॥ ఇంత ॥

౧. 'నాకు' పూ.ము.పా. రేకు.

అద్దములోపలినీడలు అందరిదేహపురూపులు
చద్దికి వండినవంటలు ౧జంటఁగర్మములు
పొద్దొకవిధమయి తోఁచును భువి నజ్ఞానాంబుధిలో-
నద్దిన దిది దెలియఁగరా దంబుదములమెఱుఁగు ॥ ఇంత ॥

మనసునఁ దాగినపా లివి మదిఁగలకోరిక లివ్నియు
యినుమున నిగిరినసీళ్ళు యిల నాహారములు
పనివడి శ్రీవేంకటగిరిపతి సీదాసు లివిన్నియు
కని మని విడిచినమనుజులకాయపుమర్మములు ॥ ఇంత ॥ 133

లలిత

షోడశకళానిధికి షోడశోపచారములు
జాడతోడ నిచ్చలును సమర్పయామి ॥ పల్లవి ॥

అలరువిశ్వాత్మకున కావాహన మిదె సర్వ-
నిలయున కాసనము నెమ్మి నిదె
అలగంగాజనకున కర్ఘ్యపాద్యాచమనాలు
జలధిశాయికిని మజ్జన మిదె ॥ షోడ ॥

వరపీతాంబరునకు వస్త్రాలంకార మిదె
సరిశ్రీమంతునకు భూషణము లివె
ధరణీధరునకు గంధపుష్పధూపములు
తిర మిదె కోటిసూర్యతేజునకు దినము ॥ షోడ ॥

అమృతమథనునకు నదివో నైవేద్యము
గమిఁ జంద్రనేత్రునకుఁ గప్రవిడెము
అమరినశ్రీవేంకటాద్రిమీఁదిదేవునికి
౨తమితోఁ బ్రదక్షిణాలు దండములు నివిగో ॥ షోడ ॥ 134

౧. 'ట' ప్రక్కన అరసున్న విచార్యము. ౨. కర్పూరవీడెమున మొగిరిపోయి 16 ఉపచారాలే మిగిలినవి.

మాళవిగౌళ

ఏమీ నెఱఁగనివాఁడు యిటు నిన్నుఁ గొలిచేనా
నీమాయ దెలుపఁగా నిను ననేఁగాకా ॥ పల్లవి ॥

పసురముగఁ జేసితే బడి నిన్నుఁ దలఁచేనా
వెస రాయిఁజేసితే వెదకి నిన్నెఱిఁగేనా
పొసఁగ మానుగ నన్నుఁ బుట్టించితేఁ బొగడేనా
మసిపి నరుఁజేయఁగా మొరయిదేఁగాక ॥ ఏమీ ॥

మొగి మృగముఁ జేసితే మొక్కనెఱిఁగేనా
తగఁ బక్షిఁ జేసితేఁ దరిఁ బూజసేసేనా
జిగి నితరజంతువుగఁ జేసితేఁ దగిలేనా
అగపడి వివేకిఁ జేయఁగ ననేఁగాక ॥ ఏమీ ॥

యింత కధికారిఁ జేసి యీప్రపంచజ్ఞాన-
మింత యొసఁగితివి మరఁ గీకనేలా
చింత లివ్నియుఁ దీర శ్రీవేంకటేశ నను
సంతతము నేలఁగా శరణనేఁగాక ॥ ఏమీ ॥ 135

శుద్ధవసంతం

పరమాత్మఁ దొక్కఁడే పరమపావనుఁడుగవ
పరిపూర్ణుఁడనెడియీభావమే చాలు ॥ పల్లవి ॥

హేయ మిందే దుపాదేయ మిం దేది
బాయిటనే హరి సర్వపరిపూర్ణుఁడు
సేయునెడ గుణభావజీవకల్పనము లివి
రోయఁజూచినఁ దనదుకాయమే రోఁత ॥ పర ॥

జాతి యిలదే దంత్యజాతి యిందేది
జాతులిన్నిటా నాత్మ సర్వేశుడు
ఆతలను అంటుముట్టనెదిభావనలెల్ల
బాతిపడి యెఱగనోపని వెలితే తనది ॥ పర ॥

తెలివిగలదాకా ౧దెగనిమఱగు లివి
తెలిసినంతటిమీద దీర్ఘ సంశయము
యిలలోన శ్రీవేంకటేశ్వరునికరుణచే
వెలసి యీజ్ఞానంబు విడువరాదు మనసా ॥ పర ॥ 136

రేకు 134 రామక్రియ

వెలుపల మఱవక లోపల లేదు వెలుపలఁ గలిగిన లోపల మఱచు
చలమున నిదియే ఘడియ ఘడియకును సాధించినసుఖ మటు దోచు
॥ పల్లవి ॥

వెలుపలి వెలుగే చూడగ లోపలి వెడచీకటి గానరియట్లు
అలరి ప్రపంచజ్ఞానికి దనలో నాత్మజ్ఞానము గనరాదు
పలుమరు చీకటి చూడగ ౨జూడగ బయలే వెలుగై తోచినయట్లు
అలయక తనలోచూపు చూచినను అంతరంగమున హరి గనును ॥ వెలు ॥

జాగరమే కడు జేయగ జేయగ సతతము నిద్దుర రానట్లు
చేగలనింద్రియములలో దిరిగినచిత్తవికారము లయపడదు
యీగతి నిద్దుర వోగా వోగా నిలలో సుద్దులు యెఱగవియట్టు
యోగపుఏకాంతంబును దనమన సొగి మరవగ మరవగ హరి
గనును ॥ వెలు ॥

దేహపుటాకాశపునిట్టూర్పులు బాహిరపుబయట నడగినయట్లు
ఆహా జీవునిజననమరణములు అందే పొడమచు నందడగు
వూహల శ్రీవేంకటపతివాయువు కొగి నాకాశము వాక్కుసూత్రము
ఆహా ప్రాణాపానవాయువులు అతుమనిలుపుచే హరి గనుట॥ వెలు ॥ 137

---

౧. 'దెగవీమఱగు' వ్రా.ము.పా. రేకు. ౨. ఈ 'జూడగ' వ్రా.ము.పా. లో తప్పిపోయినది.

గుజ్జరి

ఇందరిలో నే నెందుఁబోలుదుము యిందరిఁ బోలినజీవులమే
కందువ వీరలఁ దలఁచి చిత్తమిది కలఁగెడి దైవమ కావఁగదే ॥పల్లవి॥

యెందరొకో జరాదుఃఖము లేచి యనుభవించేటివారు
యెందరొకో [1]దరిద్రదుఃఖము తెసఁగి యలమటించేటివారు
యెందరొకో బంధనతాడనహీనదెసల[2] నుండెడివారు
యెందరొకో దాసదాస్యవిధి నెడయారొక్క చెలి[3]యయినవారు ॥ఇంద॥

యెందరొకో మరణదెసలచే నిల సంయోగవియోగదుఃఖితులు
యెందరొకో జన్మరోగముల నెక్కువభయమందేటివారు
యెందరొకో రాజులచోరులహింసలకు లోన[4]యినవారు
యెందరొకో పొడమినజీవుల కెక్కడ నెక్కడ నేపాటో ॥ఇంద॥

యెందరొకో యీదుఃఖనివృత్తికి యెడసి మిమ్ముఁ గొలిచినవారు
యెందరొకో సంపదలకు లోనై [5]యేతాయాతనఁ బడువారు
యెందరొకో శ్రీవేంకటేశ యిపు డెక్కువ నీశరణము చొచ్చి
యిందును నందును సుఖులై లోకుల [6]నిందరిఁ జూచుచు
నవ్వెడివారు ॥ఇంద॥ 138

గుండక్రియ

నిన్నూ నన్నూ నెంచుకోనినేరమిగాక
పన్నినసూర్యునికాంతి ప్రతిసూర్యుఁడౌనా ॥పల్లవి॥

జలధిలోపలిమీను జలధి దా నౌనా
జలములాధారమైనజంతువుగాక
నెలవై నీలోనివాఁడ నీవే నే నౌదునా
పొలసి [7]నీయ్యాధరువుబొమ్మ నింతేకాక ॥నిన్నూ॥

౧. 'ఇది భావప్రధాననిర్దేశము' కావచ్చు. ౨. హీనదెసలు' వంటి చిల్లర సామాసికదోషములు ఈ వాఙ్మయమున లెక్కకు రావు. ౩. 'అయ్యిన' రేకు.
౪. 'నయ్యిన' రేకు. ౫. 'యాతాయాతములఁ' కావచ్చు. ౬. 'నిందరుఁ' పూ.ము.పా. రేకు. ౭. 'నీ+అధరువు' ఇదియొక వింత్రికసంధి.

రాజువద్దనున్నబంటు రాజే తా నౌనా
రాజసపువనవరిరచనే కాక
సాజమై విష్ణుఁ గొలిచి సరిగద్దె నుందునా
వోజతో విష్ణు సేవించి వుందు వింతే కాక ॥ విష్ణు ॥

ముత్తెపుఁజిప్పలనీరు మున్నిటివలె నుందునా
ముత్తెములై బలిసి లో మొనపుఁగాక
నిత్తెపుశ్రీవేంకటేశ నీశరణాగతులము
మొత్తపులోకులమా ముక్తులముగాక ॥ విష్ణు ॥ 139

మాళవి

ఇందుకుఁ జింతించనేల యీశ్వరునిమాయ లివి
యెందుకు మూలము హరి యీతనిఁ జింతించరే ॥ పల్లవి ॥

౧అల నారికడపుఁగాయకు నీరు వచ్చినయట్టు
తలఁచి రాఁగలమేలు తన్నుఁ దానే వచ్చురే
లలి నేనుగుదిన్న వెలఁగపంటిబేసము-
వలెనే పోఁగలవెల్ల వడిఁ దానే పోవురే ॥ ఇందు ॥

నిండినయద్దములోన నీడ వొడచూపినట్టు
దండియైనపుట్టుగులు తన్నుఁ దానే వచ్చురే
పండినపండ్లు తొడమఁబాసి వూడినయట్టు
అందనే మరణములు అందరికి సరిరే ॥ ఇందు ॥

పెనురాతిపైఁ గడవ పెట్టఁగాఁ గుదురైనట్టు
తనుఁదానే చింతింపఁ దలఁపు విలుచురే
ఘనుఁడు శ్రీవేంకటేశుఁ గని శరణన్నఁ జాలు
వెనక పాపాలు మంచు విచ్చినట్టు విచ్చురే ॥ ఇందు ॥ 140

౧. 'ఋల' పూ.ము.పా. యతిభంగము.

పాడి

చూచేచూపొకటి సూటిగుఱి యొకటి
తాచి రెండు నొకపైతే దైవమే సుండీ ॥ పల్లవి ॥

యేనుగఁ దలఁచితే యేనుగై పొడచూపు
మాను దలఁచిన నట్టే మానై పొడచూపు
పూని పెద్దకొండ దలపోయఁ గొండై పొడచూపు
తానే మనోగోచరుఁడు దైవమే సుండీ ॥ చూచే ॥

బట్టబయలు దలఁచ బయలై పొడచూపు
అట్టె యంబుధి దలఁచ నంబుధియై పొడచూపు
పట్టణము దలఁచిన పట్టణమై పొడచూపు
తట్టి మనోగోచరుఁడు దైవమే సుండీ ॥ చూచే ॥

శ్రీవేంకటాద్రిమీఁది శ్రీపతిఁ దలఁచితేను
శ్రీవేంకటాద్రిమీఁది శ్రీపతై పొడచూపు
భావమే జీవాత్మ ప్రత్యక్షము పరమాత్మ
తావు మనోగోచరుఁడు దైవమే సుండీ ॥ చూచే ॥ 141

రేకు 135 శ్రీరాగం

బిరుదులన్నియు నీవే బిరుదులోకములెల్ల
అరయ నీపాదమందె అణఁగుండెఁగాన ॥ పల్లవి ॥

బహుదేవతాసార్వభౌమబిరుదు నీకే
సహజము నీవు భూపతిపతివిగాన
వహి దేవతాచక్రవర్తిబిరుదు నీకే
విహితము చక్రముచే వెలసేవుగాన ॥ బిరు ॥

పెనుదేవశిఖామణిబిరుదు నీకే చెల్లు
ఘనకౌస్తుభమణిగలవాఁడవుగాన
మును దేవదేవోత్తముఁడనుబిరుదు నీకే
[1]ననిచెఁ బురుషోత్తమనాముఁడవుగాన ॥ బిరు ॥

వొట్టుకొని దేవరాహుత్తరాయబిరుదు నీదే
కిట్టి రాతిగుఱ్ఱము నెక్కితివిగాన
తిట్టమై శ్రీవేంకటేశ దేవ సింహాసనపునీవే
అట్టె నారసింహుఁడవై అమరితిగాన ॥ బిరు ॥ 142

ఎందు నీకుఁ బ్రియమో యీతెప్పతిరుణాళ్ళు
దిందుపడె సిరులతో తెప్పతిరుణాళ్ళు ॥ పల్లవి ॥

పాలజలనిధిలోఁ బవ్వళించే పాముతెప్పఁ
దేలుచున్న దది తెప్పతిరుణాళ్ళు
వోలి సేకోదకమై వొక్క మఱ్ఱియాకుమీఁద
తేలుచున్న దది తెప్పతిరుణాళ్ళు ॥ ఎందు ॥

అమృతము దచ్చునాఁడు అంబుధిలో మందరము
తెమలఁ దేలించు తెప్పతిరుణాళ్ళు
యమునలో కాళింగుని గపుపడిగెమీఁద
తిమిరి త్రొక్కిన తెప్పతిరుణాళ్ళు ॥ ఎందు ॥

అప్పుడు పదారువేలు అంగనలచెమటల-
తెప్పలఁ దేలినతెప్పతిరుణాళ్ళు
వొప్పుగ శ్రీవేంకటాద్రి సన్నుతిఁ గోనేటిలోన
తెప్పిరిల్లె [2]నేఁటనేఁట తెప్పతిరుణాళ్ళు ॥ ఎందు ॥ 143

---

౧. 'పనిచెపురుషోత్తమ' కావచ్చు. ౨. ఏఁటన్+ఏఁటన్.

లలిత

తలఁగరో లోకులు తడవకురో మమ్ము
కలిగిన దిది మాకాఁపురము ॥ పల్లవి ॥

నరహరికీర్తన నానినజిహ్వ
వొరుల నుతింపఁగనోపదు జిహ్వ
మురహరుపదముల మొక్కిన శిరము
పరులవందనకుఁ బరగదు శిరము ॥ తల ॥

శ్రీపతినే పూజించినకరములు
చోఁపి యాచనకుఁ జొరవు కరములు
యేపున హరికడ కేఁగినకాళ్ళు
పాపులయిండ్లకుఁ బారవు కాళ్ళు ॥ తల ॥

శ్రీవేంకటపతిఁ జింతించుమనసు
దావతి వితరముఁ దలఁచదు మనసు
దేవుఁ డతనియాధీనపుతనువు
తేవల వితరాధీనముగాదు ॥ తల ॥ 144

రామక్రియ

ఏల మమ్ము గాసిసేసే రింకా మీరు
కాలముతో నిలిచెను కైవల్యపదవి ॥ పల్లవి ॥

పాపములు హరినామపఠనచేఁ బాపుకొంటి
కైపుగఁ జిత్రగుప్తుఁ డాకవిలె గట్టు
కోపులఁ బుణ్యములెల్ల గోవిందుని కిచ్చితిమి
పూఁపలస్వర్గముత్రోవ భుజవేయరో ॥ ఏల ॥

ఆతుమలో నజ్ఞాన మాచార్యుఁడే పాపె
ఆతల జన్మాలవాకి లటు ముయ్యరో
చేత హరిదాస్యమున జీవన్ముక్తుఁడనైతి
జాతియధర్మములాల సంబంధము విడరో ॥ ఏల ॥

పరమాత్మచింతచేత బదుకు నిశ్చయమాయ
ధరఁ గైవసము గావో తగుచిత్తమా
యిరవైనశ్రీవేంకటేశుఁ దేలుకొనె మమ్ము
పరదేవతలు మాకుఁ బనిలేదు మీరు ॥ ఏల ॥ 145

భైరవి

మఱి యెందూ గతిలేదు మనుప నీవే దిక్కు
జఱసి లక్ష్మీశ నీశరణమే దిక్కు ॥ పల్లవి ॥

భవసాగరంబులోఁబడి మునిఁగిననాకు
తివిరి నీనామమనుతేపయే దిక్కు
చివికి కర్మంబనెడిచిచ్చు చొచ్చిననాకు
జవళి నాచార్యు౧ కృపజలధియే దిక్కు ॥ మఱి ॥

ఘనమోహపాశముౢగాలిఁ బొయ్యేడినాకు
కొనల నీ౨ పాదచింతకొమ్మయే దిక్కు
కనలి మనసనెడియాకాసముననున్ననాకు
కనుఁగొనఁగ నీదాస్యగరుడఁడే దిక్కు ॥ మఱి ॥

మరిగి సంసారమనెడిమంటికిందటినాకు
ధర భక్తియనుబిలద్వారమే దిక్కు
యిరవైనశ్రీవేంకటేశ యిన్నిటా నాకు-
నరుదైన నీవంతరాత్మవే దిక్కు ॥ మఱి ॥ 146

---

౧. 'కృపా' కావచ్చు. లేక తత్పుమసమాసమైన కావచ్చు. ౨. 'పాదమనెడి చింతకొమ్మ' లేక 'పాదచింత అనెడి కొమ్మ' చిల్లరసమాస దోషములు లెక్కలేని-ఈ వాఙ్మయమున 'చింతకొమ్మ' యనుటే బాగున్నట్లుతోఁచెడివి. చింతకొమ్మ చాలగట్టిదిగదా. మోక్షమునకు హరిపాదములంత గట్టివి.

రామక్రియ

శ్రీపతి నీయాజ్ఞ నేసెద మిదివో
  పూఁపలమాయలఁ బొరలఁగనేలా ॥ పల్లవి ॥

కాయము సుఖదుఃఖములకు మూలము
  పాయము యింద్రియపరవశము
  ఆయము రెంటికి నన్నపానములు
  మోయనిమోఁపిది మలుగఁగనేలా ॥ శ్రీప ॥

తలఁపు పుణ్యపాతకములమూలము
  కలిగినపుట్టువు కర్మగతి
  ఫల మిది రెంటికి బలుసంసారము
  కలిగిన వెట్టికి కాదన నేలా ॥ శ్రీప ॥

జీవుఁ డింతటా ౧ సృష్టికి మూలము
  భావముఁ బ్రకృతికిఁ బ్రపంచము
  చేవగ రెంటికి శ్రీవేంకటేశ్వర
  నీ వంతరాత్మవు నెమకఁగ నేలా ॥ శ్రీప ॥ 147

రేకు 136 ధన్నాసి

జ్ఞానయజ్ఞ మీగతి మోక్షసాధనము
  నానార్థములు విన్నే నడపె మాగురుఁడు ॥ పల్లవి ॥

అలరి దేహమనేటియాగశాలలోన
  బలువై యజ్ఞానపుపశువు బంధించి
  కలపి వైరాగ్యపుకత్తులఁ గోసి కోసి
  వెలయ జ్ఞానాగ్నిలో వేలిచె మాగురుఁడు ॥ జ్ఞాన ॥

---

౧. 'బ్రష్టికి' రేకు.

మొక్కుచు ౧వైష్ణవులనేమువిసళ గూడపెట్టి
చొక్కుచు శ్రీపాదతీర్థసోమపానము నించి
చక్కఁగా సంకీర్తనసామగానము చేసి
యిక్కువతో యజ్ఞము సేయించెఁబో మాగురుఁడు ॥జ్ఞాన॥

౨తదియ్యగురుప్రసాదపుపురోడాశ మిచ్చి
కొద దీర ద్వయమనుకుండలంబులు వెట్టి
మొదలో శ్రీవేంకటేశు నిటు ప్రత్యక్షము చేసె
యిదివో స్వరూపదీక్ష యిచ్చెను మాగురుఁడు ॥జ్ఞాన॥ 148

శ్రీరాగం

లావణ్యశృంగారరాయ లక్ష్మీనాథ
యేవేళ నీవినోదాన కేదాయ నేమి ॥పల్లవి॥

పాలజలధివంటిది పవ్వళించు నామనసు
గాలివూర్పులే కదళ్లు కలదు లోఁతు
చాలఁగఁ దొల్లి నీవు సముద్రశాయివట
యీలీల నీవినోదాన కేదాయ నేమి ॥లావ॥

విక్కపుభూమివంటిది నెలవుకో నామనసు
పెక్కులిన్నియుఁ గలవు పెరుగుచుఁదు
పుక్కటఁ దొల్లియు నీవు భూసతిమగఁడవట
యెక్కువ నీవినోదాన కేదాయ నేమి ॥లావ॥

నిండుఁగొండవంటి దిదె నిలుచుండు నాభక్తి
౩వుండుచోటనేవుండు నొక్కచోటను
కొండలరాయఁడవట కోరికె శ్రీవేంకటేశ
అండ నీవినోదానకేది యాయ నేమి ॥లావ॥ 149

౧. వైష్ణవుల నేము నీవళ పూ.ము.పా
౨. 'తదీయ' కావచ్చు. ౩. 'వుండ' పూ.ము.పా; రేకు.

రామక్రియ

మెచ్చు; మెచ్చకుంటే మాను; మించి నే నాడకమాన
అచ్చపునీసూత్రధారి నవధారు దేవ ॥పల్లవి॥

వొక్కఁడ నే జీవుఁడను వోహో హరీ
పెక్కుబహురూపాలే పెంచి యాడితి
తక్కినయింద్రియములే తగుమేళము
అక్కజపువిద్యవాఁడ నవధారు దేవ ॥మెచ్చు॥

సూటి నించుకంతవాఁడఁ జూడవే హరీ
వీటిసంసారపుబారి విద్య లాడితి
పాటినాకర్మమే క్రియాభాషాంగము
ఆటవాఁడ నింతె నేను అవధారు దేవ ॥మెచ్చు॥

చేరి చిత్తగించుమీ శ్రీవేంకటేశ నేఁడు
మేరతో౧ భక్తైనేమోకుమీఁద నాడేను
యీరానిపదవులు యిచ్చితి నాకు
ఆరితేరి గెలిచితి నవధారు దేవ ॥మెచ్చు॥ 150

శ్రీరాగం

౨ దినము ద్వాదశి నేఁడు తీర్థదివసము నీకు
జనకుఁడ అన్నమాచార్యుఁడ విచ్చేయవే ॥పల్లవి॥

అనంతగరుడముఖ్యులైనసూరిజనులతో
ఘననారదాదిభాగవతులతో
దనుజమర్దనుఁడైన దైవశిఖామణితోఁడ
వెనుకొని యారగించ విచ్చేయవే ॥దిన॥

౧. 'భక్తనే' వూ.ము.పా. 'భక్తి+అనే; ఈ వ్యావహారిక సంధులు ఈ వాఙ్మయమున కొల్లలు.

౨. ఈపాట అన్నమయ్య శ్రాద్ధ దినమును గూర్చివ్రాసినది గాన, అన్నమయ్య రచన కాదు. అన్నమయ్యకీర్తనలరేకులలో నిది పొరపాటున చేరియుండవచ్చు.

వైకుంఠాన నుండి యాళువారలలోపల నుండి
లోకపవిత్యము క్తులలోన నుండి
శ్రీకాంతతోడ నున్న శ్రీవేంకటేశుఁ గూడి
యీకడ నారగించ వింటికి విచ్చేయవే ॥ దిన ॥

సంకీర్తనముతోడ సనకాదులెల్లఁ బాడ
పొంకపు శ్రీవేంకటాద్రిభూమి నుండి
లంకె శ్రీవేంకటగిరిలక్ష్మివిభుఁడు నీవు-
నంకెల మాయింటివిందు లారగించవే ॥ దిన ॥ 151

మాళవి

గుఱ్ఱాలఁ గట్టవితేరు కొంక కెందైనాఁ బారీ
విఱ్ఱవీఁగుచుఁ [1]దీసీని వేడుకతో జీవుఁడు ॥ పల్లవి ॥

సరి పిఱుఁదే రెండుబంటబండికండ్లు
సరవితోఁ బాదాలు చాఁపునొగలు
గరిమఁజూపులు రెండు గట్టినపగ్గములు
దొరయై దేహరథము దోలీఁబో జీవుఁడు ॥ గుఱ్ఱా ॥

పంచమహాభూతములు పంచవన్నెకోకలు
పంచల చేతులు రెండు బలుటెక్కెలు
మించైనశిరసే మీఁదనున్న శిఖరము
పంచేంద్రియరథము పఱపీఁబో జీవుఁడు ॥ గుఱ్ఱా ॥

పాపపుణ్యములు రెండు పక్కనున్న చీలలు
తోపులయన్న పానాలు దొబ్బుఁదెడ్లు
యేపున శ్రీవేంకటేశుఁ డెక్కె వీధుల నేఁగఁగ
కాపాడి నరరథము గడపీఁబో జీవుఁడు ॥ గుఱ్ఱా ॥ 152

---

1. తీసీని= (ప్రకరణముతో) పరుగులు పెట్టించిని కావచ్చు.

సాళంగం

ఉన్నమంత్రా లిందుసరా వొగి విచారించుకొంటే
విన్నకన్నవారికెల్ల విష్ణునామమంత్రము ॥ పల్లవి ॥

పరగఁ బుచ్చకాయలఁ బరసిపోదు మంత్రము
గరిమ ముట్టంటులేనిఘనమంత్రము
వరుస నెవ్వరువిన్నా వాఁడిచెడనిమంత్రము
అరయ నిదొక్కటేపో హరినామమంత్రము ॥ ఉన్న ॥

యేజాతినోరికైన నెంగిలిలేనిమంత్రము
వోజదప్పితేఁ ౧ జెడకవుండేమంత్రము
తేజాన నొకరి కిస్తేఁ దీరిపోనిమంత్రము
సాజమైన దిదేపో సత్యమైనమంత్రము ॥ఉన్న ॥

యిహముఁ బరముఁ దానే యియ్యఁజాలినమంత్రము
సహజమై వేదాలసారమంత్రము
బహునారదాదులెల్ల పాటవాడినమంత్రము
విహితమయినశ్రీ వేంకటేశుమంత్రము ॥ ఉన్న ॥ 153

రేకు137 సాళంగనాట

అనుచు దేవగంధర్వాదులు పలికేరు
కనకకశిపు నీవు ఖండించేవేళను ॥ పల్లవి ॥

నరసింహా నరసింహా నన్నుఁగావు నన్నుఁగావు
హరి హరి నాకు నాకు నభయమీవే
కరిరక్ష కరిరక్ష గతిమైరి దనుజులు
సురనాథ సురనాథ చూడు మమ్ముఁ గృపను ॥ అను ॥

---

౧. 'జరక' రేకు.

దేవదేవ వాసుదేవ దిక్కు నీవే మాకు మాకు
శ్రీవత్స శ్రీవత్స సేవకులము
భూవనితనాథ నాథ పాదమే నీప్రతాపము
పావన పావన మమ్ముఁ బాలించవే ॥ అను ॥

జయజయ గోవింద శరణుచొచ్చేము నీకు
భయహర భయహర పాప మడఁగె
దయతో శ్రీవేంకటేశ తగిలి కాచితి మమ్ము
దయఁజూడు దయఁజూడు దాసులము నేము ॥ అను ॥ 154

లలిత

కటకటా కర్మమా కాలములో మర్మమా
మటమాయైపోతివంటా మది నమ్మివుంటిఁగా ॥ పల్లవి ॥

పాపబుద్ధి యాడనుండె పాయము రానినాఁడు
కోప మేడ నుండె గర్భగోళమున నున్ననాఁడు
దీపన మేడ నుండె దేహధారి గానినాఁడు
యేపున భూమిఁ బుట్టితే నేడనుండి వచ్చెనో ॥ కట ॥

నగుసంసార మెందుండె నరకాననుండునాఁడు
తగిలి మరణదెస ధనవాంఛ లెందుండె
వొగి లోభ మేడ నుండె వొంటి నున్ననాఁడు
వెగటై నేఁడెట్టు నన్ను వెదకి పైకొనెనో ॥ కట ॥

బహుబంధా లేడ నుండె ప్రళయకాలమునాఁడు
మహిఁ గోరికె లెందుండె మతి మఱచిననాఁడు
యిహమున శ్రీవేంకటేశు శరణంటి నేఁడు
విహితమై మాకు నెట్టు వెఱచెనో తాము ॥ కట ॥ 155

సామంతం

౧హరి నీప్రతాపమున కద్దమేది లోకమున
సరి వేరీ నీకు మరి సర్వేశ్వరా ॥పల్లవి॥

నీవు నీళ్ళ నములితే నిండెను వేదములు
యీవలఁ దలెత్తితేనే యింద్రపదవులు మించె
మోవ మూఁతి గిరిపితే మూఁడులోకాలు నిలిచె
మోవిఁబార నవ్వితేనే ముగిసి రసురలు ॥హరి॥

గోర గిరితే నీరై కొండలెల్లఁ దెగఁబారె
మారుకొంటే బయిటనే మడుగులై నిలిచె
చేరి యడుగుపెట్టితే శిలకుఁ బ్రాణము వచ్చె
కూరిమిఁ గావలెనంటే కొండ గొడగాయను ॥హరి॥

కొంగుజారినంతలోనే కూలెను త్రిపురములు
కంగి గమనించితేనే కలిదోషములు మానె
రంగుగ నీకరణంటే రక్షించితి దాసులను
ముంగిట శ్రీవేంకటేశ మూలమవు నీవే ॥హరి॥ 156

దేసాక్షి

మాపులే మరణములు రేపులే పుట్టువులు
చాపలాలు మాని విష్ణు శరణను మనసా ॥పల్లవి॥

చాలునంటే ఇంచుకంతే చాలును జన్మమునకు
చాలకున్న లోకమెల్లఁ జాలదు
పీలినయీయాసా ౨వెట్టివావిచేతిరాయి
చాలం దింక హరి నట్టె శరణను జీవుఁడా ॥మాపు॥

౧. ఇందు దశావతార సమన్వయము కలదు. ౨. 'వెట్టి' పూ.ము.పా.

పాఱకున్న [1]పశుబాలై బదలదు మనసు
పాఱితే జవ్వనమునఁ బట్టరాదు
మీఱిన నీరుకొద్దిదామెర యింతె యెంచి చూడ
జాఱవిడిచి దేవుని శరణను జీవుఁడా ॥మాపు॥

సేయకున్నఁ గర్మము శ్రీపతిసేవనే వుండు
సేయఁబోతేఁ గాలమెల్లా [2]సేనాసేవ
వోయయ్య యిది యెల్లా [3]వుమినాఁకే చవుతాలు
చాయల శ్రీవేంకటేశు శరణను జీవుఁడా ॥మాపు॥ 157

ధన్నాసి

దైవమా నీవే మమ్ము దయదలఁచుటగాక
చేవల నీసేఁతలెల్ల చెల్లును లోకానను ॥పల్లవి॥

తీపునంజేవేళ నట్టె తేటఁబులు నింపౌను
పైపైఁ బుణ్యమయితేఁ బాప మింపౌను
వోపి జంతువుల కివి వొకటొకటికి లంకె
చేపట్టి పాపము లెట్టు సేయకుండవచ్చును ॥దైవ॥

కడుఁజలువైతేను గక్కన వేఁడింపౌను
చెడవివిరతివేళ సిరు లింపౌను
వొడలుమోచినవారి కొకటొకటికి లంకె
తొడరుభోగాలు మాని తోయ నెట్టువచ్చును ॥దైవ॥

యివియు నీమాయే యిన్నియు నీయాజ్ఞలే
జవళిఁ బ్రాణులకెల్ల సమ్మతైనవి
యివల శ్రీవేంకటేశ యిటు నీకే శరణంటి
తవిలి నీవే గతి దాఁగ నెట్టువచ్చును ॥దైవ॥ 158

౧. 'పసుబాలై' వ్రా.ము.పా. 'పసిబాల' కావచ్చు.
౨. 'సేనాసేవ' రేకు. ౩. 'ఉమ్మి నాకి చవి చూచుటలు' కావచ్చునా?

శంకరాభరణం

వట్టిలంపటాలఁ బడి వడఁ బొరలుటకంటే
వొట్టినవిరతి నూరకుండుటే సుఖము ॥ పల్లవి ॥

పాపముమానినయట్టిబదుకొక్కటె సుఖము
కోపమువిడిచినట్టిగుణమొక్కటి సుఖము
చేపట్టి గురుబుద్ధి సేసేటిదే సుఖము తీ-
దీపులఁబడనియట్టి ౧దినమే సుఖము ॥ వట్టి ॥

మహిఁ జంచలములేవిమనసొక్కటి సుఖము
సహజాచారముతోడి జన్మమొక్కటి సుఖము
యిహపరసాధనపుయెవ్వి కొక్కటి సుఖము
బహుళపుటాసకంటె పరిపాటి సుఖము ॥ వట్టి ॥

పరులఁ బీడించితేవిపసిఁ దొక్కటి సుఖము
గరిమ నిజముతోడఁగలమాటలే సుఖము
ధరలో శ్రీవేంకటేశుదాసానుదాసుఁడయి
సరవితో నశచేటిశాంతమే సుఖము ॥ వటి ॥ 159

రేకు 138 దేసాళం

వారిదేపో జన్మము వడి విస్నుఁ దెచ్చిరి
భారతరామాయణాలె పరగె నీకథలు ॥ పల్లవి ॥

భువిమీఁద రావణుఁడు పుట్టగాఁగా రాముఁడవై
తవిలి యిందరికిఁ బ్రత్యక్షమైతివి
వివరింప నంతవాఁడు వెలసితేఁగా నీవు
అవతార మందితే విన్నందరునుఁ జూతురు ॥ వారి ॥

౧. 'దీపమే' పూ.ము.పా.

రమణఁ గంసాదియసురలు లూటి సేయఁగాఁగా
తమిఁ గృష్ణావతార మిందరి కై తివి
గములై యంతటివారు గలిగితేఁగా నీవు నేఁడు
అమర జనించి మాటలాడుదు విందరితో ॥ వారి ॥

యెంత వుపకారియో హిరణ్యకశిపుఁడు
చెంత నరసింహుఁడ నీసేవ యిచ్చెను
యింతట శ్రీవేంకటేశ యిన్నిరూపులును నీవే
పంతాన నీశరణని బ్రదికితి మిదివో ॥ వారి ॥ 160

సామంతం

ఊరకై తే నిన్నుఁ గాన మొకకారణానఁ గాని
పూరిజీవులము, నీవు పురుషోత్తముఁడవు ॥ పల్లవి ॥

అసురలు భువిఁ బుట్టుటవి వుపకారమే
అసురలు బాధింతు రమరులను
పొసఁగ వారికిఁగాను పూనుకవచ్చి నీవు
వసుధ జనించితేను వడి నిన్నుఁ గందుము ॥ ఊర ॥

అదరి ధర్మము చెడి యధర్మమైనా మేలు
వెదఁగుములు విన్నవింతురు నీకు
తదవి ధర్మము నిల్ప ధరణిఁ బుట్టుదు నీవు
బదిఁ నిన్ను సేవించి బ్రదుకుదు మపుడే ॥ ఊర ॥

నీకంటే మాకుఁ జూడ నీదాసులే మేలు
పైకొని వారున్నచోటఁ బాయకుందువు
చేకొని శ్రీవేంకటేశ చెప్పఁగానే వారిచేత
నీకథలు విని విని నే మీడేరితిమి ॥ ఊర ॥ 161

సాళంగనాట

పేరు నారాయణుఁడవు బెంబాడిచేఁతలు నీవి
నోరు మూసుకున్నఁ బోదు మన్నపినీసుద్దులు ॥పల్లవి॥

౧ వేసులు మాకుఁ జెప్పె విన భారతముగాఁగ
మోస నీపాలముచ్చిమి మొదలుగాను
రాసికెక్క శుకుఁడు రవ్వగాఁ బొగడఁజొచ్చె
ఆసలఁ బరకాంతల నంటిననీసుద్దులు ॥పేరు॥

రంతున వాల్మీకి చెప్పె రామాయణముగాను
సంతగాఁ దాటకాదులఁ జంపినదెల్లా
అంతకముందె నారదుఁ డవి దండెమీటి చెప్పె
యింతటా వేఁటాడి జీవహింసలు నేసినది ॥పేరు॥

వెడుక నజుఁడు చెప్పె వేదముగా నీవు దొల్లి
వోదక మీనై కొన్నాళ్ళుండితివంటా
తోడనే సప్తరుషులు తొల్లియునుఁ జెప్పిరదె
యీడనే శ్రీవేంకటాద్రి నిరవైతి వనుచు ॥పేరు॥ 162

గుండక్రియ

దేహ మిది యొకటే దేవుఁడ నీవొకఁడవే
యీహల రెంట దెప్పర మిదివో మాఁబదుకు ॥పల్లవి॥

రాతి రొక్కలోకము రవ్వపడెఁ గలలోన
ఘాతలఁ బగ లొక్కలోకము వేగితే
యీతల రెప్పలే మరఁ గిందుకు నందుకుఁ జూడ
యేతుల రెంట దెప్పర మిదివో మాఁబదుకు ॥దేహ॥

౧. 'వ్యాసులకు' వ్యావహారికము గావచ్చు.

పతికాఁగి లోకచే జవ్వనపుఁగాఁక రేఁచు
సుతకాఁగి లోకవేరెసుఖమై తోఁచు
మతిలోబిమరఁ గింతే మగువలే యిద్దరును
ఇతవై రెంట దెప్పర మిదివో మాబదుకు ॥ దేహ ॥

దైవమా విన్నాతుమలోఁ దలఁచి యానందింతు
పూవుల విన్నుఁ బూజింతు పొంచి [1] వెలివి
శ్రీవేంకటేశ నీసేవలోవిమరఁ గింతే
యీవల రెంట దెప్పర మిదివో మాబదుకు ॥ దేహ ॥ 163

రామక్రియ

చాటెద నిదియే సత్యము సుండో
చేటు లేదీతని సేవించినను ॥ పల్లవి ॥

హరినొల్లనివా రసురలు సుండో
సుర లీతనిదాసులు సుండో
పరమాత్ముఁ డితఁడె ప్రాణము సుండో
మరుగక మఱచిన మటి లేదిఁకను ॥ చాటె ॥

వేదరక్షకుఁడు విష్ణుఁడు సుండో
సోదించె శుకుఁ డచ్చుగ సుండో
ఆదిబ్రహ్మగన్నాతఁడు సుండో
యేదెస వెదకిన నితఁడే ఘనుఁడు ॥ చాటె ॥

యిహపర మొసఁగను యీతఁడె సుండో
వహి నుతించెఁ బార్వతి సుండో
రహస్య మిదివో రహి శ్రీవేంకట-
మహీధరంబున మనికై నిలిచె ॥ చాటె ॥ 164

౧. 'వెలవి' పూ.ము.పా.

కేదారగౌళ

మీరు సాక్షి మీరు సాక్షి మే మేమీ ననలేము
చేరి చూడరమ్మ పీవి చెల్లుబడి యమ్మా ॥ పల్లవి ॥

పిన్నవాఁడు విడ్రవోఁగ పెనచి కూఁకటతోడ
పన్ని లేఁగతోఁకఁ గూడ బంధించి కట్టె
వున్నతిఁ దొలఁగ వాని వొళ్లెల్లా దోఁగిపోయ
కన్నెలార యీకృష్ణుఁ గంటిరటరమ్మా ॥ మీరు ॥

లేఁగల నన్నిటి నేము లేవక తొల్లె పడిచె
మూఁగి అవులఁ బేయలు మొగిఁ గలయ
ఆఁగి పట్టఁ బోతేను అప్పుదే తా గదె వెట్టి
రాఁగతనాన నున్నాఁడు రాచబలుపమ్మా ॥ మీరు ॥

వారము నేసేమనుచు వడి నింటివారమెల్లా
కూరలు ౧పాళాలు దొంతిఁగూడఁబెట్టితే
ఆరగించ వేలుపుల అలికి పూసి కుడిపి
కూరిమి శ్రీవేంకటాద్రి గోవిందుఁ డమ్మా ॥ మీరు ॥ 165

రేకు 139 భూపాళం

ఇదివో మాయింట నేఁడు యింత సేసెఁ గృష్ణుఁడు
అదివో మాయింటాను యింత సేసెఁ గృష్ణుఁడు ॥ పల్లవి ॥

గంట వాఁగకుండా నిండఁ గసవు దురిగి మా-
యింటివారు విద్దిరించ విల్లుచొచ్చేను
అంటివచ్చి వొకదూడ అపూరి మేసితేను
గంట గణగణ వాఁగె గక్కున మేల్కొంటిమి ॥ ఇది ॥

౧. పాళాలు = పాయసములు కావచ్చు.

వొక్కరోలు దాపు వెట్టి వుట్టియెక్కి అందుమీఁది -
చక్కెరల్లా మెసఁగి మాచంటివానివి
వుక్కఁబట్టి వుట్టిమీఁద నువిచి రోలు దీసె
చొక్కి తా నెందున్నాఁడో చొప్పు ఇదే కంటిమి ॥ ఇది ॥

ఆవుల వెళ్లవిడిచె నవి నేఁ ౧దోలి తేఁబోతే
నీవల దూడలఁ దెచ్చి యింటిలోఁ గట్టె
దావతి నింతా వెదకి తలుపు దెరచితేను
శ్రీవేంకటేశునిమాయఁ ౨జిక్కి లోన నున్నవి ॥ ఇది ॥ 166

దేసాళి

అనరాదు వినరాదు ఆతనిమాయలు నేఁడు
౩దినదినక్రొత్తలాయ ద్రిష్ట మిదే మాకు ॥ పల్లవి ॥

ఆడెడిబాలుల హరి అంగిలిచూపుమని
తోడనే వాండ్లనోర దుమ్ములు చల్లి
యీడ మాతోఁ జెప్పఁగాను యిందరముఁ గూడి పోయి
చూడఁబోతే పంచదారై చోద్యమాయనమ్మా ॥ అన ॥

తీఁటతీగెలు సొమ్మంటా దేహము నిండాఁ గట్టె
తీఁటకుఁ గాక బాలులు తెగి వాపోఁగా
పాటించి యీసుద్ది విని పారితెంచి చూచితేను
కోటికోటి సొమ్ములాయ కొత్తలోయమ్మా ॥ అన ॥

కాకిజున్ను జున్నులంటా గంపెఁడేసి తినిపించి
వాకొలిపి బాలులెల్ల వాపోవఁగా
ఆకడ శ్రీవేంకటేశుఁ డాబాలుల కంటినీరు
జోకగ ముత్యాలు సేసెఁ జూడఁగానే నేము ॥ అన ॥ 167

౧. 'దోలితేఁ బోతే' పూ.ము.పా. ౨. 'జొక్కి' పూ.ము.పా. యతిభంగము.
౩. 'దినదినక్రొత్తలు' వంటి చిల్లర సామాసిక దోషములు మావ్యావహారికవాఙ్మయమునకు అలంకారములు.

దేసాళి

నిజము దెలియఁపవిమానేరమే కాక
భజన నీవు చేపట్టినంతేఁ గదమా ॥పల్లవి॥

అంచలఁ జరుసము లోహపుఁగాశికలనెల్ల
మెంచీనా పసిఁడి గావించుఁగాక
నించిననీనామముఁ జింతించువారిపాతకాలు
మించనిచ్చీనా మేలే మెరయింతుగాక ॥నిజ॥

నలువంక రవికిరణాలు మేలుగీడసి
తలఁగీనా యిన్నిటిలోఁ దానేకాక
యిల నీదాసుఁడు జాతి యెవ్వఁడైనా నీకృపఁ
వెలఁగి పావనుఁ జేసి ౧చేకొనుఁగాక ॥నిజ॥

పూని దిక్కులగాలి పొందుగ నీడాడని
మానీనా లోక మెల్లా మలయుఁగాక
మానక శ్రీవేంకటేశ మహిలో నీదాసులుండే-
దేశెల్లవెనా నీకిరవే కాదా ॥నిజ॥ 168

భైరవి

నీవు జగన్నాథుఁడవు నే నొకజీవుఁడ నింతే
నీవలె ననుభవించ నే నెంతవాఁడను ॥పల్లవి॥

వైకుంఠపదమేడ వడిఁ గోర నెంతవాఁడ
యీకడ నీదాసుఁడనౌ టిది చాలదా
చేకొని నీసాకారచింత యేడ నేనేడ
పైకొని నీడాగు మోచి బ్రదికితిఁ జాలదా ॥నీవు॥

౧. 'చేకొందుగాక' కావచ్చు. ౨. ఈడవ్+అడవ్+అవి.

సొంపుల నీయానందసుఖ మేడ నేడ
పెంపుశ్రీవైష్ణవపల్లాపన చాలదా
వింపుల విజ్ఞాన మేడ నేఁ దెలియ నెంతవాఁడ
యింపుగా నీకథ విను టిదియే చాలదా ॥ నీవు ॥

కైవల్యమందు నీతో కాణాచి యాడ నాకు
శ్రీవేంకటాద్రిమీఁదిసేవ చాలదా
యీవల శ్రీవేంకటేశ నీ విచ్చినవిజ్ఞానమున
భావించి నిన్నుఁ బొగడేభాగ్యమే చాలదా ॥ నీవు ॥ 169

మలహరి

అన్నిటాను హరిదాసు లధికులు
కన్నులవంటివారు కమలజాదులకు ॥ పల్లవి ॥

అందరును సమమైతే నరుహానరుహము లేదా
అందరిలో హరియైతే నౌఁగాక
బొందితో విప్రునిఁ దెచ్చి పూజించినట్టు వేరే
పొందుగానితునకముఁ బూజింపఁదగునా ॥ అన్ని ॥

అన్నిమతములు సరియైతేను వాసి లేదా
చెన్నగుఁ బురాణాలు చెప్పఁగాక
యెన్నఁగ సొర్ణటంక మింతటానుఁ జెల్లినట్లు
నన్నపుఁదోలు[౧]బిళ్లలు సరిగాఁ జెల్లునా ॥ అన్ని ॥

గక్కనఁ బైరువిత్తఁగా గాదము మొలచినట్టు
చిక్కినకర్మములెల్లాఁ జెలఁగెఁ గాక
తక్కక శ్రీవేంకటేశుదాస్య మెక్కుడైనట్టు
యెక్కడా మోక్షోపాయ మిఁకఁ జెప్ప నున్నదా ॥ అన్ని ॥170

౧. 'బిళ్లలు' రేకు.

ముఖారి

ఇదియే బుద్ది నాకు వింతకంటే మఱి లేదు
కదిసి నీబంటనంటే కాతువు నన్నును ॥ పల్లవి ॥

నేరిచి నడచేనంటే నేఁ గాను స్వతంత్రుఁడను
నేరమి చేసేనంటే విందును దూరు
యీరెంటికిఁ గాక నేను యిట్టె నీకు శరణంటే
గారవించి వహించుక కాతువు నన్నును ॥ ఇది ॥

వొక్కచో నర్థ మర్జించుకుండితే జన్మాలు పెక్కు
యెక్కేనంటే మోక్షము యేదో యెఱఁగ
యెక్కడిసుద్దులునేల యిచ్చట నీనామము
గక్కనఁ బేర్కొంటేఁ దయఁ గాతువుగా నన్నును ॥ ఇది ॥

తపసినయ్యేనంటేఁ జిత్తము కై వశము గాదు
చపలసంసారి నై తే శాంతి యుండదు
ఉపమలేల శ్రీవేంకటోత్తమ నీసేవ చేసి
కపటము మానితేను కాతువు నన్నును ॥ ఇది ॥ 171

రేకు 140 శంకరాభరణం

ఆహా యేమిచెప్పేది హరి నీమాయ
మోహములే చిగిరించీ మొదల జవ్వనము ॥ పల్లవి ॥

యెంచఁగ భూమి యెక్కేచే యేలినరాజు లెందరో
పొంచి వారివెంటవెంటఁ బోవదాయను
అంచలసూర్యచంద్రులనే ౧ గదెకుదుకల
ముంచి కొలచి పోసీని మునుకొని కాలము ॥ ఆహా ॥

---

౧. 'గదెకుదుకల' కాలమును కొలచెడి కొలపాత్ర కావచ్చునేమో. అర్థమింకను విచార్యము.

దేవలోక మొక్క-టే దేవేంద్రు లెందరో
కైవశమై యేలఁగ నొక్క-రిదీ గాదు
అవలించి పంచభూతాలనేటిశాఖలు వెళ్లి
సావధానాఁ బెరిగీ సంసారవృక్షము ॥ అహో ॥

యిచ్చట నీ వొక్క-ఁడవే యిటు నీదాసు లెందరో
తచ్చి యెంత సేవించినాఁ దనివిలేదు
నిచ్చలు శ్రీవేంకటేశ విధానము నీభక్తి
యెచ్చినాఁడ వింతటా నీదేరీ జన్మము ॥ అహో ॥ 172

ముఖారి

ఏరీతి నెవ్వరు నిన్ను నెట్టు భావించినాను
వారివారిపాలికి వరదుఁడవౌదువు ॥ పల్లవి ॥

చేరికొల్చినవారికిఁ జేపట్టుఁగుంచమవు
కోరినుతించినవారికొంగుపైఁడివి
మేరతోఁ దలఁచువారి మేటివిధానమవు
సారపువివేకులకు సచ్చిదానందుఁడవు ॥ ఏరీ ॥

కావలెననేవారికి కామధేనువవు మరి
సేవసేసేవారికి చింతామణివి
నీవే ౧గతెన్నవారికి నిఖిలరక్షకుఁడవు
వావిరి శరణువేఁడేవారిభాగ్యరాశివి ॥ ఏరీ ॥

నిన్నుఁ బూజించేవారినిజపరతత్త్వమవు
యిన్నిటా నీదాసులకు నేలికెవు
యెన్నఁగ శ్రీవేంకటేశ యిహపరములకును
పన్ని కాచుకున్నవారిఫలదాయకుఁడవు ॥ ఏరీ ॥ 173

౧. గతి+అన్న=గతెన్న.

వరాళి

ఇతరుల దూరనేల యెవ్వరూ నేమి సేతురు
మతి వారూఁ దమవంటిమనుజులేకాక ॥ పల్లవి ॥

చేరి మేలుసేయఁ గీడుసేయ నెవ్వరు గర్తలు
ధారుణిలో నరులకు దైవమేకాక
సారెఁ దనవెంటవెంటఁ జనుదెంచేవా రెవ్వరు
బోరునఁ జేసినపాపపుణ్యాలేకాక ॥ ఇత ॥

తొడఁగి పొగడించాను దూషించా ముఖ్యులెవ్వరు
గుదిగొన్న తనలోనిగుణాలేకాక
కదుఁగీర్తి నపకీర్తి గట్టెడివా రెవ్వరు
నడచేటితనవర్తనములేకాక ॥ ఇత ॥

ఘనబంధమోక్షాలకుఁ గారణ మిఁక నెవ్వరు
నవిచిన జ్ఞానాజ్ఞానములే కాక
తనకు శ్రీవేంకటేశుఁ దలపించేవా రెవ్వరు
కొనమొద లెఱిఁగినగురుఁడేకాక ॥ ఇత ॥ 174

దేసాళం

అక్కటా నే విర్మలుఁడనయ్యే దిఁక నెన్నఁడో
చక్క నన్ను దిద్దుకోనే సర్వేశ్వరా ॥ పల్లవి ॥

నేనే మంచివాఁడనైతే నిందుకోదా జ్ఞానము
కానీలే యింకా నేమేమిగడమోకాక
అనుక సుకృతినైతే నలవడదా విరక్తి
కానరానితప్పు లెన్ని గలవోకాక ॥ అక్క ॥

నామనసే చక్కనైతే నాకుఁ బ్రత్యక్షము గావా
చేముంచి నేరమేమి సేసితినో కాక
ఆముక మోక్షాధికారి నైతే నెదురుగా రాదా
కామితార్థాలు భోగించఁ గలుగఁబోలుఁగాక ॥ అక్క ॥

ఔరే నామేను పవిత్ర మైతే సేవ గొనవా
యేలాగున్నదో నీచిత్త మెఱఁగఁగాక
యీలీల శ్రీవేంకటేశ యెదుటనే వున్నాఁడవు
యేలుకొని చేపట్టి యీడేర్చవుగాక ॥ అక్క ॥ 175

శ్రీరాగం

చొచ్చితి నీకు శరణు సుద్దు లికనేఁటికి
కచ్చుపెట్టెవ్వరివల్లాఁ గలిగే దేమీ ॥ పల్లవి ॥

పుట్టక మునుపెఱఁగ పుట్టుగు మీఁదెఱఁగను
యిట్టె యప్పటి యెఱుక యేడ కెక్కెవి
పట్టె మదనుభూతము పరసిపోయను బుద్ధి
వట్టిపెద్దతనాలను వచ్చేదేమీ ॥ చొచ్చి ॥

రావివి రప్పించఁగ నేరను వచ్చే వాఁపనేర
తానకపునాస్వతంత్ర మెందాఁకా వచ్చును
ఆనుకున్నది ముదిమి అట్టె జారె శాంతము
నే నెంత విట్టువీఁగినా నిందేదేమీ ॥ చొచ్చి ॥

యిప్పుడు నే నెవ్వఁడనో యెక్కడ నీ వున్నాఁడవో
కప్పిననావుపాయాలే కార్య మిచ్చీని
నెప్పున శ్రీవేంకటేశ నీయెదుటఁ బడ్డపని
తప్పక యీడేర్తుగాక తలపోసేదేమీ ॥ చొచ్చి ॥ 176

కన్నడగౌళ

చేసిననావిన్నపము చిత్తానఁ బెట్టుకొమ్మీ
వేసరించి యిప్పుడే నే వేఁడుకొంటిఁ జూమ్మీ ॥పల్లవి॥

ముందె నాపుణ్యఫలములు నీ కిచ్చితినంటి
కందువఁ గోరనివి సంకల్పించితిని
యిందు మఱచి తప్పినా యిన్ని నీకె ౧నెలవు
సందవేసి నన్ను నీకు నేరము లెంచకుమీ ॥చేసి॥

నిన్నే కాని యితరుల నేఁ గొలువనొల్ల నంటి
వున్నతిఁ బరద్రవ్యా లొల్లనంటి
అన్నిటా నేనే మఱి యప్పటిమాటే యంచు
సన్నల నన్నందుకు నొచ్చమని దూరకుమీ ॥చేసి॥

నానావుపాయాల నాఁడే శరణంటి
పూని నీసాకారమునేఁ బొడగంటిని
నేను మత్తుఁడనై వున్నా నీవే తలఁచి తెలుపుకో
కోనేటిశ్రీవేంకటేశ కొసరించుకోకుమీ ॥చేసి॥ 177

రేకు 141 శుద్ధవసంతం

దీనరక్షకుఁ డఖిలవినుతుఁడు దేవదేవుఁడు రాముఁడు
జానకీపతిఁ గొలువుఁడీ ఘనసమరవిజయుఁడు రాముఁడు ॥పల్లవి॥

హరువితారకబ్రహ్మమంత్రమై యమరినయర్థము రాముఁడు
సురలఁ గాచి యసురల నడఁచినసూర్యకులజుఁడు రాముఁడు
సరయువందును ముక్తిచూరలు జనుల కొసఁగెను రాముఁడు
హరియె యీతఁడు హరివంచుల కాదిపురుషుఁడు రాముఁడు ॥దీన॥

౧. 'శలవు' రేకు.

మునుఁబురుషులకు వభయమొసఁగినమూలమూరితి రాముఁడు
మనసులోపలఁ బరమయోగులు మరుగుతేజము రాముఁడు
పనిచి మీఁదటి బ్రహ్మపట్టము బంటు కొసఁగెను రాముఁడు
మనుజవేషముతోడ [౧]గజకు మంత్రమాయను రాముఁడు ॥దీన॥

బలిమి మించినదైవికముతో భక్తసులభుఁడు రాముఁడు
నిలిచి తనసరిలేనివేలుపు నిగమవంద్యుఁడు రాముఁడు
మెలుపు శ్రీవేంకటగిరీంద్రముమీఁది దేవుఁడు రాముఁడు
వెలసె వావిలిపాటిలోపలివీరవిజయుఁడు రాముఁడు ॥దీన॥ 178

బౌళి

తెలిసినమాటలు నీసముఖంబున దీకొని నిన్నడుగకపోదు
సులభుఁడ వన్నిట ప్రాణనాథుఁడవు చొప్పుగ నాపతి యిత్యుఁ
గదే ॥పల్లవి॥

నీవే బలవంతుఁడవో నీకంటేఁ గర్మము బలువో
కైవసముగ నే నెంచిచూచితే కర్మముకంటె బలువుఁడవు
భూవలయంబుల ప్రారబ్ధంబులు భోగించవలెనని యంటివా
వావిరి నిట్టైతే నీదేవత్వమువకు వెలితిగదే ॥తెలి॥

ఐనాఁగాని లోకములోపల నది నీయాజ్ఞని తలఁచితిమా
నేను నీశరణు చొచ్చినమీఁదట నీవే పరిహరించఁగవలదా
కానిపించె నా కిఁక నొకబుద్ధి కర్మముపై నెపమటువేసి
పూనుచుఁ గాలక్షేపంబునకై భువిని వినోదము గాఁబో ॥తెలి॥

యెందాఁకా జీవులతోడుత నీ వేలాటంబులు జరపెదవు
అందరికిని నీవే తలిదండ్రివి అయి రక్షింపుచునున్నాఁడవు
కందువ దెలిసెను శ్రీవేంకటేశ్వర కర్త వెట్టు చేసిన మేలు
చందమాయ నిది దగవౌ నీకును సంతోషించితి మిటు నేము
॥తెలి॥ 179

౧. అజ్ఞ+అవి.

వరాళి

ఏమని పొగడవచ్చు నిటువంటిది నీమాయ
కామించి బ్రహ్మాదులనుఁ గప్పీ నీమాయ ॥ పల్లవి ॥

బచ్చెనరూపులు పెక్కు ౧పడెచ్చుల వేసినట్లు
విచ్చల ౨విదినుచున్నది నీమాయ
తచ్చి వారివారిరతి తమతమకే తెలియ
పచ్చిగా భోగింపించీ దంపతుల నీమాయ ॥ ఏమ ॥

మఱి తొలునాటిభోగాలు మరునాటికి నింతగా
నెఱవుగాఁ దమకించీ నీమాయ
విఱుచఁగానిదుఃఖము వెస నిద్రవోయితేనే
మఱపించి నవ్వించీ మహిలో నీమాయ ॥ ఏమ ॥

పట్టరానిజవ్వనము పరసిపోతే ముదిమి
నెట్టుకొల్పి వుబ్బఁడచీ నీమాయ
గట్టిగా శ్రీవేంకటేశ ఘనుఁడవై ననీదాసుల
పట్టకుండాఁ జేయుమ బలిసెనీమాయ ॥ ఏమ ॥ 180

నాట

ఎంత కఠినమో హృదయ మిది
చెంత బాతఁజేసిరి గాఁబోలు ॥ పల్లవి ॥

అమరఁ బురాణములందు నరకముల-
క్రమములు చదివియుఁ గలంగవు
యమకింకరఘోరాకృతు లటు విని
భ్రమసి యించుకా భయపడ నేను ॥ ఎంత ॥

౧. పడెచ్చు=పడియచ్చు. ౨. విదితి+ఉన్నది.

మనుజులదారుణమహితకర్మముల-
అనుభవములు గని యలయను
వానర ౧ మహోగ్రయహోరాత్రంబులు
చనుచుండఁగా జడియను నేను ॥ ఎంత ॥

కలుషరౌద్రదుఃఖముల కించుకా
కలఁగను చీరికిఁ గైకొనను
యెలమిని శ్రీవేంకటేశుఁడ నాపాలఁ
గలిగి కాచితివి గాసిల నేను ॥ ఎంత ॥ 181

రామక్రియ

పాటెల్లా నొక్కచో నుండు భాగ్య మొక్కచో నుండు
యీటువెట్టి పెద్దతనా లెంచఁ బనిలేదు ॥ పల్లవి ॥

సరవిఁ గలకాలముఁ జదువుచుండు నొకఁడు
గరిమ నీకృప నిన్నుఁ గను నొకఁడు
ధరఁ బ్రయాసముతోడఁ దపముసేయు నొకఁడు
శరణుచొచ్చి నీకుఁ జనవరౌ నొకఁడు ॥ పాటె ॥

వొక్కఁడు మోపుమోచు నొక్కఁడు గొలువుసేయు
వొక్కఁడు పొగడీ త్యాగ మూరకే యందు
వొక్కఁ డాచారము సేయు నొక్కఁడు మోక్షము గను
యెక్కడా నీకల్పన కేమిసేయవచ్చును ॥ పాటె ॥

భావించ నటుగాన ఫలమెల్లా నీమూలము
యేవలనైనా నీవు యిచ్చితేఁ గద్దు
జీవులు నిన్నెఱఁగక చీఁకటి దవ్వఁగనేల
శ్రీవేంకటేశ్వర నిన్ను సేవించేదే నేరుపు ॥ పాటె ॥ 182

౧. మహోగ్ర+అహోరాత్రంబులు=మహోగ్రయహోరాత్రంబులు. ఇట్టివి కొన్ని వ్యంతసంధులు గలవు. లేక 'మహోగ్ర'. అవి సంబోధనమా?

రేకు 142 రామక్రియ

అందుకల్లా లోనుగాక అట్టే యెచ్చరికెతోడ
పొందుగా హరిఁ దలఁచేపురుషుఁడే ఘనుఁడు ॥ పల్లవి ॥

చలములు పుట్టించ సారె మచ్చరము రేఁచ
కలుగు నానావిధకారణములు
తలఁపులు భ్రమయించ తగువేడ్కఁ లొనరించ
పలుమా రెదుట నిల్చు బహురూపాలు ॥ అందు ॥

తగవులు దిద్దించ తగ నలమటఁ బెట్ట
తగులు ననేకబంధములెల్లాను
పగసాధింపించ నప్పటి నుపాయాలు నేర్ప
విగిడివచ్చు౧ననేకనెపములెల్లాను ॥ అందు ॥

౨తేరకే మేఁకలయించ దేహమెల్లా నావటించ
వూరకే తోఁచు ననేకవుద్యోగాలు
కోరి శ్రీవేంకటేశ్వరుఁ గొలిచి నిశ్చింతుఁ డైతే
ఆరయ మతిలో నిండు నానందాలు ॥ అందు ॥ 183

మాళవిగౌళ

నేరఁగల దొక్కటె నిశ్చలబ్రహ్మవిద్య
వారివారియంతర్యామే వచ్చి పెరరేఁచీని ॥ పల్లవి ॥

వొక్కరు నేర్పఁగవద్దు వొగి సంసారధర్మము
దిక్కై పుట్టించినప్రకృతియె నేర్పీని
గుక్కక ౩జంతులు చన్నుగుడుప నేరుపవద్దు
చక్కఁగా ననాదివాసనలే నేర్పీని ॥ నేరఁ ॥

౧. 'అనేకనెపములు' అనేకసార్లు వంటివి. ఈ చిల్లర దోషములు మా వాఙ్మయమునకు భూష. ౨. 'తేర రేమే వలయించ' పూ.ము.పా. ౩. 'జంతూలు' రేకు.

అంచ నెవ్వరు సద్రవొమ్మని బుద్ధిచెప్పవద్దు
మించి వారితమోగుణమే కప్పీని
కొంచక భుజియించుమని కోరి యచ్చరించవద్దు
పెంచినతనయాకలే పిలిచితెచ్చీని ॥ నేరఁ ॥

అట్టె పనివాటల అలవాటు చూపవద్దు
యెట్టైనా తనజాతే సేయిపించీని
వొట్టుక శ్రీవేంకటేశుఁ డున్నాఁడు కోనేటిదండ
పట్టికొలిచినవారే భాగ్యవంతు లిలను ॥ నేరఁ ॥ 184

శంకరాభరణం

అది నే నెఱఁగనా అంతలో భ్రమతుఁగాక
మదనజనక నాకు మంచిబుద్ధి యియ్యవే ॥ పల్లవి ॥

యెంత లోకానుభవము అంతయు వ్రిథా నష్టి
కొంతైనా బ్రహ్మచింత కోటిలాభము
వింతైనజనులతోడివినోదము నిష్ఫలము
చెంత సజ్జనసంగతి చేరినయాదాయము ॥ అది ॥

నానాదేశవార్తలు నడుమఁ జింతామూలము
పూనినపురాణగోష్ఠి పుణ్యమూలము
ఆనినకృషివాణిజ్యాలన్నియుఁ దీరనివెట్టి
మాననియాచార మాత్మకుఁ బడ్డపాటు ॥ అది ॥

పలుచుట్టరికములు బట్టబయలుతగుళ్లు
చెలఁగునాచార్యసేవ జీవన్ముక్తి
బలిమి శ్రీవేంకటేశ పరగ రెండువిధాలు
నిలుకడయినవాఁడవు నీవే యిన్నిటికి ॥ అది ॥ 185

దేవగాంధారి

ఒక్కఁడే మోక్షకర్త వొక్కఁడే శరణాగతి
దిక్కని హరిఁ గొల్చి బదికిరి తొంటివారు ॥ పల్లవి ॥

నానాదేవత లున్నారు నానాలోకము లున్నవి
నానావ్రతా లున్నవి నడచేటివి
జ్ఞానికిఁ గామ్యకర్మాలు జరపి పొందేదేమి
అనుకొన్న వేదోక్తాలైనా నాయఁగాక ॥ ఒక్క ॥

వొక్కఁడు దప్పికిఁ ద్రావు వొక్కఁడు కడవ నించు
నొక్కఁ డీఁదులాడు మడుగొక్కటియందే
చక్కఁ జ్ఞానియైనవాఁడు సారార్థము వేదమందు
తక్కక చేకొనుఁగాక తలకెత్తుకొనునా ॥ ఒక్క ॥

యిది భగవద్గీతార్థ మిది యర్జునునితోను
యెదుటనే వుపదేశమిచ్చెఁ గృష్ణుఁడు
వెదకి వినరో శ్రీవేంకటేశుదాసులాల
బ్రదుకుఁద్రోవ మనకు పాటించి చేకొనరో ॥ ఒక్క ॥ 186

భైరవి

నను జూచి హరి నీవు నవ్వకుందేవా
పనిమా లెంత బయలుపాఁకీ నామనసు ॥ పల్లవి ॥

మనసుకు గోచరమా మాటలకు గోచరమా
కనుఁగొన వసమా నీఘనరూపము
వినుకు వెదకుచున్నాఁడ నీవెక్కడ నే నెక్కడ
జనుఁడ నింతె యెంత సాహసము నాది ॥ నను ॥

వున్నచో టెఱుఁగుదునా వోయీ అంటేఁ బలికేవా
యెన్ని తెలియఁదరమా యిట్టి నీమాయ
అన్నిటా నీకొలువు సేయఁ గడఁగుచున్నవాఁడ
యెన్నటిపొందు నీవు నా కెంత దిట్టతనమో ॥ననుఁ॥

వాకిలి[౧] గానవచ్చునా వంచించి [౨]చొరవచ్చునా
రాకపోక కబ్బునా పరమపదము
శ్రీకాంతుఁడ ప్రత్యక్షమై శ్రీవేంకటాద్రి యిదె
కైకొంటి నీకృప నెంత గట్టువాయతనమో ॥ననుఁ॥ 187

లలిత

ఎన్నటికి జీవుఁ డిఁక నీదేరేది
పన్ను కొనేటిచింతలే బలిసీఁగాని ॥పల్లవి॥

కలవు వివేకులు కలదిటు ధర్మము
కలఁడు దైవము నేఁడు గావలె నంటే
పలవనిసందేహాన వట్టిజాలిఁబొరలేటి-
తలపోఁత లేమిటికో తడఁబడీఁ గాని ॥ఎన్న॥

వున్నవి వేదశాస్త్రాలు వున్నది విశ్వాసము
వున్నవాఁ డాచార్యుఁడు వుపదేశించ
తిన్నఁదానే మోసపోయి తత్వము విశ్వయించక
మిన్నక చంచలమే లో మెరసీఁగాని ॥ఎన్న॥

యివిగో పుణ్యనిధులు యిదిగో సంకీర్తన
వివరింప వీఁ డిగో శ్రీవేంకటేశుఁడు
భవములచే భ్రమసి బహుసంగతులచేత
యివల నామన సిప్పు డెటుఁగీఁగాని ॥ఎన్న॥ 188

౧. 'వాకిటఁ' గావచ్చు. ౨. 'తోరవచ్చునా' వ్రా.ము.పా.

రేకు 143 గుజ్జరి

అన్నియు నడుగవే నేనే మఱపితి నను హరి నీకే తెలిసినవి
మన్నించి నా కీజన్మ మొసఁగితివి మర్మగాఁడు మన్మథుఁ
డౌఁకడు ॥ పల్లవి ॥
పలుజన్మంబుల నేఁ ద్రాగినచనుఁబాలు గొలచితే నెన్నొనో
తలిదండ్రులు మరియెందరో తా మెక్కడ నున్నారో
తిలకింపఁగ నాహారంబునకును తెగినకొలుచు లవి యెన్నెన్నో
యిలపై నే బ్రదికినకాలము యెంతని వ్రాసెనో చిత్రగుప్తుఁడు
॥ అన్ని ॥
చిమఁగఁగఁ జినుఁగఁగఁ గట్టుకోకలకుఁ జెల్లినపత్తి దా నదియెంతో
కనక మెంతో నా కాభరణములై కాయంబులతో నొరసినది
పెనఁగి రమించినకామినీమణులపేరు లెన్ని యో తొల్లిటివి
ఘనముగ నను నిటు భోగించఁజేసినకర్మమే యెఱుఁగు
వివియెల్లా ॥ అన్ని ॥
గరిమల నే గడియించినయిండ్లుఁ గాణాచిచోట్లు యేదేదో
పొరలినయిడుమలు యెందుకెక్కెనో పొదలితి భువిపై నిన్నాళ్లు
అరయఁగ నందరి కంతర్యామివి అఖిలకారణంబును నీవే
నిరతపుశ్రీవేంకటేశ్వర దయగలనీచిత్త మెటువలెఁ దలచీనో
॥ అన్ని ॥ 189

మలహరి

దైవమా నీపెరరేఁపణ లివి తప్పక వున్నవి జీవులకు
భావించి కాదనిదొబ్బి దీకొనఁగ బ్రహ్మాదులకైనను వసమా
॥ పల్లవి ॥
యెక్కడ సిద్ధించు బ్రహ్మచర్యము యెగుటనే కాంతలఁ జూచినవేళను
చక్కఁగా మనోవ్యభిచారంబునఁ జలియింపచుంగాక
చిక్కనే విరతి ధనధాన్యంబులు చేతికి లోనయినఁ జూచి
పొక్కటియై తా నందే మగ్నమునొందించుం గాక ॥ దైవ ॥

౧. 'వయ్యిన' రేకు. ౧, ౨. 'చుఁగాక, చుఁగాక' కావచ్చు.

కలుగునే తవివి బహుపదార్థములు గక్కన నంగళ్లనుఁ జూచి
కొలఁదిమీఱఁ గడుతరితీపులతో కోరుచు నోరూరుం[౧] గాక
వలమగ సమాధి యెటువలె దొరకొను వాజవారణంబులఁ జూచి
యెలమితోడ ముంగిళ్లనెల్లఁ జరియింపించుఁ గాక ॥దైవ॥

యేరీతి నెలకొను నీమీఁదితలఁపు యిహలోకపుసౌఖ్యము చూచి
భారపులంపటములు పైఁ దగిలించి పసులకుఁ బురికొలుపుఁ గాక
ధారుణి నే విపి గెలుచుట యెన్నఁడు తగ శ్రీవేంకటనాయక నీవే
గారవించి రక్షింపుము నీ కిది కడు నుపకారంబౌఁగాక ॥దైవ॥ 190

ఆహిరి

ఎంత మహిమో నీది యెవ్వరి కలవిగాదు
చింతించితే దాసులకుఁ జేపట్టుఁగుంచమవు ॥పల్లవి॥

వూరకే ని న్నెవ్వరికి యుక్తుల సాధింపరాదు
సారెకుఁ దర్కవాదాల సాధింపరాదు
ఆరసి వెదకి ఉపాయముల సాధింపరాదు
భారములేవియట్టి[౩] శక్తసాధ్యుఁడవు ॥ఎంత॥

మిక్కుటపుసామర్థ్యాన మెరసి తెలియరాదు
దిక్కరించి నేర్పులఁ దెలియరాదు
వెక్కసావ భూముల వెదకి తెలియరాదు
మొక్కి నీకు శరణంటే ముందర నిలుతువు ॥ఎంత॥

వెలరేఁగి తపములు చేసినా నెఱఁగరాదు
యిల నెప్న చదివినా నెఱఁగరాదు
నెలవై శ్రీవేంకటేశ నీదాసానుదాసులఁ
గొలిచితేఁ జాలు గక్కునఁ గృపవేతువు ॥ఎంత॥ 191

౧. 'రుఁగాక' కావచ్చు ౨. 'తలకొను' పూ.ము.పా. ౩. 'శక్తి' కావచ్చు.

కన్నడగౌళ

నీవు నన్ను రక్షించితే నిందె నీపై(బడదు
భావించి నన్నెట్లయినా బ్రదికించుకొనవే ‖ పల్లవి ‖

సంతతము నన్నెంచితే సర్వాపరాధి నేను
యెంత నీ వేమిచేసినా నంత కర్తు(డ
అంటిలోకజననియైనలక్ష్మి(జూచి కావి
అంతరాత్మ నిన్ను(జూచియైనా మన్నించవే ‖ నీవు ‖

కల పెనైన్నా(దప్పులు కన(గొన నావల్ల
చెల(గి యందుకు(బ్రాయశ్చిత్తము లేదు
బలి నాభుజము చక్రలాంఛనము చూచి కావి
అల నానోరిమంత్రమైనా(జూచి యేలుమీ ‖ నీవు ‖

మతి నిన్నెతి(గేనంటే మదోన్మత్తు(డ నేను
గతి యేది నాకు శ్రీవేంకటగిరినాయక
సతతము నీబిరుదు సారెకు(జూచి కావి
ప్రతిలేనినీదయయైనా భావించి చేకొనవే ‖ నీవు ‖ 192

దేసాళం

ఇందరిబ్రదుకులును యీశ్వరునిచేతి౧దే
యెందూ సుజ్ఞానులు విన్నే యెతి(గి కొలిచిరి ‖ పల్లవి ‖

విను(గను(గొనలేక నీచేత దెలియక
మనుజులదృష్టమని మది నెంతురు
అవిశము నీసృష్టి యిట్లని నిశ్చయించరాక
తనరు(గొందరు తిమతమకర్మ మందురు ‖ ఇంద ‖

---

౧. 'చేతిదే' కావచ్చు.

మహి నీలీల లెంచక మహిమలు దెలియక
బహుగతి జగత్తుస్వభావ మందురు
విహితమై నీ వింతటా నిండుకుండుట చూడక
తహతహఁ గొందరు యింతా మిథ్య యందురు ॥ ఇంద ॥

భావములోన నిన్ను భావించవశముగాక
ఆవల నిరాకారమని యందురు
శ్రీవేంకటేశ నీవు చేరి యెదుట నుండఁగా
దేవుఁడు మనవాఁడుగా తెలిసితి మందురు ॥ ఇంద ॥ 193

రేకు 144 సాళంగనాట

ఏమని తలఁచవచ్చు నిటువంటినీచిత్తము
దీమసాన నీభావము తెలియ దెవ్వరికి ॥ పల్లవి ॥

రవిచంద్రగ్రహతారకములకుఁ దెరువు
వివరించ నున్నదా నీవే యధారముగాక
పవనునికి భువికి పదునాల్గులోకముల-
కవల వేరొకచోట నాధార మున్నదా ॥ ఏమ ॥

తిలకింపఁ గులాచలదిగ్గజశేషాదులకు
నిలువఁ జోటున్నదా నీవే యాధారముగాక
నలుదిక్కులకు గగనమునకు మేఘాలకు
కలది నీయధారమేకాక వేర వున్నదా ॥ ఏమ ॥

అనంతబ్రహ్మాండముల కట్టే నీరూపములకు
వెనకముందున్నదా నీవే యాధారముగాక
వినుతి కెక్కినశ్రీవేంకటేశ నీకు నీవే
మనికైనయాధారము మఱి యెంచ నున్నదా ॥ ఏమ ॥ 194

పాడి

విష్ణుఁడే యింతాననిఁ భావించుటే బుద్ధి
వైష్ణవుఁడై యాచార్యసేవసేయుటే బుద్ధి ॥పల్లవి॥

కొండవంటితనలోనికోపము రేఁగ వచ్చితే
దండనే యెచ్చరి వూరకుండుటే బుద్ధి
మెండుగా బరకాంతల[1] మీఁదితమి పుట్టితేను
[2]అందుకాచందుకు భ్రమయకుండుటే బుద్ధి ॥విష్ణుఁ॥

అట్టె యెవ్వరయినా గృహారామాదులపై నాస
వుట్టించితేఁ వానివెంటఁ బోనిదే బుద్ధి
చుట్టపుసమ్మంధాన సోఁకితే పరబాధలు
చుట్టుకోక లోనుగాక జునుఁగుటే బుద్ధి ॥విష్ణుఁ॥

తప్పదింతా దైవికమే తనవద్దనున్నవారిఁ
దప్పులువట్టనిదే తగినబుద్ధి
యెప్పుడూ శ్రీవేంకటేశుఁ డెదలోన నున్నవాఁడు
చొప్పెత్తి యాతనిమూర్తి చూచుటే బుద్ధి ॥విష్ణుఁ॥ 195

కన్నడగౌళ

సకలమైనవారికి సహజ మిది
అకటా యెట్టు గల్పించి ఆడించేవు దేవుఁడా ॥పల్లవి॥

తనియ కొరులచక్కఁదనమే చూచుఁగాని
తనభావము తనకుఁ దలఁపు గాదు
చొకిపి యౌవ్వనపుసుద్దులే చెప్పుఁగాని
పొనిఁగి తనవయసు పోవుట దెలియదు ॥సక॥

---

౧. 'మీఁద తమిపుట్టితేను' అనుట సహజము. ౨. అందుకాచి+అందుకు.

దారుపాషాణబుద్ధులు దైవముపైఁ బెట్టుఁగాని
యీరీతినే తనదేహ మెంచుకొనఁడు
వూరిలోనిమాటలెల్లా వుగ్గడించఁబోవుఁగాని
కారణపుతనజన్మకథలు దడవఁడు ॥ నక ॥

వేడుకతో విశేషాలు వెదకఁగోరుఁగాని
ఆడనే ఆత్మవిశేష మది వొల్లఁడు
వీడక శ్రీవేంకటేశ వెలయ నీదాసులకు
తోడఁదోడఁ దెలుపుచు తోడయి రక్షింతువు ॥ నక ॥ 196

భైరవి

ఇంతకంటే నే మున్నది యెంత దలపోసినాను
చింతదీర నీసేవ సేయుటే కలది ॥ పల్లవి ॥

ఉపకారముగ దేహ [illegible]తి విటు నాకు
ఉపమించి నేఁ [illegible]పకార మిఁక నేది
యెపుడూ నీధర్మమున నిటు నీరుణస్థుఁడనై
ప్రపన్నుఁడనై నేను బ్రదుకుటే కలది ॥ ఇంత ॥

వేవేగ వెట్టిఁ జేయఁగ [illegible] జేసితివి
యీవికి నే మారుకుమా రిచ్చే దెక్కడ నున్నది
యీవల నీకుఁ గీర్తిగా విట్టే నీయాధీనుఁడనై
భావించి భయము లేక బ్రదుకుటే కలది ॥ ఇంత ॥

జడులలోఁ గూర్చక యాచార్యునిలోఁ(తోఁ?) గూర్చితివి
వడపేటినీసరవికి వావరవి యేమున్నది
యెడయక శ్రీవేంకటేశ నీకు బంటనై
బడివాయ కిట్లా నే బ్రదుకుటే కలది ॥ ఇంత ॥ 197

ముఖారి

వెలుపల వెదకితే వెస నాత్మఁ గనునా
పలుమారు నిదే యభ్యాసము గావలెను ॥ పల్లవి ॥

యిన్ని చింతలు మఱచి యింద్రియాలఁ గుదియించి
పన్నివుండినహృదయపద్మమందును
యెన్న నంగుష్ఠమాత్రపుటీశ్వరుపాదాలకింద
తన్ను నణుమాత్రముగాఁ దలఁచఁగవలెను ॥ వెలు ॥

పలుదేహపుఁగాళ్లఁ బరువులు వారక
బలుదేహపుటింటిలోపల చొచ్చి
చలివేఁడిఁ బొరలక సర్వేశుపాదాలకింద
తలకొన్న తన్నుఁ దానె తలఁచఁగవలెను ॥ వెలు ॥

తైకొన్న భక్తితో నిత్యపుశరణాగతితో
చేకొని విన్నపములు చేసుకొంటాను
యేకాంతాన శ్రీవేంకటేశ్వరుపాదాలకింద
దాకొని తన్నుఁ దానే తలఁచఁగవలెను ॥ వెలు ॥ 198

శ్రీరాగం

ఇంతేకాని తెలిసితే నెవ్వరూఁ గర్తలు గారు
బంతినే వీని కెప్పుడుఁ బ్రకృతి గారణము ॥ పల్లవి ॥

యివిగో గుణాలు మూఁడే యింద్రియాలఁ గూడుకొని
భువిఁ బ్రాణులనెల్లాను పూఁచి పనులుగొనేవి
కవిసి కర్మములై ఘనలోకాలఁ దిప్పేవి
ఆవలఁ బుట్టుగులకు నప్పటిఁ దెచ్చేవి ॥ ఇంతే ॥

పంచభూతా లివియే పరగ జీవులకెల్లా
దించరాక యెప్పుడును దేహాలయ్యేవి
అంచెలఁ గంచములోఁ బదార్థములై వుండినవి
తెంచరావిపాశములై తీపులఁబెట్టేవి

మనసొక్కటే [1] జంతులమర్మములు రేఁచేది
తనుభోగములలోనఁ దనిపిచ్చేది
అనయము శ్రీ వేంకటాధిప నీమహి మిది
నినుఁ గొల్చినదాసుల నెరవేర్చేది. ॥ఇంతే॥ 199

రేకు 145 దేసాళం

భావించలే రెవ్వరును బయలువాఁకేరుగాని
నీవే గుఱుతు మాకు నీరజనాభా ॥పల్లవి॥

కైవల్య మెట్టుండునో నిక్కపుజ్ఞాన మెట్టుండునో
దైవిక మెట్టుండునో తలఁచరాదు
జీవన మెట్లనుండునో చిత్త మేరీతినుండునో
ఆవిధ మెవ్వరి కిట్టట్టనఁగరాదు ॥భావి॥

వేదము లెట్టుండునో విరతి యెట్టుండునో
ఆది నంత మెట్టుండునో అరయరాదు
భేద మనే దెట్టుండునో అభేద మది యెట్టుండునో
సోదించి యెవ్వరికిని చూడఁగరాదు ॥భావి॥

ఫల మెట్లానుండునో భక్తి యెట్లానుండునో
తెలివి యెట్టుండునో సాధించఁగరాదు
యిలపై శ్రీవేంకటేశ యిటు నీశరణుచొచ్చి
నిలుకడై వున్నారము నీకృప యిఁకను ॥భావి॥ 200

---

౧. 'జంతూల' రేకు.

గౌళ

ఒడఁబరచుకొంటిని వుపేంద్ర నిన్ను నిపుడె
చిడిముడి నీసేవకే సెలవుచేసుకొమ్మీ ॥ పల్లవి ॥

కన్నుల నేఁ జూచేదెల్లా కమలాక్ష నీపాదాలే
విన్నవినుకులెల్లా విష్ణుఁడ నీకథలే
తిన్నవినామాటలెల్లా త్రివిక్రమ నీమంత్రాలే
అన్నిటా నాభావము సమర్పణము నీకును ॥ ఒడఁ ॥

అట్టె నే నడచేవెల్లా హరి నీప్రదక్షిణాలే
గుట్టున నాసేఁతలెల్లా గోవింద నీకైంకర్యాలే
ముట్టి నేభుజించినవి ముకుంద నీప్రసాదాలే
నెట్టన నాభోగమెల్లా నీవశము చేసితి ॥ ఒడఁ ॥

యిల నేఁ [1]బండఁబడేవి యీశ్వర నీకు మొక్కులే
తలఁచే నాతలఁపెల్లా దామోదర నీధ్యానమె
నలువంక శ్రీవేంకటనాయక నీయనుజ్ఞను
నెలవై నాభవములెల్లా నీసొమ్ము చేసితి ॥ ఒడఁ ॥ 201

కన్నడగౌళ

నిన్ను నమ్మి విశ్వాసము నీపై నిలుపుకొని
వున్నవాఁడ నిఁక వేరే ఉపాయ మేమిటికి ॥ పల్లవి ॥

గతియై రక్షింతువో కాక రక్షించవోయని
మతిలోనిసంశయము మఱి విడిచి
యితరులచే ముందర నిఁక నెట్టాడునోయని
వెతతోడఁ దలఁచేటివెఱపెల్లా విడిచి ॥ నిన్ను ॥

1. పండఁబడేవి=పండుకొనునవి. స్వార్థమున 'పడు' ధాత్వనుప్రయోగము.

తిరమైననీమహిమ తెలిసేవాఁడనే —
గరువము౧తోడివుద్యోగము విడిచి
వెరవున నీరూపు వెదకి కానలేవనే —
గరిమ నలపు నాస్తికత్వమును విడిచి ॥విన్న॥

ధ్రువమైననాచేఁతను తోడుదెచ్చుకొనేననే
అవల నన్యులమీఁదియాస విడిచి
వివరించలమేల్మంగవిభుఁడ శ్రీవేంకటేశ
తవిలితి నాపుణ్యమంతయు నీ[illegible]డిచి ॥విన్న॥ 202

లలిత

భ్రమయఁజేవుండేదే పరమార్థము
నెమకితే నన్నిటాను నీవే వుండుదువు ॥పల్లవి॥

వసుధలోఁ బురుషులవనితలరూపులు
వెస మాయయంత్రపువెరబొమ్మలు
ముసరి యొండొంటికి మోహించేమోహములు
అనురుసరయ్యేఇంద్రియావేశములు ॥భ్రమ॥

తగినతనులో చక్కఁదనాలు వయసులు
పగటురక్తమాఁసాలపరిపూర్ణులు
జిగి నిందుకుఁగాఁ బుట్టేచిత్తవికారములు
విగుడుచు బయలువప్పినయట్టివురులు ॥భ్రమ॥

లలి మీరి యన్యోన్యవిలాసములు భోగములు
వలవని మొయిలులేనివానజల్లు
యెలమి శ్రీవేంకటేశ యివెల్లా నీదాసులకుఁ
దెలిపి బ్రహ్మానందము తిరముగా నిత్తువు ॥భ్రమ॥ 203

౧. 'తోఁడ' కావచ్చు. వ్యస్తస్థలములలోకూడ చేఁత—తోఁడ—మీఁద—వలన అను వానిపై 'ఇ' వర్ణము ఈ వాఙ్మయమున తరచుగ కనుపట్టుచుండును.

పాడి

దైవముతోడిదే తనతగులు
జీవుఁ డిది యెఱిఁగితే చిక్కనీదు తగులు ॥ పలవి ॥

కన్నులఁ జూచినంతనే కలుగును దగులు
మిన్నక మాటలాడితే మి[illegible]లాఁ దగులు
పన్నుగా నవ్వితేను పొ[illegible]కొనుఁ దగులు
యెన్నైనా నూరకుండితే నేమి లేదు తగులు ॥ దేవ ॥

వీనులొగ్గి వినఁబోతే విశ్వమెల్లాఁ దగులు
ఆ[illegible]వానాన నంటుకొనుఁ దగులు
పూసి లోకులపొంతల పొం[illegible]గొను తగులు
మోనాన నూరకుండితే మొగియదు తగులు ॥ దేవ ॥

కరుణించి యేమిచ్చినా గట్టిఁజేవునుఁ దగులు
దొంతనాన మించితే తొడరును తగులు
ధరణి శ్రీవేంకటేశుఁ దలఁచి యేకాంతాన—
నిరవై వూరకుండితే నెనయదు తగులు ॥ దేవ ॥ 204

సామంతం

ఇందరూ జీవులే యెంచి చూచితే—
నందులో భావము లివియే వేరు ॥ పలవి ॥

అంతటఁ జూచిన యాహారనిద్రలు
జంతురాసులకు సహజములు
సంతోషంబును సాత్వికగుణమును
శాంతచిత్తులకు సహజములు ॥ ఇంద ॥

మనసువేఁగలకామక్రోధంబులు
జననశీలులకు సహజములు
వినయంబును ఘనవిజ్ఞానము స-
జ్జనుల కెప్పుడును సహజములు ॥ ఇంద ॥

విడువవియాసలు వేవేలుచింతలు
జడులకు సం(నెం?)దును సహజములు
బడి శ్రీవేంకటపతికొలువుఁదపము
జడియవిదాసులసహజములు ॥ ఇంద ॥ 205

రేకు 146 శంకరాభరణం

కలది యీమూర్తివల్ల గతి గనవలెను
యిల నిండు నమ్మటంటే యెందు మరి లేదు ॥ పల్లవి ॥

కంటిమా బ్రహ్మము వేంకటపతిఁ గనిసట్టు
కంటిమా అవతారాలు కతలెకాక
కంటిమా హృదయములోఁ గలిగినదైవమును
కంటిమా ౧వైకుంఠము కడవారైనాను ॥ కల ॥

తెలిసీనా జ్ఞానము యీదేవునిమహిమవలె
తెలిసీనా వేదాలు సందేహమేకాక
తెలిసీనా మాయ యిది యెంత చదివినా
తెలిసీనా ముందరితెరువు వెదకితే ॥ కల ॥

చిక్కీనా మనసు యీశ్రీవేంకటేశ్వరువలె
చిక్కీనా ధ్యానము వట్టిచింతలేకాక
చిక్కీనా అనాదినుండి చిగిరించీకాలము
చిక్కీనా పెద్దలు చెప్పేజితమైనశాంతి ॥ కల ॥ 206

---

౧. వైకుంఠముకడవారైనాను = "వైకుంఠము దగ్గర నున్నవారైనా" అను నర్థమున ప్రయోగించిరేమో? లేక కడవారైనా = తుదిమెట్టు నందుకొన్నవారైనా "వైకుంఠము కంటిమా" అను రీతిగా ప్రయోగించిరేమో?

నాట

అందరిలోనా నెక్కుడు హనుమంతుఁడు
కందువ మతంగగిరికాడిహనుమంతుఁడు ॥ పల్లవి ॥

కనకకుండలాలతో కౌపీనముతోడ
జవియించినాఁడు యీహనుమంతుఁడు
ఘన పతాపముతోడ కఠినహస్తాలతోడ
పెనుతోఁక యెత్తినాఁడు పెద్దహనుమంతుఁడు ॥ అంద ॥

తివిరి జలధిదాఁటి దీపించి లంకయెల్లా
అవలయివల సేసె హనుమంతుఁడు
వివరించి సీతకు విశ్వరూపము చూపుతా
ధ్రువమండలము మోచె దొడ్డహనుమంతుఁడు ॥ అంద ॥

తిరమైనమహిమతో దివ్యతేజముతోడ
అరసి దాసులఁ గాచీ హనుమంతుఁడు
పరగ శ్రీవేంకటేశుబంటై సేవింపుచు
వరములిచ్చీఁ బొడవాటిహనుమంతుఁడు ॥ అంద ॥ 207

సాళంగనాట

ఈతఁడు తారకబ్రహ్మ మితఁడు మాదేవుఁడు
కౌతుకానఁ జెప్పే వినఁగదరే వోజనులు ॥ పల్లవి ॥

రాముఁడు యిందీవరశ్యాముఁడు నానాసార్వ-
భౌముఁడు షోడశకళాసోముఁడు
దోమటిరాక్షసులను తుత్తుమురు సేసినాఁడు
కామితఫలములిచ్చి కాచినాఁడు సురల ॥ ఈతఁ ॥

పూ౧ర్ణుఁడు నీలమేఘవర్ణుఁడు దానమున వి-
స్తీర్ణుఁడు ౨వాహనసుపర్ణుఁడు
అర్ణవము దాఁటి రావణాదుల గెలిచినాఁడు
నిర్ణయించి చెప్పరాదు నేఁ డీతనిమహిమ ॥ ఈతఁ ॥

వరుఁడు సీతకు పరాత్పరుఁడు ౩కోదండదీక్షా-
గురుఁడు దివ్యామోఘశరుఁ డితఁడు
నిరతి శ్రీవేంకటాద్రినెలపై యుండేటివాఁడు
సరి భరతలక్ష్మణశత్రుఘ్నసహితుఁడు ॥ ఈతఁ ॥ 208

శ్రీరాగం

ఇదియే కావలెనని తాఁ గైకొని యిచ్చగించువాఁడే ఘనుఁడు
వదలకురో హరిదాసులసమ్మతి మిది వర్ణించెద నోవివేకులాలా ॥పల్లవి॥

దేవుఁడుగలఁడని మదిలోఁ దెలియుటే జన్మఫలంబు
తావుగ నాతని సేవింపఁ దలఁచుటే తనభాగ్యము
శ్రీవైష్ణవధర్మము దప్పక చెలఁగుటయే వైభవము
దేవతాంతరంబులన్నియు మానినదియే సుకృతంబు ॥ ఇది ॥

కామక్రోధము లుజ్జగించుటయే కల్యాణానుభవము
చేముంచి పాపము సేయకమానుటే చెప్పఁగ లాభము
నేమముతోఁడుత విరక్తుఁడగుటే నిర్మలానందము
వేమరు నాచార్యసేవసేయుటే విచారింపఁగ దాఁచినధనము ॥ఇది॥

ప్రకృతివికారములకుఁ జొరకుండుటే పరమమైనసాత్వికము
సకలబంధములఁ బెడఁబాసినదే సామ్రాజ్యపదము
ప్రకటింపఁగ నలమేలుమంగకును పతియగుశ్రీవేంకటవిభుని
అకలంకుఁడై కొలిచియుండుటే యనంతమహిమాతిశయంబు ॥ఇది॥209

---

౧. రేకులో 'ర్ణ' వర్ణములన్నీ 'ర్న' గానే యున్నవి.

౨. 'సువర్ణవాహనుఁ' డనుట సహజము. "స్తీర్ణ, వర్ణ' శబ్దములప్రాస యతి-ప్రభావము కాబోలు. లేక ఆహితాగ్న్యాదిగణమవియా?

౩. చూ: ప్రథమ సంపుటము, పాట: 314.

కేదారగౌళ

ఇదియే ఉపాయ మిఁక నాకు నిందులకంటె మఱి లేదు
మది పితవిదాసులదాసుఁడనై మహిమలతోఁ గడుమెఱసేఁగాక
॥పల్లవి॥

కడచితినా నాజన్మములు గక్క[illegible]న మాసిసినైనంతనే
విడిచితినా పాపము సేయక వేవేలుచదివినయంతనే
అడఁచితినా సంసారవారధి అఖిలదేవతలఁ గొలిచినయంతనే
బడిబడి హరినామము నుతించి నేఁ ౧బావనమయ్యేఁగాక
॥ ఇది ॥

గెలిచితినా యీమాయను నేఁ గెరలి తపంబులు సేసినంతనే
తలఁగితినా నరకములు చొరక ధరయెల్లా ౨నేలినంతనే
తెలిసితినా తత్త్వరహస్యము తిరముగ కులజుఁడనయినంతనే
యిలలో శ్రీపతి శరణుచొచ్చి నేనిప్పుటఁ బుణ్యుఁడ నయ్యేఁగాక
॥ఇది॥

వదలితినా నాదుర్గుణముల వగ[illegible]ఁ జుట్టాలు గలిగినంతనే
వెదకితినా ముక్తిమార్గమ[illegible] తెలిఁగినేర్చినంతనే
యిదివో శ్రీవేంకటేశుఁడు నాకును యేలికయై మన్నించఁగను
పదిలముగా నాతని సేవచేసి [illegible]నందుఁడ నయ్యేఁగాక
॥ఇది॥ 210

రేకు 147 సామంతం

ఎట్టు దోయ[illegible] తటివారికై నాను
పట్టి నీ[illegible]చే [illegible]కింతువుగాక ॥ పల్లవి ॥

మాలతనమువంటిది మతిఁదగులుఁగామము
ఆలరి ముట్టువంటిది అంటుఁగ్రోధము
కేలి నొదిగ్గించునెంగిలివంటిది లోభము
వాలాయించి నెందుండైనా వచ్చును లోకులకు ॥ ఎట్టు ॥

---

౧. 'పావనుఁడయేఁ గాక' కావచ్చు. ౨. 'వేలితినంతనే' వ్రా.ము.పా.

చుట్టి మద్యమువంటిది చొక్కించు మోహము
వట్టిమాంసమువంటిది వయోమదము
పుట్టినభ్రమవంటిది పొదిగినమచ్చరము
పుట్టిపడి నోరూరించు నూరకే ప్రాణులను ॥ఎట్టు॥

గోడమఱుఁగువంటిది గుట్టుతోడిసంసారము
పీడనికట్టువంటిది వేడుకయాస
యీడనే శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నీదాసుల
జాడదప్పనియ్యవు యీచందము జీవులది ॥ఎట్టు॥ 211

వరాళి

మహి నుద్యోగి గావలె మనుజుఁడైనవాఁడు
౧సహజివలె నుం దేమీ సాధింపలేడు ॥పల్లవి॥

వెదకి తలఁచుకొంటే విష్ణుఁడు గానవచ్చు
చెదరి మఱచితే ౨సృష్టి చీఁకటౌ
పొదలి నడచితేను భూమెల్లా మెట్టి రావచ్చు
విదిరించితేఁ గాలము నిమిషమై తోఁచు ॥మహి॥

వేడుకతోఁ జదివితే వేదశాస్త్రసంపన్నుఁడౌ
జాడతో నూరకుండితే జడుఁడౌను
వోడక తపసియైతే వున్నతోన్నతుఁడౌ
కూడక సోమరియైతే గుణహీనుఁ డౌను ॥మహి॥

మురహరుఁ గొలిచితే మోక్షము సాధించవచ్చు
వెరవెఱఁగకుండితే పీరిడియౌను
శరణంటే శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడు రక్షించును
పరగ సంశయించితే ౩పాషండుఁడౌను ॥మహి॥ 212

౧. సహజి = సహజమైనవాడు 'పుట్టినవాడు పుట్టినట్టే ఏపనీ లేనివాడు' అని భావము. ౨. 'క్రిష్టి' రేకు. ౩. 'పాషణ్డు' రేకు.

కేదారగౌళ

తనలో నుండినహరిఁ దాఁ గొలువఁ డీదేహి
యెనలేక శరణంటే నితఁడే రక్షించును ॥పల్లవి॥

కోరి మదిమిమానుపుకొనేయాస మంధులంటా
పూరకే చేఁదులుదిన నొడఁబడును
ఆరూఢి మంత్రసిద్ధుఁడనయ్యేననేయాసలను
ఘోరపుఁబాట్లకు గక్కన నొడఁబడును ॥తన॥

యిట్టె యక్షిణిఁ బంపు సేయించుకొనేయాసలను
వొట్టి జీవహింసలకు నొడఁబడును
దిట్టతనమునఁ దా నదృశ్యము సాధించేయాస
జట్టిగ భూతాలఁ బూజించఁగ నొడఁబడును ॥తన॥

చాపలపుసిరులకై శక్తిఁ గొలిచేయాసను
వోపి నిందలకునెల్లా నొడఁబడును
యేపున శ్రీవేంకటేశుఁ దేలి చేపట్టినదాఁకా
ఆఁపరానియాస నెందుకైనా నొడఁబడును ॥తన॥ 213

ధన్నాసి

దేవ నే నీయాధీనము దిక్కు దెస నాకు నీవే
సేవసేయకుండినా రక్షించ నీకు భారము ॥పల్లవి॥

ఆడివచ్చినబిడ్డని నపరాధిఁ జేసి తల్లి
వోదక యన్నము వెట్టకుండవచ్చునా
వేడుకకాఁడు చిల్కకు వింతమాటలెల్లా నేర్పి
ఆడినట్టే యాడితేను అదలించవచ్చునా ॥దేవ॥

౧ చిక్కినావు తొదుకుమేసి వచ్చేసంటా గొల్లఁడు
దిక్కుక కావక పోఁదోలవచ్చునా
యెక్కే గుఱ్ఱము గోశిగె నెనసి పైకొంటే రౌతు
తక్కక దావఁ జీకటితప్పు గొనవచ్చునా ॥ దేవ ॥

పతిఁ బెండ్లాడినయాలు పక్కనుండి నిద్రించితే
కొలికి కాలానుబాగి గొనవచ్చునా ?
తతి నేపనికి రాక తానసుఁడై వుండినా
గతియై శ్రీవేంకటేశ కావకుండవచ్చునా ॥ దేవ ॥ 214

రామక్రియ

ఇటువంటివెల్లా నీకే యిట్టే సెలవు నేసితి
తటుకన నీవనేనిధానము చేకొంటిని ॥ పల్లవి ॥

కామించితి నాత్మ నిన్నుఁ గలసి భోగించుటకు
వేమరుఁ గ్రోధించితి నీవిరోధులపై
నేమమున ౨ లోభించితి నీమంత్రమన్యుల కియ్య
ఆముకొని మోహించితి హరి నీరూపునకు ॥ ఇటు ॥

యెఱుకతో మదించితి యిట్టే నీదాస్యమున
మఱి నిన్నొల్లనిచదువు మచ్చరించితి
తఱిఁ జలపట్టితి నీతప్పనిభక్తియందు
వెఱవక వి న్నొల్లనివిధుల నిందించితి ॥ ఇటు ॥

కలకర్మములెల్లా నీకైంకర్యములందు వెట్టితి
బలుమమకారము నీపైఁ జేర్చితిఁ
యెలమి శ్రీవేంకటేశ యిన్నిటా నన్నేలితివి
వెలిచినకాలమెల్లా నీసేవే చేసితి ॥ ఇటు ॥ 215

౧. చిక్కిన+అవు. ౨. 'లోభించితివి మంత్ర' పూ.ము.పా.

మాళవి

కలశాపురముకాడఁ గాచుకున్నాఁడు
వలసినపరాలిచ్చీ వాయునందనుఁడు ॥పల్లవి॥

మాయాబిలముచొచ్చి మగుడి యంబుధిలోని-
ఛాయాగ్రహముఁ జంపి చయ్యన దాఁటి
ఆయెడ లంకిణిఁ గొట్టి యంతలో జానకిఁగని
వాయువేగానవచ్చినవాయునందనుఁడు ॥కల॥

కదళిదరిసుందినకపులతోఁ గూడుకొని
పడిదీరఁగా మధువనము చొచ్చి
బడి రామునికి సీతాపరిణామమెల్లాఁ జెప్పె
వడిగలవాఁ డితఁడు వాయునందనుఁడు ॥కల॥

రావణాదిరాక్షసుల రామునిచే సాధింపించి
అవిభుని సీతఁ గూర్చి అయోధ్య నుంచె
శ్రీవేంకటేశుఁ గొల్చి శిష్టరక్షణమునకై
వావిరి నిలుచున్నాఁడు వాయునందనుఁడు ॥కల॥ 216

రేకు 148 బౌళిరామక్రియ

వసుధఁ జూడఁ జిన్నవానివలె నున్నవాఁడు
వెస నన్నివిద్యలాను వెలసె విట్ఠలుఁడు ॥పల్లవి॥

పరగ నేడునూటడెబ్బదియేనుగురిచేత -
విరవై పాడించుకొన్నాఁ డీవిట్ఠలుఁడు
సరస నైదులక్షలిండ్ల జవ్వనపుగొల్లెతల
మరిగించుకొన్నవాఁడు మఱి యీవిట్ఠలుఁడు ॥వసు॥

బత్తితోడ తనమీఁదపాటలు వాడితేను
యిత్తలమోమై తిరిగె నీవిఠ్ఠలుఁడు
హత్తి తన్నొల్లకపోఁగా నందరి మేద¹ దేవళ్ల
యె[illegible] పాదాలందుఁ జూపె నితఁడే విఠ్ఠలుఁడు ॥వసు॥

గట్టిగాఁ బుండరీకుఁడు కడువేడుకఁ బెట్టిన-
యిటికపీఁటపై నున్నాఁ డీవిఠ్ఠలుఁడు
అట్టె తానే శ్రీవేంకటాద్రిఁ బాండురంగమున
యెట్టు గొల్చినా వరము లిచ్చీ విఠ్ఠలుఁడు ॥వసు॥ 217

మాళవి

ఇతఁడు రాముని బంటు యితనికెవ్వ రెదురు
చతురత మెరసె నిచ్చట హనుమంతుఁడు ॥పల్లవి॥

ఆకాశ(శి?)మంతయు నిండి యవ్వలికిఁ దోఁక చాఁచి
పైకొని పాతాళానఁ బాదాలు మోపి
కైకొని దశదిక్కులు కరములఁ గబళించి
సాకారము చూపినాఁ డిచ్చట హనుమంతుఁడు ॥ఇత॥

కొంచక సురలు రోమకూపముల విహరించ
ముంచి ధ్రువమండలము మొగమై యుండ
యెంచఁగ లోకములెల్లా యెడనెడ సందులుగా
చంచుల మెరసినాఁ డిచ్చట హనుమంతుఁడు ॥ఇత॥

గరిమ రవిచంద్రులు కర్ణకుండలములుగా
ధరణి మేరువు కటిసూత్రము గాఁగా
ఇరవుగ శ్రీవేంకటేశుని సేవకుఁడై
బెరసె నిచ్చట నిదె పెద్దహనుమంతుఁడు ॥ఇత॥ 218

---

౧. 'మెడదేవళ్ల' పూ.ముపా, మేడదేవళ్ల=పెద్ద పెద్ద గోపురాలు, శిఖరాలు గలిగిన దేవళాలు కావచ్చు.

పాడి

రాముఁడు లోకాభిరాముఁడు త్రైలోక్య-
ధాముఁడు రణరంగభీముఁడు వాఁడె ॥పల్లవి॥

వరుఁడు సీతకు [1]ఫలాధరుఁడు మహోగ్రపు-
శరుఁడు రాక్షససంహారుఁడు వాఁడే
స్థిరుఁడు సర్వగుణాకరుఁడు కోదండదీక్షా
గురుఁడు సేవకశుభకరుఁడు వాఁడే ॥రాముఁ॥

ధీరుఁడు లోకైకవీరుఁడు సకలా-
ధారుఁడు భవబంధదూరుఁడు వాఁడే
శూరుఁడు ధర్మవిచారుఁడు రఘువంశ-
సారుఁడు బ్రహ్మసాకారుఁడు వాఁడే ॥రాముఁ॥

బలుఁడు యిన్నిటా రవికులుఁడు భావించ వి-
ర్మలుఁడు విశ్వలఁ దవికలుఁడు వాఁడే
వెలసి శ్రీవేంకటాద్రి విజనగరములోన
తలకొనెఁ బుణ్యపాదతలుఁడు వాఁడే ॥రాముఁ॥ 219

సాళంగనాట

శరణు శరణు విభీషణవరదా
శరధిబంధన రామ సర్వగుణస్తోమ ॥పల్లవి॥

మారీచసుబాహుమదమర్దన తాటకాహర
క్రూరేంద్రజిత్తులగుండుగండా
దారుణకుంభకర్ణదనుజ[2]శిరచ్ఛేదక
వీరప్రతాపరామ విజయాభిరామ ॥శర॥

---

౧. ఫలాధరుఁడు = బింబఫలాధరుఁడు కావోలు. ౨. 'శిరచ్ఛేదక' రేకు. శిరస్శబ్దము అకారాంత పుంలింగము కలదు గదా. "విచకర్త శిరాన్ ద్రౌణిః అథః పాదరణోత్తమాన్" అని ప్రయోగము. దీనితో 'రణస్' శబ్దముకూడ అకారాంతమైనది.

వాలినిగ్రహ సుగ్రీవరాజ్యస్థాపక
లాలితవానరబల లంకాపహార
పాలితసవనాహల్యాపాపవిమోచక
పౌలస్త్యహరణ రామ బహుదివ్యనామ ॥ శర ॥

శంకరచాపభంజక జానకీమనోహర
పంకజాక్ష సాకేతపట్టణాధీశ
అంకితబిరుద శ్రీవేంకటాద్రినివాస
ఓంకారరూప రామ పురుసత్యకామ ॥ శర ॥ 220

రామక్రియ

శ్రీవేంకటేశ్వరుని సింగారము వర్ణించితే
యేవిధానఁ దలఁచినా యిన్నిటికిఁ దగును ॥ పల్లవి ॥

కరిరాజుఁ గాచినచక్రముపట్టినహస్తము
కరితుండమని చెప్పఁగా నమరును
వరములిచ్చేయట్టివరదహస్తము కల్ప-
తరుశాఖ యని పోల్పఁదగు నీకును ॥ శ్రీవేం ॥

జలధిఁబుట్టినపాంచజన్యహస్తము నీకు
జలధితరంగయని చాటవచ్చును
బలుకాళింగునితోఁకపట్టినకటిహస్తము
పొలుపై ఫణీంద్రుఁడని పొగడఁగఁదగును శ్రీవేం ॥

కలిగినహస్తంబులఁ గడుమసఁగిన నీయుర-
మలమేలుమంగ కిరవైఁదగును
బలు శ్రీవేంకటగిరిపై నెలకొన్న విన్ను -
నెలరి శ్రీవేంకటేశుఁ డనఁదగును ॥ శ్రీవేం ॥ 221

దేసాళం

పంట పండుకొనేవారిభాగ్యము లిటమీఁద-
వంటిముట్టి వెదకితే నాతుమ లోనున్నది ॥ పల్లవి ॥

వేదములలో మొలచె వేదాంతాలఁ గొనసాగె
గాదిలి శ్రీహరిభక్తికల్పలత
పోదియెక్కె వైరాగ్యబోధలచేఁ బలుమారు
పాదుకొని వేరువారె పంచసంస్కారాలను ॥ పంట ॥

అల్లుకొనె మునులలో నంటెనుఁ బురాణాల
చెల్లుబడి శాస్త్రాలఁ జిగిరించెను
చల్లఁగాఁ బూవులు పూచె సత్కర్మవిదులను
మెల్లనే నీడలు నిండె మించి సుజ్ఞానమున ॥ పంట ॥

పరమయోగములఁ బూఁపలుఁ బిందెలు పుట్టె
పరగె సురలనేపందిటియందు
యిరవై శ్రీవేంకటేశుఁ డిందుకు ఫలమైనాఁడు
గురుసేవలను దొరకును వివేకులకు ॥ పంట ॥ 222

రేకు 149 శంకరాభరణం

మతంగపర్వతమాద మాల్యవంతమునీద
అతిశయిల్లినపెద్దహనుమంతుఁ డితఁడా ॥ పల్లవి ॥

యీతఁడా రామునిబంటు యీతఁడా వాయుసుతుఁడు
ఆతతబలాఢ్యుఁ డందు రాశఁ డితఁడా
సీతను వెదకివచ్చిచెప్పినయాఁతఁ డితఁడా
ఘాతలలంకలోని రాక్షసవైరి యితఁడా ॥ మతం ॥

అంజనాసుతుఁ డితఁడా అక్షమర్దనుఁ డితఁడా
సంజీవవికొండ దెచ్చె సారె నితఁడా
భంజించెఁ గాలనేమిని పంతమున నితఁడా
రంజితప్రతాపకపిరాజసఖుఁ డితఁడా ॥ మతం ॥

చిరజీవి యీతఁడా జితేంద్రియు డితఁడా
సురల కుపకారపుచుట్టమీతఁడా
విరతి శ్రీవేంకటాద్రిని విజనగరములో -
నరిది వరములిచ్చి నందరికి నితఁడా ॥ మతం ॥ 223

కాంబోది

ఏమని విన్నవింతు నిదివో నాభాగ్యము
కామించి మీశరణంటిఁ గమలారమణా ॥ పల్లవి ॥

కలది యందరికైతేఁ గర్మఫలము
కెలన నాకైతే నీకృపాఫలము
అల సురలకు మథితామృతము
నెలకొన్న నా కైతే నీనామామృతము ॥ ఏమ ॥

సకలాత్మలబ్రదుకు సంసారమూలము
ప్రకటించ నాకైతే నీపాదమూలము
వెకలిలోకులరతి వీధివీధిని నా-
త్రికరణరతి నీదివ్యభావవీధిని ॥ ఏమ ॥

రంగుగ బాంధవ మందరకు బంధుజనులందు
నంగతి నాకు నీభక్తజనులయందు
అంగవించి శ్రీవేంకటాధిప నన్నేలితివి
చెంగట నాధ్యానము నీశ్రీమూర్తియందు ॥ ఏమ ॥ 224

పాడి

ఇహపరసాధన మీతలఁపు
సహజజ్ఞానికి సత మీతలఁపు ॥పల్లవి॥

సిరులు ముంగిటను జిగిఁ దడఁబడఁగా
హరిని మఱవనిది యది దలఁపు
సరిఁ గాంత లెదుట సందడిగొనఁగా
తిరమయి భ్రమయనిదే తలఁపు ॥ఇహ॥

పొదలి వయోమద ముప్పతిల్లినను
అడఁచి మెలఁగుట యది దలఁపు
కడఁగుచు సుఖదుఃఖములు ముంచినను
జడియని నామస్మరణమే తలఁపు ॥ఇహ॥

మతి సంసారపుమాయ గప్పినను
అతికాంక్షఁ జొరని దది తలఁపు
గతియై శ్రీవేంకటపతి గాచిన
సతతము నితనిస్మరణమే తలఁపు ॥ఇహ॥ 225

శంకరాభరణం

శరణన్న విభీషణుఁ గరుణఁ గాచినవాఁడు
పరికింపఁ దారకబ్రహ్మమా యీరాముఁడు ॥పల్లవి॥

అలికై విల్లువిఱిచి వాలికై యమ్ము వేసిన-
వాలుమగఁటిమిగలవాఁడా వీఁడు
జాలను జలధిగట్టి కేలను మోక్షమిచ్చి
యేలెను జటాయువును యీతఁడా రాముఁడు ॥శర॥

మింటికట్లు దెగనేసి యంటి పగసాధించి
దంటరాకుమారుఁడు తా నీటూరుఁడా
బంటుగా వాయుజు నేలి నంటు సుగ్రీవుతోఁ జేసి
కంటకరావణవైరి ఘనుఁడా యీరాముఁడు ॥ శర ॥

రాకాసుల మర్దించి కాకాసురు నటు గాచి
పైకొన్న జానకీరమణుఁ డితఁడా
యీకడ శ్రీవేంకటాద్రి పిరపై తాను నున్నాఁడు
దీకొన్న ప్రతాపపుదేవుఁడా యీరాముఁడు ॥ శర ॥ 226

సాళంగనాట

౧ మిన్నునేలా నొక్కటైనమేటితేరు
కన్నులపండువయినశ్రీకాంతునితేరు ॥ పల్లవి ॥

జలధులమీఁదను చక్కఁగా నేఁగెను తేరు
బలిమిఁ గులాద్రులపైఁ బారెను తేరు
వెలుచులంకముంగిట పేరెలువారెను తేరు
చెలఁగె దిగ్విజయపుశ్రీహరితేరు ॥ మిన్ను ॥

రమణఁ గుండిననగరము చుట్టుకొన్నతేరు
తిముగుచు రుకుమిణిఁ దెచ్చినతేరు
సమరములో జరాసంధునిఁ దోలినతేరు
అమరులవెనుబలమగుశౌరితేరు ॥ మిన్ను ॥

వొట్టి సృగాలవాసుదేవుని ఖండించినతేరు
బెట్టుపౌండ్రకునిపై దాడివెట్టినతేరు
ఆట్టె శ్రీవేంకటేశుఁ డలమేలుమంగఁ గూడి
పట్టమేలుచు నెక్కిన పరమాత్ముతేరు ॥ మిన్ను ॥ 227

౧. చూ. ఇదే రాగములో కొంతపదబంధభేదము భావభేదము గలిగిన తేరుపాట సంఖ్య 110.

సాళంగనాట

సింగారాల మించీ నరసింహదేవుఁడు
చెంగట నున్నాఁడు నరసింహదేవుఁడు ॥ పల్లవి ॥

సురలు [1] జయ వెట్ట నసురలెల్ల మొం వెట్ట
సిరితో మెలఁగీ నరసింహదేవుఁడు
ధరణి [2] దంపెట్టఁ బ్రతిధ్వనులు మిన్నులు ముట్ట
శిరసెత్తె నలి నరసింహదేవుఁడు ॥ సింగా ॥

కాంచనదైత్యుఁడు [3] దొరకాలువనెత్తురు వార
చించెను గోళ్ల నరసింహదేవుఁడు
పంచలఁ బంతాలు మీరి భవనాశియేరు వార
చెంచెతలఁ గోరీ నరసింహదేవుఁడు సింగా ॥

బలిమి పైపై నెక్క ప్రహ్లాదుఁ డట్టె మొక్క
చెలికీఁ గరుణ నరసింహదేవుఁడు
అలరి శ్రీవేంకటాద్రి నహోబలముమీఁద
చెలువమే చూపీ నరసింహదేవుఁడు ॥ సింగా ॥ 228

రేకు 150 నాట

[4] దానవారితోడిపగ ధరించరాదు మీకు
కానుకిచ్చి శరణవి కప్పము లియ్యరో ॥ పల్లవి ॥

భ్రమసి వార్ధిఁబడ్డాను పాతాళము దూరినాను
సమయించక మానఁడు శత్రులార
రమణ భూమిచొచ్చిన బ్రహ్మచే వరముగొన్న
తమిఁ జంపక మానఁడు దైతేయులాల ॥ దాన ॥

---

౧. 'జయజయ' పూ.ము.పా. ౨. దంపెట్ట. ='ఓపెట్ట' = అరచుట కావోలు. 'జయపెట్టు' వలె 'ఓపెట్టు' అనునది నేటికిని వ్యవహారమున గలదు.
౩. 'దోర' కావచ్చు. దోర='ఎఱ్ఱనైన' కావచ్చు. ౪. ఇందు దశావతార సమన్వయము గలదు.

రాసిమిన్నులో దాఁగిన రాచమూకలలోనున్న
కోసివేసీఁ దల లరికుమతులాల
ఆసఁ ద్రికూటమెక్కినా ఆచక్రవాళమంటినా
తోసి సాధించకపోఁడు దుర్మతులాల ॥ దాన ॥

సుతుల మాఁటువనున్నా సరి నెందెందు వోయినా
రతి మెట్టక మానఁడు రాకాసులాల
యితఁడు శ్రీవేంకటేశుఁ డెదురులేదితనికి
గతియని మొక్కరో వోకపటులాల ॥ దాన ॥ 229

సాళంగం

భోగించఁ బుట్టినసొమ్ము పొంచి [1]పరానకేలోపు
శ్రీగురుఁడ నీవే దయసేతువుగాని ॥ పల్లవి ॥

యీరెండుచేతులే యిన్ని పాపాలకు నోపు
వూఁగకే పుణ్యము సేయనోపవుగాని
[2]మారుకొ నీరెండుఁగాళ్లే మాపుదాఁకాఁ జుట్టనోపు
యేరీతి దేవ నీగుడి కేఁగ నలసుఁ గాని ॥ భోగిం ॥

కన్ను లివి రెండే మిన్నుగలంతాఁ జూడనోపు
ఉన్నతి నాసాగ్ర [3]దృష్టి కోపవుగాని
అన్నిటా రెండుపెదవు లధరామృతాన కోపు
సన్నల మోక్షముత్రోవ జపించవు గాని ॥ భోగిం ॥

యీవీనులురెండే విశ్వమంతా నాలించనోపు
వోవల శాస్త్రాలకై తే నోపవుగాని
శ్రీవేంకటేశ నీవే చిత్తాన జ్ఞానమిచ్చితే
భావించి జీవుఁడిన్నిటా బ్రదుకనోపుఁగాని ॥ భోగిం ॥ 230

---

1. పరానకు+ఏల+ఓపు. 2. 'మారుకొని రెండు గాళ్లె' వ్రా.ము.పా. 'మారుకొని+ఈ రెండు కాళ్లే'. రెండవ చరణము రెండవ పాదమున తప్ప అంతటా ఈ రెండు' 'ఇవి రెండు' అనియే వున్నది. 3. 'ద్రిష్టి' రేకు.

ముఖారి

పరము నిహము ౧ పంటవండినయట్లు
యిరవుగాఁ దానే యెట్టయెదుట నున్నాఁడు ॥ పల్లవి ॥

ముంచినమహిమలెల్లా మూర్తివంతమైనట్టు
కాంచినఫలములు సాకారమైనట్టు
అంచె శృంగారరసాన తంగములు వచ్చినట్టు
యెంచఁగ శ్రీవేంకటేశు డెదుర నున్నాఁడు ॥ పర ॥

చెలఁగి ఆకాశానకు చైతన్యము వచ్చినట్టు
అల దయాసింధువు ప్రత్యక్షమైనట్టు
మొలచి సుజ్ఞానము మోసులెత్తివుండినటు
యెలమి శ్రీవేంకటేశుఁ డెదుట నున్నాఁడు ॥ పర ॥

పరగ నానందము ప్రతిబింబించినయట్టు
సురలభాగ్యము పొడచూపినట్టు
వురుమై యలమేల్మంగ నురమున నించుకొని
యిరవై శ్రీవేంకటేశుఁ డెదుట నున్నాఁడు ॥ పర ॥ 231

భైరవి

పరమాత్ముఁడు సర్వపరిపూర్ణుఁడు
సురలకు నరులకు చోటయియున్నాఁడు ॥ పల్లవి ॥

కన్నులఁ గంటానే కడు మాటలాడుతానే
తన్నుఁగానివానివలె దాఁగియున్నాఁడు
అన్నియు వింటానే అట్టే వాసనగొంటానే
వన్నెలనూనెకుంచమువలె నున్నాఁడు ॥ పర ॥

౧. వంట + పండిన.

తనువులు మోచియు తలఁపులు దెలిసియు
యెనసియునెనయక యిట్లున్నాఁడు
చెనకి మాయకు మాయై జీవునికి జీవమై
మొనసి పూసలదారమువలె నున్నాఁడు ॥ పర ॥

వేవేలు విధములై విశ్వమెల్లా నొకటై
పూవులువాసనవలెఁ బొంచియున్నాఁడు
భావించనిరాకారమై పట్టితే సాకారమై
శ్రీవేంకటాద్రిమీఁద శ్రీపతై యున్నాఁడు ॥ పర ॥ 232

హిందోళవసంతం

మూఁడే మాటలు మూఁడుమూండ్లు తొమ్మిది
వేఁడుకొని చదువరో వేదాంతరహస్యము ॥ పల్లవి ॥

జీవస్వరూపము చింతించి యంతటాను
దేవుని వైభవము తెలిసి
భావించి ప్రకృతిసంపద యిది యెఱఁగుటే
వేవేలువిధముల వేదాంతరహస్యము ॥ మూఁడే ॥

తనలోవిజ్ఞానము తప్పకుండాఁ దలపోసి
పనితోడ నందువల్ల భక్తి నిలిపి
మనికిగా వైరాగ్యము మఱవకుండుటే
వినవలసినయట్టివేదాంతరహస్యము ॥ మూఁడే ॥

వేడుకతో నాచార్యవిశ్వాసము గలిగి
జాడల శరణాగతి సాధనముతో
కూడి శ్రీవేంకటేశ్వరుఁ గొలిచి దాసుఁడౌటే
వీడనిబ్రహ్మానంద వేదాంతరహస్యము ॥ మూఁడే ॥ 233

సామంతం

ఇట్లానే యోగలక్ష్య మెఱుఁగుకొంటే ఫలించు
యెట్లయినా గురువాక్య మేమరకుఁడీ ॥ పల్లవి ॥

కాంతఁ దలచుకొంటేనే కామోద్రేకము వుట్టు
యింతలోఁ గూడెనా యేడకేడ సూత్రము
చింతకాయతొక్కు చూచితేనే నోరూరు
యెంతకెంతదవ్వు యేడకేడ సూత్రము ॥ ఇట్లా ॥

వీనుల మంచిమాటలు వింటేనే సంతోష ముబ్బు
యేనిజము గనె నేడకేడ సూత్రము
ఆవించితే నాలుకనే ఆరురుచులుఁ దెలిసీ
యీనెపమున నేడకేడ సూత్రము ॥ ఇట్లా ॥

ముక్కుకొనఁ బ్రాణ ముండి ముందువెనుకకు వచ్చి
యెక్కడ ౧మోచున్న దేడ కేడ సూత్రము
చిక్కి శ్రీవేంకటేశుఁడు జీవుల కంతర్యామి
యిక్కు వెటిఁగితే నీడ కిదే సూత్రము ॥ ఇట్లా ॥ 234

రేకు 151 దేసాక్షి

ఎంచి చూడరో ఘనులార యిందీవరాక్షుఁడు రక్షకుఁడు
నంచితముగ వితవికరణంబే సర్వఫలప్రద మిందరికి ॥ పల్లవి ॥

హరిఁ గొలువనికొలువులు మఱి యడవిఁగాసినవెన్నెలలు
గరిమల నచ్యుతు వినవికథలు భువి గజస్నానములు
పరమాత్మునికిఁగావితపంబులు పాతాళములపిధానములు
మరుగురునికిఁగావిపూవులపూజలు మగఁడులేనిసింగారములు ॥ ఎంచి ॥

---

౧. మోచి+ఉన్నది.

వైకుంఠమునుతియించనివినుతులు వననిధిఁ గురిసినవానలు
ఆకమలోదరుఁ గోరనికోరికె లందనిమానిఫలంబులు
శ్రీకాంతునిపైఁ జేయనిభక్తులు చెంబుమీఁదికనకపుఁబూఁత
దాకొని విష్ణునితెలియనితెలువులు తగ నేటినడిమిపైరులు ॥ఎంచి॥

హావిరిఁ గేశవునొల్లనిబదుకులు వరతఁ గలపుచింతపండు
గోవిందుని కటు మొక్కనిమొక్కులు గోడలేనిపెనుచిత్రములు
భావించి మాధవుపైలేవితలఁపులు పలు[1] మేఘములవికారములు
శ్రీవేంకటపతికరుణ గలిగితే జీవుల కివియే వినోదములు ॥ఎంచి॥235

గుజ్జరి

త్రికరణశుద్ధిగఁ జేసినపనులకు దేవుఁడు మెచ్చును లోకము మెచ్చును
వొకటి కోటిగుణితంబగుమార్గము లుండఁగఁ బ్రయాసపడనేలా॥పల్లవి॥

తనమననే పరిపూర్ణమైన[2] గోదావరి గంగా కావేరి
కనకబిందుయమునాగయాది[3] ముఖ్యక్షేత్రంబుల సంతతము
దినకరసోమగ్రహణకాలముల తీర్థాచరణలు సేసినఫలములు
తనుఁదానే సిద్ధించును పూరకే దవ్వులు దిరుగఁగ మతి యేలా ॥త్రిక॥

హరి యను రెండక్షరములు నుడివిన నఖిలవేదములు మంత్రములు
గరిమ ధర్మశాస్త్రపురాణాదులు క్రమమునఁ జదివినపుణ్యములు
పరమతపోయోగంబులు మొదలగుబహుసాధనములసారంబు
పరిపక్వంబై ఫలియించంగా బట్టబయలు వెదకఁగనేలా ॥త్రిక॥

మొదల శ్రీవేంకటపతికిఁ జేయెత్తి మొక్కినమాత్రములోపలనే
పదిలపుషోడశదానయాగములు పంచమహాయజ్ఞంబులును
వదలక సాంగంబులుగాఁ జేసినవాఁడే కాఁడా పలుమారు
మదిమదినుండే కాయక్లేశము మాఁటికి మాఁటికిఁ దవకేలా ॥త్రిక॥236

1. ఈ 'పలు' పూ.ము. పా.లో తప్పిపోయినది. ఇదిలేకున్న యతిభంగము. 2. రేకులో 'ర్ణ' కుబదులు ర్ణాగా అనియున్నది. 3. పూ.ము. పా.లో 'ముఖ్య' తప్పిపోయినది. ఇది లేకున్నచో యతి భంగము.

ముఖారి

ఆతఁడే యజమానుఁడు ఆదినారాయణుఁడు
ఆతనిబంట్లము మాకు నన్నిటా ౧ విశ్రాంతము ॥ పల్లవి ॥

యేలికెగలబంటుకు యెక్కుడిది విచారము
పాలించేమగఁడుగలపడఁతి కేడ చింత
కోలుముందై తండ్రిగలకొడుకు కేది తొడుసు
యీలీల హరిదాసుని కెక్కడికోరికెలు ॥ ఆతఁ ॥

బలుదుర్గమువానికి భయ మేమిటా లేదు
కలిమిగలవానికి కడమ లేదు
యిల క్షేత్రవంతునికి నెందూ ౨ దరిద్రము లేదు
అల శ్రీపతిబంట్లకు నలమట లేదు ॥ ఆతఁ ॥

పట్టినముద్రుంగరపుప్రధాని కెదురు లేదు
కుట్టిచాతనివారికిఁ గొంకు లేదు
నెట్టన శ్రీవేంకటాద్రివిలయుసేవకులము
గుట్టుతోడ బ్రదికేము గుఱి మాకు నతఁడే ॥ ఆతఁ ॥ 237

గుండక్రియ

మనసులో మర్మమై మరలఁ బారుచునుండు
పొనుఁగువద్దమదము పోవఁగనీదు ॥ పల్లవి ॥

కంటేనే విషమెక్కు దిష్టముగ విషలత
కంటేనే వలపెక్కుఁ గాంతలను
అంటిముట్టి కాఁగిట నలముకొంటేఁగనక
మంటఁగలసిన భ్రమ మానలేదు ॥ మన ॥

౧. 'విశ్రాంతమె' కావచ్చు. లేక 'మనసు' అధ్యాహారము కావచ్చు.
౨. 'దరిద్రము' ఇది భావప్రధాన నిర్దేశము కావచ్చు. లేక వ్యావహారిక ప్రయోగమైన కావచ్చు.

మెట్టితేనే కలచును మెలుపుతోడుతఁ బాము
పట్టితే విడువనీదు పచ్చవిప్పైఁడి
దట్టమై మేన సొమ్ములు తగులుకొంటేఁగనక
తొట్టి వెల్లిఁబోయినాస తొలఁగనీదు ॥ మన ॥

ఆహారము వెట్టితేను అట్టె విడుచు భూతము
ఆహారానకుఁ బోదెక్కు నట్టే ప్రాయము
యీహల శ్రీవేంకటేశుఁ డిట్టే కరుణించితేను
సాహాయమై వచ్చుఁ దానే సత్వగుణజ్ఞానము ॥ మన ॥ 238

సాళంగనాట

దిక్కులు సాధించఁబూని దేవదుంధుభులు మ్రోయ
యెక్కువతో శ్రీవేంకటేశుఁ డెక్కెఁ దేరు ॥ పల్లవి ॥

పన్నిద్దరుసూరియులబండికండ్లతేరు
నన్నుతి శేషాదిదేవాననపుఁదేరు
కన్నులపండుగై నగరుడధ్వజపుఁదేరు
యెన్నఁగ శ్రీవేంకటేశుఁ డెక్కె నిదె తేరు ॥ దిక్కు ॥

మించునానామేఘములమేలుకట్లతేరు
చుంచులనక్షత్రాలకుచ్చులతేరు
అంచెదేవతలే బొమ్మలై వుండినట్టితేరు
యెంచఁగ శ్రీవేంకటేశుఁ డెక్కె నిదె తేరు ॥ దిక్కు ॥

అట్టె కింద దేరులోకములంతరువులైనతేరు
నట్టనడుమను బ్రహ్మాండపుతేరు
దిట్టయలమేల్మంగతోఁ దిరమైవుండేటితేరు
యిట్టె శ్రీవేంకటేశుఁ డెక్కె నిదె తేరు ॥ దిక్కు ॥ 239

రేకు 152 శుద్ధవసంతం

మాయ కిదె సహజము మాయను గెలువరాదు
మాయానాథుఁ గొలిచితే మన్నించు నాతఁడే ॥ పల్లవి ॥

చేతికి లోనై నట్టుండు ౧ సృష్టిలోనివేడుకలు
పోతరించి పట్టఁబోతేఁబోవు నట్టచే
ఆతుమలో వేసరి అలసి వూరకుండితే
వైతాళపునీడవలె వచ్చు వెంటవెంటను ॥ మాయ ॥

తీపువలెనే వుండు దిష్టపుఁబదార్థాలు
మేపుగొంటే మీసాలమీఁదితేనౌను
యేపున నాస విడిచి యేరుపడి వుంటేను
మూపునఁగట్టినచద్దై మోఁపించును ॥ మాయ ॥

తలఁపులోనే వుండు తనలోని యంతరాత్మ
తెలుపుకోఁబోతే పెక్కుదేవతలౌను
చలపట్టి యీతవినే శరణని కొలిచితే
యెలమి శ్రీవేంకటేశుఁ డీతఁడై రక్షించును ॥ మాయ ॥ 240

మంగళకౌశిక

దేవుఁ డొక్కఁడే గురితెలిసినవారికి
యీవలావల చూచినా వీఁక లేదు తెలుఁగు ॥ పల్లవి ॥

కోపము మానితేనే కోటిజపాలు సేయుట
పాపము సేయకుంటేనే బలుతపము
లోపల తా నూరకుంటే లోకమెల్లాఁ జయించుట
మాపుదాఁకా వెదకినా మఱి లేదు తెలుఁగు ॥ దేవు ॥

---

౧. 'త్రష్టి' రేకు.

పరకాంత నంటకుండే బలుపుణ్యాలు సేయుట
సొరిది నాస మానుటే సోమపానము
సరి మోనాన నుండుటే సన్యాసము చేకొనుట
యిరవైతే నంతకంటే వీఁక లేదు తెలుఁగు ॥దేవు॥

పలుసుఖదుఃఖములఁ బాసివుండుటే మోక్షము
అల చంచలము మానుటది యోగము
యిలపై శ్రీవేంకటేశుఁ డిచ్చినసుజ్ఞాన మిది
యెలమి బుద్ధిఁ బోల నిఁక లేదు తెలుఁగు ॥దేవు॥ 241

సౌరాష్ట్రం

తలఁచుకో వోమనస తగినద్రిష్టము లివి
వెలలేకతెచ్చేటివివేకము లోధనము ॥పల్లవి॥

గాలిఁబోయేమాఁటలు లోకములోవినుద్దులెల్లా
గాలిఁబో వెన్నఁడును శ్రీకాంతునుతులు
జాలిఁబదేనేఁతలు సంసారభోగములెల్లా
జాలిలేనివి విష్ణువిసంతతపుపూజలు ॥తలఁ॥

మాయమౌఁ గొన్నాళ్లకు మానుషకృత్యములెల్లా
మాయముగావివి దైవికమహిమలెల్లా
కాయకములే తమకల్పితము లన్నియును
కాయకము గాక విల్చుఁ గమలాక్షుమన్నన ॥తలఁ॥

పుడివోవు రాఁగారాఁగా నున్నతకర్మఫలాలు
పుడివోదు దేవునిపై నొనరుభక్తి
జడియు నితరులిచ్చేసకలవరములును
జడియదు శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడిచ్చేవరము ॥తలఁ॥ 242

సాళంగనాట

అహోబలేశ్వరునకు నాదిమూర్తికి
విహారమే పంతము వీరసింహమునకు ॥పల్లవి॥

చుక్కలు మొలపూసలు సూర్యచంద్రులు కన్నులు
దిక్కులు చేతు లెఁడలు దివ్యాయుధాలు
మిక్కుటపువేదములు మించుఁగొనవెంట్రుకలు
రక్కసులఁ జెండేవిదారణసింహమునకు ॥అహో॥

శైలములే పాదములు జానువులే లోకములు
కాలచక్రమే నోరు గ్రహాలు పఁడ్లు
చాలుకొన్న మేఘములు సకలదివ్యాంబరాలు
పాలించేప్రతాపపుసింహమునకు ॥అహో॥

అంతరిక్షమే నడుము అట్టె భూమియే పిరుఁదు
వంతఁ గృపారసము వార్ధులెల్లాను
యింతటా శ్రీవేంకటాద్రి యిరవు మహాగుహ
రంతు లురుములు ఘోరరౌద్రసింహమునకు ॥అహో॥ 243

పాడి

ఈరూపమై వున్నాఁడు యీతఁడే పరబ్రహ్మము
శ్రీరమాదేవితోడ శ్రీవేంకటేశుఁడు ॥పల్లవి॥

పొదలి మాయాదేవిపట్టివసముద్రము
అదె పంచభూతాలుండే[౧] అశ్వత్థము
గుదిగొన్నబ్రహ్మాండాలగుడ్లఁబెట్టేహంస
సదరపుబ్రహ్మలకు జలజమూలకందము ॥ఈరూ॥

---

౧. 'అశ్వత్థము' రేకు.

అనంతవేదాలుండేటిఅక్షయవటపత్రము
ఘనదేవతలకు శ్రీకరయజ్ఞము
కనలుదానవమత్తగజసంహారసింహము
మొనసి సంసారభారము దాల్చేవృషభము ॥ ఈరూ ॥

సతతము జీవులకు చైతన్యసూత్రము
అతిశయభక్తులజ్ఞానామృతము
వ్రతమై శ్రీవేంకటాద్రి వరములచింతామణి
తతిగొన్నమోక్షపుతత్వరహస్యము ॥ ఈరూ ॥ 244

నాట

విఱిగి పారెడియట్టివీరిడియోరిపులాల
తఱి శరణుచొరరో దరిడాలువెట్టరో ॥ పల్లవి ॥

పీఁడె వచ్చెఁ గృష్ణుఁ డిదె వేయరో కైదువులు
కాఁగినపోట్లు రాఁగీ కదియకురో
పోఁడిమితో భీతివాయ పూరి నోళ్లఁ గరవరో
ఆఁడువార మనుకోరో ఆతఁడు దడవఁడు ॥ విఱి ॥

గోవిందుఁడు దాడివచ్చె గుసుకుచుఁ బారరో
కావు మని మెడలఁ బాగలువేయరో
౧వేవేగ బిడ్డలఁ బేర్లు విభునికిఁ బెట్టరో
వో వో యెంగిలికిఁ జేతు లొగ్గరో రక్షించీని ॥ విఱి ॥

మొత్తీ శ్రీవేంకటేశుఁడు మూలలకు దాఁగరో
వొత్తిలి పంతములిచ్చి మీ రోడఁగదరో
హత్తి మీతలలు విరియఁగఁబోసుకొనరో
బొత్తుగా మిమ్ము గెలిచెఁ బొగడరో మెచ్చీని ॥ విఱి ॥ 245

---

౧. ఈపాదము వున్నదున్నట్లుగా సులభాన్వయ మగుటలేదు, 'బిడ్డలకుఁ బేర్లు విభునివి పెట్టరో' అనిన బాగుండునేమో. తమ్ముగెలిచినవానిపేర్లు తమబిడ్డలకు పెట్టుట పరాజితలక్షణములలో నొక్కటి. లేక "బిడ్డలపేర్లువిభునికి=ప్రభువునకు సంబంధించినవిగా పెట్టరో" అని కావచ్చు. అప్పుడు "బిడ్డలఁ" లో అరసున్న చింత్యము కావచ్చు.

రేకు 153 నాట

హరి నీకుమ వితిగిపోయినదానవులు
విరుదులుడిగి వోడబేహారులైరి ॥పల్లవి॥

మకుటాలు దీసి జటామకుటాలు గట్టుకొని
వెకలిరిపులు మునివేషులైరి
మొకములను సోమపుమొకములు వెట్టుకొని
అకటా కొందరురిపు లాటవారైరి. ॥హరి॥

పేరులు విడిచి సంకుఁబేరులు మెడ వేసుక
సారెకుఁ గొందరు శివసత్తులైరి
తీరపుసాములు మాని పెద్దగడసాము నేర్చి
తోరపుఁబగతులెల్ల దొమ్మరులైరి. ॥హరి॥

నాదించ వెఱచి సింగినాదా లూదుకొంటాను
సోదించేరటాఁ గొందరు జోగులైరి
యీదెస శ్రీవేంకటేశ యిన్నియు మాని కొందరు
౧దాదాత నీశరణని దాసరు లైరి. ॥హరి॥ 246

కాంబోది

ఐనట్టయ్యీఁగాక హరికల్పితము లివి
మానేటి వేఁటివో మానని వేవో ॥పల్లవి॥

వొక్కరు తలఁచినట్టు వొకరితలఁపు రాదు
పక్కన నందరికి బహుభావాలు
అక్కట మొద లొకటి ౨అనలుఁగొనలు వేరు
యెక్కడని తగిలేది యేమినేసేది. ॥ఐన॥

౧. 'దాదాతని శరణనీ దాసరులైరి' పూ.ము.పా.
౨. 'వనలుఁగొనలు' అనుట సహజము. ఇక్కడ 'అనలు' యతి స్థానము గూడ.

పొరుగువానిచేఁత ఆపొరుగువాఁడు మెచ్చఁడు
నరులకర్మములు నానావిధాలు
గరిమ నన్ను మొక్కఁటే కడుపుతనివి వేరు
కరుణించానన నేవి కావన నేవి. ॥ఐన॥

కడఁగి దరిద్రునిమాట కలవాని కింపుగాదు
తెడఁగుజీవులపొందు పెక్కురీతులు
కడుశ్రీవేంకటేశుఁ డొక్కఁడు జగత్తులు వేరు
వాడిఁగట్టుకొనే దేది వొల్లననే దేది ॥ఐన॥ 247

నాట

వింటె విన్నిచోటులను నీమహిమలే
అంటనే మొక్కేము నీకు నాదినారసింహా ॥పల్లవి॥

కూరిమి యిందిరమీఁద, కోపము అసురమీఁద
తారుకాణనవ్వు దేవతలమీఁదను
ఆరీతి నీకొలు విట్టె అహోబలముమీఁద
నారుకొనె నీనేరుపు నారసింహా ॥వింటె॥

కరుణ ప్రహ్లాదుమీఁద, గన్నులు దిక్కుల మీఁద
సరిచేతులు పేగులజంధ్యాలమీఁద
గరిమ నీనటనలు ఘనప్రతాపముమీఁద
తిరమాయ నీకోరిక దివ్యనారసింహా ॥వింటె॥

శాంతము లోకముమీఁద శౌర్యము శత్రులమీఁద
కాంతులెల్లా తనదివ్యకాయముమీఁద
చింతదీర వినోదము శ్రీవేంకటాద్రిమీఁద
సంతతమె నీకుఁ జెలె జయనారసింహా ॥వింటె॥ 248

సాళంగనాట

అన్నిటా నీపెంపు వింత హనుమంత నీ-
వున్నచోటు నిశ్చింత మోహనుమంతా. ॥పల్లవి॥

రాముని సేనలఁ గాచి రావణుగర్వ మడఁచి
ఆముకొన్న బలవంత హనుమంతా
గోమున జలధి దాఁటి కొండతో సంజీవి దెచ్చి
ధీమంతుఁడవైతి వింత దివ్యహనుమంత ॥అన్ని॥

చుక్కలు మొలపూసలై సూర్యమండలము మోఁచె
అక్కజపునీరూపంత హనుమంత
చొక్కమై మీ రుండఁగాను సుగ్రీవాదులకెల్లా
అక్కర లేదించుకంతా హనుమంతా ॥అన్ని॥

జంగచాఁచి చేయెత్తి సరిఁ బిదికిలించుక
అంగము విక్కించితెంత హనుమంత
రంగగు శ్రీవేంకటాద్రిరాముని దేవి కిచ్చితి-
వంగుళియ్యక మొక్కంత హనుమంతా ॥అన్ని॥ 249

రామక్రియ

మగటిమిగలహనుమంతరాయ
¹దిగువపట్టణములోవిదేవ హనుమంత ॥పల్లవి॥

చక్కఁగాఁ దోఁక చాఁచి జంగవెట్టి చేచాఁచి
అక్కజపుప్రతాపపుహనుమంతుఁడా
రక్కసులఁ దుమమాడి రామునిదేవులకు
దిక్కై వుంగరమిచ్చినదేవ హనుమంత ॥మగ॥

౧. దిగువపట్టణము దిగువతిరుపతియా?

కీలు¹ గంటు వేసుకొని కెరలి పిడికిలించి
అలికించేవు దిక్కులు హనుమంతుఁడా
నేలకు మింటికి మేను నిండఁ బెరిగి యఖిల
తీలుపడఁగొట్టినట్టిదేవ హనుమంతుఁడా ॥ మగ ॥

తమితోడ దాసులను తప్పక కాచేనని
అమర నభయమిచ్చినహనుమంతుఁడా
జమళి శ్రీవేంకటేశుసరసపూదిగావకు
తిమురుచు నుండేయట్టిదేవ² హనుమంతా ॥ మగ ॥ 250

శ్రీరాగం

ఏమి చెప్పే దిది యీశ్వరమాయలు
దీము ప్రతిమకును త్రిజగము గలిగె ॥ పల్లవి ॥

మలమూత్రంబులమాంసపుముద్దకు
కులగోత్రంబులగుటి గలిగె
తొలులుతొమ్మిదగుతోలుఁదిత్తికిని
పిలువఁగఁ బేరునుఁ బెంపునుఁ గలిగె ॥ ఏమి ॥

నెత్తురునెమ్ములనీరుబుగ్గకును
హత్తినకర్మము లటు గలిగె
కొత్తవెంట్రుకలగుబురులగంతికి
పొత్తులసంసారభోగము గలిగె ॥ ఏమి ॥

నానాముఖములనరములపిడుచకు
పూవినసిగ్గులు భువిఁ గలిగె
అనుక శ్రీవేంకటాధిపుఁ దేలఁగ
దీనికిఁ బ్రాణము తిరముగఁ గలిగె ॥ ఏమి ॥ 251

---

౧. పూ.ము.పా. లో 'కీలుగంటుగంటు' అని ఒక 'గంటు' శబ్దము ఎక్కువగా నున్నది. ౨. 'హనుమంతుఁడా' పూ.ము.పా.

రేకు 154 బౌళి

పురుషుండని శ్రుతి వొగడీనట ఆపురుషుఁడు నిరాకారమట
విరసవాక్యము లొండొంటికి నివి వించే నసంబద్ధములు ॥ పల్లవి ॥

మొగమున బ్రాహ్మలు మొలచిరట ఆమూరితి అవయవరహితుఁడట
తగుబాహువులను రాజులట ఆతత్వమే యెంచఁగ శూన్యమట
పగటున తొడలను వైశ్యులట ఆబ్రహ్మముదేహము బయలట
అగపడి పాదాల శూద్రులట ఆతనిరూపము లేదట ॥ పురు ॥

తనవందనమునుఁ గలదట దైవము తనుఁ జూడఁ గన్నులు లేవట
తనవిన్నపమునుఁ జేయునట ఆతనికిని వీనులు లేవట
తనయిచ్చినదే నైవేద్యంబట దైవమునోరే లేదట
తినయిచ్చేటిధూపంబును గలదట దైవముముక్కును లేదట ॥ పురు ॥

అంతాఁ దానే దైవమటా యజ్ఞము లొరులకుఁ జేయుటట
సంతతమునుఁ దా స్వతంత్రుఁడటా జపములవరముల చేకొంటట
చింతింపఁ దానే యోగియటా చేరువ మోక్షము లేదట
సంతపుశ్రీవేంకటపతిమాయలు పచారించిన విధియట ॥ పురు ॥ 252

శంకరాభరణం

ఏకాత్మవాదులాల యిందు కేది వుత్తరము
మీకు లోకవిరోధ మేమిటఁ బాసీ నయ్యలాల ॥ పల్లవి ॥

పాప మొక్కఁడు సేసితే పాపులే యిందరుఁ గావలదా
యేపున నొకరిపుణ్య మిందరికి రావలదా
కోపించి యొక్కఁ డసురైతే కోరి యిందరుఁ గావలదా
చూప దేవుఁ డొక్కఁడైతే సురలిందరుఁ గావలదా ॥ ఏకా ॥

వొకఁ డపవిత్రుఁ డైతే నొగి నిందరుఁ గావలదా
వొకఁడు శుచై వుండితే వోద కిందరుఁ గావలదా
వొకవిరతిసుఖ మంటి యిందరును వొనరఁ బొందవలదా
వొకవిదుఃఖ మందరు వూరఁ బంచుకోవలదా ॥ఏకా॥

ఆకడ నొకఁడు ముక్తుఁడయితే నందరును గావలదా
దీకొని యొకఁడు ౧బంధుఁ డయితే యిందరుఁ గావలదా
చేకొని శ్రీవేంకటేశుఁ జేరి దాసులయి యుండేటి-
లోకపుమనులనుఁ దెలుసుకోవలదా ॥ఏకా॥ 253

శంకరాభరణం

దేవుఁడుగలవారికి దిగులుఁ జింతయు లేదు
శ్రీవిభుఁడే అన్నిటా రక్షించుఁగనక ॥పల్లవి॥

యేలికగలబంటుకు యేవిచారములేదు
వోలి మగఁడుగలాలికి వొప్పమి లేదు
పోలిమిఁ దండ్రిగలపుత్రుని కంగద లేదు
మేలుగాఁ బండినభూమికిఁ గరవు లేదు ॥దేవు॥

బలముగలరాజుకు భయమేమియు లేదు
కలిమిగలవాని కక్కర లేదు
యిల నాచారవంతుని కేపాపమును లేదు
తలఁపుఁబుణ్యముగలఅతనికిఁ జేటు లేదు ॥దేవు॥

గురువుగలవానికిఁ గొఱఁత యేమియు లేదు
పరముగలవానికి భ్రాంతులు లేవు
యిరవై శ్రీవేంకటేశుఁ డిన్నిటా మాకుఁ గలఁడు
ఆరయ దాసులము మా కడ్డాఁకే లేదు ॥దేవు॥ 254

౧. 'బద్ధుఁడయితే' అనుట సరిదేమో? లేక బద్ధార్థములోనే 'బంధు' శబ్దమా?

కేదారగౌళ

౧కమాలారమణ నీకల్పితపుమానిసివి
తమితోడ నాదిక్కు దయఁ జూడవే ॥ పల్లవి ॥

ఆరీతి బ్రాహ్మణుఁడ ననుటే కాని దేహము
కోరి యాచారమునకుఁ గొలుపదు
పేరు వైష్ణవుఁడననే పెద్దరికమే కాని
సారమైనమనసులో జ్ఞానమే లేదు ॥ కమ ॥

చదివితినవియెడిం చలపాద మింతే కాని
అదన నందులోవిఅర్థ మెఱఁగ
పదరి సంసారమనే బహురూపమే కాని
చతురుఁదనాన నందు సమర్థుఁడఁ గాను. ॥ కమ ॥

దేవ మీభక్తుఁడననే తేజ మొకటె కాని
చేవమీర నినుఁ బూజించ నేరను
శ్రీవేంకటేశ నీచేతిలోనివాఁడ నేను
భావించి మఱి యేపాపము నెఱఁగను. ॥ కమ ॥ 255

కాంబోది

ఇన్నాళ్ల నందునందు నేమి గంటివి
అన్నిటా శరణు చొచ్చి హరి నినుఁ గంటివి ॥ పల్లవి ॥

అంగనలపసఁ జిక్కి అలయికలే కంటి
బంగారువెంటఁ దగిలి భ్రమ గంటివి
ముంగిటిక్షేత్రాలంటి ముంచి వెట్టిసేయఁ గంటి
అంగపునన్నే చూచి అంతరాత్మఁ గంటి ॥ ఇన్నా ॥

---

౧. 'కమలారమణుని' పూ.ము.పా.

చుట్టాలఁ జేరి చూచి ముద్దులవావులు గంటి
మట్టులేనివిషయసుతో మదము గంటి
వట్టికామముల సేసి వరుస మాయలు గంటి
పట్టి నారాయణాయని భక్తి విన్నుఁ గంటిని ॥ఇన్నా॥

వింతచదువులవల్ల వేవేలుమతాలు గంటి
సంతకర్మములవల్ల సాము గంటిని
యింతట శ్రీవేంకటేశ యిటు నాజీవభావము
చింతించి అందులోన నీశ్రీపాదాలు గంటి. ॥ఇన్నా॥ 256

రేకు 155 సామంతం

సొరిది మమ్మిట్టే దయఁజూతువుగాకా
వెరసి మరి యెక్కడా నేమి విన్నవించే మిఁకను ॥పల్లవి॥

తలఁచితి నీరూపము తగిలితి నీపాదాలు
కలసితి నీదాసులగమిలోనను
చలివానె భవములు సడిదీరెఁ గర్మములు
యెలమి నీమహిమలు యేమిచెప్పే మిఁకను ॥సొరి॥

నీముద్రలు ధరించితి నీగుణాలు వొగడితి
చేముట్టి పూజించితి శ్రీయంగాలు
తామసములెల్లా నూదె తలివచ్చె సాత్వికము
గోమున మరేమి విన్ను కొసరే మిఁకను. ॥సొరి॥

తిరుమణి ధరించితి తీర్థప్రసాదాలు గొంటి
విరివైన నీకథలు వీనుల వింటి
పరగ శ్రీవేంకటేశ పరము నిహముఁ గంటి
అరసి యితర మేమి ఆశపడే మిఁకను. ॥సొరి॥ 257

వరాళి

శ్రీపతి నీవు సిద్ధించుచే సిద్ధులన్నియు
వైపై నీశరణమే పరమపదంబు. ॥ పల్లవి ॥

పరమాత్మునిపై నాత్మప్రవేశింపఁజేయుచే
పరికింపఁ బరకాయప్రవేశము
గరిమ నాహృదయాకాశమునఁ దలఁచుచే
గిరవై యబ్బినయట్టి ఖేచరత్వము ॥ శ్రీప ॥

మంచిపరమహంసనామము ప్రాణులచే వింట
చంచులవినేటిదూరశ్రవణము
కొంచి నీరూపము ఆరుకమలాల ధ్యానించుట
యెంచఁగ దూరగమన మింటిలో నౌట ॥ శ్రీప ॥

సావధానమై లోచూపు సర్వథా నిన్నుఁ జూచుట
తావులనే అనిమిషత్వము చేరుట
శ్రీవేంకటేశ్వర నీసేవకుఁడై నిలుచుచే
వేవేలుతత్వజ్ఞానవిధుల నిలుచుట ॥ శ్రీప ॥ 258

దేసాళం

అంతరంగములో నున్నహరియే గతిగాక
చింతించి మొక్కితేఁ దానే చేకొని రక్షించును ॥ పల్లవి ॥

పుట్టించినకర్మమే పోషించకుండునట
బెట్టుగా మనసే మఱపించునట
పట్టైనమేనే ఆసల బతిమాలింపించునట
చుట్టములెవ్వరు యెంచిచూచినఁ బ్రాణికిని ॥ అంత ॥

పక్కన విత్తినభూమి పంట పండకుండునట
యెక్కడా మాయే భ్రమయింపించునట
అక్కరతోఁ జేసినపుణ్యమే కట్టివేసునట
దిక్కు దెస యెవ్వరు యీదేహిఁ గరుణించను ॥ అంత ॥

ఆసలఁబెట్టేపాయమే అటమటమౌనట
సేసేసంసారమే జ్ఞానిఁ జేయునట
వేసరక యింతకూ శ్రీవేంకటేశుఁ దేలికట
మోసపుచ్చేవారెవ్వరు ముదమే జీవునికి ॥ అంత ॥ 259

దేసాళం

ధరణి నెంద రెన్నితపములు చేసినాను
హరికృపగలవాఁడే అన్నిటాఁ బూజ్యుఁడు ॥ పల్లవి ॥

మితిలేనివిత్త్త మెన్ని మేదినిపైఁ జల్లినాను
తతితో విత్తినవే తగఁ బండును
యితరకాంతలు మఱి యెందరు గలిగినాను
పతి మన్నించినదే పట్టపుదేవులు ॥ ధర ॥

పాలుపడి నరు లెన్నిపాట్లఁ బడి కొలిచినా-
నేలికె చేపట్టినవాఁడే యెక్కుడుబంటు
మూల నెంతధనమున్నా మంచి దానధర్మములు
తాలిమితో నిచ్చినదే దాఁపురమై నిల్చును ॥ ధర ॥

యెన్నికెతుఁ గొడుకులు యెందరు గలిగినాను
యిన్నిటా ధర్మపరుఁడే యీడేరును
వున్నతిఁ జదువు లెన్ని వుండినా శ్రీవేంకటేశు
సన్నుతించినమంత్రమే సతమై ఫలించును ॥ ధర ॥ 260

దేవగాంధారి

అన్నిటికి మూలమని హరి నెంచరు
పన్నినమాయలో వారు బయలు వాఁకేరు ॥ పల్లవి ॥

ప్రకృతిబోనులలోపలఁ జిక్కి జీవులు
అకట చక్కనివార మనుకొనేరు
సకలపుణ్యపాపాలసంధిజన్మములవారు
వెకలిసంసారాలకే వేడుకపడేరు ॥ అన్ని ॥

కామునియేట్ల దిగఁగా రేటిదేహాలు
దోమటితమబదుకే దొడ్డదనేరు
పామిడికోరికలకు బంట్లైనవారలు
గామిడితనాలఁ దామే కర్తల మనేరు ॥ అన్ని ॥

యితరలోకాలనెడియేఁతపుమెట్లప్రాణులు
కతల మోక్షమార్గము గంటిమనేరు
తతి నలమేల్మంగపతిశ్రీవేంకటేశ్వర
మతకాననున్నవారు మారుమలసేరు ॥ అన్ని ॥ 261

దేసాక్షి

ఎంత సోదించి చూచినా యెన్నెన్ని చదివినా
వింతలైనసీమూర్తి వెసఁ దెలిసేమా ॥ పల్లవి ॥

లోకములో సముద్రములోఁతు చెప్పఁగరాదట
ఆకాశ మింతంతని యవరాదట
మేకొని భూరేణువులు మితి వెట్టఁగరాదట
శ్రీకాంతుఁడ నీమహిమ చెప్పిచూపవశమా ॥ ఎంత ॥

అల గాలి దెచ్చి ముడియగాఁ గట్టఁగరాదట
వెలయఁ గాలము గంటువేయరాదట
కలయ నలుదిక్కులకడ గానఁగరాదట
జలజాక్ష నీరూపు తలపోయఁగలనా ॥ఎంత॥

కేవలమైననీమాయ గెలువనేరాదట
భావించి మనసుఁ జిక్కఁబట్టరాదట
దేవ యలమేల్మంగపతివి నీశరణే గతి
శ్రీవేంకటేశ నిన్నుఁ జేరి కొల్వవశమా ॥ఎంత॥ 262

రేకు 156 శంకరాభరణం

నీచిత్తము నాభాగ్యము నే నెంతటివాఁడను
యేచి నీవు రక్షించేదే యెక్కుడుపుణ్య మింతే ॥పల్లవి॥

పాటించి నీభావము పట్టవశమా తలఁచి
మేటినామనసు నీకు మీఁదెత్తు టింతే
నూటికైన నీనామము నుడుగఁగవశమా
మాటలు నీసెలవుగా నుట్టుపెట్టు టింతే ॥నీచి॥

వేవేలైననీకథలు వినఁగ నాతరమా
పోవగా వీనులు తావు చూపుట యింతే
దేవ నీసాకారము ద్రిష్టించనావశమా
పావనముగా వందులోఁ బవిగొను టింతే ॥నీచి॥

గట్టిగా నిన్నుఁ బూజించఁ గమ్మటి నావసమా
నెట్టన నామేను నీకు నేమించు టింతే
పట్టపలమేల్మంగపతివి శ్రీవేంకటేశ
జట్టిగొనుకొరకు నీశరణను టింతే ॥నీచి॥ 263

గౌళ

నమ్మపలెఁగాని యెన్నఁడు సందేహము లేక
యిమ్ముల దేవుఁడు కరమిచ్చు టేమరుదు ॥పల్లవి॥

మగనిపై బత్తిసేసి మంచిలోకా లెక్కేరట
౧ తగుదండకోల వట్టి తత్త్వగతి గనేరట
పగటున నొకవేరు వట్టి పాముఁ బట్టేరట
తగిలి హరిదాసులు ధన్యులౌ టేమరుదు ॥నమ్మ॥

యేలికెకు ధనమిచ్చి హితభోగా లందేరట
కేలఁ గత్తివూని పగ గెల్చేరట
గాలి లోలోఁ బూరించి ఘనసిద్ధు లయ్యేరట
యేలీల హరిదాసులు యీడేరు టేమరుదు ॥నమ్మ॥

దిక్కుల యజ్ఞాలు చేసి దివిజు లయ్యేరట
మొక్కి విప్రుల నర్చించి మంచి సిరు లందేరట
పక్కన నలమేల్మంగపతి శ్రీవేంకటేశ్వరుఁ
జక్కనఁ గొల్చినదాసులు జ్ఞానులౌ టేమరుదు ॥నమ్మ॥ 264

ముఖారి

నీకేల యీగుణము నీ వేమి గట్టుకొంటివి
యీకడ లాలించితే మే మిటు నిన్నుఁ గొలుతుము ॥పల్లవి॥

మాటలకు లోఁగాని బ్రహ్మమనంటా దాఁచి దాఁచి
మాటాడకుండేవునమ్మి మాతో నీవు
నీటున మనసులో నిలుపరానివాఁడనంటా
పాటించి మాకుఁ బొడచూపకుండే గతి యేది ॥నీకే॥

౧. 'తగ్గుదండ కోలవట్టి' వ్రా.ము.పా.

శ్రుతులకుఁ బట్టరానిచోద్యపుబ్రహ్మమనంటా
మతకానఁ జిక్కక మానేవుసుమ్మీ
పతివి నీ[౧] గంభీరము బయటఁబడీ వంటా
[౨] అతిగోప్యావ వి న్నది యెట్టైతేఁగేము ॥ నీకే ॥

మాయవన్నుకొనినవుమ్మడిబ్రహ్మమనంటా
యేయెడనైనా భ్రమయించేవుసుమ్మీ
పాయపుటలమేల్మంగపతివి శ్రీవేంకటేశ
యీయెడ నీశరణంటి మిన్నిటా మమ్మేలుమీ ॥ నీకే ॥ 265

౩ దేసాక్షి

కోటానఁగోట్లాయ కోరికెలు జన్మములు
కూటువ గూడి రాట్నపుగుండ్రలై నారయ్యా ॥ పల్లవి ॥

మిన్నుపైనున్న జీవులు మన్నుపైఁ బ్రవేశించి
అన్నద్వారమున దేహము మోఁచి
మున్నిటిదానఫలా లిమ్మల భుజించి యప్పటి
తిన్నవికర్మములు గాదెలఁ బోసేరయ్యా ॥ కోటా ॥

యిరవు మఱచి మఱి యెరవులకాఁపిరేల
సురలు నరులమంటాఁ జొక్కిచొక్కి
సొరిది లోకములెల్లాఁ జొచ్చి కాలగతులను
పొరి నాయుష్యము గొల్చిపోయుచున్నారయ్యా ॥ కోటా ॥

దండగాఁగఁ దిరుమలకొండ యెక్కి సుజ్ఞానులు
పండినమనసుతోడ బత్తిసేసి
అండనే శ్రీవేంకటేశు నలమేల్మంగనుఁ గొల్చి
పిండువిధానములై పిల్చినారయ్యా ॥ కోటా ॥ 266

౧. 'గంభీరము' భావ ప్రధాన నిర్దేశము కావచ్చు. ౨. 'అతిగోప్యావ మన్న విన్న' అని 'వున్న' పదమును అధ్యాహారము చేసికొనవలె కాబోలు.
౩. 'దేసాళం' పూ.ము.పా.

భూపాళం

మొదలనే యెచ్చరికెతో మోసపోక యేపొద్దూ
వెదకి హరికథలే వినుచుండవలయు ॥పల్లవి॥

వెలఁదులసుద్దులు వీనులను వింటేను
పెలుచుఁజూపులఁ జూడఁ బ్రేమ పుట్టించు
మలసి యాచూపులు మనసునఁ దగిలించు
తలఁపు మాటలాడఁ దమిరేఁచును ॥మొద॥

మగువలతోడుత మాటలాడదొరకొంటే
నగినగి సంసారాలవంటు గల్పించు
తగిలిననవ్వులు తనువులు సోఁకింపించు
మొగులాఁ దనుసోఁకులే మించి వలపించును ॥మొద॥

సతులతో మోహము సంపదలు పోరించు
అతిసంపదలు దేహి నజ్ఞానిఁ జేయు
తతి నలమేలుమంగపతిశ్రీవేంకటేశుఁడే
గతియని కొలిచితే ఘనునిఁగాఁ జేయును ॥మొద॥ 267

ముఖారి

ఇందువల్ల నేమిగద్దు యినుపగుగ్గిళ్లింతే
యిందిరారమణుసేవే యిరవైనపదవి ॥పల్లవి॥

సతులతో నవ్వులు చందమామగుటుకలు
మతితలపోఁత లెండమావులనీళ్లు
రతులలో మాటలు రావిమానిపువ్వులు
తతి విరహపుకాఁక తాటిమానినీడ ॥ఇందు॥

లలనలజవ్వనాలు లక్కపూసకపురులు
నెలకొని నేసేబత్తి నీటిపై వ్రాఁత
చెలువపువినయాలు చేమకూరశైత్యాలు
కొలఁదిలేనినవ్వు గోడమీఁదిసున్నము ॥ఇందు॥

పడఁతులవేడుకలు పచ్చివడఁగండ్లగుళ్లు
కడుమోవితీపు చింతకాయకజ్జము
ఇది నలుమేలుమంగపతి శ్రీవేంకటేశ్వరుఁ-
దదరించినమాయలు అద్దములోనీడలు ॥ఇందు॥ 268

రేకు 157 బౌళి

సత్యముసేయఁగవచ్చునా సర్వేశ్వర యీమాటకు
నిత్యము నీవే యెఱుఁగుదు నేనేమీ నెఱఁగఁజుమీ ॥పల్లవి॥

సులభుఁడవౌదువు వొకమరి చూడఁగ దుర్లభుఁడవౌదువు
తలఁపింతువు మఱపింతువు తగఁ బ్రాణములోనుండి
పలికింతువు అక్షరముల పరగ నవే వ్రాయింతువు
వెలయఁగ నీవే వెలిగా వేరొకటి నేఁ జేయఁజుమీ ॥సత్య॥

వొనరఁగఁ బూజలు గొందువు వొక్కొకపరి మానుదు వటు
కను మూయింతువు నిదురలఁ గడు మేల్కొలుపుదువు
ఘనముగ నజ్ఞానిఁ జేతువు కరుణతో జ్ఞానిఁ జేతువు
నను బుట్టించితి నీవే నా కాపని గాదుసుమీ ॥సత్య॥

నాలో నుందువు వొకపరి నగి శ్రీవేంకటగిరి నుందువు
పాలింతువు లాలింతువు భవమీదేరింతువు
పోలింప సంసారిఁ జేతువు భువి నీదాసునిఁ జేతువు
కాలముఁ గర్మము నీవే కపటము నే నేరఁజుమీ ॥సత్య॥ 269

రామక్రియ

వారి వారి భాగ్యములు వ్రాసి వున్నవి నొసళ్ల
ధీరతతో నేది మేలో తెలుసుకోరో ॥పల్లవి॥

అట్టే కొందరు మతము లన్నియు నేకమని
పట్టవర్ధనము నెత్తిఁబెట్టి చూపిరి
ఇట్టె కొందరు జీవులు జంగమే లింగముగాని-
పుట్టుగెల్లా భస్మమని పూసుక చూపిరి ॥వారి॥

కొంద రేమియును లేదు కొట్టఁగొన లయమని
అంది వట్టిలలాటశూన్యము చూపిరి
కందువఁ గొందరు లక్ష్మీకాంతుఁ డంతరాత్మయని
ముందే నామము శ్రీచూర్ణమునుఁ బెట్టి చూపిరి ॥వారి॥

చెలఁగి దిష్ట మిపుడు శ్రీవేంకటేశుఁడు
౧ అలమేలుమంగపతి యై యున్నవాఁడు
౨ యిలవీర సీదానుల కిట్టిభాగ్యరేఖలు
వలసినవారికెల్లా వ్రాసినాఁ డితఁడు ॥వారి॥ 270

లలిత

విచార మెన్నఁడు లేదు వీరిడిజీవులకును
పచారించేరు బ్రదుకు బ్రహ్మనాటనుండియు ॥పల్లవి॥

పొద్దువొడచుటయును పొరిఁ గూఁగుటయే కాని
అద్దుకొని మిగులఁగ నందేమి లేదు
వొద్దికఁ బుట్టుటయును వుదుగఁజూచుటెకాని
కొద్దితోఁడఁ గాలమేమి గురియై నిలువదు ॥విచా॥

౧. 'అలమేలుమంగపతి...రేఖలు' వఱకు గల భావము అంత స్పష్టముగ లేదు.

౨. 'అలమేలు....వాఁడు' వరకుగల భాగమును 'కలవారు యిలలోవీరు' అని వ్రా.ము.పా. పరిష్కర్తల భావముగా తోచుచున్నది. 'కలవారు' అనునది అధ్యాహార్యము. 'యిలవీరని' విభజించి చూపినారు. 'అలమేలు....వాఁడు' వరకు గల భాగము 'కలవారు యిలవీర=, 'వీరే సీదానులు' అని అన్వయముగా తోచుచున్నది. 'సీ దానులకు' విభక్తి అక్కఱ లేదు. కాని 'యిల వీర అని' 'అని' పదము గూడ అధ్యాహరించుకొన్నచో అర్థము స్పష్టము సంగతము అగునని తోచుచున్నది.

అన్నము భుజించేదియు నాఁకలి గొనేదెకాని
యెన్నికకుఁ జెప్పిచూప నేదియు లేదు
ఇన్నిటఁ దిరిగాడేఁ ఇంటికి వచ్చేదే కాని
పన్ని తనవిలుకడ భావించ లేదు ॥ విచా ॥

జవ్వనము మోఁచేదియు సరి ముదుసేదే కాని
తవ్వి కట్టుకొనే దేది దాఁచే దేది
నవ్వుతా నలమేల్మంగనాయక శ్రీవేంకటేశ
రవ్వల నీ వేలికవు రక్షించు మిఁకను ॥ విచా ॥ 271

శంకరాభరణం

[౧] ఇంతకంటే నేమిసేనే మిదే మా మానసపూజ
సంతతము నీవు తొల్లే సర్వసంపన్నుఁడవు ॥ పల్లవి ॥

అంతర్యామివైనమీకు నావాహన మదివో
అంతటా విష్ణుఁడ మీకు నాసనము వేసినది
పంతపుఁకోనేరే మీకుఁ బలుమారు నర్ఘ్యము
చెంతనే గంగాజలముచల్లేమీకుఁ బాద్యము ॥ ఇంత ॥

జలధు లన్నియును నాచమవియ్యము మీకు
అల యా వరుణజల మిదియే స్నానము
పలనుగా మీమహిమలే వస్త్రాభరణములు
ఆల వేదములే మీకు యజ్ఞోపవీతములు ॥ ఇంత ॥

ఇరవుగఁ గుజ్జ తొల్లిచ్చినదే మీకు గంధము
ధర మాలాకారునిపూదండలే మీకు పువ్వులు
ఉరుగతి మౌనులహోమమే మీకు ధూపము
తిరమైనమీకు రవితేజమే దీపము ॥ ఇంత ॥

---

౧. పాటలో పంచదశోపచారములే కలవు. 'నీరాజనము' తప్పిపోయినది.

నానామృతములే మీకు నైవేద్యతాంబూలములు
పూనినభక్తి షోడశోపచారములు
ఆనుక శ్రీవేంకటేశ అలమేల్మంగపతివి
తానకపుజపములే తగ మీకు నుతులు ॥ఇంత॥ 272

శ్రీరాగం

రాజీవనేత్రాయ రాఘవాయ నమో
సౌజన్యనిలయాయ జానకీశాయ ॥పల్లవి॥

దశరథతనూజాయ [1] తాటకదమనాయ
కుశికసంభవయజ్ఞగోపనాయ
పశుపతిమహాధనుర్భంజనాయ నమో
విశదభార్గవరామవిజయకరణాయ ॥రాజీ॥

భరితధర్మాయ శూర్పణఖాంగహరణాయ
ఖరదూషణాదిరిపుఖండనాయ
[2] తరణిసంభవసైన్యరక్షకాయ నమో
నిరుపమమహావారినిధిబంధనాయ ॥రాజీ॥

హతరావణాయ [3] సంయమినాథవరదాయ
అతులితాయోధ్యాపురాధిపాయ
హితకర శ్రీవేంకటేశ్వరాయ నమో
వితతవావిలిపాటివీరరామాయ ॥రాజీ॥ 273

లలిత

భోగము నేను నీకు, భోగివి నీవు
శ్రీగురుండ విన్నిటాను చిత్తగించు నన్నును ॥పల్లవి॥

---

౧. సంస్కృతకీర్తనలో 'తాటక' అను తత్సమపదము వింత. 'తాటకా' కావచ్చు. ౨. 'తర....కాయ=సుగ్రీవసైన్యాధిపత్యమా? ౩. 'సంయ్యమి' రేకు.

చక్కనిజన్మపుసంసారవృక్షమునకు
పక్కన(వ?)ఫలము నీవు భావించఁగా
మక్కువఁ గర్మమనేటిమత్తగజమునకును
యెక్కినమావటీఁడవు యెంచఁగ నీవు భోగ॥

నెట్టన దేహమనేటి పర్మ(?)రాజ్యమునకు
పట్టమేలుచుండినభూపతిని నీవే
దిట్టయైనచిత్తమనేం తేజిగుఱ్ఱమునకు
వొట్టుక రేవంతుఁడవు వుపమింప నీవు భోగ॥

సంతతమైనభక్తిచంద్రోదయమునకు
రంతులఁ జెలఁగుసముద్రమవు నీవు
చెంతల శ్రీవేంకటేశ జీవుఁడనేమేడలోన
అంతర్యామివి నీవు అంకెలఁ జూచినను ॥భోగ॥ 274

రేకు 158 సాళంగనాట

కౌసల్యానందనరామ కమలాప్తకులరామ
భూసురవరద జయపరిపూర్ణరామ ॥పల్లవి॥

మునుప దశరథరాముఁడవై తమ్ములు నీవు
జనించి తాటకఁ జంపి జన్నము గాచి
వెనుకొని హరువిల్లు విరిచి సీతఁ బెండ్లాడి
అనుమతి పరశురామునిచేఁ గైకొంటివి ॥కౌస॥

సుప్పనాతి శిక్షించి సొరిది రుషులఁ గాచి
అప్పుడే ఖరదూషణాదులఁ గొట్టి
చొప్పుతో మాయామృగము సోదించి హరియించి
కప్పి హనుమంతు బంటుఁగా నేలుకొంటివి ॥కౌస॥

---

౧. తేజిగుఱ్ఱము='ఉత్తమాశ్వము' కావచ్చు. లేకున్న పునరుక్తి.

సొలసి వాలి నడచి సుగ్రీవుఁ గూడుక
జలధి బంధించి లంక సాధించి
వెలయ రావణు గెల్చి విభీషణుని మన్నించి
చెలఁగితి వయోధ్యలో శ్రీవేంకటేశుఁడా ॥ కౌస ॥ 275

గౌళ

గట్టిగాఁ దెలుసుకొంటే కన్నదే కంటి ౧గురుమ (తు?)
దట్టమై సుజ్ఞానము తనలోనే వున్నది ॥ పల్లవి ॥

బయలే పంటలు వండె బయలే పాఁడి విదికె
బయలు ప్రపంచమై భ్రమయించెను
బయటనే ప్రకృతియు బయటనే జీవులు
బయటనే బ్రహ్మము పరిపూర్ణమాయె ॥ గట్టి ॥

ఆకసము చూలాయ నాకసము రూపులాయ-
నాకసము సంసారమై యలవడెను
ఆకసాన దివియును నాకసాన లోకములు
ఆకసాన శ్రీహరి యవతారమందెను ॥ గట్టి ॥

అంతరంగమే భోగము అంతరంగమే యోగము
అంతరంగమే అన్నిటి కావాసమయ్యె
అంతరంగాన శ్రీవేంకటాధిపుఁ డున్నవాఁడు
అంతరంగాన మోక్షము అతఁడే యొసఁగెను ॥ గట్టి ॥ 276

గౌళ

ఆతురబంధుగుఁడవు హరినారాయణ కృష్ణ
మాతలఁ పెఱఁగి నీవే మన్నించితి విపుడు ॥ పల్లవి ॥

---

౧. 'గురుమ' ఈ వాఙ్మయమున చాలచోట్ల కలదు. 'పెద్దరికము' 'తేజము' ఇత్యాదిగ అర్థములు కావచ్చు. చూ. సంపు. 25. పీఠిక పేజీ 12.

గురుకుమారులఁ దెచ్చుకొని రక్షించినయట్లు
ధరలో గజరాజు నుద్ధరించినట్లు
గరిమఁ జెరలుమాన్పి కాంతలఁ బెండ్లాడినట్లు
సిరులతో మముఁ దెచ్చి సేవలు గైకొంటివి ॥ అతు ॥

నేరుపుననే రుకుమిణిదేవిఁ దెచ్చినయట్లు
ధీరత మునిపుత్రులఁ దెచ్చినయట్లు
భారమైనయహల్యశాపము మాపినయట్లు
గారవించి మము నేఁడు కరుణఁ జూచితివి ॥ అతు ॥

లంక సాధించి సీతను లలిఁ జేకొనినయట్లు
తెంకికి నవిరుద్ధుఁ దెచ్చినయట్లు
అంకెల శ్రీవేంకటేశ అట్టె నీదాసులమని
పొంకముగ మాపాలిటఁ బొసఁగి యేలితివి ॥ అతు ॥ 277

శంకరాభరణం

వేదములు నుతించఁగ వేడుకలు దైవారఁగ
ఆదరించీ దాసుల మోహననారసింహుఁడు ॥ పల్లవి ॥

నెఱిజడలతోడ నిక్కుఁగర్ణములతోడ
కుఱుచకొమ్ములతోడ కోఱలతోడ
పులిసిరిఁ దొడపై మంచుక సింహాసనాన
మెఱసీఁ బ్రతాపములు మేటినారసింహుఁడు ॥ వేద ॥

విడుపమీసాలతోడ విట్టూరుపులతోడ
మిడిగుడ్లతోఁ దెల్లనిమేనితోడ
వొడలనొమ్ములు వెట్టి వొడ్డోలగమై వుండి
కడు మంచివరాలిచ్చీ ఘననారసింహుఁడు ॥ వేద ॥

చిలుకుగోళ్లతోడ వెలవినవ్వులతోడ
బలు[1]జిహ్వతోడ యోగపట్టెముతోడ
అలరి శ్రీవేంకటాద్రి నహోబలగిరిని
అల [2]ప్రహ్లాదుని గాచె నాదినారసింహుడు ॥వేద॥ 278

శ్రీరాగం

సకలలోకనాథుడు జనార్దనుడితడు
శుకయోగివంద్యునిసుజ్ఞాన మెంత ॥పల్లవి॥

మరునితండ్రికిని మహి చక్కదనమెంత
సిరిమగనిభాగ్యము చెప్ప నెంత
పురుషోత్తముఘనత పొగడగ వీక నెంత
గరిమ జలధిశాయి [3]గంభీర మెంత ॥సక॥

వేవేలుముఖాలవానివిగ్రహము చెప్ప నెంత
భూవల్లభునివోరుపు పోలించ నెంత
వావిరి బ్రహ్మతండ్రికి వర్ణింప రాజస మెంత
యేవల్లె జక్రాయుధుని కెదురెంచ నెంత ॥సక॥

అమితవరదునికి ఔదార్యగుణ మెంత
విమతాసురవైరివిక్రమ మెంత
మమతల నలమేలుమంగపతిసొబ గెంత
అమర శ్రీవేంకటేశుఆధిక్య మెంత ॥సక॥ 279

సామంతం

కోటిమన్మథాకార గోవింద కృష్ణ
పాటించి నీమహిమలే పరబ్రహ్మము ॥పల్లవి॥

౧. 'జింహ్వ' రేకు. ౨. 'ప్రంహ్లాదు' అని రేకు.
౩. 'గాంభీర్య' కావచ్చు. లేదా ధర్మప్రధాన నిర్దేశము కావచ్చు.

ఆకాశమువంటిమేన నమరేమూర్తివిగాన
ఆకాశనదియే నీకు నభిషేకము
మేకొని నీవే విందుమేఘవర్ణుఁడవుగాన
నీకు ౧ మేఘపుష్పాలే పన్నీరుకాపు ॥ కోటి ॥

చంద్రుఁడు నీమనసులో జనించె నటుగాన
చంద్రికలు కప్రకాపై సరి విండెను
ఇంద్రనీలపుగనుల యిలధరుఁడవుగాన
ఇంద్రలేవియీపెచూపే తట్టుపునుఁగాయను ॥ కోటి ॥

లక్ష్మిపతివిగాన లాగుల నీవురముపై
లక్ష్మి యలమేలుమంగే లలి నీకాళి
సూక్ష్మమై శ్రీవేంకటేశ చుక్కలపొడవు గాఁగ
పక్ష్మవక్షత్రములే యాభరణహారములు ॥ కోటి ॥ 280

రేకు 169 పాడి

చంచలపడఁగవద్దు సారె సారెఁ గోరవద్దు
పొంచుకున్నదైవమే బుద్దులు నేర్పీని ॥ పల్లవి ॥

లోకరక్షకుఁడు నాలోననే వున్నాఁ డిదే
నాకు నభయములిచ్చి నన్నుఁ గాచును
శ్రీకాంతుఁ డితఁడే నాచిత్తములో మలసీని
దాకొని శుభములెల్లాఁ దానే వొసఁగును ॥ చంచ ॥

పరమపురుషుఁడు నాప్రాణనాథుఁడై నాఁడు
పరగ నాపాలివాఁడై బ్రదికించును
ధరణీశుఁ డితఁడే నాదాపుదండై కడఁగీని
విరతి నేపొద్దును మన్నించును మమ్మెపుడు ॥ చంచ ॥

---

౧. 'మేఘపుపుష్పాలే' పూ.ము.పా.

శ్రీవేంకటేశుఁడు నాజిహ్వఁ దగిలి వున్నాఁడు
పావనునిఁ జేసి నాకు ఫల మిచ్చును
గోవిందుఁ డీస్వామి నన్నుఁ గొలిపించుకొన్నవాఁడు
యీవలనావల నాకు నిహపరా లిచ్చును ॥చంచ॥ 281

రామక్రియ

నెట్టన శ్రీపతియైనవానికి శరణు
దిట్టయై సర్వేశుఁడైనదేవునికి శరణు ॥పల్లవి॥

చెలఁగి జగత్తులకు జీవులకుఁ బ్రాణమై
నెలవై వుండేయాతనికి శరణు
తెలివై మఱపై దేహాలలో సూత్రమై
వలనై రక్షించేయట్టివానికి శరణు ॥నెట్ట॥

చక్కఁగా వేదములకు సకలశాస్త్రములకు
నెక్కొని గుఱుతైనవానికి శరణు
దిక్కు దెసయి స్వతంత్రుఁడయి తేరినఆదిమూలమై
అక్కజపుమహిమలయాతనికి శరణు ॥నెట్ట॥

యిరవుగఁ గరుణించి యిహపరాలొసగేటి
విరతిశ్రీవేంకటేశునికి శరణు
గురువై తల్లిదండ్రియై గుణము సుజ్ఞానము
లెరవులేకయిచ్చేటియాతనికి శరణు ॥నెట్ట॥ 282

మాళవి

౧ పురుషులకు పురుషుఁడవు పురుషోత్తమా
పురుఁడు లే దిఁక నీకుఁ బురుషోత్తమా ॥పల్లవి॥

౧. ఇందు దశావతార సమన్వయము గలదు.

పొలసులాడకు నీవు పురుషోత్తమా
    బలిసి లోఁగఁగనేల పురుషోత్తమా
    పొలమురాజవు నీవు పురుషోత్తమా నీ౧
    పొలఁకు వదె కంబమునఁ బురుషోత్తమా ॥ పురు ॥

పొడవులకుఁ బొడవైన పురుషోత్తమా బిరుదు
    పుడిసిళ్లఁ జల్లితివి పురుషోత్తమా
    పుడికి సతిఁగైకొంటి పురుషోత్తమా
    పొడమెఁ జీఁకటితప్పు పురుషోత్తమా ॥ పురు ॥

బూటకపుబుద్ధిగలపురుషోత్తమా
    పోటి౨ గుబ్బపుఁబసల పురుషోత్తమా
    మేటి శ్రీవేంకటముమీఁద నొసఁగే విదివో
    పూటవూఁటవరాలు పురుషోత్తమా ॥ పురు ॥ 283

సామంతం

అన్నిటికి మూలమవి హరి నెంచరు
    పన్నినమాయలో వారు బయలువాఁకేరు ॥ పల్లవి ॥

ప్రకృతిబోనులలోపలఁ జిక్కి జీవులు
    అకట చక్కవివార మమకొనేరు
    సకలపుణ్యపాపాలసందిజన్మములవారు
    వెకలిసంసారాలకే వేడుకపడేరు ॥ అన్ని ॥

కామునియేట్ల దిగఁగారేటిదేహాలు
    దోమటితమబదుకే దొడ్డదనేరు
    పామిడికోరికలకు బంట్లైనవారలు
    గామిడితనాలఁ దామే కర్తలమనేరు ॥ అన్ని ॥

౧. ఈ పాదములో ఈ 'ని' పూ.ము.పా. తొలఁగినది.
౨. 'గుబపుఁ' రేకు, పూ.ము.పా.

ఇతరలోకాలనెడియేఁతపుమెట్లప్రాణులు
కతల మోక్షమార్గము గంటిమనేరు
తతి వలు మేలుమంగపతి శ్రీవేంకటేశ్వర
మతకాన నున్నవారు మూరు మలసేయు ॥ అన్ని ॥ 284

వరాళి

[౧] ఏఁటిజాణతనమే యేమే నీవు
కోటియైనా యాఁటది కక్కూఁరితికిఁ జొచ్చునా ॥ పల్లవి ॥

వరుసకువచ్చి యావనిత గాచుకుండఁగా
యెరవులసన్నఁ బతినేల పిల్చేవే
తెరమఱుఁగున నొక్కెఁతకు మీఁదెత్తినమోవి
యిరవుగ నీకది యెంగిలిగాదా ॥ ఏటి ॥

పొందైనయాపె యింటిలో బోనము వెట్టుకుండఁగా
విందు నీవేల చెప్పేవే విభువికిని
అందాకె మనసుపెట్టినటువంటికాఁగిలి-
కిందటనే [౨]వాఁడి మిగిలినదిగాకా ॥ ఏటి ॥

సేసవెట్టినమగువ చెఱఁగువట్టుకుండఁగా
ఆసతో నీవెట్టు గూడి యలరితివే
యీసరినే శ్రీవేంకటేశుఁ డిట్టె నన్నుఁగూడె
వోసరించితే బువ్వము వూరఁబొత్తుగాదా ॥ ఏటి ॥ 285

ముఖారి

[౩] ఇంతిజవ్వనవనాన విన్నియు నెలకొనెను
వంతులవాసులతోడ వలరాచపౌఁజులు ॥ పల్లవి ॥

౧. ౨. ఇందరమున్నచింత్యము. ౩. ఇవి శృంగారసంకీర్తనలలో నుండదగినవి.

కుటిలాలు మాని సరిఁ గూచున్నవి చూడవే
సతియురముమీఁదట చక్రవాకాలు
గతిగూడ గుంపుగట్టి కాఁపురమువేసీ నవే
మితిమీరి శిరసుపై మేఁటితుమ్మెదలు ॥ ఇంతి ॥

కలికి *నాలలోఁ గదుమించీఁగదవే
జలజాక్షి మోమునవే చకోరములు
పలుకులలోననే పాడుకొనె విపు డిట్టె
చెలరేఁగి మోవిమీఁద చిలుకముత్తములు ॥ ఇంతి ॥

తగుశ్రీవేంకటేశ్వరుదండ నిల్చెఁ జూడవే
మగువనడపులనేమంచిహంసలు
మిగుల రతివేళను మెరసీఁ దా మిన్నిటాను
పగటుఁగుత్తికలోన పావురములు ॥ ఇంతి ॥ 286

రేకు 160 భైరవి

ఎవ్వరినేర్పులు జెప్ప విందు నేది
రవ్వసేయక జీవుల రక్షించవయ్యా ॥ పల్లవి ॥

తలపోసి తలపోసి ధ్యానమునేతురు విన్న
యొలమి వింతని నిశ్చయించలేరు
పలుమారు నీగుణాలు పైకొని నుతింతురు
కొలఁదివెట్టుచు మీగుణుకు లెంచలేరు ॥ ఎవ్వ ॥

పొదిగి పొదిగి విన్నుఁ బూజలెల్లాఁ జేతురు
యెదుట నీశ్రీమూర్తి యెఱఁగలేరు
వెదకి వెదకి సారె విందురు నీకతలెల్లా
పదిలపునీభక్తి పట్టఁగలేరు ॥ ఎవ్వ ॥

నిక్కి నిక్కి చేతులెత్తి నీకు మొక్కెదురుగాని
మక్కువ నీమహిమ నమ్మఁగలేరు
యిక్కడ శ్రీవేంకటేశ యిటు నీకరుణచేత
తక్కక విన్ను సేవించి తనియలేరు ॥ఎవ్వ॥ 287

మాళవిగౌళ

ఇన్నిటికిఁ బ్రేరకుఁడు యీశ్వరుఁ డింతే
పన్ని యీతనిఁ దెలిసి బ్రదుకుటే జ్ఞానము ॥పల్లవి॥

మనసునఁబుట్టినమంతుఁగామక్రోధాలు
పనిలేవు తనకంటేఁ బాప మఁటదు
పనివి తొడమ నూది పండు తీఁగె నంటదు
జనులకెల్లాఁ బ్రకృతిసహజ మింతే ॥ఇన్ని॥

చేతులారఁ జేసేటిచేకొన్నకర్మానకు
ఘాతలఁ గర్తఁ గానంటే కట్టువడఁడు
ఆతల నదక ముంచినట్టివేఁడి చెయ్యంటదు
జాతి ౧ దేహము నోఁచినసహజ మింతే ॥ఇన్ని॥

వాకుననాడినయట్టివట్టిపల్లదాలనెల్లా
దాకొని పొరయనంటే తప్పులే లేవు
పైకొని శ్రీవేంకటేశుబంటుకు వళకు లేదు
వైకమైనహరిభక్తిసహజ మింతే ॥ఇన్ని॥ 288

సాళంగనాట

జయ జయ నృసింహ సర్వేశ
భయహర వీర ప్రహ్లాదవరద ॥పల్లవి॥

---

౧. 'దేహము' రేకు.

మిహిరశశినయన మృగనరవేష
బహిరంతస్స్థలపరిపూర్ణ
అహినాయకసింహాసనరాజిత
బహుళగుణగణ ప్రహ్లాదవరద ॥ జయ ॥

చటులపరాక్రమ సమఘనవిరహిత
నిటలనేత్ర మౌనిప్రణుత
కుటిలదైత్యతతికుక్షివిదారణ
పటువజ్రనఖ ప్రహ్లాదవరద ॥ జయ ॥

శ్రీవనితాసంశ్రితవామాంక
భావజకోటిప్రతిమాన
శ్రీవేంకటగిరిశిఖరనివాస
పావన౧చరిత ప్రహ్లాదవరద ॥ జయ ॥ 288

సామంతం

౨ఎంత వలచితివయ్యా యింతికి
చెంతనుండే లేఁతనవ్వే నేసపాలుగావా ॥ పల్లవి ॥

చెలి నీపైఁ జిగురాకు చిదిమివేసితేను
వలరాజడిదమని వంచించితివి
వెలయఁగ విరహపువేళ వాఁడెక్కుఁగాక
మెలుపునఁ గదిసితే మెత్తనేకాదా ॥ ఎంత ॥

దినరుహాక్షి పువ్వొడి ప్రేమ నీపైఁ జల్లితేను
వసంతువిచొక్కమచు వసివాడేవు
వెసఁ దెరమఱఁగైతే వేగమే నామెక్కుఁగాక
రసికత నొద్దనుండే రజమేకాదా ॥ ఎంత ॥

౧. 'చెరిత' రేకు. ౨. ఇది శృంగార కీర్తనలలో నుండదగినది.

అలమేలుమంగ సురటట్టే నీపై విసరితే
మలయానిలు వేఁడంటా మాటువెట్టేవు
తలఁచి శ్రీవేంకటేశ దవ్వైవ్వతే వేఁడెక్కఁగాక
చలపట్టి కూడితివి చల్లనేకాదా ॥ ఎంత ॥ 290

శ్రీరాగం

[1] ఎంత లేదు నీబత్తి యెఱఁగరా యిందరును
దొంతిఁబెట్టేవు[2] ప్రియాలు దొరకుదాఁకాను ॥ పల్లవి ॥

పొరుగాపెపైవలపు పూసేవు నామీఁద
వరుసల వద్ది కాపె వచ్చుదాఁకాను
సరుస నావంక నీవు చక్కఁ జూచే వప్పటిని
ఆరసి యవ్వలిపొందు అదనౌదాఁకాను ॥ ఎంత ॥

కదవారిపొందు నాతోఁ గసి వుచ్చుకొనే విట్టే
అదరి వారితో మాఁట లాడుదాఁకాను
నదుమ నవ్వులెల్లాను నవ్వేవు యీవేళను
వుదివోనియట్టికాఁగి లౌనరుదాఁకాను ॥ ఎంత ॥

పోరచిపవితమారు పొదగేవు నన్ను విట్టే
చేరి యాపె విన్నుఁగూడి చెలఁగుదాఁకా
యీరీతి శ్రీవేంకటేశ యిట్టె నన్నుఁ గూడితివి
కోరికె లన్నియునుఁ జేకూరుదాఁకాను ॥ ఎంత ॥ 291

శుద్ధవసంతం

[3] ఇవిగో మీమహిమలు యేమని పొగడవచ్చు
జవళి నెంచిచూచితే సరిబేసివంటివి ॥ పల్లవి ॥

---

౧. ఇది శృంగారకీర్తనే. ౨. 'ప్రియాలు' పూ.ము.పా. రేకు. ౩. ఇది శృంగారకీర్తనే

అంగనలచూపులు ఆరతులవంటివి
కుంగక నీవు కొలువై కూచున్న వేళ
చెంగట లేఁతనవ్వులు సేసపాలవంటివి
కొంగులువట్టుచు నీవు కొసరేటివేళ ॥ ఇవి ॥

కాంతలపలుకులెల్లా కప్పురాలవంటివి
అంతలో నీవు సరసాలాడేటివేళ
బంతిమోవులయీవులు పాలకూళ్లవంటివి
మంతనాన నుండి నీవు మన్నించేవేళను ॥ ఇవి ॥

వెలఁదులకాఁగిళ్లు విడిదిండ్లవంటివి
చలముల నీరతులు సలిపేవేళ
యెలమి శ్రీవేంకటేశ యిట్టె నన్నుఁ గూడితివి
తలఁపులవంటి వన్నీ తమకపువేళను ॥ ఇవి ॥ 292

రేకు 161 లలిత

[౧]ఎట్టిదో మీమాయావిలాసము యెఱిఁగిన నెఱఁగనీదు
అట్టె మాగురుననుమతినే ప్రత్యక్షమవైతివిగాని ॥ పల్లవి ॥

కరుణాకరా మిమ్ముమఁ గవి తెలియఁగలేము
ధర మీమహిమలు వినివిని తగ నరుదందుదును
నరహరి నీవు నాలో నుండఁగ నమ్మక పురాణకథలందు
అరయఁగ మీచరితలు చెప్పఁగ నాసతోఁద మిముఁ దలంతును ॥ ఎట్టి ॥

జగదీశా మీనామంబులు జపించనలయుదును
వెగటుగ నీచిత్రసృష్టి చూచి మిము వెదకుదు వింతటను
నగధర మీపై భక్తి సేయఁగ మనంబున వొదఁబడను
పగటున మీరిచ్చువరములకొరకే పలుమారు మీకు
మొక్కుకొందును ॥ ఎట్టి ॥

---

౧. భక్తునిభక్తిలో ప్రథమసోపానము.

శ్రీవేంకటేశా నీమూరితి చింతించి చేపట్టఁగలేను
దేవుఁడ వనియెడువిశ్వాసమునకే తిరముగఁ గొలిచెదను
శ్రీవనితాధిప వేదాలు మిమ్మునుఁ జెప్పఁగా నే తర్కింపుదును
వేవేలుపరుషలు సేవింపఁగ నీవే కర్తవని విశ్వసియింతును ॥ఎట్టి॥ 293

లలిత

అతని నడుగవో చిత్రగుప్త నాయందలియోఁగాము లన్నియును
అతఁడే మీ కుత్తరము చెప్పెడిని యన్నిటికిని మముఁ దడవకుమీ
॥ పల్లవి ॥

కరచరణాదులు నాకుఁ గల్పించినయతఁడే
గరిమల నావుభయకర్మసంఘములకుఁ దాఁ గర్తా
సరుగఁ బ్రాణము ౧లోనఁగి చైతన్య మతఁడే
పరగఁగ నాయపరాధంబులు పరిహరించఁ గర్తా ॥ అత ॥

ఁమణతో నసుఁ బుట్టించి రక్షించేయతఁడే
అమరఁగ నన్ను వహించుక నావలకంతయుఁ దీర్చఁగఁ దాఁ గర్తా
ప్రమదమున నాయంతరాత్మయైపొదుకొన్నయతఁడే
మమతల మీలోకము చొరకుండా మాఁటలాడుకొనఁ దానే కర్తా ॥అత॥

యెప్పుడుఁ బాయక దాసునిఁగా నేలుకొన్నయతఁడే
తప్పక యిహముఁబరమునిచ్చి పొరులు దడవకుండఁ జేయఁగఁ
గర్తా
చెప్పఁగ నాపాలిదేవరా శ్రీవేంకటేశుఁ డతఁడే
అప్పణిచ్చి మిము సమ్మతి సేయుచు నటు మముఁ గావఁగఁ
దానే కర్త ॥ అత ॥ 294

లలిత

అవధారు పరాకుసేయకు మపరాధముగా నెంచకు
వివరింపఁగ నీవే గతి విష్ణుఁడ మన్నించఁగదే ॥ పల్లవి ॥

౧. 'లోనంగిన' కావచ్చు.

నాకునాకే నీసన్నిధానము గల్పించుకొని
చేకొని విన్నపములెల్లాఁ జేయుచున్నాఁడను
కాకుసేసి నన్ను వీఁ డెంత గట్టువాయయనక
శ్రీకాంతా నీ౧వింతట నుందువు చిత్తగించి వినవే ॥ అవ ॥

చూచిచూచి నీమూరితి నాసొమ్ముగాఁ జేసుకొని
చేచేత నాలో ధ్యానముసేయుచునున్నాఁడను
కాచుకొని వీనికి నాకూఁ౨గారణమేమనక
యేచోటా నీరూపమే హరి యెదలో నుండఁగదే ॥ అవ ॥

కోరికోరి నేనూరక నీకొలువుగడించుకొని
చేరి నీపూడిగములు సేయుచునున్నాఁడను
యీరీతులు శ్రీవేంకటేశ్వర యివి యేఁటిసలిగెలనక
నారాయణ సర్వేశ్వరుఁడవు నన్ను నేలఁగదవే ॥ అవ ॥ 295

లలిత

ఎట్టు సేయఁగలవాఁడవో యిఁక నీచేతిది నాపునికి
నెట్టన నీదాసుఁడనై తిని నీచిత్తం బిఁకను ॥ పల్లవి ॥

సారెకుఁ గొలువుసేతు చనవులు నీ విత్తువోయనుచు
నేరకున్నాఁ బాడుదును నీవు మెత్తువనుచు
వోరిచి వుపవాసములుండుదు నొగి దయదలంతువోయనుచు
చేరి వాకిలిగాచుకుండుదు చిత్తమురావలెననుచు ॥ ఎట్టు ॥

కమ్మటి విచ్చకములు నెరపుదు కైవసముగావలెననుచు
వుమ్మడి నీగుణాలు వొగడుదు వూరక మొగమోడుదువనుచు
నెమ్మది మొక్కులు నే మొక్కుదు నేరములెంచక కాతువని
నమ్మి విన్నునేఁ బూజింతు నను నీ వీడేరింతువని ॥ ఎట్టు ॥

---

౧. 'అంతట' కావచ్చు. ౨. కారణము=సంబంధము కావచ్చు, వ్యావహారికము.

ఆసతో విను భావింతు అన్నిట నన్నేలుదువనుచు
వేసరక నీమంత్రము నుడుగుదు వేగమే వరమొసఁగుదువనుచు
రాసికి నెక్కఁగ శ్రీవేంకటేశా రక్షించితి విప్పుడు నన్ను
వాసితోడ నేవిన్నుఁ దగులుదును వదలక నాపాలఁ గలవనుచు
॥ ఎట్టు ॥ 296

రేకు 162 గౌళ

ఇటులైతేఁ బుణ్యము నీకు యిది వుపకారంబౌను
తటుకన నీకీరితి వొగడుదురు తలకొని యిందరును ॥ పల్లవి ॥

సురాసురగంధర్వయక్షులు మిమ్ముఁ దెలియఁగలేరు
పరాశరాదులు మీరూపు భావించఁగలేరు
నరు లెరుఁగుదురా మిమ్ము నారాయణ నీవే సులభుఁడవై
కరీంద్రుఁ గాచినయటువలెఁ గాతువుగాక ॥ ఇటు ॥

సనాతనబహువేదశాస్త్రంబులు మిము నుతింపలేవు
అనంతయజ్ఞంబులు మిమ్ము నటు సాధించఁగలేవు
తనూధరు లెంతటివారు దామోదర నీవే అహల్యను
వినోదముగఁ గాచినయటువలె వెసఁ గాతువుగాక ॥ ఇటు ॥

రమాసతి ౧ నీళామహిరామలు మీతలఁ పెఱంగరు
సమేతులైన శేషాదులు మీజాడ మీరలేరు
తమోమయు లిందరును ధరణీధర శ్రీవేంకటేశ
నమోనమో యని మొక్కఁగాఁ ననుఁ గాతువుగాక ॥ ఇటు ॥ 297

సామంతం

సరిగాఁడు పేఁదన వలదు జగమున రాజు ౨ వలపినది దేవులు
యిరవుగ నందరు లోకములోపల యిది నానుడిమాట ॥పల్లవి

౧ 'విళా, పూ. ము. పా. ౨. 'వలచినది' కావచ్చు.

జగదేకబంధుఁడవట సకలజీవులకును, గుఱుతుగ
మొగముచూపవయ్యా మీకు మొక్కెఁద విదె నేను
తగులైనచుట్టరికము దాఁచఁగ నికనేలా
తెగరానిమమకారము తెలుపఁగవలెఁగాని ॥ సరి ॥

యితవైనప్రాణమవట యీచరాచరములకు, అభయము
సతత మియ్యవయ్యా మాకును సన్నుతింతు నిన్ను
మతిఁ బాయనికూటంబులు మానుప మరి యాలా
జతవంబునఁ జాలాఁ బ్రియములు జరపఁగవలెఁగాని ॥ సరి ॥

నెలవైనయేలికెవట నీదాసులకెల్లా, వేళలు
దెలియఁజెప్పవయ్యా మిమ్మును తిరముగఁ గొలిచెదను
బలువయిన[1] శ్రీవేంకటేశ పరాకు లిఁకనేలా
చెలరేఁగి నీసులభత్వమే చెలిం[illegible]గవలెఁగాని ॥ సరి ॥ 298

ఎదురుమాటలాడితి నీకు [illegible] రోఁగొను నీవు
పదరఁగఁదగదు నీకు పంతములిచ్చితిఁ గావఁగదే ॥ పల్లవి ॥

మునుపే నే విన్నవించితిని విని నవధరించితివి నీవు
వెనకవేసుకో శరణు చొచ్చితిని విడువకు వన్ననుచు
ననుఁజూచి 'దేహి' యంటే 'నాస్తి' యనరాదు నీకు
ఘనయాచకుఁడను నేను కడుదాతవు నీవు ॥ ఎదు ॥

వెదకి నిను వేఁడుకొంటివి విచ్చేసితివి మాయింటికి
వదలఁదగదు నీభక్తి యొసఁగు నీవాఁడను పాయకుమనుచు
పదిలంబుగ మొక్కినచేతులు బలిమిఁ గోయరాదు
యిదివో బంటను నేను యేలినవాఁడవు నీవు ॥ ఎదు ॥

---

౧. 'బలువయ్యిన' రేకు.

మరిగి నీముద్రలు మోచితిని మన్నించితి విటు నను నీవు
కరుణతోడ నాయపరాధంబులు కడవు కావుమనుచు
యిరవై నీపేరు వెట్టితే విడ్యకొనక పోరాదు
నరమాత్రుఁడ నే శ్రీ వేంకటేశ నాయకుఁడవు నీవు ॥ ఎదు ॥ 299

సామంతం

ఏదిగతి నే నొక్కఁడనే యెందరి కోపుదును
నీదయతో మన్నించఁగదవే నీరజనాభా ॥ పల్లవి ॥

మోహాంధకారము యెక్కుడచూచిన ముంచుకవున్నది
దేహాభిమానము అందుకుఁ దోడు దీకొనివచ్చీని
సాహసభూతము ఘనహింసలకే చాఁపించీఁ జేయి
దాహపుటాసలు వెనకముందరల తరవులువెట్టీని ॥ ఏది ॥

కోపాగ్నికణములు సారెకుఁ జుట్టుక గుబ్బతిలఁదొడఁగె
పైపై వయోవికారంబులు చలపట్టుక తిరిగీని
చాపలగర్వము యెవ్వరినైనా సాధింపించీని
తీపులధనములు ౧ మీఁదిమీఁదనే తీదీపులు రేఁచీని ॥ ఏది ॥

భావజవిలాస మప్పటప్పటికి బలుములు చూపీని
వేవేలుసంపద లెందుచూచినా వేడుకనేసీని
శ్రీవేంకటేశ యలమేల్మంగను చేకొనుదేవుఁడా
యీవేళను నన్నేలితివి నాకు నిన్నియు తగ వసమయ్యీని ॥ ఏది ॥ 300

రేకు 163 సామంతం

ఆనతియ్యఁగదవే అందుకే కాచుకున్నాఁడను
పూనుక నీ వెంతనేర్పరివైనా భువి మనసుపేదను నేను ॥ పల్లవి ॥

---

౧. 'మీఁద' కావచ్చు

కొలిచేమనేబంట్లు నీకుఁ గోటానఁగోట్లు గలరు నిన్నుఁ
దెలిసేమనేజ్ఞానులు తెందేప లున్నారు
తలఁచి వరములడిగేవారలు తలవెంట్రుకలందరు వారె
యిల సందడిలో నాకొలువు యెటువలె నెక్కీనో ॥ అన ॥

పనులకుఁ బాల్పడినవారు బ్రహ్మాదిదేవతలట
వినుతులు సేయఁ[1] దొడఁగినవె వేదరాసులట
మునుకొని ధ్యానించువారు మునులెందరైనాఁ గలరట
వినయపునామనవిసనవ్వులకు వేళ లెపుడు గలిగీనో ॥ అన ॥

వున్నతితోడుత నిన్ను మోఁచుటకు వున్నారు గరుడఁడు శేషుఁడు నీకు
అన్నిటాను నీకాఁగిటిలోపల నలరీ నలమేల్మంగ
యెన్నఁగ శ్రీవేంకటేశా నన్నును యేలితి వింతటిలోనె
పన్నిననామొక్కులు నీ కేబాగులఁ జేరీనో ॥ అన ॥ 301

సామంతం

ఇప్పుడే నే నొడఁబడ మరవఁగఁదగదుజెప్పితి యెల్లనాఁడు
నెప్పున నే[2] నెంతకల్లరినైనా నీదాసుఁడనని యందుదుగా
॥ పల్లవి ॥

మఱతునో తలఁతునో నిన్ను మాఁటల నేతప్పు గలుగునో
యెఱఁగక నీదాసులఁజూచి యేమని పలుకుదునో
నెఱసిననాకర్మఫలంబులు నీకు సమర్పణ సేసితిని
మఱి నామీఁదట నేరము లెంచక మాధవ నన్నిటు రక్షించవే
॥ ఇప్పు ॥

అలతునో సొలతునో నే నీయందు భక్తి సేతునో [3]సేయనో
యెలమిని నీకు నివేదించక యేమేమి భుజియింతునో
తలఁచేటినామనసే నీకును ధనముగాఁ గప్పము వెట్టితిని
పలుమరు నన్నును తగవుకుఁదియ్యక పరమాత్మా నన్నుఁ
గావఁగదే ॥ ఇప్పు ॥

---

1. 'దొడఁగినవె' పూ.ము.పా. 2. 'నెంతటి' పూ.ము.పా. 3. 'కాయనో' రేకు.

నేరనో నేర్తునో నీకై (నకర్యము నేమెఱుఁ గనేను మానితినో
నీరూపము నే సేవించి యెక్కడ నే గనుఁగొంటినో
మేరతోడ మావారు చెప్పఁగా మిమ్ము నెఱుఁగనే నమ్మితిని
వారిఁ జూచైన శ్రీవేంకటేశా వరదుఁడవై మము మన్నించఁ
గదవే ॥ ఇప్పు ॥ 302

ముఖారి

సర్వేశ్వరా నీతో సరి ౧యెవ్వరు
పూర్వపువారు చెప్పఁగాఁ బూఁచి కొలిచేఁగాని ॥ పల్లవి ॥

చేరి వేదములు నిన్నుఁ జెప్పఁగా వినుటేకాని
నీరూపము దర్శించేవార లెవ్వరు
౨ధారుణిలో నీయవతారాలే చూచుట
ధీరత నీమహిమలు తెలిసేవా రెవ్వరు ॥ సర్వే ॥

భూమివారిఁ జూచి నిన్నుఁ బూజలు సేయుటగాని
కామించి నీతో మాటాడేఘను లెవ్వరు
దీమసాన నీదాసుల (దిష్ట మెరుఁగుటగాని
యీమేర నీదైవిక మెరిఁగేవా రెవ్వరు ॥ సర్వే ॥

వరములు నీవియ్యఁగా వచ్చి సేవించుటగాని
కెరలి నీమూర్తి వెదకేవా రెవ్వరు
హరి శ్రీవేంకటేశా నీకరుణవారౌటగాని
అరసి నిన్ను సుద్దులడిగేవా రెవ్వరు ॥ సర్వే ॥ 303

ముఖారి

ఇట్టినావెట్టితనము లేమని చెప్పుకొందును
నెట్టన నిందుకు నగి నీవే దయఁజూడవే ॥ పల్లవి ॥

---

౧. 'యవ్వరు, రేకు. ౨. 'ధారుణిలోనియవతారాలే, పూ.ము.పా.

పాటించి నాలో నుండి పలికింతువు నీవు
మాటలాడనేరుతునంటా మరి నే నహంకరింతును
నీటున లోకములెల్లా నీవే యేలుచుండఁగాను
గాఁటాన దొరనంటా గర్వింతు నేను ॥ఇట్టి॥

నెమ్మదిఁ బ్రజలనెల్లా నీవే పుట్టించఁగాను
కమ్మి నేనే బిడ్డలఁ గంటినంటా సంతసింతును
సమ్మతి నీవే సర్వసంపదలు నొసఁగఁగాను
యిమ్ముల గడించుకొంటి నివి నేనంటా నెంతు ॥ఇట్టి॥

మన్నించి యిహాపరాలు మరి నీవే యియ్యఁగాను
యెన్నుకొందు నాతపోమహిమ యిది యనుచును
వున్నతి శ్రీవేంకటేశ నన్ను నేమి చూచేవు
అన్నిటా నాయాచార్యవిన్నపమే వినవే ॥ఇట్టి॥ 304

ముఖారి

ఇటు వినుఁ దెలియఁగ నెంతటివారము
తటుకన నాసలఁ దగులుటగాక ॥పల్లవి॥

నానామూర్తులు నగధర నీరూపు
యేనెలవుల నిన్నెటువలెఁ దలఁచుట
పూని నీభావము పొందుగాఁ జెప్పఁగా
వీనులు చల్లఁగా వినుటే కాక ॥ఇటు॥

పెక్కునామములు బిరుదు లనంతము —
లెక్కడ గొలదిగ [౧]నెన్నెని పొగడుట
యిక్కువ సేసుక యిందులో నొకటి
పక్కన నొకమరి పలుకుటగాక ॥ఇటు॥

౧. ఎన్ని+అని

వేవేలు గలవు నీవిహారభూములు
యేవిధమున నెం దెందవి తిరుగుట
శ్రీవేంకటేశా నీశృంగారమెల్లను
సేవించి ముదమునఁ జెలఁగుటగాక ॥ ఇటు ॥ 305

రేకు 164 ముఖారి

ఎవ్వరికి యెవ్వ రయ్యేరు యిందరికి నీవే దిక్కు
అవ్వలనివ్వల నీ వనాథనాథుఁడవు ॥ పల్లవి ॥

కాయకము లందరునుఁ గార్యవశపరులే
పాయనినీ వకారణబంధుఁడవు
దాయగాం డ్లెవ్వరినై నాఁదప్పించుకొనేవారే
బాయటనున్నా నీ వాపన్నశరణ్యుఁడవు ॥ ఎవ్వ ॥

అట్టె లోకమువారు అర్థకామపరులే
జట్టిగొవి నీ వై తే సర్వదాతవు
పొట్టఁబొరుగుచుట్టాలు భోజనసహాయులే
నెట్టన నీ వై తే మాకు నిర్వాహకుఁడవు ॥ ఎవ్వ ॥

అంతటా వారికివారు ఆత్మపోషకులే
రంతుల నీ వై తే నానారక్షకుఁడవు
సంతతము శ్రీవేంకటేశా మమ్ము నేలితివి
పంతమున నీవు భక్తపరిపాలకుఁడవు ॥ ఎవ్వ ॥ 306

ముఖారి

దేవ నీవు గల్పించినతెరువు లివి
నీవారె నవారినేరుపు లివి ॥ పల్లవి ॥

పరమశాంతునకుఁ బాపము రాదు
విరతిగలవానికి వెరపు లేదు
గురుసేవారతునకుఁ గోపము రాదు
ధర సత్యవిదునకుఁ దప్పు లేదు ॥ దేవ ॥

పుట్టుబ్రహ్మచారికి బుద్ధి చెడదు
అట్టె ఆసలేనివారికి అలపు లేదు
తొట్టినసుజ్ఞానికి దుఃఖము లేదు
గట్టియైనమౌనికి కలహమే లేదు ॥ దేవ ॥

సమచిత్తునకును చంచలము గాదు
విమలాచారునకు వెలితి లేదు
నెమకి శ్రీవేంకటేశ నీదాసులై కొల్చి
భ్రమయనివారికి భారము లేదు ॥ దేవ ॥ 307

శ్రీరాగం

వారివారికర్మములే వారిఁ జుట్టుకొనఁగాను
యీరీతి నీవె వారియెఱుక ౧మాల్పితివి ॥ పల్లవి ॥

హిరణ్యకశిపుపాటు యెఱఁగఁడా రావణుఁడు
ధరలో హరికిఁ బగై తానూఁ బొలిసె
విరసపుకంసుగతి వినఁడా దుర్యోధనుఁడు
సరుగఁ దానూఁ బగై సమసినాఁడు ॥ వారి ॥

తెగి మురాసురుజాడ తెలియఁడా నరకుఁడు
మొగిసి పోటుకుఁ బోయి మొక్కపోయను
సొగిసి ౨సోముకుదెస చూడరా దానవులెల్లా
మగిడి మగిడి పోరి మడిసిరిగాక ॥ వారి ॥

౧. 'మాన్పితివి' పూ.ము.పా, ౨. 'సోమకు' కావచ్చు.

బలివోయినతెరువు బాణుఁడు విచారించఁడా
బలిమిఁ దొడరి భంగపడెఁగాక
యెలమి శ్రీవేంకటేశా యెవ్వరి నేమనవచ్చు
యెలమి విప్పటివారూ నెఱఁగరేకాక ॥హరి॥ 308

శ్రీరాగం

హరి నీదాసులభాగ్య మిది యెంతని చెప్పేము
విరివై ననీసుద్దులు వింటిమయ్యా ॥పల్లవి॥

నెమ్మదిని నీవనేటినిధానము గన్నవారు
కిమ్ముల సంపన్నులై సుఖింతురయ్యా
కమ్మటి నీభక్తియనేకామధేను వున్నవారు
వుమ్మడి నచ్చికము లేకుందురయ్యా ॥హరి॥

చేరి నీపై చింతయనేచింతామణిగలవారు
కోరినట్టల్లా బదుకుదురయ్యా
సారపునీకృపాపారిజాతమబ్బినవారు
బోరన సంతోసాలఁ బొదలుదురయ్యా ॥హరి॥

హత్తి నీనామమనేఅమృతముగలవారు
వి త్తైమైనపదవుల నిలుతురయ్యా
యిత్తల శ్రీవేంకటేశ ఇన్నిటా నన్నేలితివి
౧సత్తుగా నీవారు నాకుఁ జనవిత్తురయ్యా ॥హరి॥ 309

శ్రీరాగం

దైవమా నీ వొక్కఁడవే దిక్కనధనముగాక
యీవలావలా మఱి యెంచ నేమున్నది ॥పల్లవి॥

౧, 'సత్తు' 'సత్య' శబ్దభవము కావచ్చు.

పుట్టినవారికెల్లా ౧పొత్తుల దీజగము
మెట్టికూచుండేయరఁగు మేదినియెల్లా
బట్టబయటిభోగాలు బంతికూటిభోజనాలు
పట్టి తమవని యేరుపరచ నే మున్నది ॥ దైవ ॥

పంచుకొన్న భాగాలు పంచమహాభూతాలు
పంచేంద్రియములే పరివారాలు
యెంచి నడచేకాలమే యిందరికి నుంబళి
తెంచి యెచ్చుకుందు లిందుఁ దెలుప నే మున్నది ॥ దైవ ॥

మనోవికారాలు మానుషపుటెలుకలు
వినోదమాత్రాలు వేడుకలెల్లా
యెనలేవిశ్రీవేంకటేశ నీమహిమ లివి
వెనకా ముందరా విన్నవించ నే మున్నది ॥ దైవ ॥ 310

శ్రీరాగం

ఇట్టివాఁడవు సులభమెట్లా నైతివో కాక
అట్టినీదయ దలఁచి అరుదయ్యీ నాకు ॥ పల్లవి ॥

యేమేమి చదువవలె నెందరి నడుగవలె
ఆముక నిన్నుఁ దెలిసేయందుకొరకు
భూమిలోన నెంతేసిపుణ్యములు సేయవలె
కామించి నీపై భక్తి గలిగేటికొరకు ॥ ఇట్టి ॥

యెన్నిజన్మా లెత్తవలె నెందెందు వెదకవలె
కన్నుల నీసాకారము గనేకొరకు
వున్నతి నెంతగాలము వొగ్గి కాచుకుండవలె
విన్నవించి నీసేవ వేఁడుకొనేకొరకు ॥ ఇట్టి ॥

౧. 'పొత్తులది జగము' పూ.ము.పా.

యేదేది యెఱఁగవలె యెట్లభ్యసించవలె
నీదాసుఁడవిపించుకొనేటికొరకు
సాదరాన శ్రీవేంకటేశ్వర నన్ను మన్నించితి-
వేదెసఁ బొగడవలె యింతసేసేకొరకు ॥ ఇట్టి ॥ 311

రేకు 165 శ్రీరాగం

చెప్పితేఁ బాసునందురు చేసినదోసములెల్లా
వొప్పుగాని మన్నించ నుచితమా నీకు ॥ పల్లవి ॥

క్షమియించుకొనవే సర్వాపరాధములు
క్రమ మెఱఁగ కేమేమి గావించితినో
రమణతో సర్వలోకరక్షకుఁడవట నీవు
తమితోడ నన్నుఁగావఁ దగవౌను నీకు ॥ చెప్పి ॥

పరిహరించఁగదవే బహునరకబాధలు
గరిమల నెటువలెఁ గాచుకున్నవో
అరుదుగా సురలమొ రాలించితివట తొల్లి
ధర నన్ను వహించుకోఁ దగవౌను నీకు ॥ చెప్పి ॥

వెనుకొని యడ్డము రావే శ్రీవేంకటేశ్వర
అనుభవించేకర్మము లవేమున్నవో
పనివడి భక్తపరిపాలకుఁడవట నీకు
తనుభోగాలు భోగించఁ దగవౌను నీవు ॥ చెప్పి ॥ 312

నాదరామక్రియ

అతఁడు లోకోన్నతుఁ డాదిమపురుషుఁడు అన్నిటాను పరిపూర్ణుఁడు
చతురుఁ డితఁడే రక్షించఁగలవాఁడు శరణనిబ్రదుకవో వోమనసా
॥ పల్లవి ॥

మరుతండ్రిఁజూచినమించికన్నులను మరొకరిఁ జూచిన నింపౌనా
సిరివరునామమునొడిగిననోరను చిక్కినపేరులు యికవౌనా
పరమాత్ముఁదలఁచినమనసులోపలను పరులఁ దలఁచితే నొడఁబడునా
కరుణానిధిపుణ్యకథలువినినచెవుల కదలసుద్దులు వినసమ్మతించునా
॥ అతఁ ॥

నరహరిఁబూజించినయట్టికరములు నరులసేవసేయ నరుహములా
మురహరు శరణని మొక్కినశిరసున మూఢులకు మొక్క నుచితములా
హరిమందిరమునకరిగెడుపదములు అధములిండ్ల కేఁగఁగ నలవడునా
పురుషోత్తము ౧లాంఛనము మోచినమేను భువిహీన ౨వృత్తికిఁ
బొసఁగీనా ॥ అతఁ ॥

గోవిందుఁడే దిక్కైవుండుఘనులకు కొలిపీనా దేవతాంతరంబులు
భూవల్లభుదెసఁ బుట్టినజ్ఞానము పొంది వేరొకట నిలిచీనా
శ్రీవేంకటపతిపై విడినభక్తి చెలులపై ననుపఁగఁ దగవవునా
దేవకినందనుఁ డితవిదాసులఁ దెలియఁగ జడులకుఁ దరమయ్యీనా
॥ అతఁ ॥ 313

నాదరామక్రియ

ఇదివో నీప్రతాపము యెక్కడ చూచినాఁ దానే
యెదిటిబ్రహ్మాండము యిమ్మచాల దిందుకు ॥ పల్లవి ॥

పనిగొంచే భువిలో నేఁబదియే అక్షరములు
కొనాడితే నీగుణాలు కోటానఁగోటి
యెనసి పదునాలుగే యెదమైన లోకములు
అనిశము నీయెతే ననంతమహిమలు ॥ ఇది ॥

౧. 'లాంచనము' రేకు. ౨. 'వ్రిత్తికి' రేకు.

మించి [1] వింటుకొంటే నెవిమిదియే దిక్కులు
అంచల నీకతలై తే ననేకములు
యెంచి చూచితేఁ గలవి పంచమహాభూతాలే
మించినసీమాయ తుదమొదలే లేదు ॥ ఇది ॥

వుపమించి తెలిసితే నొక్కటే జగము
అపురూపపునీసృష్టి అతిఘనము
అపరిమితపుజీవు లణుమాత్రులైనాను
యెపుడు శ్రీవేంకటేశ యెక్కుడు నీదాసులు ॥ ఇది ॥ 314

నాదరామక్రియ

ఎంతకత నడపితి వేమి జోలిఁ బెట్టితివి
చింతించ లోకములు నీచేతివే కావా ॥ పల్లవి ॥

కౌరవులఁ బాండవుల కలహము వెట్టనేల
నేరిచి సారథ్యము నెఱపనేలా
కోరి భూభార మణఁచేకొరకై తే నీచే చక్ర-
మూరకే వేసితే దుష్ట లొక్కమాటే తెగరా ॥ ఎంత ॥

చేకొని వానరులఁగాఁ జేయనేల దేవతల
శోకతో లంకాపురి చుట్టుకోనేల
కాకాసురు వేసినకసవే రావణుమీఁద-
నాకడఁ బంపువెట్టితే నప్పుడే సమయఁడా ॥ ఎంత ॥

గక్కన శ్రీవేంకటేశ కంబములో వెళ్లనేల
చొక్కముగాఁ బ్రహ్లాదుఁడు చూపఁగనేల
చిక్కక హిరణ్యకశిపునాత్మలో నుండక
తక్కించి నీవెడపితే తానే పొలియఁడా ॥ ఎంత ॥ 315

[1] 'వింటుకొంటేనే నెవిమిదియే' వ్రా.ము.పా.

నాదరామక్రియ

పరులకైతే నిదే పాపముగాదా
పురిగొని నీవంకఁ బుణ్యమాయఁగాక ॥ పల్లవి ॥

పరమపురుష నీవు పట్టినదే ధర్మము
అరసి నీవు చెల్లించినదే సత్యము
ధరలోన నీరెంటికి తండ్రితో విరోధించఁగ
దొరపి ప్రహ్లాదునకు దోడైనదే గురుతు ॥ పరు ॥

నారాయణుఁడ నీవు నడిపినదే తగవు
ఆరూఢి నీ వౌనన్నదే ఆచారము
సారెకుఁ దమయన్నతో ఛండిపడి పెనగఁగ
కోరి సుగ్రీవు వహించుకొన్నదే గురుతు ॥ పరు ॥

శ్రీవేంకటేశ నీవు చేసినదే నీతి
చేవతో నీ వాడఁబరచినదే మాట
కావించి తాతతోఁ బోరఁగా నీవు చక్రమెత్తి
ఆవేళ నడ్డమైనందుకు అర్జునుఁడే గురుతు ॥ పరు ॥ 316

రేకు 166 నాదరామక్రియ

ప్రపన్నులకు నిది పరమాచారము
విపరీతాచారము విడువఁగవలయు ॥ పల్లవి ॥

భగవదపచారము భాగవతాపచారముఁ
దగులక దేవతాంతరము మాని
నగధరుశరణము నమ్మి యాచార్యుని
బగివాయనిదే పరమవైష్ణవము ॥ ప్రప ॥

దురహంకారము దుఃఖము సుఖమును
బొరయక ప్రాకృతులపొంతఁ బోవక
దరిశనాభిమానాన ధర్మము వదలక
పరిశుద్ధి నుండుటే పరమవైష్ణవము ॥ప్రప॥

ఉపాయాంతరము లొల్లక భక్తి చేపట్టి
యెపుడూఁ దీర్థప్రసాదేచ్ఛతోడ
నిపుణత శ్రీవేంకటవిలయుఁడే గతియని
ప్రపత్తి గలుగుటే పరమవైష్ణవము ॥ప్రప॥ 317

రామక్రియ

జతనము జతనము సర్వేశునగరిది
బతుకుఁదోవ యిదె బడకరము ॥పల్లవి॥

హృదయములోపల నీశ్వరుఁ డున్నాఁడు
వదిలము మనసా బడకరము
తుద నల కామాదులఁ జొర నియ్యక
పదరక కావుము బడకరము ॥జత॥

యెంచుకొని విదే యేలిక మిము నిఁక
పంచభూతములాల బడకరము
మించినపురి తొమ్మిదివాకిళ్లను
పంచుక వున్నారు బడకరము ॥జత॥

నడుమ నడుమఁ బ్రాణములాలా మీరు
బడివాయకుండరో బడకరము
యెడయక శ్రీవేంకటేశ్వరునకు మీరు
బదలక కొలువరో బడకరము ॥జత॥ 318

భైరవి

అతఁడే విష్ణుం డఖిలము నడపెడి
యీతల నెవ్వరి కేఁటికిఁ జింతా ॥ పల్లవి ॥

పుట్టించఁ బెంచఁగ పొదల వెక్కించ దేహాల
గట్టిగా మాఁటలాడించఁ గదలించ
పట్టి వాన గురియించ పైరులు మోఁ
తిట్ట పెట్ట నొకానొకదేవుఁడు గలఁడు ॥ అతఁ ॥

అన్నపానము లొసఁగ నాపదలు గడపఁగ
పన్ని మాయలు భువిఁ బచరించ
విన్నపాలు సురలవి విని యందరి రక్షింప
వున్నతోన్నతుఁడై వొకానొకకర్త గలఁడు ॥ అతఁ ॥

కాల మక్షయము [1]సేయ కర్మము ఫలించఁజేయ
తాఁకొని మరపించఁ దలఁపించ
పాలుపడి శ్రీవేంకటపతియై వేదాలుచెప్పె-
యేలిక యొకానొకయీశ్వరుఁడు గలఁడు ॥ అతఁ ॥ 319

భైరవి

హరి హరి జగ[2]మెఱుంగ నీ వాతుమలోనే వున్నాఁడవు
సురలఁ గాచుటయు నసురల నడఁచుట చొప్పడియున్నది
నీగురుతు ॥ పల్లవి ॥

వేదార్థము [3]దప్పందెలిసినవిద్వాంసునివంటిది
పాదుగఁ జదువక తర్కించఁబోవుపాండిత్యమువంటిది
మేదిని నడవులఁ దెరువుదప్పి మరి మెలఁగేటితెరువరివంటిది
ఆదిమూర్తి నీశరణుచొచ్చి నిను నారాధించనివానిబదుకు ॥ హరి ॥

౧. 'కాయ' రేకు ౨. 'మెఱుంగ' మూ.ము.పా. రేకు. ౩. 'దప్పఁదెలిసిన' మూ.ము.పా.

వట్టిజోలితో నూరక దేవరలేనిపూజవంటిది
వొట్టుక ఫలములులేనిపంటలకు వొడిగట్టేయటువంటిది
నెట్టనఁ గర్ణధరుండులేనిజలనిధినడిమియోడవంటిది
బట్టబయటనే పరమేశ్వర నీపైభక్తిలేనివానిబదుకు ॥హరి॥

పొందుగ ధర్మముబోధించెడిసత్పురుషులులేనిసభవంటిది
చెంది శ్రీవేంకటేశ్వర నీమహిమలు చెప్పనికథవంటిది
సందడి నన్నియుఁ జేసి దక్షిణలుచాలనియజ్ఞమువంటిది
యిందిరారమణ నీ వెక్కుడనుచు నిన్నిటఁ దెలియని[illegible]కు
॥హరి॥ 320

భైరవి

అరుదు నీచరిత్రము హరి నే నిదియే తలఁచుకొని
శరణంటేఁ గావు మిదియ విన్నపము సరిలేరు నీకు ॥పల్లవి॥

పరగ నీయకారణబంధుత్వ మహల్యయందుఁ గంటిమి
రియందు నార్తరక్షకత్వము మెరయఁగఁ గంటిమి
అరసి ద్రౌపదియందు నాపదుద్ధారకత్వము గంటిమి
శరణంటేఁ గాచుట ధర విభీషణునందుఁ గంటిమి ॥అరు॥

మును భక్తవత్సలత్వము నీకు శబరియందుఁ గంటమి
అనాథనాథుడవు నీ వగుట సుగ్రీవునందుఁ గంటిమి
పెనఁగి నిరుహేతుకప్రేమ పరీక్షితునందుఁ గంటిమి
వినుఁ గింకరాధీనుఁడని ప్రహ్లాదునియందుఁ గంటిమి ॥అరు॥

గోవర్ధనమందు సర్వజీవదయాపరత్వము గంటిమి
భావించి సాందీపునందు ప్రతిజ్ఞాపాలకత్వము గంటిమి
దేవ శ్రీవేంకటేశ్వర నీవు ద్రిష్టవరదుఁడవగుట
తావె నసికొనేటిదండ నౌసఁగేయందే కంటిమి[1] ॥అరు॥ 321

---

౧. ఈపాటలో ప్రతిచరణమునందుమా 'కంటిమి' దీర్ఘాంతముగనే కలదు.

రేకు 167 భైరవి

ఎంతపుణ్యమో యిటు మాకుఁ గలిగె
చెంతనే నీకృప సిద్ధించఁబోలు ॥ పల్లవి ॥

శ్రీపతి మీకథ చెవులను వింటిమి
పాపము లణఁగెను భయ ముడిగె
తీపుగఁ దులసీతీర్థము గొంటిమి
శాపము దీరెను సఫలంబాయ ॥ ఎంత ॥

గోవింద మిముఁ గనుఁగొంటి మిప్పుడే
పావనమైతిమి బ్రతికితిమి
తావుల మీపాదములకు మొక్కితి
వేవేలుఁ గలిగెను వేడుకలాయ ॥ ఎంత ॥

శ్రీవేంకటేశ్వర సేవించితి మిము
ధావతి దీరెను తపసితిమి
వావిరి ముమ్మారు వలగొని వచ్చితి
నీవారమైతిమి నిలిచితి మిపుడు ॥ ఎంత ॥ 322

మలహరి

అనంతాపరాధి నేను అటుగాన శరణంటిని
యెనలేవినీగుణాలు యేమిచూచేనయ్యా ॥ పల్లవి ॥

దగ్గరి కొలుతు నాతరతమ్య మెంచుకోను
సిగ్గువడ నిట్టే నిన్నుఁ జేరి పాడుదు
వొగ్గి విన్నపాలు సేతు వుబ్బునఁ జిత్త మెరఁగ
యెగ్గు లెంచితే నావల్ల నెన్ని లేవయ్యా ॥ అనం ॥

పాదాలంటి మొక్కుదును పరిశుద్ధి దలఁచను
సాదించి కొలువవత్తు సత్వ చూడను
యేదెసనైనా నుతింతు యెంగిలినోరని మాన
పాదుగా విచారించితే బలుమూఢుఁడనయ్యా ॥ అనం ॥

మంచముపైఁ దలపోతు మందెమేళమనియన
కంచముకూడర్పింతుఁ గాదననేర
యెంచఁగ శ్రీవేంకటేశ యిన్నిటా నీబంట నైతి
పంచలఁ జూచితే నీపాలివాఁడనయ్యా ॥ అనం ॥ 323

మలహరి

అన్నిటా నీవే వుందునందువుగాన
యిన్ని నీవు వుట్టించిన వివి నీసొమ్మలే ॥ పల్లవి ॥

నిలిచినరూపులెల్లా నీగుళ్లుగాఁ దలఁతు
మెలఁగేటిచైతన్యము మిమ్ముగాఁ దలఁతు
యిలలోనిధ్వనులు నీపలుకులుగాఁ దలఁతు
కలపంచభూతా లుపకరణాలుగాఁ దలఁతు ॥ అన్ని ॥

నారుకొన్నపంటలు నీనైవేద్యాలుగాఁ దలఁతు
నీరెల్లా నీతీర్థమని నెమ్మిఁ దలఁతు
ధరణి భోగాలు పూజాద్రవ్యాలుగాఁ దలఁతు
నేరిచినపనులెల్లా నీలీలలుగాఁ దలఁతును ॥ అన్ని ॥

కాలత్రయము నీగతులుగానే తలఁతు
చాలి సురల నీయనుచరులఁగానే తలఁతు
నాలోని శ్రీవేంకటేశ నాతండ్రివని తలఁతు
తాలిమి నీదేవులను తల్లియని తలఁతును ॥ అన్ని ॥ 324

మలహరి

అందుకేపో నీపై నాసవుట్టి కొలిచేది
మందలించిలి వీఁక మాని నీచిత్తము ॥ పల్లవి ॥

యిందరుఁ జెప్పఁగా వింటి యెవ్వరికైనా విష్ణుఁడే
కందువ మోక్ష మియ్యఁ గర్త యనఁగా
ముందే వింటి నారదుఁడు మెంచి నిన్నుఁ బాడఁగా
పొందుగ లోకములోనఁ బూజ్యుఁడాయననుఁచు ॥ అందు ॥

అప్పటి వింటి లోకము లన్నిటికి హరియే
కప్పి రక్షకత్వానకుఁ గర్త యనఁగా
యిప్పుడే వింటి ధ్రువుఁడు యిటు నిన్ను నుతించే
వుప్పతిల్లి పట్ట మేలుచున్నాఁడనుచును ॥ అందు ॥

యిదె వింటి శ్రీవేంకటేశ బ్రహ్మకుఁ దండ్రివై
కదిసి పుట్టించఁ బెంచఁ గర్త వనుచు
వదలక వింటి నీకు వాల్మీకి కావ్యము చెప్పి
చెదర కాద్యులలోఁ బ్రసిద్ధుఁడాయననుచు ॥ అందు ॥ 32

భూపాళం

అపరాధిని నేనైనాను
కృపగలవారికిఁ గపటము లేదు ॥ పల్లవి ॥

సనాతనా అచ్యుతా సర్వేశ్వరా
అనాదికారణ అనంతా
జనార్దనా అచల సకలలోకేశ్వరా
విను మరచియున్నాఁడ ననుఁ దెలుపవయా ॥ అప ॥

పురాణపురుషా పురుషోత్తమా
చరాచరాత్మక జగదీశా
పరాత్పరా హరి బ్రహ్మాండనాయకా
యిరవు నీవేయట యెఱుఁగించఁగదే ॥ అప ॥

దేవోత్తమా శశిదినకరనయనా
పావనచరితా పరమాత్మా
శ్రీవేంకటేశా జీవాంతరంగా
సేవకుఁడను బుద్దిచెప్పఁగవలయు ॥ అప ॥ 326

భూపాళం

చెప్పవే నన్ను మన్నించి శ్రీపతి నాకు
యెప్పుడును జింతించే విదేపనై నేను ॥ పల్లవి ॥

పొలసి నీరూప మెట్టు పొడచూపేవో
యెలమి నా భాగ్య మిఁక నెట్టున్నదో
అలరి నా కేబుద్ధి ఆనతిచ్చేవో
కలిగిననీమాయ యేగతిఁ గడచేనో ॥ చెప్ప ॥

వరుస నా కెట్లాఁ గైవసమయ్యేనో
యిరవై నాజన్మఫల మెట్టున్నదో
పరగ నామతి నెట్టు పాయకుండేవో
కరుణానిధివి ని న్నేకరణి మెప్పించేనో ॥ చెప్ప ॥

పనివడి యెట్లా నీశక్తి యిచ్చేవో నా-
మనసుచంచల మెట్టు మట్టుపడీనో
యెనలేవి నాతలఁపు యెఱిఁగి శ్రీవేంకటేశ
నను నేలితివి యెట్లా నాకోరిక చెల్లీనో ॥ చెప్ప ॥ 327

రేకు 168 భూపాళం

ఇవి సేయఁగ నే నలసుఁడ యెటువలె మోక్షం బడిగెదను
వివరముతో దుత నీవు సులభుఁడవు విష్ణుఁడ విన్నే కొలిచెదఁగాక ॥ పల్లవి ॥

జపయజ్ఞదానకర్మంబులు యెంచఁగ జిరకాలఫలంబులు
యెపుడుఁ బుణ్యతీర్థస్నానములు యిల పాపవిమోచనములు
అపరిమితదేవతాంతరభజనలు ఆయాలోకప్రాప్తులు
వుపవాసాదినియమవ్రతములు తపోనిష్ఠకుఁ గారణంబులు ॥ ఇవి ॥

రవిచంద్రగ్రహతారాబలములు భువిలోఁ గామ్యఫలములు
తవిలినపంచేంద్రియవిగ్రహంబులు తనుధరులకు దుర్లభములు
అవిరళధర్మార్థకామంబులు మఱి యైశ్వర్యములకు మూలములు
అవల గ్రహణకాలానుష్ఠానము లధికఫలంబులు ఆశామయము ॥ఇవి॥

పరగ సప్తసంతానబ్రాహ్మణతర్పణములు ఖ్యాతిసుకృతములు
అరయఁ బుత్రదారక్షేత్రసంగ్రహ మందరికివి సంసారభోగము
హరి నరహరి శ్రీవేంకటేశ్వరా అఖిలము నొసఁగెడిదాతవు
సరుగన నీవే దయతో రక్షించఁజాలుదు వేకాలమును మమ్మును ॥ ఇవి ॥ 328

ధన్నాసి

నీవే మాకు దిక్కు విన్నే తలఁతుము
కావు మానేర మెంచక కరుణానిధీ ॥ పల్లవి

నెట్టన సూర్యు¹ లోనినెలకొన్న తేజమా
గట్టిగాఁ జంద్రునిలోనికాంతిపుంజమా
పుట్టిరక్షించేయజ్ఞపురుషునిప్రకాశమా
వొట్టుక దేవతలలోనుండినశక్తి ॥ నీవే ॥

---

౧. 'లోన' కావచ్చు.

పిసులు మించినయట్టిజీవులలో ప్రాణమా
గరిమ వేదములలోఁగలయర్థమా
పరమపదమునందుఁ బాదుకొన్నబ్రహ్మమా
చరాచరములలో సర్వాధారమా ॥నీవే॥

జగములో వెలసేటిసంసారసుఖమా
నిగిడినమంత్రములనిజమహిమా
మిగుల శ్రీవేంకటాద్రిమీఁదనున్నదైవమా
ముగురువేల్పులలోవిమూలకందమా ॥నీవే॥ 329

ధన్నాసి

నీ వెంత నే నెంత నేఁడు నాయగ్గలి కెంత
దేవ నీదాసులఁ జూచితేనే నిన్నుఁ గనుట ॥పల్లవి॥

వొక్కొక్కరోమకూపాన నొగి బ్రహ్మాండకోట్లు
ఉక్కుమీరి ధరించుకఉన్నాఁడవట
విక్కననీరూప మెంతో విన్నుఁ గనుఁగొను టెట్టు
అక్కజపువేదముల కగోచరుఁడవు ॥నీవెం॥

యెన్నో శిరసులట యెన్నో పాదములట
యెన్నరానిచేతులట యిట్టినీమూర్తి
కన్నులఁ జూచుట యెట్టు కడగురు తందు కేది
అన్నిటా మునీంద్రులకు నచింత్యుఁడవు ॥నీవెం॥

కోటిసూర్య లొక్కమాటే కూడ నుదయించినట్టు
గాటపునీతిరుమేనికాంతులట
మేటివి శ్రీవేంకటేశ మిమ్ము ద్రిష్టించుట యెట్లు
పోటిదేవతలకెలాఁ బొడవైనవాఁడవు ॥నీవెం॥ 330

ధన్నాసి

నారాయణ నీపంపో నాభాగ్యమో ఇది
పేరుకాని పిలువని పేరటమై వున్నది ॥ పల్లవి ॥

వుడిగినాఁ గామాదు లొక్కొక్కవ్యాళావ వచ్చి
నుడిసి నడుము చొచ్చుచుట్టాలవలె
తడవకున్నాఁ గర్మాలు తమ్ముఁ దామె సేయించీ
బడిబడిఁ దిరుగును బంట్లవలె ॥ నారా ॥

చూడకున్నా దుర్గుణాలు సొంట్లు సోదించవచ్చి
వాదవాదలఁ ౧దల[illegible]రుఁవలె
యేడ నున్నా లంపటాలు యెదుటనే పొలసీని
జోడువాయనీక తోడునీడలవలె ॥ నారా ॥

కలఁచకున్నా భోగాలు తనువుతోఁ బెనఁగీని
చెలరేఁగి గరడిలో ౨జెట్లవలె
బలిమి శ్రీవేంకటేశ భావములో నీమూరితి
విలుపవే యెందుకైనా విగిడీ నామనసు ॥ నారా ॥ 331

దేవగాంధారి

పసులఁ గాచుట యెట్టు బండిబోయిఁడవౌ పెట్టు
వెస నిన్నుఁ దలఁచితే వెరగయ్యీ నాకు ॥ పల్లవి ॥

వరుస నంతరియామిత్వము నవతారములు
పరగ మూఁడుమూర్తుల ప్రభావము
పరమపదము పరాత్పరము బ్రహ్మమునై
తిరమైనయాదిదేవదేవుఁడవు నీవు ॥ పసు ॥

౧. 'దలవరులవలె' రేకు. ౨. 'జెట్టువలె' రేకు.

అవిశము జీవులకు నణువుకు మహత్తుకు
వెనుకొన్నమాయకు విరాట్టుకు
పొనుఁగవిమహిమలపొడవుకుఁ బొడవైన
దినకరకోటికోటితేజమవు నీవు ॥ పను ॥

సర్వశాస్త్రములలో సనకాదులలో
పర్వినగరుడానంతప్రముఖులలో
సర్వదా మెలఁగుచు జనవరదుఁడవై
పుర్వి శ్రీవేంకటాద్రినున్న దేవుఁడవు ॥ పను ॥ 332

రేకు 169 దేవగాంధారి

ఏపొద్దూ నీచేఁతలెల్లా యెదుటనే కానవచ్చీ
వీఁపు గానరాఁగా దాఁగేవిద్య నీదిగాక ॥ పల్లవి ॥

పుట్టినమెకానకుఁ బూరి మేయ నేరిపితా
అట్టె పిల్లలఁ బెట్ట నటు నేర్పిరా
చుట్టి నీళ్లున్నచోటు సోదించ నేరిపిరా
మట్టులేవి దింతా నీమాయ యింతేకాక ॥ ఏపొ ॥

తీవెలకుఁ జుట్టి చుట్టి దిక్కులఁ బాఁక నేరిపిరా
తావులఁ దతికాలానఁ బూవ నేరిపిరా
౧ వేవేలుపక్కొమ్మలు వెనఁ బెట్ట నేరిపిరా
యేవలఁ జూచినా నీమహిమ లింతేగాక ॥ ఏపొ

కోరి పక్షులు కొరులు గూండ్లువెట్ట నేరిపిరా
సారె జాతియ్యాహారాలచవి నేర్పిరా
యీరీతి శ్రీవేంకటేశ యిన్నియు లోకములోన
చేరి నీవు సేసిన౨సృష్టి యింతేకాక ॥ ఏపొ ॥

౧. 'వేవేలపకొమ్మలు' పూ.ము.పా. పక్క+కొమ్మలు=పక్కొమ్మలు కావచ్చు.
౨. 'స్రిష్టి' రేకు.

దేవగాంధారి

ఇంతకంటే మరి లేదు యెవ్వరికి నుపాయము
యెంతైనా విదియు నీ విచ్చితేనే కలుగు ॥పల్లవి॥

హరి నీచిత్తమువట్టీయందుకు నుపాయము
ధర నిన్ను బోధించేనీదాసులమాఁటే
దురితములన్నిటివి తొలగించేవుపాయము
నిరంతరమును నీనామజపమే ॥ఇంత॥

దండితోడ నీమాయ ౧దాఁటేయందు కుపాయము
నిండునిధానమైననీపై భక్తే
అందనున్న కామాదుల నణచుట కుపాయము
కొండవంటినీమూర్తిఁ గోరి శరణనుటే ॥ఇంత॥

పుట్టుగులు గెలిచి నిన్నుఁ బొందుట కుపాయము
అట్టె నీరూపమైనఆచార్యుడే
యిట్టె శ్రీవేంకటేశ యిన్నిటికి నుపాయము
మట్టులేనిరామానుజమతము చేకొనుటే ॥ఇంత॥ 334

దేవగాంధారి

తెలియరాదు నీమాయ తెరమఱఁగుపెక్కు-
వలలఁ జిక్కక నిన్నే కొలువఁగవలయు ॥పల్లవి॥

చూడఁగ నీజగత్తుకు సూత్రధారివి నీవు
జోడై నీసూత్రాన నాడుచును సర్వంబున్నది
యేడఁ జూచినా నీ వుందు వెవ్వరికిఁ గానరావు
వోడక స్వతంత్ర మొకరిపై వేతువు ॥తెలి॥

---

౧. 'దాఁటి' రేకు.

మఱపించాఁ దలఁపించా మర్మజ్ఞుఁడవు నీవు
గుఱియై నీసంకల్పముకొలఁదే యీజీవులెల్లా
మఱి నీ వీశ్వరుఁడవు మాఁటలకుఁ జిక్కవు
కఱకరి వితరులఁ గర్తలఁగాఁ జేతువు ॥తెలి॥

అందరిమొర లాలించి అట్టె రక్షింతువు నీవు
కందువ శ్రీవేంకటేశ కానవచ్చె నీమహిమ
చెంది వరము లిత్తువు చేతికి సులభుఁడవు
సందడి నెవ్వరినైనా సరిగా మన్నింతువు ॥తెలి॥ 335

ధన్నాసి

నీవే దయదలఁచుక నెమ్మి రక్షించుటగాక
యీవలఁ గొలిచేనంటే యీదైవవాఁడనా ॥పల్లవి॥

పరగ నేమైనా విన్నపము చేసుకొనేనంటే
హరి నీకు నెదురుమాఁటాడేవాఁడనా
గరిమ సువస్తువులు కానుక ఇచ్చేనంటే
పరుస నీకన్నా నేమ సంపన్నుఁడనా. ॥నీవే॥

మెలఁగి నీగుణాలకు మెచ్చి సంతోషించేనంటే
జలజాక్ష నే నీతో సరివాఁడనా
బలువైన నీపరమపదము గోరేనంటే
వలనైన నీతోడివంతువాఁడనా. ॥నీవే॥

తాలిమితో నాలో నిన్ను ధ్యానము సేసేనంటే
పాలమాఁద నేమ నీపాటివాఁడనా
యేలితివి శ్రీవేంకటేశ నన్నుఁ గృపతోడ
యీలీల నీమహిమలు యెఱిఁగేటివాఁడనా. ॥నీవే॥ 336

దేవగాంధారి

చిత్తానఁ బెట్టు మీమాట శ్రీరమణ పురవరు
పత్తివి నేమెఱుఁగుదు నజ్ఞాని నేను. ॥పల్లవి॥

నెలకొని నాలోన నీ వున్నాఁడవుగనక
తలఁచకున్నా నిన్నుఁ దలఁచినవాఁడనే
యెలమి నందరి నీవే యేలినవాఁడవుగనక
కొలువకున్నా నిన్నుఁ గొలిచినవాఁడనే ॥చిత్తా॥

నక్కాని అరసమెల్లా నీపాదమేకనక
మొక్కకున్నా నేను నీకు మొక్కినవాఁడనే
చిక్కి నానాక్షరములు నీపేరులేకనక
పెక్కులుగాఁ బిలువకున్నఁ బిలిచినవాఁడనే ॥చిత్తా॥

వోజ నారుగములాను నున్నాఁడవుగనక
పూజించకున్నా నిన్నుఁ బూజించినవాఁడనే
తేజపు శ్రీవేంకటేశ దేవ నీవే గతిగాన
సాజాన నే మఱచినా శరణన్నవాఁడనే. ॥చిత్తా॥ 337

గుండక్రియ

౧దాఁచుకో నీపాదాలకుఁ దగ నేఁ జేసినపూజ లివి
పూఁచి నీకీరితిరూపపుష్పము లివి యయ్యా ॥పల్లవి॥

వొక్కసంకీర్తనె చాలు వొద్దికై మమ్ము రక్షించఁగ
తక్కినవి భండారాన దాఁచి వుండనీ
వెక్కసమగు నీ నామము వెలసులభము ఫల మధికము
దిక్కై యన్నిటికి నీ మిక నవి తీరని నా ధనమయ్యా ॥దాఁచు॥

౧. 'దాఁచుకొని పాదాలకుఁ' వ్రా.ము.,పా.

నానాలికపైనుండి నానాసంకీర్తనలు
పూని నాచే నిన్నుఁ బొగడించితివి
వేనామాలవెన్నుఁడా విన్నవించ నెంతవాఁడ
కానిమ్మని నా కీపుణ్యము గట్టితి వింతేయయ్యా ॥ దాఁసు ॥

యీమాఁట గర్వము గాదు నీమహిమే కొనియాడితిఁగాని
చేముంచి [1]నాస్వాతంత్ర్యము చెప్పినవాఁడఁ గాను
నేమాన బాదేవాఁడను నేరము లెంచకు మీ
శ్రీమాధవ నే నీదాసుఁడ శ్రీవేంకటేశుఁడవయ్యా ॥ దాఁసు ॥ 338

రేకు 170 గుండక్రియ

హరి గోవిందా హరి గోవిందా
ఆనంద మానంద మాతుమకును
గురూపదేశాన వెదకఁగా వెదకఁగా
గరిమ నీయర్థము కంట మోయయ్యా ॥ పల్లవి ॥

సరి నన్యధర్మములు మానుమంటివి
శరణు నీకుఁ జొరుమంటివి
దురితము లణఁచేనంటివి
పరగ మోక్షం బిచ్చేనంటివి
హరి నీవచనము అమోఘము
నరులము నే మిది నమ్మితిమి
పరమపద మిప్పుడే కలిగెను
ధర నొక్కమనసుతో సుమ్మరమయ్యా ॥ హరి ॥

---

౧. 'స్వాతంత్రము' రేకు.

యెందు నీవే గతి ౧యనుమంటివి
యేచి యొక్కమాఁటే చాలునంటివి
యిందరి కభయ మిత్తునంటివి
యిది నీ కెపుడు వ్రతమంటివి
కందువ నీబిరుదు సత్యము
కావిమ్మవి నేము చేపట్టితిమి
అంది నీవే మాకు దిక్కైతివి
అన్నిటా సంతోసాన నున్నారమయ్యా ॥ హరి ॥

ఆసమావినవాఁ డెక్కుడంటివి
అతనివెంటఁ దిరిగేనంటివి
భాసురపాదరేణువు ౨నే నంటివి
పావన మయ్యేనని యంటివి
మోసలేనిది నీసంకల్పము
మొక్కెమిందులకు శ్రీవేంకటేశా
ఆవపడ నితరుల నాకు నీవే యాస
యని నీదాసులమై యున్నారమయ్యా ॥ హరి ॥ 339

గుండక్రియ

ఇదివో నాసంపదా ఆస్తియుఁ బాస్తి నీవు ఇతరంబులు నాకుఁ బనిలేదు
పదిలంబుగ నాబ్రతుకెల్లా నీవే పాలించఁగదే నారాయణా ॥ పల్లవి ॥

ఉపమల నే నార్జించినఉన్నతధనంబు నీవు
తపము ౩ సేయఁగాఁ గలిగెడుతత్ఫలంబు నీవు
జపములవలనఁ గలిగెడునాతేజఃప్రభావమును నీవు
కపురులదానధర్మపరోపకారంబులఁ బొందెడుమేలు నీవు ॥ ఇది ॥

---

౧. 'యెను' రేకు. ౨ 'చేనంటివి' రేకు. ౩. 'కాయఁగా' రేకు.

పరము నాకు నీవు పరాత్పరమును నీవు
గరిమల నిలలోపలియనంతభోగంబులు నీవు
గరుడోరగామరసిద్ధసాధ్యగంధర్వపదములు నీవు
సురమునిపితృపూజావేదపాఠసుకృతంబులు నీవు ॥ఇది॥

నాలుగాశ్రమంబులు నానావిద్యలు నీవు
తాలిమి నాపంచవింశతితత్త్వంబులు నీవు
ఈలీల శ్రీవేంకటేశ్వర యిన్నియు నీవు నా కవి యెఱఁగితి
యేలితివి నాప్రాణంబులు నీవు యిల సర్వోపాయంబులు నీవు
॥ఇది॥ 340

శుద్ధవసంతం

అందుకేనుమ్మీ నేఁ జేసేఆచారాలు దైవమా
నిందవాయ నామనసు నీపై నిలుపవే ॥పల్లవి॥

బట్టబయటఁ దోలితేను బందె మేయుఁ బసురము
పట్టి మేపితేను తనపనులు సేయు
ఇట్టె వదలితేను యెందైనాఁ బారు మనసు
కట్టుక నేమస్తుఁడైతే కైవసమై యుండును ॥అందు॥

బడి దప్పితే బంట్లు పరదేసు లౌదురు
౧ యెడయక కూడుకొంటే హితు లౌదురు
విడిచితే నిటులానే కడకుఁ బారు మనసు
వొడలిలో నణఁచితే వొద్దికై వుండును ॥అందు॥

చే వదలితే పెంచినచిలుకైనా మేడ లెక్కు
రావించి గూటఁ బెట్టితే రామా యనును
భావించకుండితే యిట్టె పారు నెందైనా మనసు
శ్రీవేంకటేశుఁ గొల్చితే చేతఁ జిక్కి వుండును ॥అందు॥ 341

౧. 'యడయక' వ్రా.ము.పా. రేకు. యతిభంగము.

బౌళి

జపము లేఁ దపములు సంధ్యాదివిధులును
నెపము నామీఁద నింతే నీకే ౧సెలవు ॥ పల్లవి ॥

ఫలము వినుఁ గోరనిపంతమువాఁడాఁ గాను
౨వలెననడుగ నెంతవాఁడను నేను
చెలఁగి నీవు కర్మము సేయించఁగాఁ జేసేటి-
వెలలేని తెచ్చుకొను ౩వెట్టివాఁడ నేను ॥ జప ॥

ఆస మానితిననేటియహంకారి నేఁ గాను
వాసికి నీతోఁ బెనఁగేవాఁడఁగా నేను
వేసరకుండాఁ గట్లు పడిపించి యేలుకోఁగా
దాసుఁడనై బదికేటిధర్మపువాఁడ నేను ॥ జప ॥

జ్ఞాని నై తిననేగర్వాచారపువాఁడాఁ గాను
కానక నీపై మోపుగట్టనోపను
ఆనుక శ్రీవేంకటేశ ఆతుమ నీ వుండఁగాను
మోనాన నీకు మొక్కేటిమూఁకవాఁడ నేను ॥ జప ॥ 342

హిందోళవసంతం

అందరి రక్షించేదేవుఁ డాదరించీ జీవులను
పొందుగా ౪యీమేలెరిఁగి పొగడరో లోకులు ॥ పల్లవి ॥

వనము వెట్టినవాఁడు వాఁడకుండా నీరు వోసి
పెనఁచి కలుపు దీసి పెంచినయట్లు
పసివడి గొల్లవాఁడు పచ్చికపటునఁ బసుల
తనియఁగ నిల్పి నిల్పి తానే మేపినట్లు ॥ అంద ॥

---

౧. 'కలవు' రేకు. ౨. 'వలెననెడుగ' రేకు. అవి+అడుగ 'అనెడుగ' ఇట్టి-వంధు లీవాఙ్మయమున కోకొల్లలు. ౩. 'వెట్టివాఁడను' పూ.ము.పా. ౪. 'మీమేలెరిఁగి' పూ. ము. పా.

కన్నతల్లి బిడ్డలకు [illegible]క వెన్నయుఁ బాలు-
[illegible] డి [illegible] చిన[illegible]
యెన్నఁగ [illegible] లేయేలిక జీతాలు వెట్టి
మ[illegible] [illegible] మ[illegible] ॥ అంద ॥

[illegible]సుధ వై[illegible]ద్దె [illegible] మాకు లిచ్చి
పొసఁగ [illegible] [illegible] బోషించినట్లు
యెసఁగ [illegible] పే[illegible] కుఁ [illegible]దే [illegible]టించి
[illegible] వరము[illegible] [illegible] [illegible]చీనట్లు ॥ అంద ॥ 343

రేకు 171 ధన్నాసి

ఎఱఁగ[illegible] వేసారు [illegible]ల జీవుఁడు
మెఱసి [illegible]డు[illegible]న్నాఁడు [illegible]ఁటి యీదేవుఁడు ॥ పల్లవి ॥

వూరకే పర[illegible]త్మై[illegible]ట్టుండును దేవుఁడు
[illegible]రుకొన మతిలోఁ దనపైనే చింత
[illegible]రపొన మరి [illegible]యుత్తే వుండును
యీరీతి మాటాడించేవాఁ డన్నిటా నితఁడే ॥ ఎఱఁ ॥

యెంతు లేసయుత్తే వుండు నెంచి చూచితే దేవుఁడు
వెఁచి లోకశరీరియై చె[illegible]రే[illegible]గిని
అందరి[illegible] యెం[illegible] దాను అద గినట్లనే వుండు
యిందరిఁ బోషించేవాఁడు యెప్పుడూ నితఁడే ॥ ఎఱఁ ॥

చేరి [2]లోనుగానెట్టుండు శ్రీవేంకటేశ దేవుఁడు
కో[illegible]సగము లిచ్చు గురుతుగాను
వారక [illegible]ల[illegible]ల్మంగపల్లిభుఁ దిట్టిదేవుఁడు
యీరూపుతో నుండు నిందరిలో నితఁడే ॥ ఎఱఁ ॥ 344

౧. 'లీచ్చి భావించినట్లు' పూ,ము.పా.
౨. 'లోనుగావట్టుండు' పూ. ము. పా. లోనుగావి+అట్టుండు=లోనుగానెట్టుండు. ఇది వ్యావహారికసంధి. ఈ వాఙ్మయమున పలుతావుల గలదు.

నాట

విష్ణుఁ డొకఁడే విశ్వాత్మకుఁడు
వైష్ణవమే సర్వంబును ॥ పల్లవి ॥

పరమేష్ఠి నేయుబ్రహ్మాండసృష్టియు
హరువిలోనిసంహారశక్తి
పరగఁగ నింద్రునిపరిపాలనము
అరసిచూడ శ్రీహరిమహిమ ॥ విష్ణుఁ ॥

యిలఁ బంచభూతములలో గుణములు
అల నవగ్రహవిహారములు
తలకొను కాలత్రయధర్మంబులు
అలరఁగ నారాయణునిమహిమలే ॥ విష్ణుఁ ॥

అంతటఁ గలమాయావిలాసములు
పొంతఁ బరమపదభోగములు
మంతుకునెక్కినమరిసమస్తము
యింతయు శ్రీవేంకటేశుమహిమలే ॥ విష్ణుఁ ॥ 345

గుజ్జరి

ఒకటి కొకటి లంకై వూరకైనాఁ బెనగొను
అకటా యెవ్వరు దాఁటేరయ్య ఏమాయలు ॥ పల్లవి ॥

తనయెదుటివెల్లాను తలఁపులోఁ బారును
మనసులోపలివెల్లా మర్మము లంటు
ఘనమర్మములు రేఁగి కాయమెల్లాఁ గరఁగించు
తనువుసౌఖ్య మవ్వలితమవున నంటును ॥ ఒక ॥

అవ్వలిదేహభోగము లట్టే కర్మములౌను
మువ్వంకఁ గర్మాలు లోకములై చెందును
చివ్వన నాలోకములు చేరి కాలము గడపు
తెవ్వపికాలము నిద్రాఁ దెలిపినై ముంచును ॥ ఒక ॥

వెస నాతెలివి యొకవేళ పన్నోలిఁగించు
వసమై ఆయుఋకరు వయి మెత్తువు
యెసగి నీవు మెచ్చితే ఇహపరము లిత్తువు
మిసిమి శ్రీవేంకటేశ మెరయు నీయాపి ॥ ఒక ॥ 346

సాళంగనాట

శరణు శరణు వేదశాస్త్రనిపుణ నీకు
అరుదైన రామకార్యధురంధరా ॥ పల్లవి ॥

హనుమంతరాయ అంజనాతనయా
ఘనవాయుసుత దివ్యకామరూప
అనుపమలంకాదహన వార్ధిలంఘన
జనసురనుత కలశాపురనివాస ॥ శర ॥

రవితనయసచివ రావణవనాపహార
పవనవేగబలాఢ్య భక్తసులభ
భువనపూర్ణదేహ బుద్ధివిశారద
జవసత్వవేగ కలశాపురనివాస ॥ శర ॥

సీతాశోకనాశన సంజీవశైలాకర్షణ
అతతప్రతాపశౌర్య అసురాంతక
కౌతుక శ్రీవేంకటేశుకరుణాసమేత
శాతకుంభవర్ణ కలశాపురనివాస ॥ శర ॥ 347

బౌళిరామక్రియ

నమో నమో లక్ష్మీనరసింహా
నమో నమో సుగ్రీవనరసింహా ॥పల్లవి॥

వరద సులభ భక్తవత్సల నరసింహా
నరమృగవేష శ్రీనరసింహా
పరమపురుష సర్వపరిపూర్ణ నరసింహా
గిరిగుహాంతర సుగ్రీవనరసింహా ॥నమో॥

భయహర ప్రహ్లాదపాలన నరసింహా
నయనత్రయారవింద నరసింహా
జయ జయ సురమునిసంస్తుత నరసింహా
క్రియాకలాపసుగ్రీవనరసింహా ॥నమో॥

అతిబృహదాదిత్య సోమాగ్నిరూప నరసింహా
నతపితామహాసంఖ్య నరసింహా
సతత శ్రీవేంకటేశ్వర దివ్యనరసింహా
కితవారిభంజన సుగ్రీవనరసింహా ॥నమో॥ 348

భైరవి

చిత్తగించి రక్షించు శ్రీహరి నీవు
యిత్తల మానేరములు యెన్ని లేవయ్యా ॥పల్లవి॥

అంగము యేఁ జానలు అని కొండ పొదవు
యెంగిలిమేను ఆచార మెంతైనాఁ గద్దు
ముంగిలింతే సంసారము సాధించేది లోకమెల్లా
అంగడికెక్కి జీవుని కలపు లేవయ్యా ॥చిత్త॥

పుటి పెల్లెడునాలికె మాటలు గంపె దేసి
యెఱుక గొంటె నెట్లా మెచ్చఁగరాదు
గుటిలేపడి బహు కొండది లేని భోగము
నెఱవని జీవునికి నేరుట లేదయ్యా ॥ చిత్త ॥

పట్టదానిది మనసు బయలు బంధించి చేంత
చుట్టుకొన్నది కర్మము పట్టిఁ గట్టు
యిట్టె ౧యలమేలుమంగ నేలె శ్రీవేంకటేశుఁడు
నట్టన నీబంటు జీవునికి మరి లేదయ్యా ॥ చిత్త ॥ 349

రేకు 172 ప్రతాపనాట

ఏమని నుతించవచ్చు నితని రూపము
భీమపరాక్రముఁడితఁడు పెద్దహనుమంతుఁడు ॥ పల్లవి ॥

వొక్కఁగాంగ చాఁచినాఁడు వొగిఁ దూర్పుఁ బడమర
తక్కక భుజాలు చాఁచె దక్షిణోత్తరాలు నిండ
మిక్కిలి బ్రహ్మలోకము మీరను శిరసెత్తెను
పిక్కటిల్లుమహిమతోఁ బెద్దహనుమంతుఁడు ॥ ఏమ ॥

వేడుక వాలము నాకావీధితోఁ బెనచినాఁడు
యేడుజలధులు చేసె నదే మోకాళ్లబంటి
వోడక పిడికిలింట వుగ్రదైత్యులతలలు
బేదలుగాఁ జేసినాఁడు పెద్దహనుమంతుఁడు ॥ ఏమ ॥

జళిపించి వలకేలు సకలము మెచ్చ నెత్తె
కులగిరులు తనతొడలసందినే యడఁచె
బలువుఁడు శ్రీవేంకటపతిబంటు మతంగాద్రి-
నిలమువాఁడ నున్నాఁడు పెద్దహనుమంతుఁడు ॥ ఏమ ॥ 350

౧. 'యలమేలుమంగ నేలే శ్రీవేంకటేశుఁడ' కావచ్చు.

దేసాళం

పనిగొననేరిచితే పాపమే పుణ్యమౌను
వినుఁగొలిచేయట్టినీసేవకులకు ॥ పల్లవి ॥

మనసు చంచలమైనా మరి నిన్నుఁ దలఁచితే
జనులకు నిహపరసాధనమౌను
తనువు హేయమైనా తగ నిన్నుఁ గొలిచితే
పనివడి యంతలోనే పవిత్రమౌను ॥ పని ॥

కర్మము బంధకమైనా కమ్మి నీసొమ్ముచేసితే—
నర్మిలి మోక్షమియ్య నాధారమౌను
మర్మము కోరికయైనా మహి నీభక్తికెక్కితే
ధర్మములకుఁ బరమధర్మము దా నౌను ॥ పని ॥

జగమెల్లా మాయయైనా సరి నీకే శరణంటే
పగటున నదే తపఃఫలమౌను
అగపడి శ్రీవేంకటాధిప నన్నేలితివి
మిగులా నిహమైనా మించి పరమౌను ॥ పని ॥ 351

లలిత

మనసు నమ్మనేర్చితే మనుజుఁడే దేవుఁడౌను
తనలోనే వున్నవాఁడు తావుకొని దైవము ॥ పల్లవి ॥

మగనిపై బత్తిచేసి మగువ యొక్కరితె
తెగి పరలోకము సాధించీనట
వొగి నీరువైష్ణవుఁడై వున్నవాఁడు హరిఁ గొల్చి
అగపడి ఘనమోక్ష మందనోపఁడా ॥ మన ॥

ఏలికకై పగవారి నెదిరించి బంటొకఁడు
మేలై నపదవులంది మెరసీనట
వేళతో సుజ్ఞాని శ్రీవిష్ణుకైంకర్యాలు చేసి
కాలమందే యందరిలో ఘనుఁడు గానోపఁడా ॥మన॥

పరమపురుషార్థపుపని చేసి యొకరుఁడు
అరిది నధికపుణ్యుఁ డయ్యీనట
విరతి శ్రీవేంకటేశ నిన్నుఁ బూజించి దాసుఁడు
పరము నిహముఁ జెంది బ్రదుకఁగ నోపఁడా ॥మన॥ ౩౫౨

దేసాక్షి

సోదించి చూడఁబోతే చూచి మఱపు
వో దేవదేవ మించె నోహో నీమాయ ॥పల్లవి॥

వొక్కటే పదార్థము వూరివారెల్లాఁ జూచితే
గుక్కిళ్లు మింగించి యాసకొలుపుచుండు
[౧] మక్కళిం చందరిలోనిమనసులు వేరు వేరో
వొక్కటో యేమనవచ్చు నోహో నీమాయ ॥సోదిం॥

ధరలో బిడ్డ వొక్కటి తల్లిదండ్రులిద్దరు
తొరలింపువేడుకలై తోఁచుచుండు
పెరిగేటిపుట్టుగులు భేదమో అభేదమో
వొరుల కేమనవచ్చు నోహో నీమాయ ॥సోదిం॥

కోరేమోక్ష మొక్కటే కొలచే దిద్దరినట
చేరె వి న్నలమేల్మంగ శ్రీవేంకటేశ
మీ రిద్దరు నేకమో మీభావాలు వింతలో
వూరకే యేమనవచ్చు నోహో నీమాయ ॥సోదిం॥ ౩౫౩

---

౧. 'మక్కళిం చెందరిలో' లేక 'మక్కళించి+అందరిలో' ఇది వ్యావహారికసంధి. ఈవాఙ్మయమున దండిగ గలవు.

దేసాళం

ఎన్నిపాట్లఁ బడ్డాను యెవ్వరికిఁ జెప్పినాను
పన్ని నీముద్రలఁగాఁ పాపము వోయీనా ॥ పల్లవి ॥

కందువ నీపాదాలపైఁ గట్టిపెట్టినఁగాక
సందులఁదూరెమనసు చక్కనుండీనా
పొందలేక యేవిద్దె విన్నా కొలిచినఁగాక
తుందుడుకునిమాయ తొలఁగిపోయీనా ॥ ఎన్ని ॥

వుదివోనిరుచులు నీ కొప్పగించినఁగాక
బదిఁ బంచేంద్రియములు పాయఁ జొచ్చీనా
జడియక నే నీకు శరణుచొచ్చినఁగాక
వాదటలో కామక్రోధా లుడిగిపోయీనా ॥ ఎన్ని ॥

నిక్కపునాకర్మములు నీకొరకునైనఁగాక
యిక్కడ నేఁ జేసేటిహింస మానీనా
పక్కన నలమేల్మంగపతివి శ్రీవేంకటేశ
అక్కర నీకు మొక్కక అజ్ఞానము వోయీనా ॥ ఎన్ని ॥ 354

నాట

[1]వాఁడెవో ప్రహ్లాదవరదుఁడు
[2]వాఁడెవో భక్తవత్సలుఁడు ॥ పల్లవి ॥

కోరదవడలతోడ కోటిసూర్యతేజముతో
హారకేయూరాదిభూషణాంబరాలతో
చేరి బ్రహ్మాదులెల్లాను సేవలు సేయఁగాను
మేరమీరినశిరులమేడలో వున్నాఁడు ॥ వాఁడె ॥

౧, ౨. 'వాఁడివో' రేకు. దగ్గరగా చేతితో చూపినట్లు రేకు పాఠము కావచ్చు.

తెల్లని మేనితోడ తీగెనవ్వులతోడ
  చల్లని గంధము వాసనలతోడ
  పెల్లుగా నందాదులు పేటకొని నుతింపఁగా
  వెల్లవిరిఁ గొలువై వేంచేసి యున్నాఁడు ॥ వాఁడె ॥

సంకుఁజక్రములతోడ ఘంటాపూదండలతోడ
  పొంకపునానావిధభోగములతో
  అంకపుశ్రీవేంకటాద్రి నహోబిలమునందు
  అంకెల నేపొద్దూ నెలవై తానున్నాఁడు ॥ వాఁడె ॥ 355

రేకు 173 మలహరి

ఎఱఁగినవారికి హింస లిన్నియు మాని
  మఱి సత్యమాడితేను మాధవుఁడే దిక్కు ॥ పల్లవి ॥

కలుగుఁ గారణములు కామక్రోధములు రేఁగ
  వెలసినమాయావికార మది
  కలఁగఁగనలందు కర్త లెవ్వరుఁ గారు
  తెలిసి వోరుచుకొంటే దేవుఁడే దిక్కు ॥ ఎఱఁ ॥

పదార్థా లెదుట నిలుచుఁ బంచేంద్రియాలు రేఁగ
  వెదచల్లేటిమాయావికార మది
  పదరి పైకొనవద్దు పట్టితేఁ బసలేదు
  చెదరక వోరిచితే శ్రీపతే దిక్కు ॥ ఎఱఁ ॥

సిరులు తానే వచ్చు చిత్తాన నాసలు రేఁగ
  విరసపుమాయావికార మది
  పరగ నలమేల్మంగపతి శ్రీవేంకటేశ్వరు
  శరణంటే నితనిచరణాలే దిక్కు ॥ ఎఱఁ ॥ 356

ధన్నాసి

ఒకటి సుజ్ఞానము ఒకటి అజ్ఞానము
ప్రకటించి వొకటి చేపట్టరో వివేకులు ॥ పల్లవి ॥

తనుఁ దాఁచుకొంటేను తక్కిన దేహభోగాలు
పనికిరావు అవి ప్రకృతిగాన
ఘనమైనలోకభోగములతో లోలుఁడై తే
తనుఁ గానరాదు జీవతత్వముగాన ॥ ఒక ॥

దైవము నెఱిఁగితేను తనకామ్యకర్మములు
భావించి మఱవవలె బంధాలుగాన
కావించేటితనకామ్యకర్మాలఁ గట్టువడితే
దైవము లోను గాఁడు స్వతంత్రుఁడుగాన ॥ ఒక ॥

సరి మోక్షముగోరితే స్వర్గము తెరువు గాదు
అరయ స్వర్గము తెరు వలమోక్షానకు
పరగ నలమేల్మంగపతి శ్రీవేంకటేశుని
శరణాగతియె సర్వసాధనముగాన ॥ ఒక ॥ 357

లలిత

హరి హరి నీమహిమ లనంతములు
విరతి జీవులకెల్ల నేరుపులై వున్నవి ॥ పల్లవి ॥

యెందరు భోగించినదో యీబ్రహ్మాండము దొల్లి
అందరికిఁ దమతమదై వుండును
కందువ నెవ్వ రెవ్వరి కాణాచి యైనదో భూమి
పందడించీఁ బంటలను సకలసస్యములు ॥ హరి ॥

చుట్టుక యం(యెం?)దరికిని సొమ్మయినదో కాలము
అట్టె అందరిఆయుష్యమై యున్నది
గట్టిగా నెవ్వరెవ్వరికంచముకూడదో యీమాయ
దట్టపుసంసారపుటలధర్మములై యున్నవి ॥ హరి ॥

ముంచి యం(యెం?)దరికైనాను మోపులై వుండీ కర్మము
పంచు కందరికిఁ దమ [1]పనిపాటలై
వంచుక శ్రీవేంకటేశ వారివారిబ్రదుకులు
సంచి నీవే యైతివి సిధినిధానమవై ॥ హరి ॥ 358

భూపాళం

[2]పావనము గావో [3]జిహ్వ భ్రమసేవో జీవుడా
వేవేల కితని పంక్తి వేమారును బాడి ॥ పల్లవి ॥

హరినామములే పాడి అతనిపట్టపురాణి
ఇరవై మించినయట్టియిందిరఁ బాడి
సరి నిరువంకలాను శంఖచక్రములఁ బాడి
వరదకటిహస్తాలు వరుసతోఁ బాడి ॥ పావ ॥

ఆదిపురుషునిఁ బాడి అట్టె భూమిసతిఁ బాడి
పాదములఁ బాడి నాభిపద్మముఁ బాడి
మోదపుబ్రహ్మాండాలునోచేవుదరముఁ బాడి
ఆదరానఁ గంబుకంఠ మంకెతోఁ బాడి ॥ పావ ॥

---

౧. 'పనిపాటలై' రేకు. పని+పాటలు=పనిపాటలు. ఈసంధి యీవాఙ్మయమున కొల్లలు. ౨. ఈపాటలో 'వరదహస్తము' పేర్కొనబడినది. క్రిందికి తనకుడి చేతితో పాదములను చూపుచున్న వైకుంఠహస్తమే వరదహస్తముగ భావించిరేమో. ఉరమున శ్రీదేవి, వీపున భూదేవి, శిరముపై తులసి ఉన్నట్లు ఈ వాఙ్మయమున పలుతావుల గలదు. 'సర్వాంగములు' అని చెప్పుటచే అన్ని అవయవములను స్వామిస్వరూపము గానే భావించుట వీరి తరిపాటి. ౩. 'జింహ్వ' రేకు.

శ్రీవేంకటేశుఁ బాడి శిరసుతులసిఁ బాడి
శ్రీవత్సముతోడురముఁ జెలఁగి పాడి
లావుల మకరకుండలాలకర్ణములు పాడి
ఆవటించి యితనిసర్వాంగములుఁ బాడి ॥ పావ ॥ 359

దేసాక్షి

నీవు వెట్టినట్టిదిక్కు నీవే తెలుపవలె
నావశమా తెలియ నారాయణా ॥ పల్లవి ॥

నీటిలోన నొకబుగ్గ నిమిషములోనఁ బుట్టి
కోటిసేసినట్లుండుఁ గొంతవడి
పాటించి యందే యడఁగెఁ బ్రకృతియో బ్రహ్మమో
యేఁటిదో నీవియర్థ మెరిఁగించవయ్య ॥ నీవు ॥

ఆకసాన నొకగాలి అట్టె మోయుచుఁ బొడమి
లోకము సేయ విసరు లోలోనె
మైకొని యందే యడఁగె మాయయో సత్యమో
యీకడ నీయర్థము మా కెఱిఁగించవయ్య ॥ నీవు ॥

భూమిలోన మొలకలు పుట్టుచు శ్రీవేంకటేశ
వాములై వెలయు సేసేవారికి
ఆముక యందే యడఁగె అసత్తో ఇది సత్తో
యేమో యీయర్థము మా కెరిఁగించవయ్య ॥ నీవు ॥ 360

నాట

ఎత్తుకొన్న బహురూప మిఁక మరి మానరాదు
చిత్తగించి మన్నించు శ్రీనరసింహా ॥ పల్లవి ॥

పట్టి ప్రహ్లాదునికై కంబములోన నుండితివి
గట్టిగా కనకదైత్యు ఖండించితివి
యిట్టినీచేఁతలు విని యిందరుఁ గొల్చేరు నిన్ను
కట్టుకొంటి వింతపని ఘననారసింహా ॥ ఎత్తు ॥

దేవతల మొరాలించి దీకొంటి వింతపనికి
చేవ నభయము లిచ్చి చేయెత్తితివి
దేవుఁడ వని యెఱిఁగి త్రిజగాలు మొక్కీ నీకు
నీవల్లనే వచ్చె విది నిత్యనారసింహా ॥ ఎత్తు ॥

భూకాంతవిన్నపము పొంచి విని గురైతివి
శ్రీకాంత తొడమీఁదఁ జేకొంటివి
మీకును శ్రీవేంకటాద్రిమీఁదనే శరణంటిమి
దాకొనె మీమహిమలు దండినారసింహా ॥ ఎత్తు ॥ 361

రేకు 174 లలిత

ఆతనిమూలమే జగమంతా నిది
ఆతుమలో హరి కీలుఅయివుండుఁగాని ॥ పల్లవి ॥

మచ్చరము లేకున్నను మనసే రామరాజ్యము
వచ్చినట్టె వచ్చితేను వలపే చవి
యెచ్చు కుందు లేకున్న నెక్కడైనా సుఖమే
యిచ్చకుఁడై హరి తన కియ్యవలెఁగాని ॥ ఆత ॥

నెట్టుకొని నడచితే నిజమే మూలధనము
పట్టినదే వ్రతమైతే భవమే మేలు
జట్టిగా నొనగూడితే సంసారమే ఫలము
యిట్టె హరి దనకు నియ్యవలెఁగాని ॥ ఆత ॥

చెప్పినట్టు సేసితేను చేరి దేహమే చుట్టము
తప్పులు లేనిదియైతే ధర్మమే సొమ్ము
చొప్పునహరిదాసులు సోదించి చూచిన దిది
యెప్పుడు శ్రీవేంకటేశుఁ డియ్యవలెఁగాని ॥ అతి ॥ 362

సాళంగనాట

దిక్కు నీవే జీవులకు దేవసింహమా
తెక్కులగద్దియమీఁదిదేవసింహమా ॥ పల్లవి ॥

సురలెల్లాఁ గొలువఁగ సూర్యచంద్రులకన్నుల
తిరమైనమహిమలదేవసింహమా
నిరతిఁ బ్రహ్లాదుఁడు నీయెదుట నిలిచితే
తెరదీసితి మాయకు దేవసింహమా ॥ దిక్కు ॥

భుజము లుప్పొంగఁగాను పూఁచినశంఖుఁజక్రాల
త్రిజగములు నేలేటిదేవసింహమా
౧ గజభజింపుచు వచ్చి కాచుక నుతించేటి-
ద్విజమునిసంఘములదేవసింహమా ॥ దిక్కు ॥

మొప్పిరిదాసులకెల్లా ముందు ముందే యొసగేటి-
తిప్పరానివరములదేవసింహమా
చిప్పల నహోబలాన శ్రీ వేంకటాద్రిమీఁద
తెప్పలదేలేటియట్టిదేవసింహమా ॥ దిక్కు ॥ 363

౧. గజ=దండి అని అర్థము కావచ్చు. 'దండిసిరులు' అనుటకు 'గజసిరులు' అనియు వీరిప్రయోగము. 'గజదొంగ' వలె దీనిని సాధించుకొనవలెనేమో. 'గజభజింపుచు' కూడ అట్లనే.

బౌళి

కన్నులపండుగలాయ కమ్మి సేవించేవారికి
సన్నల నీ దాసులము సంతసించేము ॥ పల్లవి ॥

పడఁతు లిద్దరు నీపాదములు వొత్తఁగాను
కొగుకు బ్రహ్మదేవుఁడు కొలువఁగాను
కడుపులో లోకములు కడు జయవెట్టఁగాను
గుడిగొనె నీబ్రదుకు గోవిందరాజా ॥ కను ॥

మెత్తఁగా శేషుఁడు నీకు మించుఁబరపై వుండగా
జొత్తుమధుకైటభులు సుక్కి వోడఁగా
హత్తి దేవతలు నిన్ను నందరుఁ బూజించఁగాను
కొత్తలాయ నీబ్రదుకు గోవిందరాజా కన్ను ॥

పరగి నీముందరను పంచబేరము లుండఁగా
గరిమఁ జక్రము నీకుఁ గాపై వుండఁగా
తిరమై శ్రీవేంకటాద్రితిరుపతిలోపలను
గొరబాయ నీబ్రదుకు గోవిందరాజా ॥ కన్ను ॥ 364

శ్రీరాగం

కేశవ నారాయణ కృష్ణ గోవింద ముకుంద
మూశినము త్రైమువలె మొక్కేము నీకు ॥ పల్లవి ॥

నెమ్మిఁ జక్రాయుధుఁడవు నీవు గల వటుగాన
నమ్మి మాకు నెన్నఁడును భయమే లేదు
యిమ్ముల లక్ష్మిపతివి యేలిక వై తివిగన
సమ్మతి మాకు సర్వసంపదలు గలవు ॥ కేశ ॥

పుట్టించినవాఁడవు భూధవుఁడ వటుగన
దట్టముగ నెంచగఁ బదస్థుఁడ నేను
తొట్టి కరిరాజవరదుఁడ నీవే దిక్కుగన
గట్టిగా నాకోరిక లిక్కడ ఫలియించెను ॥ కేశ ॥

గురువవు గొల్లలకు గోవిందరాయవుగన
నిరంతరమునుఁ బాఁడి పిండెను మాకు
చిరంతనదేవుఁడవు శ్రీవేంకటేశ్వర నీవు
పరము నిహము మాకు బలువుగాఁ గలిగె ॥ కేశ ॥ 365

గౌళ

హరియు సిరియు నేఁగే రదివో తేరు
పరం[1]జ్యోతిస్వరూపపుపైఁడికుండతేరు ॥ పల్లవి ॥

గరుడధ్వజపుఁదేరు కనకమయపుఁదేరు
సురలు బొమ్మలైనారు చుట్టుఁదేరు
మెరుఁగులమేఘములమించుఁగొణిఁగెలతేరు
సిరుల ధ్రువలోకపుశిఖరపుఁదేరు ॥ హరి ॥

బలుకులపర్వతాలె బండికండ్లైనతేరు
నలుదిక్కులంచులవున్నతపుఁదేరు
కొలఁదిలేనిచుక్కలకుచ్చులముత్తెలతేరు
మెలుపునాకాశగంగమేలుకట్లతేరు ॥ హరి ॥

మునులనే వుత్తమాశ్వములఁగాఁ గట్టినతేరు
ఘనమహిమలనేసింగారపుఁదేరు
యెనసి శ్రీ వేంకటేశుఁ డెప్పుడూ నలమేల్మంగ
దినదినభోగములఁ దిరమైనతేరు ॥ హరి ॥ 366

---

౧. 'జ్యోతిస్స్వరూప' కావచ్చు.

బౌళి

పరమపురుష [౧] నిరుపమాన శరణు శరణు రే [౨] యే యే యే యే ఇందిరా-
నిజమందిరా ॥ పల్లవి ॥

కమలనాథ కమలనయన కమలచరణు [౩] రే
అమితసురమునినాథయూథపనాయకా వరదాయకా ॥ పర ॥

చతురమూరితి చతురబాహుశంఖచక్రధరా
అతిశయశ్రీవేంకటాధిప అంజనాకృతిరంజనా ॥ పర ॥ 367

మాళవి

రహః సమీచీనమపహాసం తే
దాసైః ప్రకాశితం దరిదంతు లోకే ॥ పల్లవి ॥

ద్వారకాపట్టణే త్వం పురా చ స్వయదీక్షితస్తూ స్త్రియః
కేశముష్టిః కథం సారస కురువంతి సరసవేళాయాం ॥ హాస ॥

వరశిశోరక్షణే త్వం పురా చ అహం బ్రహ్మచారి అథోచేత్తదేతి
గోపతరుణయః కిమితి వా తద్వసతి త్వం ॥ హాస ॥

తత్తబృందావనే త్వం పురా చ శ్రియా వేంకటాద్రౌ ఇదం .
విభ్విభాసి ఇదుల చిత్తమిత్యమరాళ్ళ ది సేవంతి సర్వే ॥*హాస॥ 368

---

౧. 'విరుపమాణ' రేకు. ౨. ఈ నాలుగు యెకారములు పూర్వముద్రణమున జారిపోయినవి, ఈ 'యె' కారములు 'శరణురే' లోని 'ఎ' కారమునకు అనుబంధి-స్వరప్రతీకములుగా నుంచినారేమో. పల్లవి ఒకపాదముగా, చరణములన్నియు రెండేసి పాదములుగా నడచిన దీపాట. ౩. 'చరణ' కావచ్చు. ౪. ఈ కీర్తనవిషయములో పూర్వపరిష్కర్తలభావమే నాదికూడ. * ఈసంకీర్తన సంస్కరింప వీలుకాకున్నది.

రేకు 175 దేవగాంధారి

సదానందము సర్వేశ్వర నీ-
పదారవిందముపై భక్తి ॥ పల్లవి ॥

నయనానందము నరులకు సురలకు
జయమగు హరి నీసాకారము
నయమగుశ్రవణానందము వినినను
క్రియగలిగిననీకీర్తనము ॥ సదా ॥

చెలఁగి యందరికి జిహ్వానందము
పలుమరుఁ గొనునీప్రసాదము
నలుగడ దేహానందము బుధులకు
బలునీపాదప్రణామములు ॥ సదా ॥

ధరఁ బరమానందము నీదాస్యము
గరిమల శ్రీవేంకటవిభుఁడా
నరహరి విజ్ఞానందము నినుఁ దగ-
వరవిరిఁ జేయుసమారాధనము ॥ సదా ॥ 369

సామంతం

అరసి వేరొకచో ముక్తుడుగఁగవలదు
సారపులౌకికవిమోచనమే ముక్తి ॥ పల్లవి ॥

మొగిఁ బుణ్యపాపవిముక్తియే ముక్తి
వెగటుఁబ్రపంచపువిముక్తే ముక్తి
తగులుసంసారబంధవిముక్తే ముక్తి
జగములోఁ గలుగుయాశాము కే ము కి ॥ అర ॥

కామక్రోధాదిసంగవిముక్తే ముక్తి
వేమారు రుచులపై విముక్తే ముక్తి
నాముల దేహాభిమానపుముక్తే ముక్తి
పామెడికోరికలసంపదముక్తే ముక్తి ॥అర॥

ముందువెనకల కర్మమోచనమే ముక్తి
అంది సుఖదుఃఖభయముక్తే ముక్తి
కందువ శ్రీవేంకటేశుఁగని యందే శరణవి
విందుల నితరసేవావిముక్తే ముక్తి ॥అర॥ 370

సాళంగనాట

ఈతఁడే యీతఁడే సుండీ యెంత యెంచిచూచిన
చేకొనే వరాలిచ్చీ శేషాచలేశుఁడు ॥పల్లవి॥

విశ్వరూపపుబ్రహ్మము విరాట్టయినబ్రహ్మము
ఐశ్వర్యస్వరాట్టౌసామ్రాట్టయినబ్రహ్మము
శాశ్వతబ్రహ్మాండాలు శరీరమైనబ్రహ్మము
యీశ్వరుఁడై మహారాట్టై యిందరిలో బ్రహ్మము ॥ఈతఁ॥

సూర్యునిలో తేజము సోమునిలో తేజము
శౌర్యపుటనలునిభాస్వత్తేజము
కార్యపుటవతారాలఁ గనుఁగొనేతేజము
౧వీర్యపుటెజ్ఞభాగాలవిష్ణునామతేజము ॥ఈతఁ॥

౧. 'వీర్యము+యజ్ఞభాగాలు' సామాసికములైన "పు.టు" ఆగమములు వచ్చి జరిగిన వ్యావహారిక సంధి. "యజ్ఞము" లోని యకారము అచ్చుగా గ్రహించుట వింత.

పరమపురుషమూర్తి ప్రకృతియైనమూర్తి
గరిమతో మహదహంకారమూరితి
ధరఁ బంచతన్మాత్రలు తత్వము లైనమూరితి
గరుడానంత[౧] సేనేశకర్తయైనమూరితి ॥ ఈత ॥

భాగవతపుదైవము భారతములో దైవము
సాగినపురాణవేదశాస్త్రదైవము
పోగులైన బ్రహ్మలను బొడ్డునఁ గన్నదైవము
శ్రీగలిగి భూపతైన శ్రీవేంకటదైవము ॥ ఈత ॥ 371

దేసాళం

గతులన్నిఖిలమైనకలియుగమందును
గతి యీతఁడే చూపె ఘనగురుదైవము ॥ పల్లవి ॥

యీతనికరుణనేకా యిల వైష్ణవులమైతి-
మీతనివల్లనే కంటి మీతిరుమణి
యీతఁడేకా వుపదేశ మిచ్చె నష్టాక్షరిమంత్ర-
మీతఁడే రామానుజులు యిహావరదైవము ॥ గతు ॥

వెలయించె నీతఁడేకా వేదపురహస్యములు
చలిమి నీతఁడే చూపె శరణాగతి
నిలిపినాఁ డీతఁడేకా నిజముద్రాధారణము
మలసి రామానుజులే మాటలాడేదైవము ॥ గతు ॥

నియమము లీతఁడేకా నిలిపెఁ బ్రపన్నులకు
దయతో మోక్షము చూపెఁ దగ నీతఁడే
నయమై శ్రీవేంకటేశునగ[౨] మెక్కేవాకిటను
దయఁజూచీ మమ్ము నిట్టే తల్లితండ్రిదైవము ॥ గతు ॥ 372

౧. 'శనేశక' పూ.మూ.పా. ౨. 'మెక్కి' రేకు.

నాదరామక్రియ

నే నేమెరిఁగి సేసేనో నీకుఁ దిరువారాధన
అని మున్నిట్ల బ్రహ్మరుద్రాదులు సేయఁగలేరు ॥ పల్లవి ॥

అనుగునీరూప ౧మింతంతనెరిఁగి సేసేనో
వునికై నీ వొక్కచోనే వుండే దెరిఁగి సేసేనో
తవిసి నీకు నొక్కమంత్రమనెరిఁగి సేసేనో
కనరానినీమహిమే కడయెరిఁగి సేసేనో

మరిగి నీకు నొక్కనామమునెరిఁగి సేసేనో
అరసి యించుకేకాలమనెరిఁగి సేసేనో
నిరతి నీ కేమి లేవని యెరిఁగి సేసేనో
బెరసి ౨నన్నుఁ గొంత మెప్పించ నెరిఁగి సేసేనో ॥ నేనే ॥

తెలిసి నీకు నొక్కమూర్తియనెఱిఁగి సేసేనో
అలమిననీమాయఁ గొంతనెరిఁగి సేసేనో
అలమేల్మంగకుఁ బతియగుశ్రీవేంకటేశుఁడ
వొలిసి నీ కుపమింప నొక్కటెరిఁగి సేసేనో ॥ నేనే ॥ 373

వరాళి

డోలాయాం చల డోలాయాం హరే డోలాయాం ॥ పల్లవి ॥

మీనకూర్మ ౩వరాహా మృగపతిఅవతారా
దానవారే గుణశౌరే ధరణిధర మరుజనక ॥ డోలా ॥

వామన రామ రామ వరకృష్ణ అవతారా
శ్యామలాంగా రంగ రంగా సామజవరద మురహరణ ॥ డోలా ॥

---

౧. 'ఇంతంత+అని+ఎరిఁగి'. ఇట్టి స్థలములందంతటా ఇట్లే.

౨. 'నిన్నుఁ' కావచ్చు ౩. 'వరాహ' కావచ్చు.

దారుణ బుద్ధ కలికి దశవిధఅవతారా
శిరపాణే గోసమాణే శ్రీవేంకటగిరికూటవిలయ[1]॥ డోలా ॥374

రేకు 176 బౌళి

జగన్మోహనాకార చతురుఁడవు పురుషోత్తముఁడవు
వెగటునానోదంబు ఇది నీవెలితో నావెలితో ॥ పల్లవి॥

యెన్నిమారులు సేవించినఁ గన్నులూ దనియవు
విన్ననీకథామృతమున వీనులుఁ దవియవు
సన్నిధిని మిమ్ము నుతియించి సరుస జిహ్వాయుఁ దనియదు
విన్న కన్నది గాదు ఇది నావెలితో నీవెలితో ॥ జగ ॥

కదఁగి నీప్రసాదమే కొని కాయమూఁ దనియదు
బడిఁ బ్రదక్షిణములుసేసి పాదములు [2]నివిఁ దవియవు
నుదివి సాష్టాంగఁబు చేసి నుదురునూఁ దవియదు
వెదఁగుఁదన మిది గలిగె విది నావెలితో నీవెలితో ॥ జగ ॥

[3]చెలఁగి నిను నేఁ బూజించి చేతులూఁ దనియవు
చెలువు సింగారంబు దలఁచి చిత్తమూఁ దనియదు
అలరి శ్రీవేంకటగిరీశ్వర ఆత్మ నను మోహించఁజేసితి
వెలయ నిన్నియుఁ దేరె మను నీవెలితో నావెలితో ॥జగ॥375

---

౧. ఈ పాటలో ప్రతిచరణమునందును మొదటి పాదమునకు తరువాత పల్లవి వలె "డోలాయాం చల దోలాయాం" ఇత్యాదిగా కలదు. సంగీతకోవిదులగు పూజ్యపాదులు రాళ్లపల్లివారిపరిష్కరణము గావున పూర్వముద్రణమును మార్చలేదు. ౨. 'ఇయున్' లో 'యు' లోపించిన రూపము కావచ్చు. ౩. ఈపాదములో క్త్వాంతమైన 'పూజించు' ధాతువులో కర్త నేను, 'తనియు' ధాతువులో కర్తలు చేతులు.

దేవగాంధారి

అందుకే నేఁ జింతించెదను అచ్యుత నీశరణాగతుఁడ
సందడి నాభవ మిందువల్లనే సఫలంబాయనయ్యా ॥ పల్లవి ॥

వొకనీనామము వొగిఁ దలంచిన
అకలంకం బగునాపాపంబులు అన్నియుఁ బారణే సేసె
అకటా తక్కిన అనంతనామములు
వొకట నుపవాసములున్న వోయయ్యా ॥ అందు ॥

హరి నీపాదము లవి రెండే
పరమును విహమును నా కొసఁగెను పయిపైఁ గృపతోడ
ధర నీయనంతకరములు తా మేమి-
సిరు లిత్త మనుచు చెలఁగీనయ్యా ॥ అందు ॥

ఇల నీదాస్యం బిది యొకటే
సిలుగులభవములజిలుగు మాన్పె నదె చిత్తముతహ దీర
యెలమిని శ్రీవేంకటేశ్వర నీ విదె
తలఁపునఁ బాయక దక్కితివయ్యా ॥ అందు ॥ 376

మాళవి

దేవ నమో దేవా
పావనగుణగణభావా ॥ పల్లవి ॥

జగదాకారచతుర్భుజ
గగననీలమేఘశ్యామ
నిగమపాదయుగ నీరజనాభ
అగణితలావణ్యావనా ॥ దేవ ॥

౧ ఘనవేదాంతైగణని పుహార
కనకశంఖచక్రకరాంకా
దినమణిశశాంకదివ్యవిలోచన
అనుపమరవిబింబాధరా. ॥ దేవ ॥

భావజకంజభవజనక
శ్రీవనితాహృదయేశ
శ్రీవేంకటగిరిశిఖరవిహార
పావనగుణగణభావా. ॥ దేవ ॥ 377

బౌళి

దేహంబొకటే దేహియు నొకఁడే
దాహంబెంతటఁ దనియునో తలఁపు ॥ పల్లవి ॥

వినుకలి వెంట వెడలీఁ దలఁపు
కనుకలి వెంటఁ గదలీఁ దలఁపు
కొననాలుక మదిఁ గూడీఁ దలఁపు
తవిగినయెన్నెన్నితునకలో తలఁపు ॥ దేవాఁ ॥

నయమగుచోటను నవ్వీఁ దలఁపు
భయమగుచోటను బడలీఁ దలఁపు
లయమై నిద్రల లవమౌఁ దలఁపు
క్రియ నెందరిపంగెనయో తలఁపు ॥ దేవా ॥

భావించినగతిఁ బారీఁ దలఁపు
వేవేలుగతుల వెలసీఁ దలఁపు
శ్రీవేంకటపతిచిత్తములోపల
పీవే తెలుపఁగ నిలుఁగనె తలఁపు ॥ దేహం ॥ 378

౧. 'ఘనవేదాంతి+ఐ' అని విభజిస్తే బాగున్నట్లు తోచదు. 'వేదాంతైకగణన' లేక 'వేదాంతగణన' కావచ్చునేమో.

సాళంగనాట

మొక్కరె మొక్కరే మీరు ముందు ముందే జయ లిడి
దక్కి శ్రీవేంకటేశుఁడే తానైనదేవునికి ॥ పల్లవి ॥

కరములు వే యవే కరములను భయం-
కరనఖాయుధములు కదలే వవే
సిరి దొడపై నదె సింహపునెమ్మో మదే
నరరూపు సగమదె నరసింహునికి ॥ మొక్క ॥

వంకరకోర లవె వజ్రపుదంతము లవె
సంకుమఁ జక్రము విరువంకలా నవె
జంకెల నేత్రము లవె జడలు మూఁపున నవె
అంకె నభయహస్తము అదె నరహరికి ॥ మొక్క ॥

వెక్కసకర్ణము లవె నీలిమచ్చవుర మదె
చుక్కలమొలపూసల నొక్కరూ పదె
తొక్కినపాపము లవె తోడనే శ్రీవేంకటాద్రి
పక్కెరనరసింహపుప్రళయసింహునికి ॥ మొక్క ॥ 379

భవుళి

తొల్లి యెట్టుండునో తాను తుద నెట్టుండునో తాను
యిల్లిదె నట్టనడుమ వింతేసి మెరసీ ॥ పల్లవి ॥

పుట్టినప్పుడే దేహి బుద్ధు లేమీ నెఱఁగఁడు
యిట్టె లోకులఁ జూచి యింత నేరిచె
౧ ముట్టుకొన్న యింద్రియాల ముదిసి ముదిసి రాఁగా
తట్టువడి తనమేను తానే మరచె ॥ తొల్లి ॥

౧ 'ముట్టుకొన్న యింద్రియాలు' కావచ్చు.

మనుజుఁ డైనప్పుడే తా మాటలేమి నెరఁగఁడు
జనులాడుకొనఁగానె సంగడి నేర్చె
దినదినభోగాలదృష్టాంతము లెల్ల
అనుభవనై తన కదియాలమాయ ॥ తొల్లి ॥

తచ్చి తా ఁగలప్పుడే దైవము నెఱఁగఁడు
విచ్చ నాచార్యునివల్ల నేఁ డెఱిఁగె
అచ్చపు శ్రీవేంకటేశుఁ డంతర్యామై యుండి
యిచ్చఁ గరుణించఁగాను యెఱుకాయఁ దాను ॥ తొల్లి ॥ 380

రేకు 177 గుజ్జరి

జగమంతా నీమయము సర్వం విష్ణుమయంబుగాన ॥ పల్లవి ॥

యెనయుచు నేఁ గర్మమార్గముల నితరదేవతల భజియించెదను
అని యపరాధం బెంచకుమీ అన్యము నీకంటె మరి లేదు
ననివడి "మత్తః పరతరం" బని పలికితి విన్నియు నీ
యాజ్ఞలు ॥ జగ ॥

దేవ నావుదరపోషణకు తిరిరి హింస చేసెదను
యీ విధి నావల నెంచకుమీ నీవే అఖండ ౧ చేతన్యుఁడవు
దేవ మిము ౨ "నైతేన వినా తృణాగ్రమపి" యని
వొగడెదివి ॥ జగ ॥

భువిలో నాకట పూర్వకర్మమట పొసఁగదు నే నీసరణి నీయడను
అవి నా కేమియుఁ బనిలేవు అంతరియామివి నీవు
అవలను "త్వమేవశరణం గతి" యనుటది నమ్మితి
శ్రీవేంకటనిలయా ॥ గజ ॥ 381

౧. 'చైతన్య' కావచ్చు. ౨. మిమునైతే "న వినా తృణాగ్రమపి" యని కావచ్చునేమో. "నహి తేన వినా" అని గదా శ్రుతి. పూర్వపరిష్కర్తలు 'నైతేన' శ్రుతివాక్యముగ గ్రహించిరి.

గుజ్జరి

అర్తుఁడ నేను నీకడ్డ మెందును లేదు
మూర్తిత్రయాత్మక మొగిఁ గరుణించవే ॥ పల్లవి ॥

సర్వసాక్షివి నీవు సర్వాంతరంగుఁడవు
సర్వసర్వంసహాచక్రవర్తి
నిర్వాణమూర్తి నిగమాంతకీర్తి
సర్వాపరాధములు క్షమియింపవే ॥ అర్తుఁ ॥

పరమాత్ముఁడవు నీవు ౧పరంజ్యోతివి నీవు
పరమ పరానంద పరమపురుషా
కరిరాజవరదా కారుణ్యనిలయా
శరణాగతుఁడ నన్ను సరిఁ గావవే ॥ అర్తుఁ ॥

అణువులోపలినీవు ఆదిమహత్తును నీవు
ప్రణుతశ్రీవేంకటప్రచురనిలయా
అణిమాదివిభవా ఆద్యంతరహితా
గణుతించి నాపాలఁ గలుగవే నీవు ॥ అర్తుఁ ॥ 382

లలిత

విజాతు లన్నియు ౨వృథా వృథా
అజామిళాదుల కది యేజాతి ॥ పల్లవి ॥

జాతిభేదములు శరీరగుణములు
జాతి శరీరము పరిఁ౩ దోఁడనె చెడు
ఆతుమ పరిశుద్ధం బెప్పుడును అది నిర్దోషం బనాది
యీతల హరివిజ్ఞానపుదాస్యం బిది యొక్కటె పో సుజాతి ॥విజా॥

౧. 'పరంజోతి' రేకు .౨ 'వ్రిత'వ్రితా' రేకు.
౩. 'పరిఁ' ఈ పదము పూర్వముద్రణమున జారిపోయినది. యతిభంగము.

హరి యిందరిలో నంతరాత్ముఁ డిదె
ధరణి జాతిభేదము లెంచిన
పరమయోగు లీభావ మష్టమదము లవనికారమని మానిరి
ధరణిలోనఁ బరతత్వజ్ఞానము ధర్మమూలమే సుజాతి ॥ విజా ॥

లౌకికవైదికలంపటులకు నివి
కైకొను నవశ్యకర్తవ్యంబులు
శ్రీకాంతుఁడు శ్రీవేంకటపతి నేసినసంపాద మిందరికి
మేకొని యిన్నియు మీరినవారికి మీనామమే సుజాతి॥విజా॥ 383

గుజ్జరి

ఉపకారి దేవుఁడు అపకారి గాఁడు ॥ పల్లవి ॥

దేహం బొసఁగెను దేవుఁడు తనుఁ దెలియఁగ శాస్త్రము గడియించె
దేహాంతరాత్ముఁడు మరి దేహచైతన్యుఁడా దాను
దేహి యేలోకంబున కేఁగిన దేవుఁడు దా వెంటనే యేఁగును
దేహి కోరినట్టే కమ్మర దేవుఁ డనుమతి ఇచ్చీఁగాన ॥ఉప॥

సేయుటకును చేయకమానుటకును జీవుఁడు స్వతంత్రుఁడాయం చేను
కాయపుసుఖములు గోరఁగఁ గర్తట కడగనుటకుఁ గర్త గాఁడా
యీయెడ నాయెడ నంతర్యామే యిన్నిటికివిఁ బ్రేరకుఁ డింతే
దాయక పాయక తనతలఁపుకొలఁ దిదైవమే సృజియించీఁగాన ॥ఉప॥

ఇది యెరిఁగి చిత్తమా నీ వితనందే అభిరతి సేయుము
పదయుఁడు మనశ్రీవేంకటగిరిసర్వేశ్వరుఁడు సత్యుఁడు
మొదలనే యీయర్థము కిరీటితో మొగి నానతి ఇచ్చినాఁడు
అదే "సమోఽహం¹సర్వభూతేషు" అని గీతలలో నున్నది
గాన ॥ ఉప ॥ 384

---

౧. 'సర్వం' లేఖ.

బౌళి

౧ తందనాన ఆహి తందనాన పురె
తందనాన భళా తందనాన ॥ పల్లవి ॥

బ్రహ్మ మొకటె పరబ్రహ్మ మొకటె పర
బ్రహ్మ మొకటే పరబ్రహ్మ మొకటే ॥ తంద ॥

కందువగుహీనాధికము లిందు లేవు
అందరికి శ్రీహరే అంతరాత్మ
ఇందులో జంతుకుల మింతా నొకటే
అందరికి శ్రీహరే అంతరాత్మ ॥ తంద ॥

నిండార రాజు నిద్రించు నిద్రయు నొకటే
అండనే బంటునిద్రదియు నొకటే
మెండైన బ్రాహ్మణుఁడు మెట్టుభూమి యొకటే
చండాలుఁ డుండేటి సరిభూమి యొకటె ॥ తంద ॥

---

౧ పూర్వముద్రితపాఠమును యథారూపముగ పైన చూపియున్నాను. ఈ పరిష్కరణము సంగీతకోవిదులగు పూజ్యపాదులు కీ॥ శే॥ రాళ్లపల్లివారిచేతిమీదుగా ముందు జరిగినది. సంగీతానుగుణముగ వారు పై చూపినటు మార్చియుందురని, నేటికి గాయని గాయకసంప్రదాయములో వున్నపాఠమని దానిని పైనచూపి రేకు పాఠము ఇందు చూపుచున్నాను.

తందనాన యాహి తందనాన ఆహా తందనాన। పురే తందనాన।
భళా తందనాన పరబ్రహ్మ మొకటే పరబ్రహ్మ మొకటే
పరబ్రహ్మ మొకటే
కందువగు హీనాధికము లిందు లేవి
అందరికి శ్రీహరే అంతరాత్మ
ఇందులో జంతుకుల మింతానొకటే. ॥ పల్లవి ॥
అని రేకుపాఠము

అనుగుదేవతలకును అలకామసుఖ మొకటే
ఘనకీటపశువులకు కామసుఖ మొకటే
౧దినమహోరాత్రములు తెగి ధనాఢ్యున కొకటే
వొనర ౨నిరుఁబేదకును వొక్కటే అవియు ॥తంద॥

కోరలి శిష్టాన్నములుగొనునాఁక లొకటే
తిరుగుదుష్టాన్నములు దినునాఁక లొకటే
పరగ దుర్గంధములపైవాయువు నొకటే
వరుసఁ బరిమళముపై వాయువు నొకటే ॥తంద॥

కడఁగి యేనుఁగుమీఁదఁ గాయునెండొకటే
పుడమి శునకముమీఁదఁ బొలయునెండొకటే
కడుఁబుణ్యులను పాపకర్ములను సరిఁ గావ
జడియు శ్రీవేంకటేశ్వరు నామ మొకటే ॥తంద॥ 385

రేకు 178 బౌళి

మచ్చికఁ బ్రపంచపుమరపే బ్రహ్మానంద–
మిచ్చల తానే గురి ఇన్నిటికి నాత్మ ॥పల్లవి॥

శోచూపే వెలిఁబడి లోకమయి తోఁచివి
ఆచూపే మరలితే నది మోక్షము
యేచి రెంటికి నెడమధ్య మీమేను
తాచి వొకఁడే గురి తానాయ నాత్మ ॥మచ్చి॥

---

౧. 'దినయహోరాత్రములు' రేకు. ౨. 'నిఱుపేద' వ్రా.ము.ప్ర.

మన సొక్కుచోట నందిమాయలై తోఁచీని
మనసు తనఁదుంచే మహి యోగ్యము
వెనకముసులకు వీడుఁబట్టు జననము
కొనమొదలనుఁ దానే గురియాయ నాత్మ ॥ మచ్చి ॥

బయలు దువిసి బహుభానులై తోఁచీని
బయ లొక్కట యఖండపరిపూర్ణము
నయమై శ్రీవేంకటనాథుకరుణచేత
జయమై తానున్నచోనే సతమాయ నాత్మ ॥ మచ్చి ॥ 386

బౌళి

నందగోపనందనుండే నాఁటిబాలుఁడు
ఇందు నేఁడే రేపల్లె నేచి పెరిగెను. ॥ పల్లవి ॥

పువ్వువంటిమట్టియాకుపొత్తిఁ బవళించనేర్చె
యెవ్వఁడోకాని తొల్లె యీబాలుఁడు
మువ్వంకవేదములను ముద్దుమాఁట లాడనేర్చె
యెవ్వరూఁ గొంత నేర్పనేఁటికే వీనికి ॥ నంద ॥

తప్పటడుగు లిడఁగనేర్చె ధరణియందు నాకసమున-
నెప్పుగా రసాతలమున నొంటి తొల్లియే
రెప్పలెత్తి చూడనేర్చె రేసీఁ జెంద్రునందు పగలు
గొప్పసూర్యునందు వింకఁ గొత్త నేర్పనేఁటికే ॥ నంద ॥

మంచివెన్నబువ్వ లిపుడు మలసి యారగించనేర్చె-
నంచితముగ శ్రీవేంకటాద్రిమీఁదను
యెంచి యప్పలప్పలనుచు యెనసి కాఁగిలించనేర్చె
దించరానివురముమీఁద దివ్యకాంతను ॥ నంద ॥ 387

లలిత

అంతరాత్మ హరిగలఁ డంతే చాలు
యెంత కెంత చింతించ నేలా వెరవ ॥ పల్లవి ॥

వెనక జన్మపుగతి వివరించి నే నెరఁగ
అనుగుమీఁదటిజన్మ మది యెఱఁగ
నవిచి యీజన్మము నానాఁటఁ దెలిసేము
యెనసి యీభవములకేలా వెఱవ ॥ అంత ॥

విన్నటిదినముకత నిమిషమై తోఁచీని
కన్నుల రేపటిచేఁత కానఁగరాదు
పన్ని నేఁటిదినము మున్ను నోఁచినట్లే
యెన్నఁగ నెందుకునైనా నేలా వెఱవ ॥ అంత ॥

పరము నిహము నేఁ బైకొన నాయిచ్చ గాదు
హరి శ్రీవేంకటపతి యఖిలకర్త
శరణంటి నాతనికి స్వతంత్ర మతనిది
యిరవై తి నింకా నాకేలా వెఱవ ॥ అంత ॥ ౩౪౮

గుండక్రియ

అదియేల తా మాను మాయందు విష్టారమే కాక
చెదరి వొకొకటియుఁ జెట్టొకటి యౌనా ॥ పల్లవి ॥

కడుఁ బుణ్యపాపాలు గలిగినజన్మము
చెడుఁబుణ్యపాపాలు సేయకుండీనా
పుడమిలో ముష్టిమానఁ బొడమినశాఖలు
ఐడి ముష్టిపండ్లై పండకుండీనా ॥ అది ॥

పంచేంద్రియాలఁ బుట్టి పరగినయీ మేను
పంచేంద్రియాలమీఁదిభ్రమ మానీనా
పొంచి హేయములోనఁ బుట్టినకీటములెల్ల
కొంచి హేయమే చవిగొనకుండీనా ॥ అది ॥

శ్రీవేంకటేశ నీవుచేసినయీ మాయలు
నీవల్ల మానుఁగాక నేఁ గర్తనా
దైవమవై నాలోనఁ దగిలి నాదుర్గుణాలు
వేవేగ మానుపఁగ వెతదీరెఁగాక ॥ అది ॥ 389

శ్రీరాగం

అల్పశక్తివాఁడ నేను అధికశక్తివి నీవు
పోల్ప నెంతపనికిఁ బూనితినయ్యా ॥ పల్లవి ॥

నీపదధ్యానములోనే వుండెను నామనసెల్ల
యేపున నీసాకార మేమిట భావింతునయ్య
చూపు నీసింగారమందే చొక్కి తగులాయ విదె
ఆఁపి నే నీయంగకాంతు ల వేమిట జూతునయ్య ॥ అల్ప ॥

నాలుక నీకడలేనినామములే నుడిగివి
మేలిమి నీగుణము లేమిటఁ బొగడుదునయ్య
గాలివంటిపీనులు నీకథలఁ దవిసెనయ్యా
యీలీల నీయనంతమహిమ యెందు వుందునయ్య ॥ అల్ప ॥

నీకు శరణని యట్టె నే ధన్యుఁడనైతి
యీకడ నీసేవ సేసి యేమి గట్టుకొందునయ్య
శ్రీకాంతుఁడవైన శ్రీవేంకటేశ నీకు
వూఁకొన నాజన్మఫల మొక మొక్కు చాలునయ్య ॥ అల్ప ॥ 390

బౌళి

గరుడగమన గరుడధ్వజ
  నరహరి నమోనమోనమో ॥ పల్లవి ॥

కమలాపతి కమలనాభా
  కమలజజన్మ౧ కారణిక
  కమలనయన కమలాప్తకుల
  నమో నమో హరి నమో నమో ॥ గరు ॥

జలధిబంధన జలధిశయన
  జలనిధిమధ్య౨ జంతుకల
  జలధిజామాత జలధిగంభీర
  హలధర నమో హరి నమో ॥ గరు ॥

ఘనదివ్యరూప ఘనమహిమాంక
  ఘనఘనాఘనకాయవర్ణ
  అనఘ శ్రీవేంకటాధిప౩ తేహం
  అనుపమ నమో హరి నమో ॥ గరు ॥ 391

రేకు 179 సాళంగనాట

జీవుని కేకాలము శ్రీహరి చేరువబంధువుఁ డీతఁడు
  భావములోపలి పెరరేఁపకుఁడై భక్తి చేకొనును యీతఁడు ॥ పల్లవి ॥

పరమున నిహమున వెంటవెంటనే పాయనిబంధువుఁ డీతఁడు
  ధరఁ దనుఁదలఁచిన మారుకుమారై తా రక్షించును యీతఁడు
  విరివిగ నింద్రియవిషయభోగముల విందులు వెట్టును యీతఁడు
  పురుగతిఁ జిత్రపురూపుల దేహపుటుడుగర లిచ్చును యీతఁడు ॥ జీవు ॥

---

౧. 'కారణక' కావచ్చు. స్వార్థ'క'ప్రత్యయము. ౨. 'జంతూకల' రేకు. 'జంతూకుల' కావచ్చు. ౩. "వేంకటాధిపతేహం" పూ. ము. పా. వేంకటాధిప, తే=తుభ్యం, అహం నమః=నమస్కరోమి, అని కావచ్చు.

పడిఁ గలకాలము యిరువదియొక్కటవావులబంధువుఁ డీతఁడు
బడిబడిఁ జైతన్యంబై యిన్నిటఁ బనులకు నొదగును యీతఁడు
జడిగొని యేకాంతలోకాంతమై మతిసంగతి నాప్తుఁ డీతఁడు
పొదలుచు వైదికలౌకికముల నొకపొత్తునఁ గుదుచును యీతఁడు
॥ జీవు ॥

ఘననిధినిక్షేపములిచ్చేటివుపకారపుబంధువుఁ డీతఁడు
అనయము వెరపకుమని యేకాలము నభయం బొసగును యీతఁడు
నవిచి శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడై యిటు నాపాలఁ గలుగు నీతఁడు
పనివడి అరులను సూడుపట్టి కడుఁ బగసాధించును యీతఁడు
॥ జీవు ॥ 392

బౌళి

ఎంతమాత్రమున నెవ్వరు దలఁచిన నంతమాత్రమే నీవు
అంతరాంతరము లెంచి చూడఁ బిండంతే నిప్పటి యన్నట్లు ॥ పల్లవి ॥

కొలుతురు మిము వైష్ణవులు కూరిమితో విష్ణుఁడని
పలుకుదురు మిము వేదాంతులు పరబ్రహ్మం బనుచు
తలఁతురు మిము శైవులు తగినభక్తులను శివుఁ డనుచు
అలరి పొగడుదురు కాపాలికులు ఆదిభైరవుఁ డనుచు ॥ ఎంత ॥

సరి నన్నెదురు శాక్తేయులు శక్తిరూపు నీ వనుచు
౧ దరిశనములు మిము నానావిధులను తలఁపులకొలఁదుల భజింతురు
సిరుల మిమ్మునే యల్పబుద్ధిఁ దలచినవారికి నల్పం బవుదువు
గరిమల మిమునే ఘనమని తలఁచినఘనబుద్ధులకు ఘనుఁడవు ॥ ఎంత ॥

నీవలనఁ గొరతే లేదు మరి నీరుకొలఁదితామెరవు
ఆవల భాగీరథిదరిబావుల ఆజలమే వూరినయట్లు
శ్రీవేంకటపతి నీవైతే మముఁ జేకొనివున్నదైవమని
యీవల నే నీశరణనియెదను యిదియే పరతత్వము నాకు ॥ ఎంత ॥ 393

---

౧. 'దరిశనముల' కావచ్చు.

సాళంగం

నీవే మూలమువో నేరిచినపెద్దలకు
దేవుఁడు నీయందులోనే తిరమాయ విదివో ॥ పల్లవి ॥

బాపురే వో దేహమా బాపురే వో నీవు
వోపి నేఁ బెట్టినకొద్ది నుందువుగా
రూపు నీవు గలిగితే రుచులెల్లఁ గానఁగద్దు
చాపలాన ధర్మములు సాధింపఁగలదు ॥ నీవే ॥

మెచ్చితి నోమనసా మెచ్చితివో నీవా నా-
యిచ్చకొలఁది నెందైనా నేఁగుదువుగా
అచ్చపునీకతమున నవుఁగాము లెంచఁగద్దు
పచ్చిగా యేమూర్తినైనా భావించఁగలదు ॥ నీవే ॥

మేలు మేలు నాలికె మేలు మేలు నీవు
వోలి యేమాటకునైనా నొనరుదుగా
చాలి నీవు మెలఁగంగ చదువు చదువఁగద్దు
పోలించి శ్రీవేంకటేశుఁ బొగడఁగఁగలదు ॥ నీవే ॥ 394

లలిత

హరి నీవే బుద్ధిచెప్పి యాదరించు నామనసు
హరి నీవే నాయంతర్యామివిగాన ॥ పల్లవి ॥

వసముగావికరివంటిది నామనసు
యెసఁగి సారెకు మదియించీఁగాన
పొసఁగఁ బాదరసముఁబోలినవామనసు
అసమ దించక సదా అలాడీఁగాన ॥ హరి ॥

వరి నడవుల చింకవంటిది నామనసు
బడిబడిఁ బట్టఁబట్టఁ బారీఁగాన
కడఁగి విసరుపెనుగాలివంటిది మనసు
విడువక కన్నచోట విహరించీఁగాన ॥హరి॥

వరుస విందుజలధివంటిది నామనసు
వొరసి సర్వము లోనై వుండీఁగాన
గరిమ శ్రీవేంకటేశ కావవే నామనసు
సరి నీయానతి నీకే శరణనీఁగాక ॥హరి॥ 365

ధవళి

జలజనాభ హరి జయ జయ,
యిల మానేరము లెంచకువయ్యా ॥పల్లవి॥

బహుముఖముల నీప్రపంచము
సహజగుణంబుల చంచలము
మహిమల నీ విది మరి దిగఁడువవు
విహరణ జీవులు విడువఁగఁగలరా ॥జల॥

పలువవివలయీప్రకృతి యిది
తెలియఁగఁ గడువింద్రియవశము
కలిసి నీ వందే కాఁపురము
మలినపుజీవులు మావఁగఁగలరా ॥జల॥

యిరవుగ శ్రీవేంకటేశుఁడ నీమాయ
మరలుచ నీవే సమర్థుఁడవు
శరణనుటకే నే శక్తుఁడను
పరు లెవ్వరైనాఁ బాపఁగఁగలరా ॥జల॥ 366

రేకు 180 సామంతం

ఇందుకా కోరి పుట్టె యిట్టిబదుకు
పొందుల శ్రీహరితోడిపొత్తుల మాబదుకు ॥ పల్లవి ॥

బడబాగ్ని ఆఁకటిబారిఁ బడ్డబ్రదుకు
పడఁతులకూటములఁ బడ్డబదుకు
పొదలిం౧ తోలినెమ్ముల పొదిగట్టేబదుకు
బడిఁ బుణ్యపాపాలపై తెరవు బదుకు ॥ ఇందు ॥

నాలుక గడచితేను నరకపుబదుకు
మూలమలమూత్రాల మూటగట్టేబదుకు
కాలము నడిపి పూర్పుగాలిఁ బుచ్చేబదుకు
పాలుమాలేయింద్రియాల పంగెమాయ బదుకు ఇందు ॥

ఇంపుసుఖదుఃఖాల యెండనీడబదుకు
మంపుఁగామక్రోధాలమాటు బదుకు
జంపుల శ్రీవేంకటేశుశరణు చొరఁగ నేఁడు
సొంపు లిచ్చెటా నాకు సుఖమాయ బదుకు ॥ ఇందు ॥ 397

రేవగుప్తి

నీ వెరఁగవిది లేదు నీయాజ్ఞ మోచితి నింతే
నీవాఁడ నింతె హరి నే నసఁజోచేది ॥ పల్లవి ॥

కన్నుల కెంద్రైనఁ జూపుకలది స్వభావము
యెన్నఁగ నాయందుఁ బాప మెంచఁ జోచేది
విన్ననై చెవుల కింపు వినుట స్వభావము
పన్నినకర్మాలు వన్నెఁ బైకొనఁ జోచేది ॥ నీవె ॥

౧. 'తోలునెమ్ముల' కావచ్చు.

నాలికకుఁ జవి యైతే నమలుచే సహజము
నాలి అభోజ్యపువింద నాకుఁ బనేమి
మూల వాసనగొనేది ముక్కుకు సహజము
తోలిబంధములు నన్నుఁ జుట్టఁగఁ జొచ్చేది ॥ నీవె ॥

కాయము కాయముపొంతఁ గరఁగుచే ఆగుణము
నేయనిచేఁతలు నాపైఁ జెప్పఁ జొచ్చేది
యీయెడ శ్రీవేంకటేశ యిన్నిటిలో నన్నుఁ బెట్టి
పాయక నాలో మందువు పట్టఁగఁ జొచ్చేది ॥ నీవె ॥ 398

లలిత

ఇదివో వున్నార మింతట నంతట
వెదకి కదియకుమీ విష్ణునిమాయ ॥ పల్లవి ॥

హరిదాసులము హరికింకరులము
కరివరదువిడింగరులము
యిరవెఱిఁగితివనక యెఱఁగనక
సరి మాగురుతిది సర్వేశుమాయ ॥ ఇది ॥

హితులము శరణాగతులము కేశవ —
వ్రతులము వైష్ణవమతులము
గతి నినుఁ బాసితి కదు వీఁక మామీఁద
తతి దయమరవకు దైవముమాయ ॥ ఇది ॥

శ్రీవైష్ణవులము శ్రీవేంకటపతి
భావింప నితవిపరికరము
యీవలనావల నిహపరములకును
తోవదొలఁగుమీ తొలఁదొలి మాయ ॥ ఇది ॥

రామక్రియ

ఇంతకంటేఁ దగుబంధు లింక నున్నారా
యెంత సేసినా నీకు నెదురాడేనా ॥పల్లవి॥

కోపగించి చంకబిడ్డఁ గోరి తల్లి డించితేను
పై పై నే పడుఁగాక పాసిపొయ్యీనా
వోపక నానేరముల కొగి నీవు వేసరితే
నీపాదాలే గతిగాక నే మానేనా ॥ఇంత॥

చదివించే౧ అయ్యఁగారు జంకించి చూచితేను
వొదిగి చదువుఁగాక వోపననీనా
యెదుటిగుణములకు నెంత నీవు దొబ్బినాను
యిదె నీకే మొక్కుదుఁగా కింక మానేనా ॥ఇంత॥

చెక్కు మీటి పాలు పెంచినదాది వోయఁగాను
గక్కన మింగుటగాక కాదనీనా
యిక్కడ శ్రీవేంకటేశ యిటుల రక్షించఁగ
విక్కి నే మెరతుఁగాక నే మానేనా ॥ఇంత॥ 400

మంగళకౌశిక

తే శరణ మహం తే శరణ మహం
శైశవకృష్ణ తే శరణం గతోఽస్మి ॥పల్లవి॥

దశవిధావతార ధర్మరక్షకమూర్తి
దశమస్తకాసురదళన
దశదిశాపరిపూర్ణ తప౨నీయస్స్వరూప
దశావరణ లోకతత్వాతీత ॥తేశ॥

---

౧. ఇందరనున్న వింత. ౨. 'నీయ' లేదు

సహస్రలోచన సంతతవినుత
సహస్రముఖశేషశయనా
సహస్రకరకోటిసంపూర్ణతేజా
సహస్రారదివ్యచక్రాయుధా ॥ తేశ ॥

అనంతచరణ సర్వాధారాధేయ
అనంతకరదివ్యాయుధా
అనంతనిజకల్యాణగుణార్ణవ
అనంత శ్రీవేంకటాద్రినివాసా ॥ తేశ ॥ 401

శంకరాభరణం

అదియే విష్ణుపదము ఆతుమకు నెలవు
అదే జననకారణ మాకాశపదము ॥ పల్లవి ॥

మంచిమాఁటలైనాఁ గావిమాటలైన నొకచోట
ముంచిముంచి యాకాశముననే యణఁగును
యెంచరానిపిట్టూర్పు లెవ్విి వొడమినాను
అంచల నణఁగిపోవు నాకాశముననను ॥ అది ॥

చూపు లెంతదవ్వైనా సూర్యచంద్రులఁ దాఁకి
అపొంతనే యణఁగు నాకాశముననను
రూపుల మైపీడలును రుచులఁ గాత్రయము
పైపైనే యణఁగును బహిరాకాశమున ॥ అది ॥

యిలఁ జీఁకటి వెలుఁగు యెంచ నహోరాత్రాలఁ
గలసి మెలఁగు నాకాశతత్వమున
చలువై శ్రీవేంకటేశు సాకారనిరాకారా —
లలరి వెలుఁగుచుండు నంతరాకాశమున ॥ అది ॥ 402

రేకు 181 తెలుఁగు కాంబోది

చూచి మోహించకుందురా సురలైన నరులైన
తాచి నీవు ముందరఁ బ్రత్యక్షమైనను ॥పల్లవి॥

భాగీరథి పుట్టినపాదపద్మములు
భోగపుమరునిజన్మభూమి నీతొడలు
యోగపునవబ్రహ్మలుండిననీనాభి
సాగరకన్యకలక్ష్మి సతమైనవురము ॥చూచి॥

అందరి రక్షించేటిఅభయహస్తము
కంద నసురలఁ జంపేగదాహస్తము
సందడిలోకములయాజ్ఞాచక్రహస్తము
చెంది ధ్రువు నుతియించఁజేయుశంఖహస్తము ॥చూచి॥

సకలవేదములుండేచక్కనినీమోము
వొకట్టై తులసిదేవివుండేటిశిరసు
ప్రకటపుమహిమలఁ బాయనినీరూపము
వెకలిశ్రీవేంకటాద్రివిభుఁడ నీభావము ॥చూచి॥ 403

లలిత

వాదులేల చదువులు వారు చెప్పినవేకావా
వాదులేల మీమాట వారికంటే నెక్కుడా ॥పల్లవి॥

నాలుగువేదాలబ్రహ్మ వలి నెవ్వనిసుతుఁడు
వాలినపురాణాలవ్యాసుఁ డెవ్వనిదాసుఁడు
లీల రామాయణపువాల్మీకివసిష్ఠులు
ఆలకిం చెవ్వనిఁ గొల్చి రాతఁడే పో దేవుఁడు ॥వాదు॥

భారత మెవ్వనికథ భాగవతముచెప్పిన-
ధీరుఁడైనశుకుఁడు యేదేవునికింకరుఁడు
సారపుశాస్త్రిలు చూచి౧ సన్యసించి నుడిగేటి-
నారాయణనామపునాథుఁడే పో దేవుఁడు ॥ వాదు ॥

విష్ణుహాజ్ఞయని చెప్పేవిధిసంకల్ప మేదది
విష్ణుమాయయని చెప్పేవిశ్వమంతా నెవ్వనిది
"విష్ణుమయం సర్వ" మనేవేదవాక్య మెవ్వనిది
విష్ణువు శ్రీవేంకటాద్రివిభుఁడే ఆదేవుఁడు ॥ వాదు ॥ 404

నాట

ఇతని కితఁడేకాక యితరులు సరియా
మితి లోకా లితనిమేని లోనేకావా ॥ పల్లవి ॥

కమలనాభునిభయంకరకోపముతోడ
రమణ వేరొకకరివరదులు సరియా
తమితోడఁ దల దుంచి తగినవరము లిచ్చె
అమరఁగ నరకాసురాదులకు నితఁడు ॥ ఇత ॥

కరివరదుని పేరుగలపిసతిట్లతో
పరదేవతలమంత్రపఠనలు సరియా
విరతి శిశుపాలునినిందకు శిక్షించి
పరలోక మిచ్చినట్టిభావము వినరా ॥ ఇత ॥

చలిమి శ్రీవేంకటేశుశరణాగతితోడ
బలిమి మించినబ్రహ్మపట్టము సరియా
వొలిసినధ్రువునకు వున్నతలోక మిచ్చె
అలబ్రహ్మలోకమున కదె మీఁ దెఱఁగరా ॥ ఇత ॥ 405

---

౧. 'సన్యాసించి' రేకు

పాడి

గొరబై మొద లుండఁగఁ గొనలకు నీ రేల
దొరదైవ మితఁడే తుదఁగలఫలము ॥ పల్లవి ॥

క్రతువులు హరియే కర్మము హరియే
పితరులకు హరియే పెనుఁదృప్తి
సతతమంత్రములసారము హరియే
యితవిసేవే పో యిన్నిటిఫలము ॥ గొర ॥

అనలము హరియే ఆహుతి హరియే
జననీజనకులవరవి హరే
పనివడి వేదముఁ బ్రణవము హరియే
యెనసితవిపూజ యిన్నిటిఫలము ॥ గొర ॥

యిలకె హరిసే యిరవును హరియే
వాలాయము సర్వము హరియే
కాలము శ్రీవేంకటగిరిహరియే
నేల నీతనిశరణే సఫలంబు ॥ గొర ॥ 406

లలిత

దొంతివిషయములాల దొరలాల
చెంత మీఁదటిబుద్ధి చెప్పరో మాకు ॥ పల్లవి ॥

దురితంబు లొకకొన్ని దుర్గుణము లొకకొన్ని
మరుగుటలు గొన్ని మర్మములు గొన్ని
ధర నెదుక లొకకొన్ని తగ నెరఁగములు గొన్ని
యిరవు మనపంట లివి యెందు వోయుదమో ॥ దొంతి ॥

ఆస లొకకొన్ని మిథ్యాచారములు గొన్ని
వాసు లొకకొన్ని గర్వములు గొన్ని
రేసు లొకకొన్ని మీరనరుచులు నొకకొన్ని
యీసునఁ గడిఁచితిమి యిముడఁ జోటేదో ॥దొంతి॥

వైరాగ్యములు గొన్ని వరతత్త్వ లొకకొన్ని
నేరుపులు గొన్ని యిన్నియునుఁ గలిగి
యీరీతి శ్రీవేంకటేశుగతి చేరితిమి
మేర మిము మీరితిమి ౧మీకు గతి యేదో ॥దొంతి॥ 407

శుద్ధవసంతం

ఏవుపాయములు మా కిఁకఁ బనికిరావు
నీవే హరి కావవే నిరుహేతుకమున ॥పల్లవి॥

యివల నింద్రియజయం బేద నే నేద
భువి నింద్రియములతోఁ బుట్టి నీతమవు
అవల విశ్చలబుద్ధి అది యేద నే నేద
భవము చంచలమనసు పంగెమే యెపుడు ॥ఏవు॥

యెలమిఁ గర్మవిముక్తి యేద నే నేద
తెలియంగఁ గర్మాధీన మీబ్రదుకు
కళకమగుసాత్వికపుగుణ మేద నే నేద
కలియుగం బిది యిందుఁ గలవాఁడ నేను ॥ఏవు॥

తనివోనిఘోరతప మేద నే నేద
అనిశంబు నీకు శరణాగతుఁడను
యెనలేని శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడ నీబిరుదు
తమఁగొనఁగ శరణాగతపారిజాతం ॥ఏవు॥ 408

---

౧. 'మాకు' పూ.ము.పా. యతిభంగము.

రేకు 182 సామంతం

సమబుద్ధే యిందరికి సర్వవేదసారము
సముఁ డిందరికి హరి సాధనమోయయ్యా ॥ పల్లవి ॥

చీమకుఁ దనజన్మము చేరి సుఖమై తోఁచు
దోమకుఁ దనజన్మము దొడ్డసుఖము
ఆమనియీఁగకు సుఖ మాజన్మమై తోఁచు
యేమిటా నెక్కువసుఖ మెవ్వరి కేదయ్యా ॥ సమ ॥

జంతురాసులకునెల్లా జననము లొక్కటే
అంతటాను మరణము లవియొక్కటే
చెంత నాహారనిద్రలు స్త్రీసుఖా లొక్కటే
ఇంతటా విందుకంటే నెవ్వ రేమి గట్టిరయ్యా ॥ సమ ॥

ఇందులోన నెవ్వరైనా నేమి శ్రీవేంకటపతి-
నందముగాఁ దలఁచిన దది సుఖము
యెందుఁ జూచినా నీతఁ డిందరిలో నంతరాత్మ
చందముగా నెవ్వరికి స్వతంత్ర మేదయ్యా ॥ సమ ॥ 409

బౌళి

కరుణానిధివిగాన కాచితేనేమోకాని
సరికి బేసికి నిన్ను జరయఁ జోటున్నదా ॥ పల్లవి ॥

కాయములోపలినిన్నుఁ గవి మని కొలువక
ఆయపుఁగర్మమె బ్రహ్మ మని వుంటిని
చీయనినాచేఁతకు నే సిగ్గువడుండుటగాక
ఆయమేమైనా నిన్ను నడుగఁ జోటున్నదా ॥ కరు ॥

సకలచైతన్యుఁడవై సరి నాలో నుండఁగాను
 వికటపువిషయాలవెంటఁ బారితి
వొకరు రక్షించఁగా వేరొకరిపాలైనసారు
 తుకతుకలేకాక దూరఁగఁ జోటున్నదా ॥ కరు ॥

పట్టి శ్రీవేంకటగిరిఁ బ్రత్యక్షమై యుండఁగాను
 ఇట్టు నట్టు వైకుంఠ మేల కోరేను
దిట్టనై నానేరమి నే తెలిసి నవ్వట యింతే
 ఇట్టె నీచిత్తము గాక యెంచఁగఁ జోటున్నదా ॥ కరు ॥ 410

శంకరాభరణం

ఇన్నిటా నొరయక యెఱు కేది
 వెన్నునికృపఁగా వెలసేది ॥ పల్లవి ॥

కోపము మతిలోఁ గుందినపుడు వో
 పాపము లన్నియుఁ బాసేది
తీపులయాసలు దీరినపుడు వో
 తాపత్రయములు దలఁగేది ॥ ఇన్ని ॥

ఘనకర్మంబులు గడచినపుడు వో
 వెనుకొనుభవములు విడిచేది
మునుకొని యింద్రియములు పీడినఁబో
 పనివడి విరక్తి బలిసేది ॥ ఇన్ని ॥

ఆఁకటిరుచు లివి యణఁగినపుడు వో
 చేకొవి సుఖమునఁ జెందేది
యీకడ శ్రీవేంకటేశ్వరుశరణము
 నైకొనిననుఁబో బదికేది ॥ ఇన్ని ॥ 411

సాళంగనాట

సకలోపాసకులకు నందును సగుణంబే ప్రమాణము
సకలమునీంద్రులు పూజించే యీసాకారమె ప్రమాణము ॥ పల్లవి ॥

సగుణంబని నిన్నుఁ గొందరు సరి నిర్గుణమని కొందరు
వగలఁ బెక్కుగతిఁ జదివినకొలఁదుల వారికివారే వాదింతురు
అగణితస్వతంత్రుఁడవుగాన అల వాల్మీకి ఇట్టిట్టనకే
అగు "నిర్గుణాయ గుణాత్మనే" యని ఆనతి ఇచ్చుటే
ప్రమాణము ॥ సక ॥

"సోహం" బని కొందరు "దాసోహం" బని కొందరు
సాహసవృత్తుల రెండుదెరంగుల సకలవివేకులు భజింతురు
దేహధారియై "దాసోహం" బని తేరి శుకుఁడు మీలోఁ గలసె
సోహంపుభావన సర్వజగత్తులఁ జూపిన దేప్రమాణము? ॥ సక ॥

ఆరుశాస్త్రముల నారుమతంబుల నారుగర్మములనైనాను
యీరీతిల మిము శరణని కొలువక యెవ్వరి కుపాయము లేదు
నారదాదులగుభక్తు లిందరును నానాగతు లరసి చూచి
సారపుశ్రీవేంకటపతి మీకే శరణనుటే ప్రమాణము ॥ సక ॥ 412

లలిత

ఇల జాణతనము లిన్నిటికిఁ గలదు
తలఁపే కూశై తగిలీఁగాని ॥ పల్లవి ॥

మఱవదు దేహము మహిఁ దనగుణములు
గుఱి నాహారము గొను నెపుడు
మఱవ వింద్రియములు మర్మస్థలములు
మఱిగితి నన నేరుగులోకాని ॥ ఇల ॥

చెదరదు కర్మము సేసినంతయును
పొదిగి జీవమును భోగించును
చెదరదు సంసారశీతలబంధము
మది ¹జెదరెడి నామరులేకాని ॥ఇల॥

తొలఁగవు మాయలు తొడరి ప్రపంచము
కలవలెఁ బెనగొని కదిసీని
బలు శ్రీవేంకటపతికృపచే నాకు
తొలఁగె భవము లెటు దూరీనో మరులు ॥ఇల॥ 413

మాళవి

హరి నెఱఁగనిజన్మ మది యేలా ఆ-
సరుస నాతఁడులేనిచదువేలా ॥పల్లవి॥

దయదొలఁగినయట్టితపమేలా
భయములేనియట్టిభక్తేలా
ప్రియముమానినయట్టిపెనఁగేలా మంచి-
క్రియావిరుద్ధపుకీర్తనలేలా ॥హరి॥

ఫలములేనియట్టిపనులేలా కడుఁ-
గలిమిలేనియట్టిగర్వమేలా
బలిమిలేనియట్టిపంతమేలా శౌరిఁ-
దలఁచలేనియట్టితనువది యేలా ॥హరి॥

తన కమరనిదొరతనమేలా
చనవులేనియట్టిసలిగె యేలా
యెనలేనిశ్రీవేంకటేశ్వరుని శరణని
మనఁగలిగినమీఁద మరిచింతలేలా ॥హరి॥ 414

౧. 'తెదరేది' పూ.ము.పా.

రేకు 183 లలిత

దోమటి నింతెరఁగరా తొల్లిటివారు
వామదేవవసిష్ఠవ్యాసాదులు ॥ పల్లవి ॥

తానే దైవమైతే తపమేల జపమేల
పూని సారెఁ బూజించేపూజలేల
కూను వంగి యింటింటఁ గోరనేల వేఁడనేల
యీనెపాన లోకమెల్లా నేలరాదా తాను ॥ దోమ ॥

తగఁ దా స్వతంత్రుఁడైతే దరిద్రదుఃఖములేల
నొగిలి వ్యాధులచేత నొవ్వనేల
నగుఁబాటులైనజననమరణములేల
మగురువేల్పులదండ మొనచూపరాదా ॥ దోమ ॥

శ్రీవేంకటేశుఁడే శేఖరపుదైవమని
సావధానుఁ డితనికి శరణుచొచ్చి
భావములోపలఁ దనపాపబంధములఁ బాపి
తావుల నాతనికృప దండ చేరరాదా ॥ దోమ ॥ 415

గుండక్రియ

అవియు నాకుఁ బ్రథమాచార్యులు
తవిలి యీనెపము మిముఁ దలఁపించుఁగాన ॥ పల్లవి ॥

ధనవాంఛ మతిలోనఁ దగిలినప్పటివేళ
దనుజారి మీమీఁదఁ దలఁపు గలుగు
పొనిగి భయదుఃఖములఁ బొరలినప్పటివేళ
పనివూని మీమీఁదిభక్తి గలుగు ॥ అవి ॥

చెలఁగి పాపములు మించినవేళ హరి మీ-
నలువునామోచ్చారణంబు గలుగు
బలిమి భవరోగముల బడలినప్పటివేళ
పలుమారు మీసంప్రార్థనలు గలుగు ॥ అవి ॥

ఇన్నిటాఁ దొలఁగి మిము నెరిఁగి కొలిచినవేళ
మన్ననలపరిణామంబు గలుగు
వున్నతపుశ్రీవేంకటోత్తముఁడ మిము నెదుటఁ
గన్నయీవేళ సౌఖ్యంబులే కలుగు ॥ అవి ॥ 416

లలిత

ఈతని మరచివుంటి మిన్నాళ్లను
యీతల నేఁ దెచ్చరిఁచె నీతఁడే పో విష్ణుఁడు ॥ పల్లవి ॥

తల్లియై పోషిఁచు తండ్రియై రక్షించు
వుల్లపుబంధువుఁడై వొద లరయు
మెల్లనె దాతై ఇచ్చు మెలుఁతయై యాదరించు
యెల్లవిధబంధువుఁడు యీతఁడే పో విష్ణుఁడు ॥ ఈత ॥

యేలికయై మన్నించు నిష్టుఁడై బుద్ధిచెప్పు
చాలుమావిసియై యంచలఁ దిరుగు
బాలుఁడై ముద్దుచూపు ప్రాణమై లోన నుండు
యీలాగులబంధుఁ డీతఁడే పో విష్ణుఁడు ॥ ఈత ॥

దేవుఁడై పూజగొను ద్రిష్టిగోచరమై
శ్రీవేంకటాద్రిమీఁద సిరు లొసగు
తావై యెడమిచ్చు తలఁపై ఫలమిచ్చు
యీవలనావల బంధుఁ డీతఁడేపో విష్ణుఁడు ॥ ఈత ॥ 417

లలిత

వీదిలోన నదేకదే విష్ణుపదము
ఆదెసనే పాయకుండు నాదిమూలము ॥ పల్లవి ॥

చూచేటిచూపులకును సూటియైనమొదలేదో
యేచి వినుకలిమర్మ మెందు దాఁకీనో
వాచవిచవులు చూచేవంటశాలచో టేదో
ఆచాయనే వుఁడు నాదిమూలము ॥ వీది ॥

పూఁపతలపోఁతలకు పుట్టినయి ల్లది యేదో
పైపై నూర్పులు నిలుపఁగఁ జో టేదో
మాపులు నిద్రించువేళ మరచేటిచో టేదో
ఆపొరుగుననే వుండు నాదిమూలము ॥ వీది ॥

నేరిచినవిద్యలెల్లా నించి దాఁచేచో టేదో
కోరనియానందముకొన యేదో
ఆరయ శ్రీవేంకటేశుఁ డాతనే పాయక వుండు
ఆరితేరి నాలోఁ దీతఁ డాదిమూలము ॥ వీది ॥ 418

బౌళి

దేహి నిత్యుఁడు దేహము లనిత్యాలు
యీహల నామనసా యిది మరవకుమీ ॥ పల్లవి ॥

గుదిఁ బాఁతచీర మాని కొత్తచీర గట్టినట్టు
ముదిమేన మాసి దేహి మొగిఁ గొత్తమేను మోచు
అదనఁ జంపఁగలేవు ఆయుధము లీతనిఁ
గదిసి ౧యగ్నియు నీరు గాలియుఁ జంపఁగ లేవు ॥ దేహి ॥

౧. 'యజ్ఞియు' రేకు.

యీతఁడు నరకువడఁ డీతఁ డగ్నిఁ గాలఁడు
యీతఁడు నీట మునుఁగఁ డీతఁడు గాలిఁ బోఁడు
చేతనుఁడై సర్వగతుండౌ ౧ చెలియించఁ డేమిటను
యీతల ననాది యీతఁ డిరవు గదలఁడు ॥ దేహి ॥

చేరి కానరానివాఁడు చింతించరానివాఁడు
౨ భారపువికారాలఁ బాసినవాఁ డీయాత్మ
ఆరయ శ్రీవేంకటేశునాధీన మీతఁడని
సారము దెలియుటే ౩ సత్యం జ్ఞానము ౪ ॥ దేహి ॥ 419

ధవళ

హరిపే రొకటే యనంతము
గురుబోధలకును కొలఁదే లేదు ॥ పల్లవి ॥

తలఁచినకొలఁదే తనలో భావము
నిలిపినకొలఁదే నేమము
పలికినకొలఁదే పరమగుసత్యము
యిల నెవ్వరికిని యెక్కుడు లేదు ॥ హరి ॥

జరిపినకొలఁదే సకలాచారము
నెరపినకొలఁదే నిజకీర్తి
తిరము సేయుకొలఁదే ధర్మంబును
యిరవుగ సందుకు నెక్కుడు లేదు ॥ హరి ॥

సేసినకొలఁదే చేకొనుకర్మము
రోసినకొలఁదే రుచివిరతి
ఆసల శ్రీవేంకటాధిపుశరణను –
దాసుఁడే యెక్కుడు తప్పే లేదు ॥ హరి ॥ 420

౧. ‘చలియించ’ ఐతే యతిభంగము. ౨. ‘భావపు’ ఐతే ప్రాసభంగము.
౩. “సత్యం జ్ఞాన మనంతం బ్రహ్మ” శ్రుతి. ౪. చూ:- భగవద్గీత 2 అధ్యా 22 నుంచి 24 శ్లోకాలు.

రేకు 184 లలిత

ఇది యరుదను నొకఁ డిది యరుదని చెప్పు
యిది యరుదని విను నెవ్వఁడూ నెఱఁగఁడు ॥ పల్లవి ॥

పుట్టినవానికినెల్లా భువి మరణము నిత్య-
మట్టే చచ్చినవారి కవ్వలజననము
పుట్టనినాఁడైతేను పొడగానరాడు మేను
కొట్టఁగొనఁ గానరాడు కొన్నాళ్లేకాని ॥ ఇది ॥

జీవుఁడు నిత్యుఁ డేమిటాఁ జెరుపఁగరానివాఁడు
యీవివేకము దెలిసి యేజాతివారైనా
దైవికమే నమ్మి తమధర్మములఁ బాయరాదు
సావధాన మిదియే సంసారయోగము ॥ ఇది ॥

చిత్తమా నీలోపలను శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడు
పొత్తునఁ గూడున్నవాఁడు పొదిగి పాయకు నీవు
యెత్తి నాదేహగుణము ఇది జీవగుణ మిది
[౧] ఇత్తలాదైనగుణము యిది మఱవకుమీ ॥ ఇది ॥ 421

ముఖారి

నాకు నీవు గలవు హరి నాలోపలనుండి
పైకొని యిన్నియు బదుకనీవయ్యా ॥ పల్లవి ॥

పసిగొని రుణానుబంధముకొలఁదే
పసులును బదతులు బహుసుతులు
వసముగావు తమవంతులు దీరిన
పసగా నవియే బదుకనీవయ్యా ॥ నాకు ॥

౧. ఇత్తలన్+అది+ఐనగుణము

పెనగొని శటులకుఁ బెట్టినకొలఁదియు
పనులును గీర్తులు పంతములు
అనువులు దప్పను అవి గడమైతే
పనివడి యివియే బదుకనీవయ్యా ॥ నాకు ॥

ధనసంపదలును కాలముకొలఁదే
బడిబడిఁ జవులై ఫలియించు
యెడపక శ్రీవేంకటేశుఁ డిచ్చె నివే
పదనితి మివియును బదుకనీవయ్యా ॥ నాకు ॥ 422

సామంతం

నారాయణాచ్యుతానంత గోవింద హరి
సారముగ నీకు నే శరణంటినే ॥ పల్లవి ॥

చలువయును వేఁడియును సటలసంసారంబు
తొలఁకు సుఖ మొకవేళ దుఃఖ మొకవేళ
ఫలము లివె యీరెండుఁ బాపములు పుణ్యములు
పులుసుఁ దీపునుఁ గలపి భుజియించినట్లు ॥ నారా ॥

పగలురాత్రులరీతి బహుజన్మమరణాలు
తగుమేను పొడచూపు తనుఁ దానె తొలఁగు
నగియించు నొకవేళ నలఁగించు నొకవేళ
వొగరుఁగారపువిడె ముబ్బించినట్లు ॥ నారా ॥

ఇహముఁ బరమునువలెనె యెదిటికల్లయు నిజము
విహరించు భ్రాంతియును విభ్రాంతియును మతిని
సహజశ్రీవేంకటేశ్వర నన్నుఁ గరుణించి
బహువిధంబుల నన్నుఁ బాలించవే ॥ నారా ॥ 423

గుండక్రియ

కలుగుట గలిగిననాఁడే నే ఘనపాపములకు ౧ దొలంగినా
యెలమి నే నిపుడే యెఱిఁగితిని యిన్నాళ్లీమతి లేదు ॥పల్లవి॥

౨ జనియించినవే నిటకమునుపుసకలయోనిగతజన్మములు
౩ కనుఁగొని యవె నే సారెకుఁ బలుమరు ఘనవర్ణాశ్రమధర్మములు
అనుభవించినవే సకలార్థంబులు అయిహికవిషయము లన్నియును
మనసున వాకున శ్రీహరి నొకపనే మఱచియుఁ దలఁచుట లేదు॥కలు॥

తిరిగినవే ౪ నే నాసలకొరకును దిక్కు లన్నియును ౫ నేను
యిరవుగ తొల్లియు నెఱిఁగినవే యీసంసారపుసుఖము లివి
పొరలినవే నేఁ గామినీజనులపొందులసుఖములభోగములు
యెరవులదొకటే శ్రీహరిదాస్యం బిది గతియని యెఱుఁగుటలేదు॥ కలు॥

గడియించినవే నేఁ బూర్వకాలమున ఘనమగుసంపద లిన్నియును
నొడిగినవే నే శబ్దజాలములు నోరఁ గొలఁదు లివి యిన్నియును
తడఁబడి నే నిటు సకలలోపాయపుధర్మము లిన్నియుఁ జూచితిని
యెడపక శ్రీవేంకటేశ్వరు శరణం బిటువలెఁ జేయుటలేదు ॥కలు॥ 424

లలిత

నీ వొక్కఁడవే నాకుఁ జాలు నీరజాక్ష నారాయణ
నీవే నాకు గతియని తెలిసితి నెక్కొని యితరము వృథా వృథా
॥పల్లవి॥

నీనామోచ్చారణమే మెరసిన దుఃఖనివారణము
నీనామోచ్చారణమే మెలఁగుశుభకరము
నానావేదశాస్త్రములు నవపురాణేతిహాసములు
నీనామములోనే వున్నవి మిగిలిన విన్నియు వృథా వృథా ॥నీవొ॥

---

౧. 'దొలంగేనా' కావచ్చు. ౨. 'జనియించినవే' కావచ్చు. ౩. 'కనుఁగొనినవె' కావచ్చు.
౪. ౫. పునరుక్తి. ఇట్టి వక్కడక్కడ గలవు.

నీపాదమూలము వింగియు భువియు రసాతలము
నీపాదమూలము నిఖిలజీవపరిణామములు
దీపించినచరాచరంబులు దివ్యులు మునులను సర్వమును
నీపాదమూలమే మరి నెరి నితరంబులు వృథా వృథా ॥నీపా॥

దేవ మీతిరుమేను దిక్కును బ్రహ్మాండాధారము
దేవ మీతిరుమే నుత్పత్తిస్థితిలయములకును ఆకరము
శ్రీవేంకటపతి నాభావము చిత్తము నీకే సమర్పణ
దేవ మీశరణము చొచ్చితి దిక్కులన్నియును వృథా వృథా॥నీపా॥425

రేకు 185 గుండక్రియ

దేవునికి దేవికిని తెప్పలకోనేటమ్మ
వేవేలు మొక్కులు లోకపావని నీకమ్మా ॥పల్లవి॥

ధర్మార్థకామమోక్షతతులు నీం సోబనాలు
అర్మిలి నాలుగువేద లదె నీదరులు
నిర్మలపునీజలము నిందుసప్తసాగరాలు
కూర్మము నీలోతు వోకోనేరమ్మా ॥దేవు॥

తగినగంగాదితీర్థములు నీకడళ్లు
జగతి దేవతలు నీజలజంతులు
గగనపుఁబుణ్యలోకాలు నీదరిమేడలు
మొగి నీచుట్టుమాఁకులు మును లోయమ్మా ॥దేవు॥

వైకుంఠనగరమువాకిలే నీయాకారము
చేకొనుపుణ్యములే నీజీవభావము
యేకడను శ్రీవేంకటేశుఁడే నీవునికి
దీకొని నీతీర్థ మాడితిమి కావవమ్మా ॥దేవు॥ 426

౧. 'సోపానాలు' కావచ్చు.

కాంబోది

నన్నేరఁగలేనయ్యో నాయంతర్యామై
వున్నతపుహరి నాలో నున్నాఁడట ॥ పల్లవి ॥

యిల నేఁడుజానలమే నిందులోనివాఁడ నింతే
తలఁపు బ్రహ్మాండాలు దాఁటిపొయ్యీని
కలువరేకులంతేసికన్నులవాఁడ నింతే
సొలసి చూ పాకాశమే చూరఁగొనీని ॥ నన్నే ॥

వెడ వెంట్రుకదూరేటివీనులవాఁడ నింతే
కడలేనిశబ్దము లొక్కట వినేను
నడుమ నే సల్లెఁడంతనాలికెవాఁడ నింతె
వుడివోనిసుద్దు లెల్లా నుగ్గడించేను ॥ నన్నే ॥

లచ్చనఁ బదారంగుళాలప్రాణ మింతే
కుచ్చి కాలపుదినాలు గొలచీని
కొచ్చిన శ్రీవేంకటేశుకొలువుడుబంట నింతే
పచ్చియింద్రియాల కెల్లాఁ బంపు సేనేను ॥ నన్నే ॥ 427

సామంతం

నిక్కమైననాలోని నెలవు గాన లేను
దిక్కు నీవే హరి నాతెలి వేఁటితెలివి ॥ పల్లవి ॥

నీటిలో మునిఁగి వచ్చి నిర్మలుఁడ ననుకొందు
గాఁటమై యావేగి లేచి కా వందును
తేటలఅదేహమే దిష్టము అనేనే
పాటిలేనిభావపునాబదు కేఁటిబదుకు ॥ నిక్క ॥

యెన్న నొక బంటు నేలి యేలికె నే ననుకొందు
పన్ని నే నొకరిఁ గొల్చి బంట నందును
మున్నిటివామనసె మొదలినాపుట్టుగే
యిన్నివికారాలనాయెరు కేఁటియెరుక ॥ వికృ ॥

కాంచనము చేతనుంటే ంలవాఁడ ననుకొందు
పెంచి యొకవేళ నేఁ బేద నందును
కంచుమాయఁ బొరలఁగాఁ గాచితి శ్రీవేంకటేశ
కొంచినయిన్నాళ్లు నాగుణ మేఁటిగుణము ॥ వికృ ॥ 428

మాళవి

అరు దరుదు నీమహి మతిమానుషము చూడ
పురుషోత్తమ మదివ్యపురజగన్నాథా ॥ పల్లవి ॥

పసులఁగాచే దేవ బ్రహ్మ నుతియించు దేవ
సిసువౌ దేవ నాలుగుచేతు లేవ
కొసరి వేలనే యేవ కొండగొడగెత్తు దేవ
వపమా నిమ్నఁ బొగడ వరజగన్నాథా ॥ అరు ॥

జనవేష మేవ పారిజాతము దెచ్చిన దేవ
తవివెన్నముచ్చిమేవ దైవికమేవ
పని బండిబోయిఁదేవ బాణువి వరకు దేవ
వినఁ గత నీమహిమ విష్ణు జగన్నాథా ॥ అరు ॥

కమ్మి రోలఁ గట్టు దేవ గరుడవాహన మేవ
దొమ్మి భద్రసుభద్రులతోఁబుట్టు వేవ
చిమ్ముల విలగిరివి (?) శ్రీవేంకటాద్రిమీఁద-
నుమ్మడి విరవుకొంటి వోజగన్నాథా ॥ అరు ॥ 429

మాళవిగౌళ

కలియుగ మెటులైనాఁ గలదుగా నీకరుణ
జలజాక్ష హరిహరి సర్వేశ్వరా ॥ పల్లవి ॥

పాప మెంత గలిగినఁ బరిహరించేయందుకు
నాపాలఁ గలదుగా నీనామము
కోపమెంత గలిగిన కొచ్చి శాంతమిచ్చుటకు
చేపట్టి కలవుగా నాచిత్తములో నీవు ॥ కలి ॥

ధర నింద్రియా లెంత తరముకాడిన నన్ను
సరిఁ గావఁగద్దుగా నీశరణాగతి
గరిమఁ గర్మబంధాలు గట్టినతాళ్లు వూడించ
విరతిఁ గలదు గా నీభక్తి నాకు ॥ కలి ॥

హితమైనయిహపరా లిష్టమైనవెల్లా నియ్య
సతమై కలదుగా నీసంకీర్తన
తతి శ్రీవేంకటేశ నాతపము ఫలియింపించ
గతి గలదుగా నీకమలాదేవి ॥ కలి ॥ 430

గుండక్రియ

జయమంగళము నీకు సర్వేశ్వరా
జయమంగళము నీకు జలజవాసినికి ॥ పల్లవి ॥

శరణాగతపారిజాతమా
పొరి నసురలపాలిభూతమా
అరుదయిన సృష్టికి నాదిమూలమా వో-
హరి నమో పరమపుటాలవాలమా ॥ జయ ॥

సకలదేవతాచక్రవర్తి
వెకలిపై వెండినవిశ్వమూర్తి
అకలంకమైనదయానిధి
వికచముఖ నమో విధికి విధి ॥ జయ ॥

కొలిచినవారలకొంగుపైడి
ములిగినవాంకి మొనవాఁడి
కలిగినశ్రీవేంకటరాయా
మలసి దాసులమైనమాకు విధేయా ॥ జయ ॥ 431

రేకు 186 దేవగాంధారి

అణురేణుపరిపూర్ణమైనరూపము
అణిమాదిసిరి యంజనాద్రిమీఁదిరూపము ॥ పల్లవి ॥

వేదాంతవేత్తలెల్లా వెదకేటిరూపము
ఆదినంత్యములేవియారూపము
పాదుగయోగీంద్రులు భావించురూపము
యీదెస నిదివో కోనేటిదరిరూపము ॥ అణు ॥

పాలజలనిధిలోనఁ బవళించేరూపము
కాలపుసూర్య౧ చంద్రాగ్నిగలరూపము
మేలిమి వైకుంఠాన మెరసినరూపము
కీలైన దిదే శేషగిరిమీఁదిరూపము ॥ అణు ॥

ముంచినబ్రహ్మాదులకు మూలమైనరూపము
కొంచనిమత్తాకుమీఁదికొనరూపము
మంచిపరబ్రహ్మమై మమ్మునేలినరూపము
యెంచఁగ శ్రీవేంకటాద్రి విదేరూపము ॥ అణు ॥ 432

---

౧. 'చంద్రాగ్నిఁగల' రేకు. ఇందరిఅరసున్న చింత్యము.

గుండక్రియ

నేనేమిఁ జేయఁగలేను నీవు పరిపూర్ణుఁడవు
హీనుఁడ నే నధికుఁడ[౧] విన్నిటా నీవు ॥ పల్లవి ॥

దండమువెట్టుట నాది, తప్పు లోఁగొనుట నీది
విండి నీవెప్పుడు దయానిధివి గాన
అండఁబేరుకొంట నాది అందుకు నూఁకొంట నీది
దండియైనదేవదేవోత్తముఁడవు గాన ॥ నేనే ॥

శరణుచొచ్చుట నాది సరుగఁ గాచుట నీది
పరమపురుష శ్రీపతివి నీవు
విరులు చల్లుట నాది వేవేలిచ్చుట నీది
వారి నీవు భక్తసులభుఁడ వటుగాన ॥ నేనే ॥

దాసుఁడననుట నాది తప్పక యేలుట నీది
ఆసదీర్చేవరదుఁడ వటుగాన
నీసేవ యొక్కటి నాది విచ్చలఁ గైకొంట నీది
యీసులేవిశ్రీవేంకటేశుఁడవుగాన ॥ నేనే ॥ 433

బౌళి

ఎట్టైనాఁ గావకపోదు యే నెంత సేసినాను
యిట్టే నీకు శరణంటి విదియే తెరఁగు ॥ పల్లవి ॥

చేకొని నే మొక్కఁగాను చేతులు గోయఁగరాదు
ఆకడఁ దప్పుకుఁదగినాజ్ఞ మానరాదు
కైకొని యపరాధాలే కావించితి నెనైనా
యీకడ నీశరణంటి వీఁకనో తెరఁగు ॥ ఎట్టై ॥

౧. 'వన్నిటా' పూ.ము.పా. యతిభంగము.

చిక్కి దైన్యపడఁగాను చెలఁగి ఖండించరాదు
చక్కఁగా నాద్రోహాలు సైరించరాదు
అక్కడఁ జూచిన శరణాగతబిరుదు నీకు
యిక్కడ నీశరణంటి నిఁకనో తెరఁగు ॥ఎట్టై॥

సేవసేయుచుండఁగాను జీతము మానుపరాదు
యీవిధి నాన దోసితే నిందుకోరాదు
దేవుఁడ నిన్నుఁ గొలిచి తెగి కర్మా లుడిగితి
యీవల శ్రీవేంకటేశ ఇఁకనో తెరఁగు ॥ఎట్టై॥ 434

గుండక్రియ

ధరలో "౧నెద్భావం తద్భవ"తనెఁగాన
హరిమయమే జగమంతాను, ॥పల్లవి॥

మహా నెదిటివారందు మలినము దలఁచిన
తహతహ మనసే తా ౨మలినము
వహి నెదిటందు ౩భావనము భావించిన
బహువిధములఁ దానూ భావనమే ॥ధర॥

యెక్కువ నెదిటిపాపా లెంచి నిందించేటి-
నిక్కపునాలుక తానే నిందితము
వొక్కటై యెదిటిపుణ్యా లుగ్గడించి ఘన మంచే
దక్కినపుణ్యపుజిహ్వ తానూ ఘనమే ॥ధర॥

సారె శ్రీవేంకటపతి సగుణము దలఁచిన
సారపుజీవుఁడు దాను సగుణమే
నేరుపుల నాతనినిర్గుణము దలఁచిన
తారతమ్యములులేనితానూ నిర్గుణమే ॥ధర॥ 435

---

౧. "యద్భావం తద్భవతి" అనుటకు వ్యావహారికమేమో 'యద్భావం కర్మ తత్ = తత్ఫలం భవతి' అని అర్థము కావచ్చు. ౨. 'మలినం' రేకు. ౩. భావనము = (ప్రకరణముతో) మేలు; మంచి కావచ్చు.

భూపాళం

ఎందాఁక నిద్ర నీ కిదె తెల్లవారెఁగదె
యిందిరారమణ నీ విటు మేలుకొనవే ॥ పల్లవి ॥

కమలనాభుఁడ నీకు గంగాదినదులెల్ల-
నమర మొకమజ్జనం బాయితము సేసె
తమితోఁ గనకాద్రి తానే సింహాసనము
విమలమై యొప్పె నదే విచ్చేయవే ॥ ఎందాఁ ॥

హరి నీకు నజుఁడు పంచాంగంబు వినిపించ
నిరతమగువాకిటను నిలిచినాఁడు
సురలు నీయవసరము చూచుకొని కొలువునకు
సరవి నాఇత్తపడి సందడించేరు ॥ ఎందాఁ ॥

కామధేనువు వచ్చె కనుఁగొనుటకై నీకు
శ్రీమహాదేవి నీచేలాగు కదివో
యీమహిమ శ్రీవేంకటేశ నీకే చెల్లె
కామించి యన్నియునుఁ గైకొంటి విపుడు ॥ ఎందాఁ ॥ 436

సాళంగనాట

రామా రామభద్ర రవివంశ రాఘవ
యేమి యరుదిది నీ కింతటివానికిని ॥ పల్లవి ॥

నాఁడు రావణుతలలు నఱకినలావరివి
నేఁడు నాపాపములు ఖండించరాదా
వాఁడిప్రతాపముతోఁద వారిధిగట్టినవాట-
వాఁడ విట్టె నామనోవార్ధిఁ గట్టరాదా ॥ రామా ॥

తనిసి కుంభకర్ణాదిదైత్యుల గెలిచితివి
కినిసి నాయింద్రియాల గెలువరాదా
యెనసి హరునివిల్లు యెక్కువెట్టి వంచితివి
ఘనము నాదుర్గుణము కడు వంచరాదా ॥ రామా ॥

మొనసి విభీషణుఁడు శరణంటేఁ గాచితివి
కనిసి నే శరణంటేఁ గావరాదా
తొరలి శ్రీవేంకటేశ దొడ్డు గొంచ మెంచనేల
సురవై లోకహితాన కేదైనా నేమీ ॥ రామా ॥ 437

రేకు 187 లలిత

అని యానతిచ్చెఁ గృష్ణుఁ డర్జునునితో
విని యాతని భజించు వివేకమా ॥ పల్లవి ॥

"భూమిలోను చొచ్చి సర్వభూతప్రాణులనెల్ల
దీమసాననే మోచేటిదేవుఁడ నేను
కామించి సస్యములు గలిగించి చంద్రుఁడనై
తేమల బండించేటిదేవుఁడ నేను ॥ అని ॥

౧ దీపనాగ్ని నై జీవదేహముల యన్నములు
తీపుల నరగించేటిదేవుఁడ నేను
యేపున నిందరిలోనిహృదయములోన నుందు
దీపింతుఁ దలఁపుమరపై దేవుఁడ నేను ॥ అని ॥

వేదములన్నిటిచేతా వేదాంతవేత్తలచేతా
ఆది నే నెరఁగఁదగినయాదేవుఁడను
శ్రీదేవితోఁ గూడి శ్రీవేంకటాద్రిమీఁద
పాదైనదేవుఁడను భావించ నేను" ॥ అని ॥ 438

౧. 'దీపనాజ్ఞి' రేకు.

గుండక్రియ

తలఁపులో కొట్టఁగొన దైవమే వున్నాఁడు
తలఁచినరూపులెల్లా తా నయ్యీనయ్యా ॥పల్లవి॥

కలలో ప్రపంచము కంటి నే నొకటి
వెలినున్న ప్రపంచవిధివలెనే
కలనున్నవాఁడ నేనే వెలి నున్నవాఁడ నేనే
తెలి(యః) మాబతుకు రెంట దెప్పరములయ్యా ॥తలఁ॥

దేహమీఁద నుండఁగానే దిక్కులకేఁగీ మనసు
దేహముతో దిక్కులెల్లాఁ దిరిగినట్టే
దేహములోవాఁడ నేనే దేహముపైవాఁడ నేనే
వోహో మాజన్మములో నొకటి రెండయ్యా ॥తలఁ॥

కన్నులెదుట శ్రీవేంకటపతిఁ గొలిచెద
కన్నుమూసి యాతనినే కమ్మర భావించెదను
కన్నులలోపల నేనే కన్నులవెలిని నేనే
వున్నతి నీరెండును వొక్కటాయనయ్యా ॥తలఁ॥ 439

శ్రీరాగం

చాలు నిదే నావిరతి సకలసామ్రాజ్యము
నాలోనిపని యెంతైనా నాకుఁ గలదు ॥పల్లవి॥

వడఁబడి పరులిండ్లవాకిలి గాచే నేను
వడి నాలో హరియున్న వాకిలి గాచేను
బడి నొకరిఁ గొలిచి బహురాజ్యమేలేనేను
యెడ నామనోరాజ్యమింతా నేలేను ॥చాలు॥

చేరి యొఱిలకుఁ బనిసేసి యలసేనేను
సారె నాయోగాభ్యాసాన నలసేను
అఱసి నే నడుగఁగ నన్ని యిచ్చేయీవులు
తారి పూర్వకర్మాదిదైవమే యిచ్చీని ॥ చాలు ॥

అందు సంతోషమే ఫల మిందు సంతోషమే ఫల-
మందును మాయాకల్పిత మిందును మాయే
అందు నిందు శ్రీవేంకటాధీశుఁడే కర్త
అందై తేఁ బరతంత్రుఁ డిందు నే స్వతంత్రుఁడ ॥ చాలు ॥ 440

సామంతం

నీసొమ్ము చెడకుండ నీవు చూచుకొనవయ్య
దాసుఁడ నే నింతే దైవమవు నీవు ॥ పల్లవి ॥

లోకము లేఁదువట లోకములోపలినేను
పైకొని నీ వేలినట్టిబంటనేసుమ్మీ
ఆకడ నావుఁ గొంటే నావువెంట దూడయును
జోకలఁ గొన్నట్టివారిసొమ్మే కాదా ॥ నీసొ ॥

చేరి నన్ను నీవే పుట్టించితివట నేఁ జేసే-
మేరతోఁ బుణ్యపాపాలు మీవేసుమ్మీ
అరుగ విత్తినవాఁడు ౧ అరుగలోపలికంది
ఆరితేరి పండితేను అతనిదే కాదా ॥ నీసొ ॥

శ్రీవేంకటేశ నీవు జీవాంతరాత్మవట
కావించి నాపాలఁ గలవేసుమ్మీ
కైవసమై చందురుఁడు కలువలజాతికెల్ల
భావింప సర్వవిధబంధువే కాఁడా ॥ నీసొ ॥ 441

౧. 'అరుగలోపలికంచే(?) పూ.ము పా.

బౌళిరామక్రియ

అన్నిటికి హరి యంతర్యామి మూలము
విన్నకన్నగతులెల్లాఁ వృథా మూలము ॥పల్లవి॥

లాలిత వైరాగ్యమూలము మోక్షము
అలరి సంసారమూల మతిబంధము
మేలిమి శాంతమూలమే సుఖము
వీలి క్రోధమూలమే వెడదుఃఖము ॥అన్ని॥

కైకొను భవములే కర్మమూలము
శ్రీకాంతుపై భక్తి చిన్మూలము
పైకొన్న ధ్యానమెల్ల భావమూలము
దీకొని లంపటములు దేహమూలము ॥అన్ని॥

అడుదై సుజ్ఞాన మాచార్యమూలము
ధరణి జగతెల్లా ధనమూలము
పరము శ్రీవేంకటపతిమూలము
హరి నాకితని శరణాగతి మూలము ॥అన్ని॥ 442

దేవగాంధారి

వానికి ముదుల యిచ్చి వద్దని మానుపవే
శ్రీనారాయణ నీవుచేత నే వేసరితి ॥పల్లవి॥

నీకల్పితములే యీవిఖిలేంద్రియములు
యీకడ నీయింద్రియాల నెట్టు గెలువఁగవచ్చు
నీకడ నిన్నే కొలిచి నీయప్పణ దెచ్చి వానిఁ
పైకొని చోఁపుటగాక బలిమా రాజాజ్ఞతో ॥వాని॥

౧. 'ఖిలా' రేకు.

నీపంపునఁగప్పిననిజమైనమాయ యిది
మాపాటివారెల్లా మహి నెట్టు దాఁటవచ్చు
మీపాదలే కొల్చి మీయనుజ్ఞ గొని దాని
పైపైఁ దోయుటగాక బలిమా రాచాజ్ఞతో ॥వాని॥

శ్రీవేంకటేశ నీచిక్కులే యీపుట్టుగులు
నీవు సేసేచేఁతలకు నే నెట్టు దొలఁగవచ్చు
నీవొద్ద శరణంటి నీయానతినే వాని
భావించి తోసితిఁగాక బలిమా రాచాజ్ఞతో ॥వాని॥ 443

రేకు 188 గుండక్రియ

నీవే సేసినచేఁత నీవే చేకొనుటింతే
యీవల నీసొమ్ము నీకే ఇయ్య సిగ్గయ్యీనయ్యా ॥పల్లవి॥

ఆలు బిడ్డలఁ గని యటు దవమగనికి
నీలాన సమర్పణ సేయవలెనటవయ్యా
తాలిమిఁ బుణ్యాలు సేసి దైవమా నే నీకు
యేలీల సమర్పించే విందుకే నవ్వు వచ్చీనయ్యా ॥నీవే॥

అంతెలఁ గన్నకొడు కటు దమతండ్రికివి
తెంకి నే నీవాఁడ నని తెలుపఁగవలెనటవయ్యా
లంకె నాలోపలనున్నలక్ష్మీశ నే నీకు
పొంకపు నీ బంట నన్నఁ ౧బునరుక్తయ్యీ నయ్యా ॥నీవే॥

తననీడ యద్దములోఁ దానే యటు చూచి
సవివడి వూరకే భ్రమయవలెనటయ్యా
అనుగుశ్రీవేంకటేశ ఆతుమలోనున్న నిన్ను
గని మని శరణంటిఁ గడఁ బూజించనేలయ్యా ॥నీవే॥ 444

౧. 'బునరుక్తైయ్యీ' రేకు. పునరుక్తి+అయ్యీనయ్యా. ఈ సంధులీవాఙ్మయమున కొల్లలు.

బౌళి

అనలము సూర్యుఁడు నన్నిటందు వెలసిన (నా?)
ఘనపవిత్రమైనట్టు ఘనుఁడే పోజ్ఞాని ॥ పల్లవి ॥

కాంచనము అంటువడినఁ గలదా అందు నింద్యము
పెంచు ముట్టంటువడినఁ బెక్కుపదూష్యముగాక
అంచల సుజ్ఞానిఁ బాపమంటునా తాఁ జేసినాను
పంచల నజ్ఞాని నైతేఁ బైకొనీఁగాక ॥ అన ॥

యెఱుకగలం ¹నాలిక నింతైనా జిడ్డంటునా
యెఱుకలేనిచేత నింతా జిడ్డంటుఁగాక
కఱతలయోగిని కర్మములివంటునా
చుఱచుఱ జడునైతేఁ జుట్టుకొనుఁగాక ॥ అన ॥

తామెరపాకుల నీరు తగ నందు నంటునా
ఆమేర నెండైనాను నంటుఁగాక
యీమేర శ్రీవేంకటేశునిదాసుఁడు భూమిఁ
గామించి తా నుండినానుఁ గడు మాయలంటునా ॥ అన ॥ 445

ఛాయానాట

కమ్మంటేఁ గావా కాఁగల వన్నియు
చిమ్ములమాయలు సేయఁగనేలా ॥ పల్లవి ॥

సరసిజాక్ష నీసంకల్పమాత్రము
అరుదగుఘనబ్రహ్మాండ మిది
అరయఁగ ధరలో నల్పపుఁబనులకు
హరి యవతారం బందితివేలా ॥ కమ్మం ॥

---

౧. 'నాలికె' రేకు

సతతసురాసురజననమరణములు
మతి నీహుంకారమాత్రములు
గతియై యమృతము గల్పించుకొరకును
తతి ఘోరజలధి దచ్చితివేలా ॥కమ్మం॥

యిహ వైకుంఠము యీశేషగిరే
మహి నీ దర్శనమాత్ర మిది
విహరింపఁగ శ్రీవేంకటేశ యిటు
బహులోకపుకల్పన లవి యేలా ॥కమ్మం॥ 446

సామంతం

రాచాజ్ఞ మరలించ రాజే కర్తగాన
యేచి నీకు శరణంటి నిది మానుపవే ॥పల్లవి॥

కడు నహంకరించినను తొల్లి ఘనుడు నారదమౌని
బెడిదపుటింతిఁ జేసి నీమాయ అతని బిడ్డలఁ గనిపించెను
అడరి నే నన(గా నెంతటివాఁడను అది నేఁ గడపఁగలనా
తడవి నే శరణంటి దనుజారి ఆమాయ దగ్గరకుండఁగఁజేయవే
॥రాచా॥

మహి మిమ్ము మోచేనని మున్ను మదించినగరుడపివి
సహజపునీహస్తము మోయకుండఁగ శక్తి హరించె నీమాయ
బహుముఖముల, నే నెంతటివాఁడను పాయఁగ నీమాయ
అహిశయనుఁడ నే నీశరణంటివి అది నన్ను దగ్గరకుండఁ
జేయవే ॥రాచా॥

పారపుశ్రీవేంకటేశ స్వతంత్రుఁడవు నీవు
గారవపుమాయ నీదే కమ్మి నే నీవాఁడనే
మారుదైవములు లేరు మరి నన్నుఁ గావ నిన్నుఁ
వేరుకొవి శరణంటిఁ బెడఁబాపు మాయ ॥రాచా॥ 447

మాళవిగౌళ

ఎందుకు విచ్చేయనేల ఇవ్వియు నాలోనివే
అంది యివే చేకొనవే అరడి నీకేల ॥ పల్లవి ॥

కాముకుఁడవై గోపికలఁ బొందఁ బ్రియమైతే
కాముకత్వము నాయందుఁ గలదెంతైనా
గోముస కంసాదులపై క్రోధమే ప్రియమైతే
నాముల క్రోధ మిదివో నాలో నున్నది ॥ ఎందు ॥

లోకులచీర లీకుందేలోభమే ప్రియమైతే
యీకడ లోభము నాలో హెచ్చినదిదే
మాకులు మద్దులు దొబ్బేమదమే ప్రియమైతే
చేకొను మదము నాలో సేనాసేన ॥ ఎందు ॥

మఱి శిశుపాలునిపై మచ్చరమే ప్రియమైతే
మెఱయుమత్సర మిదే మించీ నాలో
తఱి శ్రీవేంకటపతి దాసులపై మోహము
నెఱి నీకుఁ బ్రియమైతే నేనేకానా ॥ ఎందు ॥ 448

శంకరాభరణం

కావవచ్చె విందులోనే కారుణ్యనరసింహా
తానకమై నీకంటె దాస్యమే పో ఘనము ॥ పల్లవి ॥

యెనసి ప్రహ్లాదుఁడు యెక్కుడఁ జూపునోయని
వవిచి లోకమెల్ల నరసింహగర్భములై
పవిపూని వుంటి వటు భక్తపరతంత్రుఁడవై
తవిపి నీ వధికమో దాసులే యధికమో ॥ కావ ॥

మక్కువ బ్రహ్మాదులు మానుపరానికోపము
యిక్కువై ప్రహ్లాదుఁడు యెదుట నిలిచితేను
తక్కక మానితి పట్టె దాసునియాధీనమై
యిక్క నీకింకరుఁడే నీకంటే బలువుఁడు ॥ కాన ॥

అరసి కమ్మర ప్రహ్లాదవరదుఁడని
పేరువెట్టుకొంటి పట్టె బెంసి శ్రీవేంకటేశ
సారె నీశరణాగతిజను నాధీనమైతి-
వీరీతి నీదాసునికే యిదివో మొక్కేము ॥ కాన ॥ 449

రేకు 189 ధన్నాసి

అటుగాన మోసపోక హరి నీకే యన్నియును
ఘటియించుటే యెక్కుడు కమలారమణ ॥ పల్లవి ॥

నిన్నుఁ జూడనికన్నులు నీచువలకన్నులు
చిన్ని నీకథవిననిచెవులు రాట్నపుఁజెవులు
వున్నతి నీకడకు రాకున్నకాళ్లు మరగాళ్లు
సన్నుతిసేయనిజిహ్వ సరసుఁజిహ్వ ॥ అటు ॥

చేరి నిన్నుఁ బూజించనిచేయి దంతెనపుఁజేయి
తారి నీకు మొక్కనట్టితలయే పెడతల
సారె నీముద్రలేనిభుజాలు బుద్బుదములు
తేరి నీదాస్యములేనిదేహము సందేహము ॥ అటు ॥

వనమాలలున్నగ్రీవము కంబుగ్రీవము
ఘన మిది దెలియుటే కైవల్యము
యెనయ శ్రీవేంకటేశ ఇటు నన్ను నేలితివి
అనుమానమెల్లఁ బాసె నన్నిటా నాకును ॥ అటు ॥ 450

సామంతం

అందుకుఁ గాదు నేఁ గల్పు టామీఁదిపని కింతే
ఇందు నందు నీవే కర్త విందిరారమణ ॥ పల్లవి ॥

ఇంచుకంత వేలఁ గొండ యెత్తినదేవుఁడవు
ముంచి నాసంసారభారము మోవలేవా
అంచల దేవతలకు నమృతమిచ్చినవనీవు
కంచాన నన్నము వెట్టి కాచుట నన్నెంత ॥ అందు ॥

వడి ద్రౌపది ౧ కక్షయవలువలిచ్చినవనీవు
బెడఁగునాకుఁ గట్ని (ట్టవి?) చ్చి పెంచు టెంత
జడిసి యింద్రాదులకు సంపదిచ్చినట్టినీవు
కడు నాకు నైహికభోగము లిచ్చు టెంత ॥ అందు ॥

పొసఁగ లోకములెల్లఁ బూర్ణుఁడవైననీవు
వుసురై నాలోన (నే?) నీవు వుండు టెంత
వసుధ శ్రీవేంకటేశ వరములిచ్చేనీకు
దెస నాకోరికెలెల్లాఁ దీర్చు టెంత ॥ అందు ॥ 451

గుజ్జరి

అందాఁకాఁ దాఁ దానే అంత కెక్కుఁడు గాఁడు
ముందు వెన కెంచేనా ముఖ్యుఁడే యతఁడు ॥ పల్లవి ॥

చిత్త మంతర్ముఖము సేసుకొననేర్చెనా
అత్తల నతఁడు యోగియనఁబడును
సత్తసత్తనెడిసువిచారంబు గలిగెనా
వుత్తమవివేకియని వూహింపఁబడును ॥ అందాఁ ॥

---

౧. 'అక్షయవలువలు' సమాసదోషము. ఈ పాటిచిల్లర సామాసికదోషములకు ఈవాఙ్మయమున పటింపులేదు.

భావము నభావమును పరికించి తెలిసెనా
కైవల్యనిలయుఁడవి కానఁబడును
దైవంబుఁ దమ్ము మతిఁ దలపోయనేర్చెనా
జీవన్ముక్తుఁడని చెప్పఁబడు నతఁడు. ॥ అందాఁ ॥

అరరి వైరాగ్యధన మార్జించనోపెనా
దిదువై జింతేంద్రియస్థిరుఁ డాతఁడు
జడియు శ్రీవేంకటేశ్వరుదాసుఁ డాయనా
బడిబడిఁ దుదఁ బరబ్రహ్మమే యతఁడు. ॥ అందాఁ ॥ 452

మలహరి

పరమపురుష హరి పరమ పరాత్పర
పరరిపుభంజన పరిపూర్ణ నమో. ॥ పల్లవి ॥

కమలాపతి కమలనాభ కమలాసనవంద్య
కమలహితానంతకోటిఘనసముదయతేజా
కమలామలపత్రనేత్ర కమలవైరివర్ణగాత్ర
౧ కమలషట్కయోగీశ్వరహృదయం తేహం నమోనమో(?) ॥ పర ॥

జలనిధిమథన జలనిధిబంధన జలధిమధ్యశయనా
౨ జలధియంతరవిహార మచ్ఛకచ్ఛపయవతారా (?)
జలనిధిజామాత జలనిధిశోషణ జలనిధిసప్తకగమన
జలనిధికారుణ్య నమో తేహం జలనిధిగంభీర నమో నమో ॥ పర ॥.

---

౧. 'కమలషట్కయోగీశ్వర హృదయం నమో నమో తేహం నమో నమో.' అని రేకు. తర్వాతి చరణములను చూచి పూర్వపరిష్కర్తలు పై విధముగ సవరించిరేమో. 'కమలషట్క ......హృదయ' అని వుండవచ్చునేమో. 'హృదయం' పాఠములో అర్థము అంత సంగతముకాదు. ౨. జలధియంతర........కారా=జలధిలో సంచరించు చేప తాబేటి యవతారములవాడా? అని అర్థము కావచ్చు. ఈ పాటలో కొన్నిసందులు కొన్నిపదముల అర్థములు సుగమములు సాధువులు కావు.

నగధర నగరిపునందిత నగచరయూథపనాథా
నగపారిజాతహర సారసపన్నగపతిరాజశయన (?)
నగకులవిజయ శ్రీవేంకటనగనాయక భక్తవిధేయా
నగధీరా హం తే సర్వేశ్వర నారాయణ నమో నమో ॥ పర ॥ 453

పాడి

అట్టయితే నాయంతర్యామివేలైతివయ్యా
మట్టుమీఱి ముక్తియాస మాననటవయ్యా ॥ పల్లవి ॥

పొలఁతులు లేరా భూమి భోగించే నే లేనా
కలకాల మింద్రియాలకాణాచి లేదా
తొలి యీసంసారము లేదో నాకాంక్షలు లేవో
యెలమి నిన్నుఁ గొలుచు టెందుకటవయ్యా ॥ అట్ట ॥

ధరలోఁ బసిఁడి లేదా తగిలి నాయాస లేదా
సిరులయజ్ఞానపుచీఁకటి లేదా
అరయఁ జవులు లేవా అందుకో నాలికె లేదా
యిరవై నిన్నుఁ గొలుచు టెందుకటవయ్యా ॥ అట్ట ॥

అట్టే సర్వాపరాధి నపరాధా లెంచనేల
గట్టిరాళ్ళలో మలిగండ్లేరనేల
నెట్టన శ్రీవేంకటేశ నిన్నుఁ[౧] జూచి కావకుంటే
ఇట్టే నిన్నుఁ గొలుచు టెందుకటవయ్యా ॥ అట్ట ॥ 454

౧. 'చూచి=చూచియును' కావచ్చు.

బౌళి

మరిగితి నేమి సేతు మగిడి నే నెందు వోదు
సరుస దైవమ నీకే శరణుచొచ్చేను ॥ పల్లవి ॥

తల్లి గోపించి మొత్తినఁ దనయుఁడు తల్లికొంగే
యెల్లగాఁ బట్టి పెనఁగి యేడిచినట్టు
వెల్లవిరై హరి నీవు విషయాలఁ జిక్కించితే
ఇల్లిదే నిన్నుఁ దలఁచి ఇటు దూరే నేను ॥ మరి ॥

కన్నతండ్రి బాలునిఁ జంకంబెట్టి దించితేను
[1]కొన్నేసి విలుచు ముద్దుగునిసినట్టు(?)
వున్నతి నాలోనుండి వూరకే మాయ నాపై
బన్నితే విన్నే సొలసి పగటులాదేను ॥ మరి ॥

దైవము దాతవు నీవే తల్లివి దండ్రివి నీవే
భావించి చేపట్టితే నీ బంట నే నింతే
శ్రీవేంకటేశ నీవు చేకొని రక్షించఁగాను
జీవుఁడనయిననేను చెలఁగి మొక్కేను ॥ మరి ॥ 465

రేకు 190 లలిత

ఎట్టు వలసినఁ జేయు మిన్నియు నీచిత్తమె
[2]నెట్టన(నె?) నొకఁడనా నీవే యింతాను ॥ పల్లవి ॥

వేవేలు నీకు విన్నవించేదేమి, తొల్లే
సావధానముగ సర్వసాక్షివి నీవు
ఆవల నా కిటు సేయుమని చెప్పేదేమి నేను
దైవికమైనట్టిస్వతంత్రుఁడవు నీవు ॥ ఎట్టు ॥

---

౧. 'కొన్నేసి=కొన్నిసార్లు' విలుచు కావచ్చునేమో? ౨. 'నెట్టన(నే) నొకఁడనా నీవే యింతాను' అని కావచ్చు. 'నానీవే=నాలోని నీవే' అని వుండవచ్చు.

తగిలి నిన్ను నాలో ధ్యానించేదేమి, తొల్లె
జగతి నీవు పూర్ణుడై తన్ముయుడవు
జిగి నీనామము నోర జిక్కించి నుడిగేదేమి
మగుడి శబ్దాక్షరమంత్రరూపుడవు ॥ ఎట్టు ॥

చేవమీర నిరుల బూజించేదేమి నిన్ను
శ్రీవేంకటేశ నీవు శ్రీపతివి
దేవదేవ నిన్ను నీవే తేకువెల్లా నెంచుకొని
కావుము నీ వొక్కడవే కరుణానిధివి ॥ ఎట్టు ॥ 456

బౌళి

ఈతవిమూలమెపో యిలగలధనములు
యీతడు మాకు గలడు యెంత లేదు ధనము ॥ పల్లవి ॥

విరతి మాధనము, విజ్ఞానమే ధనము
మరిగినతత్వమే మాధనము
పరము మాధనము, భక్తే మాధనము మా-
కరిరాజవరదుడే కైవల్యధనము ॥ ఈత ॥

శాంతమే మాధనము, సంకీర్తనే ధనము
యెంతైనా విశ్రాంతమే ఇహధనము
అంతరాత్మే మాధనము, హరిదాస్యమే ధనము
యింతటా లక్ష్మీకాంతు డింటిమూలధనము ॥ ఈత ॥

ఆనందమే ధనము, ఆచార్యుడే ధనము
నానాట బరిపూర్ణమే ధనము
ధ్యానమే మాధనము, దయే మాధనము
పావనశ్రీవేంకటాద్రిపతియే మాధనము ॥ ఈత ॥ 457

భవుళి

సీమాయ కల్లగాదు విజము దెలియరాదు
కామించి హరి నీ వొక్కఁడవే నిజము ॥ పల్లవి ॥

వచ్చేటి దొకమాయ వరిఁ బుట్టేదొకమాయ
మచ్చుమేపులవిరులు మాయలో మాయ
వచ్చేటి దొకమాయ వచ్చిపొయ్యే దొకమాయ
కచ్చుపెట్టి హరి నీ వొక్కఁడవే విజము ॥ నీమా ॥

పొద్దువొడచేది మాయ పొద్దుగుంకే దొకమాయ
విద్దురయు మేల్కనేది విందుమాయ
వొద్దనే సుఖము మాయ వొగి దుఃఖ మొకమాయ
గద్దరిశ్రీహరి నీ వొక్కఁడవే విజము ॥ నీమా ॥

కూడేటి దొకమాయ కూడి పాసే దొకమాయ
యేద నేర్చితి శ్రీవేంకటేశుఁడ నీవు
వేడుక నీశరణంటి విడిపించు మీమాయ
వోడక వెదకితి నీ వొక్కఁడవే నిజము ॥ నీమా ॥ 458

దేసాళం

తిరుమలగిరిరాయ దేవరాహుత్తరాయ
సురతవిన్నాణరాయ సుగుణకోనేటిరాయ ॥ పల్లవి ॥

సిరులసింగారరాయ చెలువపుతిమ్మరాయ
సరసవైభవరాయ సకలవినోదరాయ
వరవసంతములరాయ వవితలవిటరాయ
గురుతైన ౧ తేగరాయ కొండలకోనేటిరాయ. ॥ తిరు ॥

౧. 'తేగరాయ=త్యాగముగలరాజు' కావచ్చు.

గొల్లెతలవుద్దండరాయ గోపాల [౧]కృష్ణరాయ
చల్లువేదజాణరాయ చల్లఁబరిమళరాయ
చెల్లుబడిధర్మరాయ చెప్పరానివలరాయ
కొల్లలైనభోగరాయ కొండలకోనేటిరాయ ॥ తిరు ॥

సామసంగీతరాయ సర్వమోహనరాయ
ధామవైకుంఠరాయ దైత్యవిభాళరాయ
కామించి విన్నుఁ గోరితే గరుణించితివి నన్ను
శ్రీమంతుఁడ నీకు జయ శ్రీవేంకటరాయ. ॥ తిరు ॥ 459

ధవళ

అన్నిటాఁ శాంతుఁడైతే హరిదాసుఁడు దానే
సన్నుతిఁ దానేపో సర్వదేవమయుఁడు. ॥ పల్లవి ॥

అత్తల మనసు యింద్రియాధీనమైతేను
చిత్తజుఁడనెడివాఁడు జీవుఁడు దానే
కొత్తగాఁ దనమనసే కోపాన కాధీనమైతే
తత్తరపురుద్రుఁడునుఁ దానే తానే ॥ అన్ని ॥

భావము వుద్యోగములప్రపంచాధీనమైతే
జీవుఁడు బ్రహ్మాంశమై చెలఁగుఁ దానే
కావిరి రేయిఁబగలు కన్నుల కాధీనమైతే
ఆవలఁ జంద్రసూర్యాత్మకుఁడుదానే ॥ అన్ని ॥

కోరికఁ దన్నబదుకు గురువాక్యాధీనమైతే
మోరతోపులేనినిత్యముక్తుఁడు దానే
ఆరయ శ్రీవేంకటేశుఁ డాతుమఁ కాధీనమైతే
ధారుణిలో దివ్యయోగి తానే తానే ॥ అన్ని ॥ 460

---

౧. ‘ క్రిష ’ లేదు.

సాళంగనాట

ఇహమెట్టో పరమెట్టో ఇంక నాకు
సహజమై హరియే శరణము నాకు ॥ పల్లవి ॥

చిత్తమిది యొకటే చింత వేవేలసంఖ్య
పొత్తుల హరిఁదలఁచఁ బొద్దులేదు
జొత్తుల కన్నులు రెండు చూపులైతే ననంతాలు
తత్తరించి హరిరూపు దగ్గరి చూడలేదు ॥ ఇహ ॥

చేతు లివియు రెండే చేష్టలు [illegible]
యీతల హరిఁబూజించ నిచ్చ లేదు
జాతి నాలిక వొకటే చవులు కోటానఁగోటి
రీతి హరినామ ముచ్చరించ వేళ లేదు ॥ ఇహ ॥

వీను లివి రెండే వినికి కొలఁదిలేదు
పూని హరిభక్తి విన బుద్ధి లేదు
యీనటన శ్రీవేంకటేశుఁ డిటు చూచినను
తానే యేలె నిఁకఁ దడఁబాటు లేదు ॥ ఇహ ॥ 461

రేకు 191 రామక్రియ

వినవమ్మ జానకి నీవిభుఁ డింతసేసినాఁడు
యెనసి యీరఘురాముఁ డిఁక నేమి సేసునో ॥ పల్లవి ॥

వానరులదండు గూడి వారిధి కొండలఁ గట్టె
ఆవి లంక చుట్టిరా నదే విడిసె
కోనలఁ ద్రికూటమెక్కె గొడగు లన్నియుఁ జెక్కె
యేనెపాన రఘురాముఁ డిఁక నేమిసేసునో ॥ విన ॥

కోరి ఇంద్రజిత్తుఁ జంపె కుంభకర్ణు నిర్జించె
ఘోరదానవులనెల్ల కూలఁగుమ్మెను
మారణహోమము సేసె మతకమింతాఁ జెరిచె
యీరసాన రఘురాముఁ డిఁక నేమిసేసునో ॥ విన ॥

లావున రావణుఁ జంపె లంక విభీషణు కిచ్చె
చేవల నోసీత విన్నుఁ జేకొనెను
భావించి శ్రీవేంకటాద్రిఁ బట్టము దాఁ గట్టుకొనె
యీవలనావల నాతఁ డిఁక నేమిసేసునో ॥ విన ॥ 462

శ్రీరాగం

ఇంతటా హరినేకావి యెందునను గాన నన్ను
కొంత నాకుఁ దెలుపరో గురువులాల ॥ పల్లవి ॥

తనువూ హరియే తలఁపూ హరియే
వివికి మనికియును విష్ణుఁడే
కనుఁగొనుచూపులు కమలనాభుఁడే
యెనసి జీవునిశక్తి యేదనేద నున్నదో ॥ ఇంత ॥

లోకమెల్ల మాధవుఁడే లోనెల్లఁ గేశవుఁడే
వాకుమ కర్మము శ్రీవైకుంఠుఁడే
చేకొని చైతన్యమెల్ల శ్రీనారాయణుఁడే
యీకడ నేననువాఁడ నేద నుండువాఁడనో ॥ ఇంత ॥

వెనకను కృష్ణుఁడే వెస ముం దచ్యుతుఁడే
కొనమొదలు నడుము గోవిందుఁడే
యెనయఁగ శ్రీవేంకటేశుమయ మింతాను
అనుగునాస్వతంత్ర మది యేదనున్నదో ॥ ఇంత ॥ 463

లలిత

కలిగె మాకు నిది కైవల్యం
కలకాలము హరికథాశ్రవణం ॥ పల్లవి ॥

అచింత్య మద్భుత మానందం
ప్రచురం దివ్యం పావనం
సుచరిత్రం శ్రుతిశోభితం
అచలం బిదివో హరికీర్తనం ॥ కలి ॥

నిరతం నిత్యం నిఖిలశుభకరం
[1] దురితం హర భవదూరం
పరమమంగళం భావాతీతం
కరివరదం నిజకైంకర్యం. ॥ కలి ॥

సులభం సుకరం శోకనాశనం
ఫలదం లలితం భయహరణం
కలితం శ్రీవేంకటపతిశరణం
[2] జలజోదరనిచ్చ స్తోత్రం. ॥ కలి ॥ 464

బౌళి

ఎఱుఁగుటకంటె నెఱఁగమే మేలు
మఱి తెలివికంటె మఱపే శుభము ॥ పల్లవి ॥

లంపటా లెఱఁగము లవలవ లెఱ గము
సంపులబాల్యమే పరిణామము
యింపులు నెఱఁగము యెగ్గులు నెఱఁగము
జంపులవిదురే [3] సకలసౌఖ్యము ॥ ఎఱు ॥

౧. 'దురితంహర' అనునది 'దురితహరం' కావచ్చు.' దురిత(హరం?)ం హర భవదూరం' పూ. ము. పా. దీనిలో ఒక హర ఎక్కువ ప్రామాదికమై యుండవచ్చు. ౨. 'జలజోదరనిత్యస్తోత్రం' కావచ్చు. ౩. 'సకల' లేదు.

ఆస లివెఱఁగము అలమట లెఱఁగము
మూసినగర్భమే మును సుఖము
వాసులునెఱఁగము వంతులు నెఱఁగము
వేసట వుట్టనిపిధమే సుఖము || ఎఱు ||

పాపము లెఱఁగము బంధము లెఱఁగము
శ్రీపతిదాస్యమే శేఖరము
యేపున శ్రీవేంకటేశ్వరుశరణమే
తీపులుమఱపేటిదివ్యానందము || ఎఱు || 465

లలిత

కలిగె నిదె నాకు కైవల్యము
తొలుత నెవ్వరికి దొరకనిది || పల్లవి ||

జయ పురుషోత్తమ జయ పీతాంబర
జయ జయ కరుణాజలనిధి
దయ యెఱంగ నే ధర్మము నెఱఁగ నా-
క్రియ యిది నీదివ్యకీర్తనమే || కలి ||

శరణము గోవింద శరణము కేశవ
శరణు శరణు శ్రీజనార్దన
పరమ మెఱంగను భక్తి యెఱంగను
నిరతము నాగతి నీదాస్యమే || కలి ||

నమో నారాయణ నమో లక్ష్మిపతి
౧నమో పుండరీకనయనా
అమిత శ్రీవేంకటాధిప యిదె నా
క్రమమెల్లను ౨నీకయింకర్యమే || కలి ||

౧. 'నమః' కావచ్చు. ౨. కయింకర్యమే' వ్రాయసకాని వ్యుత్పత్తికావచ్చు.

శంకరాభరణం

హరియు నొక్కఁడే గురి ఆత్మలో నొక్కఁడే గురి
విరివి నెంత చదివినా వేరు గాఁబొయ్యీనా ॥ పల్లవి ॥

అందరిచూపులు నొక్కటైనందుకు గురి
యెందూఁ గొంద కొందేకాక యితరముగాఁ జూచేరా
అందరిరుచులు నొక్క టైనందుకు గురి
చెంది తీపు తీపే కాక చేఁదుగాఁ జేకొనేరా ॥ హరి ॥

వొప్పుగా నందరిపూర్పు లొక్కటైనందుకు గురి
కప్పుర మదేకాక కస్తూరిగా మూఁకొనేరా
యెప్పుడూ నిందరిపివి కేకమైనందుకు గురి
తిప్పి తిట్టు తిట్టేకాక దీవెనగా వినేరా ॥ హరి ॥

యీరీతి నిందరచిత్త మేకమైనందుకు గురి
మేరతో సూర్యోదయము మించి రేతి రయ్యీనా
తేరి శ్రీవేంకటపతి దేవుఁడై నందుకు గురి
కోరినవారివరాలే కొంగుపెఁడిగాదా ॥ హరి ॥ 467

రేకు 192 బౌళి

నిరుహేతుకాన నన్ను నీవు రక్షించే వింతే
నిరతి నాకొరకే పో నిను సేవించేది ॥ పల్లవి ॥

ముందు సిరులిత్తువని మోక్షము నీ విత్తువని
బందుకట్టుదుదుఃఖములఁ బాపుదువని
యిందలియాసలనే పో యేచిన నాభయభక్తి
యెందిను నావల్ల నీకు నించుకంతా లేదు ॥ నిరు ॥

జననాలు చూచి చూచి సరి మరణాలు చూచి
వెవకటినీకథలు వినివిని
వినుపై యీయాసనేపో విన్న సారెఁ బొగడేది
వానర నీయానేపో వుపకారగురువు ॥ విరు ॥

లోకులు గొలువఁగాను లోన నీవు వుండఁగాను
దీకొని గురుఁడు బోధించఁగాను
కైకొని శ్రీవేంకటేశ కరుణించగా నీవు
దాకొని యీయాసకే నీదాసినై కొలిచితి ॥ విరు ॥ 468

సాళంగం

నానాభక్తు లివి నరులమార్గములు
యేనెపానవైనా నాతఁ డియ్యకొను భక్తి ॥ పల్లవి ॥

హరికిఁగా వాదించు టది ఉన్మాదభక్తి
పరులఁ గొలువకుంటే పతివ్రతాభక్తి
అరసి యాత్మఁ గనుటదియే విజ్ఞానభక్తి
అరమరచి వొక్కటే ఆనందభక్తి ॥ నానా ॥

అతిసాహసాలపూజ అది రాక్షసభక్తి
అతనిదాసులసేవే అదియే తురీయభక్తి
క్షితి నొకపని గోరి చేసుటే తామసభక్తి
అతఁడే ౧గతని వుండు టదివైరాగ్యభక్తి ॥ నానా ॥

అట్టె స్వతంత్రుఁడౌటే అది రాజసభక్తి
నెట్టన శరణనుటే నిర్మలభక్తి
గట్టిగా శ్రీవేంకటేశుకైంకర్యమే నేసి
తట్టుముట్టులేనిదే తగ నిజభక్తి ॥ నానా ॥ 469

౧. 'గతెని' రేకు. గతి+అని. ఈసంధులు కోకొల్లలు.

సాళంగనాట

కంటిరా వింటిరా కమలనాభునిశక్తి
వొంటి వితనిశరణ మొకటే వుపాయము ॥ పల్లవి ॥

యీతనినాభిఁ బొడమె యెక్కువైనబ్రహ్మయు
యీతఁడే రక్షించినాఁడు యింద్రాదుల
యీతఁ డాకుమీఁదఁ దేలె నేకార్ణవమునాఁడు
యీతఁడే పో హరి మనకిందరికి దైవము ॥ కంట ॥

యీతఁడే యసురబాధ లిన్నియుఁ బరిహరించె-
నీతనిమూఁడడుగులే యీలోకాలు
యీతఁడే మూలమంటే నేతెంచి కరిఁ గాచె
నీతనికంటే వేల్పు లేక మరి కలరా ॥ కంటి ॥

యీతఁడే వైకుంఠనాథుఁ డీతఁడే రమానాథుఁ-
డీతఁడే వేదోక్తదైవ మిన్నిటాఁ దానె
యీతఁడే [౧] అంతర్యామి యీచరాచరములకు
నీతఁడే శ్రీవేంకటేశుఁ డిహపరధనము ॥ కంటి ॥ 470

సామంతం

సింగారమూరితివి చిత్తజగురుఁడవు
సంగతిఁ జూచేరు మిమ్ము సాసముఖా ॥ పల్లవి ॥

పూవులతెప్పలమీఁద పొలఁతులు నీవు నెక్కి
పూవు లాకసము మోవఁ బూఁచి చల్లుచు
దేవదుందుభులు మ్రోయ దేవతలు గొలువఁగా
సావధానమగు నీకు సాసముఖా ॥ సింగా ॥

౧. 'అంతరియామి' రేకు.

అంగరంగవైభవాల నమరకామినులాడ
వింగినుండి దేవతలు విన్నుఁ జూడఁగా
సంగీతతాళవాద్యచతురతలు మెరయ
సంగడిఁ దేలేటిమీకు సాసముఖా ॥సింగా॥

పరగఁ గోనేటిలోన పసిఁడిమేడనుండి
అరిది నిందిరయు నీవారగించి
గరిమ శ్రీవేంకటేశ కన్నులపండువగాఁగ
వరవి నోలాడుమీకు సాసముఖా ॥సింగా॥ 471

శంకరాభరణం

పట్టలేనిమనభ్రమ గాక
నెట్టనఁ దాఁ గరుణించనివాఁడా ॥పల్లవి॥

హితప్రవర్తకుఁ డీశ్వరుఁడు
తతి నంతరాత్మ తాఁగాన
రతి నాతని దూరఁగనేలా
గతియని తలఁచిన కావనివాఁడా ॥పట్ట॥

తెగనిబంధువుఁడు దేవుఁడు
బిగివాయఁ డిహముఁ బరమునను
అగపడి సందేహములేలా
తగ నమ్మిన దయదలఁచనివాఁడా ॥పట్ట॥

హృదయము శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడు
మొదలనే ఆనందమూర్తిగన
కదిసి వెలివి వెదకఁగనేలా
యెదురఁ గనిన వరమియ్యనివాఁడా ॥పట్ట॥ 472

గుండక్రియ

తానే తెలియఁగాక తలఁచఁగ నెట్టువచ్చు
నానాగతుల తననాటకపుమాయ ॥పల్లవి॥

అట్టె [౧] యేఁబదియైనయక్షరాలలోనట
తిట్టులట వొకకొన్ని దీవెనలటా
మట్టుతో వేదములట మంత్రములట కొన్ని
యిట్టివి చిక్కులు భూమి నిఁకనెన్ని గలవో ॥తానే॥

కదిసిన యిరువదిగడియలలోనట
పొదలు నడకలట భోగములటా
నిదురట వొకకొంత నేరుపులు కొన్నియట
యెదుట చూడఁగఁ జూడ నిఁక నెన్ని గలవో ॥తానే॥

రేవగలు కన్నులివి రెంటిలోనేయట
దైవము జీవులలోనే తానకమట
శ్రీవేంకటాద్రిమీఁద [౨]జెలఁగి యా (గెనా?) తఁడే యట
యేవంక నీచేఁతలు యిఁక నెన్నిగలవో ॥తానే॥ 473

రేకు 193 దేసాళం

ఇంతటఁ టో కానవచ్చు నెక్కువ తక్కువలెల్ల
దొంతి ఇంద్రియాలకెల్లఁ దొలఁగి వుండేను ॥పల్లవి॥

మాటలాడవచ్చుఁగాని మనసులు పట్టరాదు
చాటువకెక్కినయట్టిసతులఁ గంటే
కోటి చదువఁగవచ్చు కోపము నిలుపరాదు
జూటరై వొకఁడు దన్ను నోఁకనాడితేను ॥ఇంత॥

౧. 'యాఁబది' రేకు ౨. 'తెంఁగి' కావచ్చు. ద్రుతములపై యడాగమము ఈ వాఙ్మయమున వింతగాదు.

అందరి దూషించవచ్చు నాసలు మానఁగరాదు
కందువైనమించులబంగారు గంటే
అందాల మొక్కఁగవచ్చు హరిభక్తి సేయరాదు
పొందులసంసారపుభోగము గంటేను ॥ ఇంత ॥

మొదలఁ బుట్టఁగవచ్చు మోక్షముఁ బొందఁగరాదు
పొదిగి పుణ్యరాసులభోగము గంటే
యెదుట శ్రీవేంకటేశ ఇదివో నీశరణంటే
కదిసితి విట్టె పో నీకరుణ గంటేను ॥ ఇంత ॥ 474

లలిత

అంతర్యామీ అలసితి సొలసితి
ఇంతట నీశరణిదే చొచ్చితిని ॥ పల్లవి ॥

కోరినకోర్కులు కోయనికట్లు
తీరవు నీవవి తెంచకా
భారపుఁబగ్గాలు పాపపుణ్యములు
నేరుపులఁ బోవు నీవు వద్దనకా ॥ అంత ॥

జనులసంగములఁ జక్కరోగములు
విను విడువవు నీవు విడిపించకా
వినయపుదైన్యము విడువనికర్మము
చనదది నీవిటు [౧]సంతపరచకా ॥ అంత ॥

మదిలో చింతలు మయిలలు మణుఁగులు
వదలవు నీవవి వద్దనకా
యెదుటనె శ్రీవేంకటేశ్వర నీ వదె
అదనఁ గాచితివి అట్టిట్టనకా ॥ అంత ॥ 475

౧. సంతపరచు = 'శాంతపరచు' కావచ్చు.

మలహరి

మగఁడు పిడిచినా మామ విడువనియట్టు
నెగడిన వేమిసేయు నేనే రోయఁగాని ॥ పల్లవి ॥

నరకము నను రోసి పరలోకాన విడిచె
నిరయాలోకాన రోసి నేనే విడువఁగాని
పరంగ యోనులు రోసి బట్టబాయిట వేసె
సొరిది యోనుల రోసి చొరక నే మానఁగాని ॥ మగఁ ॥

పాపము రోసి నను ప్రపంచాన విడిచె
పాపము సేయక రోసి పట్టకుండఁగాని నేను
యేపున దేహాలు రోసి యింద్రలోకాన విడిచె
కైపుసేసి రోయక నేఁ గాయము మోచితిఁగాని ॥ మగఁ ॥

మాయలెల్ల నన్ను రోసి మనసులోన విడిచె
మాయల నే విడువక మగుడఁ దగిలేఁగాని
¹నాయల(?) నేమి విడిచినాను శ్రీవేంకటేశ
పాయక నన్నేలితి నీభాగ్యము విడువఁగాని ॥ మగఁ ॥ 476

ధన్నాసి

ఒక్కమనసున నే నుండేఁగాక
యెక్కడిపనులు దానే యెఱఁగఁడా ॥ పల్లవి ॥

బలుదేహ మిచ్చినవాఁడు ప్రాణము వోసినవాఁడు
తలఁపోసగినవాఁడు దైవమేకాఁడా
వెలుపలిలంపటాలు వేవేలు గడించి తాను
మలసి ఇంతలో నన్ను మఱచీనా. ॥ ఒక్క ॥

౧. 'నాయాల' కావచ్చునేమో.

జగము లేలేటివాఁడు జగసాఁ జేసినవాఁడు
తగులై యుండినవాఁడు తానే కాఁడా
బెగడకుండ దినాలు పెరుగఁజేసేటివాఁడు
నగిటు నడపించఁ దా నేరఁడా. ॥ ఒక్క ॥

మొదలై యుండేటివాఁడు ముందరఁ దుదయ్యేవాఁడు
యెదలోవాఁడు శ్రీవేంకటేశుఁడే కాఁడా
చదివించి బుద్ధులిచ్చి చైతన్యమైనవాఁడు
పొదిగి నాదాపుదండై భోగించఁడా ॥ ఒక్క ॥ 477

సాళంగనాట

దేవతలు గెలువరో తెగి దైత్యులు పారరో
భావించ నింతటిలో భూభారమెల్ల నణఁగె ॥ పల్లవి ॥

నేఁడు కృష్ణుఁడు జనించె నేఁడే శ్రీజయంతి
నేఁడే రేపల్లెలోన నెలవైనాఁడు
పేఁడుక యశోదకు బిడ్డఁడైనాఁ డిదె నేఁడే
పోఁడిమి జాతకర్మ మొప్పుగ నాయ నేఁడు ॥ దేవ ॥

ఇప్పు డిదె గోవుల నిచ్చెను పుత్రోత్సవము
ఇప్పుడు తొట్టెల నిడి రింతులెల్లాను
చెప్పరాని లీల సేయఁగలదెల్లాఁ జేసి
కప్పెను విష్ణుమాయలు గక్కన నేఁ డిపుడు ॥ దేవ ॥

ఇదివో వసుదేవునిఇంటిచెరలెల్లఁ బాసె
ఇదివో దేవకితప మిట్టె ఫలించె
చెదరక తా నిలిచె శ్రీవేంకటాద్రిపై నిదె
యెద నలమేల్మంగ యెక్కివున్న దిదివో ॥ దేవ ॥ 478

బౌళి

హితవే సేసుఁగా కాతఁడేల మానును
మితి నాతని దూరక మెచ్చవలెఁగాక ॥ పల్లవి ॥

ఆగమభోగములకు హరి నాలో నున్నవాఁడు
చేగదేర నాకు మేరే చింతించుఁగాక
సాగినప్రపంచములో సంహారిఁ జేసినవాఁడు
యేగతి రక్షించఁ దానే ఇన్నిటి కౌఁగాక ॥ హిత ॥

భూమిమీఁద దేహమిచ్చి పుట్టించినట్టివాఁడు
ప్రేమతో నన్నపానాలు పెట్టుఁగాక
ఆమని పంచేంద్రియాల నటు పెడరేఁచేవాఁడు
నేమపుఁబుత్రదారలై నిండుకుండుఁగాక ॥ హిత ॥

ఇహపరములకుఁ దా నిరవైనట్టివాఁడు
సహజాన నన్నియును జరపుఁగాక
వహి శ్రీవేంకటాద్రిపై వరములిచ్చేటివాఁడు
మహిమతో మమ్మునేలి మన్నించుఁగాక ॥ హిత ॥ 479

రేకు 194 కన్నడగౌళ

ఎవ్వరి నేమనఁగల నెంతబలువుఁడ నేను
నవ్వుచు నీవే యిఁక నన్ను మన్నించవయ్యా ॥ పల్లవి ॥

కామక్రోధములకు కాణాచికాఁపను
ఆమనియింద్రియముల కడిబంటను
దీమసపుటాసలకు తీరని [౧]లగ్గస్థుఁడను(?)
యీ మరఁగువాఁడ నిన్ను నెట్టు గొలిచేనయ్యా ॥ ఎవ్వ ॥

---

౧. లగ్గస్థుఁడను = లగ్నస్థుఁడను, తగులుకొన్నవాఁడను (స్వాధీనమైనవాఁడను) అని తాత్పర్యము కావచ్చు; నమ్మకస్తుఁడు అనుమానస్తుఁడు ఇత్యాదులవలె కావచ్చు.

పాయనిపంసారానకు [1] బడివనివాఁడను
కాయపుభోగాల పూడిగపువాఁడను
పాయపుమదములకు [2] పంగెమైనవాఁడను (?)
యీయెడ నీవాఁడ నని యెట్టు గొలిచేనయ్యా ॥ ఎవ్వ ॥

సరిఁ గర్మములకెల్ల చనవరితొడుకను
పొరలేజన్మములయప్పులవాఁడను
అరయ శ్రీవేంకటేశ అంతలో వన్నేలితివి
యిరవై ఇట్టుండకన్న నెట్టు గొలిచేనయ్యా ॥ ఎవ్వ ॥ 480

దేసాక్షి

ఎఱుఁగువా రెరుఁగుదు రీయర్థము
యెఱఁగనివారి కిది యెఱఁగనియ్యదు ॥ పల్లవి ॥

మొదలఁ గలుగువాఁడే ముందరనుఁ గలవాఁడు
అదన నాతఁడే పరమాత్ముఁడు
యెదుటఁ గలిగినదే ఇన్నిటాఁ గలిగినది
పదపడి యిదియే ప్రపంచము ॥ ఎఱుఁ ॥

చెదవిదానికి మరి చేటెన్నఁడును లేదు
జడిగొన్న దిదియే సుజ్ఞానమార్గము
వుడివోఁగల దెన్నఁడు వుడివోఁ గలిగినదీ
కడగడనే తిరుగు కర్మమార్గము ॥ ఎఱుఁ ॥

యెంచి తొల్లి నడచేవే ఇపుడును నడచేవి
మంచి శ్రీవేంకటేశ్వరుమహిమ లివి
అంచ నిపుడు గానని వల్లనాఁడుఁ గాననివే
మంచువంటివిషయపుమాయావాదములు ॥ ఎఱుఁ ॥ 481

---

1. బడి+పనివాడను = ఈ సంధిరీ వాఙ్మయమునకొల్లలు. వ్యాకరణసమ్మతములుకూడ.
2. పంగెమైనవాఁడను = భంగపడినవాఁడను, లోఁబడినవాఁడనని తాత్పర్యము కావచ్చు.

లలిత

కేశవ దాసినైతి గెలిచితి నన్నిటాను
యీ శరీరపునేరా లిఁకనేలా వెదక ॥ పల్లవి ॥

విచ్చలుఁ గోరికలియ్య నీనామమే చాలు
తెచ్చి పునీతుఁజేయ నీతీర్థమే చాలు
పచ్చిపాపా లణఁచ నీప్రసాదమే చాలు
యెచ్చుకొందువుపాయాలు ఇఁకనేల వెదక ॥ కేశ ॥

ఘనునిఁ జేయఁగను నీకైంకర్యమే చాలు
మొనసి రక్షించను నీముద్రలే చాలు
మనిపి కావఁగఁ దిరుమణిలాంఛనమే చాలు
యెనసెను దిక్కుదెన ఇఁకనేల వెదక ॥ కేశ ॥

నేఁ పెనసుఖమియ్య నీధ్యానమే చాలు
లదాపుదండకు నీయర్చనే చాలు
యిలపై శ్రీవేంకటేశ యిన్నిటా మాకుఁ గలవు
యెలమి నితరములు యిఁకనేల వెదక ॥ కేశ ॥ 482

దేసాళం

కైవల్యమునకంటే కైంకర్య మెక్కుడు
శ్రీవిభుఁడ నీవు మాకుఁ జిక్కేమర్మ మిదివో ॥ పల్లవి ॥

చేపట్టి నీశిరసు పూజించేఅహమికకంటే
నీపాదాలుపూజించేనేమ మెక్కుడు
మాపుదాఁకా వినుఁగొల్చి మందెమేళమౌకంటే
దాపగునీదాసుల శేషత్వ మెక్కుడు ॥ కైవ ॥

హరి నీప్రసాదజీవినై గర్వించుటకంటే
నరయ నీదాసులలెంకౌ టెక్కుడు
వెరపున నీచెవిలో విన్నపాలు సేయుకంటే
ధర నీవూడిగకాండ్లఁ దలఁపించు టెక్కుడు

జట్టి మిమ్ము ధ్యానించి సాయుజ్య మందుటకంటే
అట్టె నీనామఫలమందు టెక్కుడు
ఇట్టె శ్రీవేంకటేశ యేలితి విందువంకనే
తిట్టపుమాగురునుపదేశ మెక్కుడు ॥ తై వ ॥ 483

శ్రీరాగం

నావల్ల నీ కేమున్నది నారాయణ నీవు నన్ను
కావించి రక్షించేవుపకారి మింతేకాక ॥ పల్లవి ॥

సొమ్ము దినఁబుట్టినట్టిసోమరిబంటు నేలికకు
ఇమ్ముల నందుకుఁ బ్రతి యేమి సేసీని
చిమ్ముచు [1] నాతఁడు నేమించినపనివాటలలో
వుమ్మడిఁ జేసేటివట్టివూడిగాలేకాక ॥ నావ ॥

ఆసపడి వచ్చినట్టిఅతిథి బలిరాజుకు
రాసి నేసి యేమిచ్చిన రతికెక్కీని
బేసబెల్లితనమున బ్రియాన నిచ్చుతమాడి
మూసి దైన్యపుఁజేతుల మొక్కు లింతేకాక ॥ నావ ॥

శరణాగతుఁడ నీకెచ్చట శ్రీవేంకటేశుఁడ
దొరనై యేమిట సరిఁదూఁగఁగలను
ధరలోన నీవు దయదలఁచి నన్నేలుకోఁగా
పరగు నీమఱుఁగున బదుకుదుఁగాక ॥ నావ ॥ 484

[1]. 'నాతని' కావచ్చు.

రామక్రియ

అదె శిరశ్చక్రములేనట్టిదేవర లేదు
యిదె హరిముద్రాంకిత మిందే తెలియరో ॥పల్లవి॥

"అనాయుధాసో [1] అసురా అదేవా" యని
వినోదముగ [2] ఋగ్వేదము దెలిపెడి
సనాతనము విష్ణుచక్రధారణకును
అనాదిప్రమాణ మందే తెలియరో ॥అదె॥

[3] "యెచ్చ యింద్రే" యని "యచ్చ సూర్యే" యని
అచ్చుగ తుద కెక్కె(క్క?) నదే పొగడీ శ్రుతి
ముచ్చట గోవిందునిముద్రాధారణకు
అచ్చమయినప్రమాణ మందే తెలియరో ॥అదె॥

మును "నేమినా [4] తప్త ముద్రాం ధారయే" త్తని
వెనువెంట శ్రుతి యదె వెల్లవిరి సేసీని
మొనసి శ్రీవేంకటేశుముద్రాధారణకు
అనువుగఁ బ్రమాణ మందే తెలియరో ॥అదె॥

రేకు 195 పాడి

ఇట్టి బ్రాహ్మణ్య మెక్కుడు యిన్నిటిలోన
దట్టమై తదియ్యులకె తగును బ్రాహ్మణ్యము ॥పల్లవి॥

హరిఁగొలిచేవారి కమరు బ్రాహ్మణ్యము
పరమవైష్ణవమే పో బ్రాహ్మణ్యము
హరిణోర్ధ్వపుండ్రదేహులౌటే బ్రాహ్మణ్యము
తిరుమంత్రవిధులదే తేఁకువ బ్రాహ్మణ్యము ॥ఇట్టి॥

---

౧. 'అసురా' రేకు. ౨. 'ఋగ్గువేదము' రేకు. ౩. 'యచ్చ' కావలె రేకున్న యతిభంగము. 'తప్తం ముద్రం ధారయ' రేకు.

సతమై చక్రాంకితులచరితే బ్రాహ్మణ్యము
పతిశరణాగతియే బ్రాహ్మణ్యము
వెతలేని వీరలసాత్వికమే బ్రాహ్మణ్యము
తతి ద్వయాధికారులే తప్పరు బ్రాహ్మణ్యము ॥ ఇట్టి ॥

అంచఁ బరమభాగవతాధీనము బ్రాహ్మణ్యము
పంచసంస్కారాదులదే బ్రాహ్మణ్యము
యెంచఁగ శ్రీవేంకటేశుఁ డితఁడే బ్రాహ్మణ్యుఁడు
ముంచి యీతనివారౌటే మొదలిబ్రాహ్మణ్యము ఇట్టి ॥ 486

మాళవిగౌళ

వీదులవీదులనెల్లా విష్ణుఁడు సంచరించీని
పోది మాని కన్నుగతై పొండు పో రక్కసులు ॥ పల్లవి ॥

తేరుమీఁద నెక్కి నేఁడు దేవోత్తముఁడు వాఁడె
సారమైన శంఖచక్ర౧ శార్ఙ్గాయుధము లవే
కారుకమ్మి నాకాసాన గరుడధ్వజం బదే
పారరో దానవులాల పంతములు విడిచి ॥ వీదు ॥

దండవెట్టె నల్లవాఁడే దైవాలరాయుఁడు
దండి నెట్టెపుఁజుట్లతపారిపుచుంగు లవే
కొండవంటిరథ మదె కొన పైఁడికుండలవే
గుండుగూలి విరుగరో గొబ్బున దైతేయులు ॥ వీదు ॥

విజయశంఖము వట్టె వీఁడె శ్రీవేంకటేశుఁడు
భజన వలమేల్మంగ పలుమారు మెచ్చీనదె
త్రిజగాన నాతనిఁ జేరినదాసు లిదె వీరె
గజబెజ లేఁక నుదుగరో రాక్షసులు ॥ వీదు ॥ 487

౧. 'శాజా' రేకు.

లలిత

కామధేను విదే కల్పవృక్ష మిదే
ప్రామాణ్యముగలప్రపన్నులకు ॥ పల్లవి ॥

హరినామజపమే ఆభరణంబులు
పరమాత్మునినుతి పరిమళము
ధరణీధరుపాదసేవే భోగము
పరమం బెరఁగినప్రపన్నులకు ॥ కామ ॥

దేవునిధ్యానము దివ్యాన్నంబులు
శ్రీవిభుభక్తే జీవనము
ఆవిష్ణుకైంకర్యమే సంసారము
పావనులగుయీ ప్రపన్నులకు ॥ కామ ॥

యేపున శ్రీవేంకటేశుఁడే సర్వము
దాపై యితనివందనమే విధి
కాపుగ శరణాగతులే చుట్టాలు
పైపయి గెలిచినప్రపన్నులకు ॥ కామ ॥ 488

మాళవిగౌళ

నీచిత్త మిందరినేరుపునేరమి
తోచి కాచి యిటు తుద కీడేర్చె ॥ పలవి ॥

దేవతలపాలు తీరనిపుణ్యము
ఆవలఁ బాపం బసురలది
భావింప మనుజులపాలివి రెండును
శ్రీవల్లభ నీసేసినమాయ ॥ నీచి ॥

వేదశాస్త్రములు విజ్ఞానమూలము
ఆది నసత్యము లజ్ఞానమూలము
సాదింప రెండును జగత్తుమూలము
భేదించి యివి నీపెరరేఁపణలు ॥ నీచి ॥

కావింపఁ గర్మము కాయముచేతిది
భావముచేతిది పరమము
తావుల రెండునుఁ దప్పనిప్రకృతివి
శ్రీవేంకటేశ్వర చేఁతలు నీవి ॥ నీచి ॥ 489

దేవగాంధారి

అర్థము చెప్పఁగరాదు అవుఁగాదనఁగరాదు
వొ ద్దిన దనుభవించే దోపిక జీవులది ॥ పల్లవి ॥

యీరికలెత్తె జన్మము లివ్ని జంతువులయందు
కోరికలు గొనసాగెఁ గోటానఁగోటి
నారుకొనె సంపదలు నానారూపములై
తీరదేమిటా నీచిక్కు దేవుఁడు వెట్టినది ॥ అర్థ ॥

అల్లుకొనెఁ గర్మములు అక్కడికి నిక్కడికి
వెల్లవిరాయను మాయ వెనకా ముందు
కెల్లురేఁగె దేహమందే కిమ్ములచుట్టరికాలు
వొల్లవో దెన్నఁడు భూమి పుట్టఁగాఁ బుట్టినది ॥ అర్థ ॥

పండెను సంసారము *ఫలమైననానాఁటికి
నిండెను నాలికకు నెమ్మదిఁ జవులు
అండనే శ్రీవేంకటేశుఁ డంతర్యామై వుండి
వండ వండనట్లుగ (?) వన్నె కెక్కించినది ॥ అర్థ ॥ 490

*ఫలమై నానాఁటికి' కావచ్చు. తా. పూ.ము.పా. లోని ప్రశ్నార్థకము బోధపడలేదు.

శంకరాభరణం

ఎంత కెంత యిది యేమని పొగడుట
యింతసేయ నీకు నెదురా వీరు ॥ పల్లవి ॥

పిడుగులఁబోలెడిపెనునీనఖముల-
కెడయక హిరణ్యుఁ డెట్లుండెనో
వుడికెటిచక్రాయుధమువేఁడికిని
జడియక మకరెటు సహించెనో ॥ ఎంత ॥

శరపరంపరల శిరములు నఱకఁగ
యెరగొవి రావణుఁ డేమనెనో
పరియలువారఁగ బ్రహ్మాండభాండము
ఉరుశంఖరవం బోర్చుట యెట్లో ॥ ఎంత ॥

గాఁటపునిష్ఠురగదాహతికి మధు-
కైటభులతలలకత లెట్లో
యీటున శ్రీవేంకటేశ నీకృపను
పాటించి దాసులు బ్రదుకుట యెట్లో ॥ ఎంత ॥ 491

రేకు 196 దేవగాంధారి

నీయంత నీవే యెరిఁగి నిచ్చ నన్నుఁ గాతుగాక
మాయలలోఁ బొరలేపిమ్మరివాఁడ నేను ॥ పల్లవి ॥

నీసరివాఁడనా నిన్ను దూరేవాఁడనా
దాసుఁడనై కొలిచిన తనుధారిని
వేసరించ నోపుదునా వెరపించఁగలనా
మూసినపాపాలలోనిమెల నోఁకినాఁడను ॥ నీయ ॥

విన్నవించేవాఁడనా వీడుకోలువాఁడనా
అన్నిటా శరణుచొచ్చినట్టిజీవిని
యెన్నిటి కుత్తరమిచ్చే యేపని సేసి మెప్పించే
మున్నిటికర్మములకు మూంగిట నున్నాఁడను ॥ నీయ ॥

యెదురాడేవాఁడనా యెలయించేవాఁడనా
సదరాన నీకు మొక్కేజంతువ నేను
ఇదివో శ్రీవేంకటేశ యెరుక నీ వొసగఁగా
పొదిగి నీమహిమలు పొగడుచున్నాఁడను ॥ నీయ ॥ 492

సాళంగనాట

ఇచ్చినవాఁడు హరి పుచ్చుకొన్నవాఁడ నేను
చెచ్చెరఁ దగవు లింకఁ జెప్పఁగదరో ॥ పల్లవి ॥

నిలిచినది జగము నిండినది భోగము
కలిగె జీవుల కొక్కకాణాచి
వలయుశాసనాలు వడి నాల్గువేదములు
చలపట్టి జాణలు చదువుకోరో ॥ ఇచ్చి ॥

పారినవి మనసులు పట్టినది జననము
పోరు దీరెఁ గర్మములపొలమేర
కోరికలె సాక్షులు గుట్టలు త్రిగుణములు
వూరుఁ బేరుఁ దెలుసుక వొడఁబడరో ॥ ఇచ్చి ॥

దక్కినది ధర్మము తప్పనిది భాగ్యము
లెక్కించ నదుటివ్రాలె లిఖితములు
యిక్కువ శ్రీవేంకటేశుఁ డిన్నిటికి మూలము
చిక్కులు వాపె నితని సేవించరో ॥ ఇచ్చి ॥ 493

రామక్రియ

వెఱ్ఱులాల మీకు వేడుక గలితేను
అఱ్ఱువంచి తడు కల్లంగరాదా ॥ పల్లవి ॥

మడిచివేసినపువ్వు ముడువయోగ్యము గాదు
కుడిచివేసినపుల్లె కుడువఁగాఁ గాదు
బడి నొకరుచెప్పినఁ బ్రతి చెప్పఁబోతేను
అడరి శ్రీహరి కది అరుహము గాదు ॥ వెఱ్ఱు ॥

గంపెఁ డుముక దినఁగా నొక్క వరిగింజ
తెప్పునఁ గలసితే తెలియ నెట్లు వచ్చు
జంపులఁ బలవరించఁగ నొక మంచిమాట
ఇంపైతే హరి యందుకిచ్చునా వరము ॥ వెఱ్ఱు ॥

వుమిసినతమ్మలో నొకకొంత కప్రము
సమకూర్చి చవిగొని చప్పరించనేల
అమరఁగ ఛాయాపహారము సేసుక
తమమాట గూర్చితే దైవము నగఁడా ॥ వెఱ్ఱు ॥

ఎలికివేసినగింజ చేతఁ బట్టఁగనేల
గలుక కెంగిలిబూరె గడుగఁగ మరి యేల
తొలుకకవిత్వాల దోషాలఁ బొరలితే
దిలుకార నవ్వఁడా దేవుఁడైనాడు ॥ వెఱ్ఱు ॥

మించుచద్దికూటిమీఁద నుమిసినట్టు
మంచి దొకటి చెప్పి మరిచెప్పనేరక
కంచుఁ బెంచు నొక్కగతి నదికితే మట్టు—
పెంచువలెనే చూచు పెరుమాళ్లు వాని ॥ వెఱ్ఱు ॥

. ః ◦ ‹ ా ్క

పుచ్చినట్టిపండుబూఁజి లోననే వుండు
బచ్చనకవితలు బాఁతిగావు యెందు
ముచ్చుఁ గన్నతల్లి మూల కొదిగినట్టు
ముచ్చిమి నుతులేల మొక్కరో హరికి ॥ వెట్టి ॥

వుల్లిదిన్న కోమ టూరకవున్నట్టు
జల్లెడ నావాలు జారిపోయినట్టు
కల్లలు చెప్పి యాకథ కుత్తరములేక
మెల్లనే వుండితే మెచ్చునా దైవము ॥ వెట్టి ॥

నేతిబీరకాయ నేయి అందు లేదు
రాతివీరునికి బీరము ఇంచుకా లేదు
ఘాత బూరుగుఁబండుకడుపులోన దూది
యేతులవుడుగులు యెక్కునా హరికి ॥ వెట్టి ॥

ఇరుగువా రెరఁగరు పొరుగువా రెరఁగరు
గొరబైనమాటలు గొణఁగుచు నుందురు
పరులఁ గాదందురు బాఁతిగారు తాము
విరసు లట్టివారి విడుచు దేవుఁడు ॥ వెట్టి ॥

యెన్నఁగ శ్రీవేంకటేశుఁ దాళ్లపాక
అన్నమాచార్యులు అఖిలదిక్కులు మెచ్చ-
మన్ననతోఁ బాడి రొకఁ డెవ్వఁడో తాను
నన్ను నౌరసునట నమ్మరా హరికి ॥ వెట్టి ॥ 494

లలిత

చిరకాలధర్మములు చివుకు దవ్వఁగఁబోతే
హరినామములు చొచ్చితి మాతఁడే రక్షించెను ॥ పల్లవి ॥

భువిఁ దొల్లి లేరా పుణ్యము సేసినవారు
జవళిశాస్త్రములెల్లాఁ జదివినవారు లేరా
దివి కెక్కి దేవతలై తేరినవారు లేరా
యివల నే మివి సేసి యెవ్వరిఁ బోలేము ॥ చిర ॥

తగఁ దొల్లి వినమా తపము సేసినవారి
జిగి నన్నియజ్ఞములు సేసినవారి ౧వినమా
మిగులా సిద్ధివడసి మించినవారి వినమా
యెగువ నే మింతటఁ జే యెక్కుడు సేసేమా ॥ చిర ॥

పెక్కుమతములు చూచి బెండుపడ్డవారు లేరా
పక్కన నన్నివిద్యలాఁ బరగినవారు లేరా
వొక్కఁడే శ్రీవేంకటేశుఁ డుల్లములో నుండఁగాను
యెక్కుడితనిఁ గొలువ కెవ్వరిఁ బోలేము ॥ చిర ॥ 495

రేకు 197 శంకరాభరణము

చేపట్టి మమ్ముఁ గావు శ్రీనరసింహా నీ-
శ్రీపాదములే దిక్కు శ్రీనరసింహా ॥ పల్లవి ॥

చెలఁగువేయిచేతుల శ్రీనరసింహా
చిలికేటినగవుల శ్రీనరసింహా
సిలుగులేవిమంచి శ్రీనరసింహా నీ-
చెలిఁ దొడెక్కించుకొన్న శ్రీనరసింహా ॥ చేప ॥

౧. ఈ 'వినమ' పూ. ము. లో జారిపోయినది.

క్షీరసముద్రమువంటి శ్రీనరసింహా దైత్యుఁ
జీరి వజ్రపుగోళ్ల శ్రీనరసింహా
చేరి ప్రహ్లాదుని మెచ్చే శ్రీనరసింహా నుతిం-
చేరు దేవతలు నిన్ను శ్రీనరసింహా ॥ చేప ॥

శ్రీవనితతో మెఱపు(గుఁ?) శ్రీనరసింహా
చెపదేరె నీమహిమ శ్రీనరసింహా
శ్రీవేంకటాద్రిమీఁది శ్రీనరసింహా సర్వ-
జీవదయాపరుఁడ వో శ్రీనరసింహా ॥ చేప ॥ 496

సాళంగనాట

నరుఁడా యీతఁడు ఆదినారాయణుఁడుగాక
ధరణిఁ గీరితికెక్కె దశరథసుతుఁడు ॥ పల్లవి ॥

యీతఁడా తాటకిఁ జంపె నీమారీచసుబాహుల-
నీతఁడా మదమణఁచె నిందరుఁ జూడ
యేతులకు హరువిల్లు యీతఁడా విరిచి యట్టె
సీతఁ బెండ్లియాడెను యీటున్న రాముఁడా ॥ నరుఁ ॥

చుప్పనాతిముక్కు గోసి సోదించి దైత్యులఁ జంపి
యిప్పు డిట్టె వాలి నేసినాతఁ డీతఁడా
గుప్పించి కోఁతుల నేలి కొండల జలధి గట్టి
కప్పి లంక సాధించె నీకౌసల్యానందనుఁడా ॥ నరుఁ ॥

రావణాదులనుఁ జంపి రక్షించి విభీషణుని
భావించ నయోధ్య నీతఁడు పట్టమేలెను
శ్రీవేంకటేశుఁ డితఁడే ౧సృష్టి రక్షించె నితఁడే
యీవల మాపాలనున్న యీరామచంద్రుఁడా ॥ నరుఁ ॥ 497

౧. 'క్షితి' రేకు.

పాడి

అదివో చూడరో అందరు మొక్కరో
గుదిగొనె బ్రహ్మము కోనేటిదరిని ॥ పల్లవి ॥

రవిమండలమున రంజిల్లుతేజము
దివిఁ జంద్రునిలో తేజము
భువి ననలంబునఁ బొడమినతేజము
వివిధంబులైనవిష్ణుతేజము ॥ అది ॥

క్షీరాంబుధిలోఁ జెలఁగుసాకారము
సారె వైకుంఠపుసాకారము
యీరీతి యోగీంద్రులెంచుసాకారము
సారెకు జగములసాకారము ॥ అది ॥

పొలసినయాగంబులలో ఫలమును
పలుతపములలో ఫలమును
తెఱఁచినతలఁపుల దానఫలంబును
బలిమి శ్రీవేంకటపతియే ఫలము ॥ అది ॥ 498

రామక్రియ

ఆతనిఁబో పొగడేము ఆతని శరణంటిమి
ఆతఁడే సర్వజీవుల అంతర్యామి ॥ పల్లవి ॥

పెక్కుబ్రహ్మాండకోట్లు పెక్కుబ్రహ్మకోట్లు
పెక్కురుద్రకోట్లును పెక్కుయింద్రులు
వొక్కొక్కరోమకూపాల నొగి నించుకుందునట్టి-
వొక్కఁడే విష్ణుఁడు వీఁడే వున్నతోన్నతుఁడు ॥ ఆత ॥

అనంతసూర్యచంద్రులు ననంతవాయువులును
అనంతనక్షత్రసు లనంతమేరువులు
కొనలుసాగి నన్నిటికూటువ(ఁ) గూడుకొన్నట్టి-
యనంతుఁ డొక్కఁడే మించి నాదిమూరితి ॥అత॥

అసంఖ్యమహిమలను అసంఖ్యమాయలు
అసంఖ్యాశక్తులు వరా లసంఖ్యములు
పొసఁగ నివ్విటిఁ దాన పుట్టించి రక్షించినట్టి-
అసంఖ్యాతుఁడు శ్రీవేంకటాద్రీశుఁడు ॥అత॥ 499

దేసాళం

నీవే రక్షింతువుగాక నిన్ను నమ్మితిమి నేము
దైవమవై నీ వుండఁగ తగ మాదె బ్రదుకు ॥పల్లవి॥

కోరి వొకరాతిపీరుఁ గొల్చి బతికీ నొకఁడు
పైరు వొక్కచెట్టువెట్టి బతికేననీ నొకఁడు
కూరిమిఁ బాము చేఁబట్టుకొని బతికీ నొకఁడు
శ్రీరమణునిదాసులచేతిదేపో భాగ్యము ॥నీవే॥

ఇసుమంతమన్ను వట్టి యేచి బతికీ నొకఁడు
పసురము వింటఁ గట్టి బతికేననీ నొకఁడు
పసగా వేసె దినుము పట్టి బతికీ నొకఁడు
వసుధేశ నివు గలవారి కేమిగడమ ॥నీవే॥

ఆకు నలముఁ గసవు నంటి బతికీ నొకఁడు
లోకులు పెక్కుపాయాల లోలులై బతికే రదే
యీకడ శ్రీవేంకటేశ ఇవెల్లా నీమహిమలే
చేకొని నీమరఁగుచొచ్చినవారే ఘనులు ॥నీవే॥ 500

[illegible]మంతం

బయలు మొరంగుపర[illegible] మాయ ఇది
న[illegible]న లోనె [illegible]గాక ॥ పల్లవి ॥

కలఁడు హరి యొకఁడు [illegible]సి జగములకు
కలిగినతఁడు లేక మాసఁడు
తెలిసి ఇందరికిఁ [illegible]యర్థమే
మలసి యెప్పటి [illegible]రతుయ [illegible]గాని ॥ బయ ॥

పుట్టినదెల్లా భోగముకొ[illegible]కే
పుట్టిన భోగము [illegible]పో దెపుడు
పట్టి యీమాఁటలే పలుకుదు రిందరు
మట్టులేక ఇది [illegible]తుగాని ॥ బయ ॥

కర్మము శ్రీవేంకటపతికార్యము
కర్మము దేహికిఁ [illegible]డాచి
ధర్మ మీదేవునిదాస్యం బందురు
మర్మము లోకులు మరతురుగాని ॥ బయ ॥ 501

రేకు 198 శ్రీరాగం

ఎఱఁగితి నమ్మితి నితఁడు దయానిధి
మఱఁగులు మొరఁగులు మరి యిఁక లేవు ॥ పల్లవి ॥

వేదోద్ధరణుఁడు విశ్వరక్షకుఁడు
ఆదిమూర్తి శ్రీఅచ్యుతుఁడు
సోదించి కొలిచితి సుముఖుఁడై మమ్మేలె
యేదెస మాపాలి పతఁడే కలఁడు ॥ ఎఱఁ ॥

పరమపురుషుఁ డాపన్నివారకుఁడు
హరి శాంతుఁడు నారాయణుఁడు
శరణంటే మితఁడు చేకొని కాచెను
తరవాతిపనులఁ దప్పఁ డితఁడు ॥ఎఱిఁ॥

హృదయాంతరంగుఁడు యీశ్వరేశ్వరుఁడు
ఇదివో శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడు
వెదకితి మీతఁడు విడువఁడు మమ్మిఁక
తుదకును మొదలికి దొరకినవాఁడు ॥ఎఱిఁ॥ 502

మాళవిగౌళ

౧ ఇట్టె మమ్ము రక్షించుట యేమిదొడ్డ నీకు నేఁడు
బట్టబాయిటనే నీవు పదిరూపు లైతివి ॥పల్లవి॥

చదువుల చిక్కుడిద్ది చక్కఁగఁ జేసితివి
మొదలఁ గుంగినకొండ మోఁచి యెత్తితి
పొదిగి చేపట్టి తెచ్చి భూమి వుద్ధరించితివి
అదనుఁ బ్రహ్లాదు నట్టె మన్నించితివి ॥ఇట్టె॥

అడుగులు మూఁటనే యఖిలము గొలచితి
బడిబడినే రాచపగ నీఁగితి
బెడిదపులంక విభీషణు నేలించితివి
అదరి పా కపులదిక్కై విలిచితివి ॥ఇట్టె॥

త్రిపురకాంతలగుట్టు దీర బోధించితివి
వుపమఁ గలికిరూపై యున్నాఁడవు
ఇపుడు శ్రీవేంకటేశ యేలితివి లోకాలెల్ల
యెపుడు మానుతులకు విరవైతివి ॥ఇట్టె॥ 503

౧. ఇందు దశావతారవర్ణనము స్పష్టము.

శంకరాభరణం

ఇతవిప్రసాదమే యిన్నియును
గతి యితవిదేకన కాదనరాదు ॥ పల్లవి ॥

కాయములో నొకఘనసంసారము
ప్రాయంబులతోఁ బ్రబలీని
ఆయ మందుకును హరి దానేయై
దాయక పాయక తగిలున్నాఁడు ॥ ఇత ॥

వానరినకలలో నొకసంసారము
మనసుతోడనే మలసీని
నవిచి యందుకును నారాయణుఁడై
కొనమొదలై తా గురియైనాఁడు ॥ ఇత ॥

వుడిబడి కోర్కుల నొకసంసారము
బడిబడియాసలఁ బరగీని
విడువక యిది శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడే
తొడిఁబడఁ గల్పించి ధ్రువమయినాఁడు ॥ ఇత ॥ 504

ముఖారి

ఊరకే కలుగునా వున్నతపుమోక్షము
శ్రీరమణుకృపచేతఁ జేరు మోక్షము ॥ పల్లవి ॥

కలుషముఁ బెడఁబాసి కర్మగండము గడచి
మలసినప్పుడుగా మరి మోక్షము
చలన మించుకలేక సంసారవారిధి దాఁటి
విలిచినప్పుడుగా నిజమోక్షము ॥ ఊర ॥

పంచేంద్రియాల మీరి భక్తి పాంమీఁదఁ బెట్టి
మంచివాఁడై నప్పుడుగా మరి మోక్షము
అంచల యాసలు మాని ఆచార్య సేవ చేసి
మించినప్పుడుగా ఆమీఁది మోక్షము ॥ ఊర ॥

శాంతమే కూడుగా నుండి సమచిత్తమునఁ బొంది
మంతుకెక్కినప్పుడుగా మరి మోక్షము
అంతట శ్రీవేంకటేశుఁ డాదరించి మన్నించితే
నంతరంగమున నున్న దనాదిమోక్షము ॥ ఊర ॥ 50

వరాళి

వెదకనేఁటికి నేయి వెన్న చేతఁ బట్టుకొని
మొదలఁ గలిగితేనే మందరాఁ గలుగుట ॥ పల్లవి ॥

తనపూర్వభావము దలఁచి మరనకుంటే
పనివడి తనపుణ్యఫల మబ్బుట
౧ మనసార్తి నానాఁటినాయి చూపెట్టుకుండితే
జనించినతనకు విజ్ఞానసిద్ధి యగుట ॥ వెద ॥

పుట్టినయప్పటితనభోగముఁ దలఁచుకొంటే
కొట్టఁగొన తనకోర్కి కొనసాగుట
వట్టనదిమిజగమునటనఁ దెలుసుకొంటే
గుట్టుతోడిగురుబోధగురుతు చేచిక్కుట ॥ వెద ॥

జీవకళ నంటినట్టిచిక్కు వదిలించుకొంటే
దేవుఁడు తనచేఁ జిక్కి తిరమౌట
శ్రీవేంకటేశుఁ డీతవిఁ జేరి శరణంటేను
ఆవలనీవలఁ దాను అన్నిటా గెలుచుట ॥ వెద ॥ 50

౧ ...

పాడి

హరి నారాయణ ౧కృష్ణ అదివో మావిన్నపము
తరవాతిమాట నీవే తలఁచుకోవయ్యా ॥ పల్లవి ॥

పదిఁబడ్డనాతలఁపు చక్కఁగాక వుండినాను
వొడయఁడవు నీకృప వొగిఁ జక్కనే
గుడిగొన్నయే రెంత కొంకరపంకరలైనా
పుడమికి లోఁగొనకపోవుపటవయ్యా ॥ హరి ॥

కాయకపునాభక్తి కడుఁ గొంచమైనాను
ఆయపునీవరములు అతిఘనమే
యేయెడ గుడి గొంచమయిన గుడిలోదేవుని -
కాయడ మహిమ ఘనమందురు గదవయ్యా ॥ హరి ॥

శ్రీవేంకటేశ నిన్ను జింతించక నే నుండినా
జీవాంతరాత్ముఁడవై చేకొంటి నీవే
ఆవటించి కీలుబొమ్మ అచేతనమై యుండినా
ఆవేళ సూత్రధారుఁ డాడించుఁ గదవయ్యా ॥ హరి ॥ 507

రేకు 199 నాట

ఇదె వీఁడె కంటిమమ్మ యేతులవాఁడు
కదలేసూర్యచంద్రులకన్నులవాఁడు ॥ పల్లవి ॥

సెలవినవ్వులవాఁడు చేకత్తిగోళ్ళవాఁడు
పలుపేగులజంద్యాలపంతాలవాఁడు
యెలమిఁ జెలిఁ దొడపై నిడుకొన్నట్టివాఁడు
చెలఁగిన ఘననారసింహుఁడటే వీఁడు ॥ ఇదె ॥

---

౧. 'క్రిష్ణ' రేకు.

కొండగద్దెమీఁదివాఁడు గొప్పకిరీటమువాఁడు
దండపైఁడిచీరకాశ(సె?)తెక్కులవాఁడు
రెండురూపులొకటైనరీతులమాయలవాఁడు
అండఁ బ్రహ్లాదవరదుఁ డాతఁడచే వీఁడు ॥ ఇదె ॥

భవనాసిపొంతవాఁడు భావించఁ దెల్లనివాఁడు
ఇవల శ్రీవేంకటాద్రినిరవైనాఁడు
జవళిపంతాలవాఁడు శంఖుచక్రములవాఁడు
తివిరినఅహోబలదేవుఁడచే వీఁడు ॥ ఇదె ॥ 508

బౌళి

పరమపురుషుఁ డీబాలుఁడట
హరవిరించులు మొక్కే రదివో వాకిటను ॥ పల్లవి ॥

దేవుఁ డితఁడు సర్వదేవతల కొడయఁడు
వేవేలువేదములచే వేద్యుఁ డితఁడు
దేవకీదేవికి వసుదేవునికిఁ గొడుకాయ
యీవిధము నోఁచిర వీ రెంతభాగ్యవంతులో ॥ పర ॥

అంతటాఁ దా నున్నవాఁడు అరయ స్వతంత్రుఁడు
అంతము నాదియులేని ఆదిమూరితి
వంతుకు యశోదకు నవ్వల నందగోపునికి
దొంతరకొడుకైనాఁడు తొల్లి వీ రేపుణ్యులో ॥ పర ॥

ఇందిరావల్లభుఁడు ఇహపరనాయకుఁడు
కందువ శ్రీవేంకటాద్రిఁ గాపున్నవాఁడు
మందగొల్లెతలకెల్ల మరఁది దానైనాఁడు
ఇందరు నిందరే వీరి కెన్నటి౧ సంబంధమో ॥ పర ॥ 509

---

౧. 'సమ్మంధమో' రేకు.

లలిత

ఎన్నఁడు గలుగు మరి యీభాగ్యము
సన్నిధాయ నితనికి శరణనరే ॥ పల్లవి ॥

ఆదె చంద్రుఁ డుదయించె నచ్యుతుఁడు జనియించె
ఆదనఁ గంసుసికన్మ మ స్తమించెను
పొదలిరి ఋషిజులు పొలిసిరి రాక్షసులు
సదర మీశిశువుకు శరణనరే ॥ ఎన్నఁ ॥

పాండవకులము పొచ్చె బాలకృష్ణుఁ డిదె వచ్చె
చండిదుర్యోధనుమూఁక జల్లసె వచ్చె
దండి గోకులము నిండె ద్రౌపదితపము పండె
చండప్రతాపున కిట్టె శరణనరే ॥ ఎన్నఁ ॥

రేపల్లె పుణ్యము సేసె శ్రీవేంకటేశుఁడు దాసె
గోపికలమనసుల కొలిత వాసె
కోపులధర్మము దక్కె గోవర్ధనగిరి నిక్కె
చాపలమేఁటి కితని శరణనరే ॥ ఎన్నఁ ॥ 510

ముఖారి

అతఁడే గతియని యా టీ నన్నిటా మాన్యుఁడు
ఇతరాలు మానఁగానె యీతనికే శలవు ॥ పల్లవి ॥

శ్రీరమణునినిత్యసేవకులకుఁ దొల్లె
వేరులేనికర్మముల వెట్టిమాన్యము
ఆరీతి విరవిరక్తులైనచనవరులకు
ఆరితేరి పుణ్యపాపా లడ్డపాటు లేదు ॥ అతఁ ॥

తక్కక యితనిముద్ర ధరించినదాసులకు
చొక్కుల భవబంధాలసుంక మాన్యము
లెక్కించ నితనికైనలెంకలకు బొడుకల-
కొక్కట విధినిషేధా లూహించ లేవు ॥అతఁ॥

సరుస శ్రీవేంకటేశుశరణాగతులకును
పరగ మాయలదొడ్డిబందె మాన్యము
పరమమైనయితనిపక్షైముకూటివారికి
ధరలో నేమిటివంకాఁ దప్పులే లేవు ॥అతఁ॥ 511

సామంతం

నీచేతలోవారము నివారము
యేచి నీకే చేత మొక్కే మిదియే మావ్రతము ॥పల్లవి॥

ఇన్నిటాఁ బూర్ణుఁడవు నీ వెరఁగనియర్థమేది
విన్నపము నేఁ జేసేవిధమేది
మన్నించిననీమన్న నే మహిమలో మాబదుకెల్ల
వున్నతి మీదాసిననే దొక్కటే మావ్రతము ॥నీచేఁ॥

ఘనదేవుఁడవు నీకుఁ గడమలు మరియేవి
గొనకొని నే విన్నుఁ గొసరేదేమి
పొనుగక యేలితివి పుట్టినమాపుట్టుగెల్ల
ననిచి విన్ను నమ్మిననమ్మికే మావ్రతము ॥నీచేఁ॥

శ్రీవేంకటేశుఁడ నీవు చిత్తగించనిది యేది
భావించి నేఁ బొందనిభాగ్య మేది
యేవల ౧మాపరభారా లింతయు నీ కెక్కినది
ఆవటించి నే నీశరణన్న దే మావ్రతము ॥నీచేఁ॥ 512

౧. పరభారాలు = ఎక్కువైనబరువులు లేక పరలోకపుభారములు కావచ్చు.

పెళాషి

కనియుండి భ్రమసితిఁ గట్టా నేను
యెనలేక గురియైన నిట్టె నేను ॥పల్లవి॥

తోలునెముకలు గట్టి దొరసంటా నురిసేను
ఆలుబిడ్డలమరఁగు అహో నేను
గాలి యాసటించుకొని కాలములు గడపేను
వోలిఁ బుణ్యపాపములను వోహో నేను ॥కని॥

పంటినింక బదుకేతా మదియించి మురిసేను
ఇంటిముంగిటను వుంగి యీహీ నేను
వొంటివాఁడనై వుండి వూరఁగలవెల్లాఁ గోరే
వొంటిని యాసలతోడ నూహూ నేను ॥కని॥

నూలికోకఁ గట్టువడి నన్ననే నే మురిసేను
యీలాగు నాబదుకెల్ల యేహీ నేను
పాలించి శ్రీవేంకటాద్రిపతి నాకుఁ గలుగఁగ
ఆలరినె గెలిచితి హెహే నేను ॥కని॥ 513

రేకు 200 మాళవిగౌళ

నీవు సర్వగుణసంపన్నుఁడవు నే నొకదుర్గుణిని
మానవు నన్నొకయెదురుచేసుకొని మనసుచూడనేలా అయ్యా
॥పల్లవి॥

యేలికవాఁడవు నీవు ఇటు నేఁ గొలిచినవాఁడ
పోలింపఁగ నీవే దేవుఁడవు భువి నే నొకజీవుఁడను
పాలించేవాఁడవు నీవు బ్రదికేవాఁడను నేను
తాలిమి నన్నొకసరిచేసుక నను(దప్పు లెంచనేలా అయ్యా ॥నీవు॥

అంతర్యామివి నీవు అంగమాత్రమే నేను
చింతింపఁగ నీవే స్వతంత్రుఁడవు జిగి నేఁ బరతంత్రుఁడను
ఇంత నీవే దయఁగలవాఁడవు యెప్పుడు నే నిర్దయుఁడను
చెంతల నన్నొక మొనసేసుక నాచేఁత లెంచనేలా అయ్యా ॥నీవు॥

శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడవు నీవు సేవకుఁడను ఇటు నేను
ఆవలనీవల దాతవు నీవు యాచకుఁడను నేను
నీవే కావఁగఁ గర్తవు నేనే శరణాగతుఁడను
కైవశమగు నను ప్రతివెట్టుక నాకథలు యెంచనేలా అయ్యా
॥నీవు॥ 514

నాట

వెడలె వెడలె నదె వీధులవీధుల
తొడికి దైత్యులనుఁ దుంచఁగను ॥పల్లవి॥

కోటిసూర్య లోకకూటువ గూడుక
చాటువ మెరసేటిచక్రము
గాఁటపువేవేలు కాలరుద్రు లటు
నీటునఁ దొలఁకేటినిబిడచక్రము ॥వెడ॥

ప్రళయకాలముల బడబాగ్ని లొలుకు-
చలమరిప్రతాపచక్రము
కలకలరవముల కాలభైరవులు
కలసి మెలంగేటిగండచక్రము ॥వెడ॥

యమసహస్రములనంత మేకమై
సమరము గెలిచేటిచక్రము
అమరుచు శ్రీవేంకటాధిపుకరమునఁ
దెమలకయుండేటిదివ్యచక్రము ॥వెడ॥ 515

బౌళి

మొక్కేద మిదివో మూఁడు మూర్తులును
వొక్కరూపమై వొనరెఁ జక్రము ॥ పల్లవి ॥

చెందినరావణుశిరో¹మాలికల
దండలపూజల తలచుగను
మెండుగఁ గంసుని మెదడు గందముగ
నిండ నలఁదుకొని నిలిచెఁ జక్రము ॥ మొక్కే ॥

చించి ²హిరణ్యకసిపుపెనురక్తపు-
అంచనర్ఘ్యపాద్యమ్ములను
పంచజనఘనకపాలపుటెముకను-
పంచవాద్యములఁ బరగుచక్రము ॥ మొక్కే ॥

బలుమధుకైటభప్రాణవాయువుల
అలరినవైవేద్యంబులను
యెలమిని శ్రీవేంకటేశుహస్తముల
వెలసి నిలిచె నిదే విజయచక్రము ॥ మొక్కే ॥ 516

సాళంగం

చేకొంటి నిహమే చేరినపరమని
కైకొని నీ విందు కలవేకాన ॥ పల్లవి ॥

జగమునఁ గలిగినసకలభోగములు
తగిననీప్రసాదములే యివి
అగపడునేఁబదియక్షరపంక్తులు
నిగమగోచరపునీమంత్రములే ॥ చేకొం ॥

౧. మాలికల=వరుసలేమో? ౨. 'హిరణ్య....పాద్యమ్ములను' వరకుగల సమస్తపదములో 'అంచ' అను-పదము ఇముడ్చుట వింత.

పొదగొని సంసారపుత్రసార లిల
  వదలనినీదాసవర్గముతే
  చెదరక యేపొద్దుఁ జేయునాపనులు
  కదిసిన నియ్యాజ్ఞాకైంకర్యములే ॥ చేకొం ॥

నలుగడ మించిననాజన్మాదులు
  పలుమరు లిటు నీపంపు లివి
  యెలమిని శ్రీవేంకటేశ్వర నీ సేవ
  వలసినప్పు డీ వరము నాకు ॥ చేకొం ॥ 517

లలిత

కానవచ్చీఁ గానరాదు కమలాక్ష నీమాయ
  తానే వెంటవెంటఁ దగిలీ నిదివో ॥ పల్లవి ॥

తొల్లి నీవు గలవు తోడనే నేఁను గలను
  యెల్లగా నీప్రపంచము యింతాఁ గలదు
  కొల్ల మొద్దు లెప్పటివే గోనెలే కొత్తలైనట్లు
  చల్లనినేనొకఁడనే జన్మములే వేరు ॥ కాన ॥

వేదములు నాటివే వినుకులు నాటివే
  ఆదినుండి చదివే నదియే నేను
  వేదతో వెన్నవట్టి నేయి వెదకఁ బోయినయట్లు
  దాదాత నాతెలివి యితరుల నడిగేను. ॥ కాన ॥

వైకుంఠమూ నున్నది వరములు నున్నవి
  యీకడ శ్రీవేంకటేశ యేలితి వన్ను
  కైకొని పువ్వు ముదిరి గక్కునఁ బిందె యైనట్టు
  నీకు శరణనఁగాను నేనీదేరితిని ॥ కాన ॥ 518

౧. నీ+ఆజ్ఞ=నియ్యాజ్ఞ. వికల్పత్రికసంధి.

దేసాళం

కడనుండి చూచేనీకుఁ గనికరమైతేఁగన
బడి నన్నుఁ గావు నీతో బలిమేలే ॥పల్లవి॥

వొదలుమోచినయది యొకయపరాధము
అదరి సంసారినౌటె యపరాధము
బడి నివి పఱచినపాట్లఁ బడకపోదు(దు?)
యెదనీకు మొరవెట్టనిఁకఁ జోటేదయ్యా ॥కడ॥

అన్నపానములు గొన్న దది యొక్కనేరమి
వున్నతి సంపదఁ బొందు టొకనేరమి
యిన్నియు ననుభవించి యిఁక నొల్లనంటేఁ బోదు
విన్నపాలు సేసి నీతో పెనుగఁ జోటేది ॥కడ॥

మదిలో నీవుండగాను మఱచిన దొకకల్ల
అదనఁ గర్మాధికారినౌటొకకల్ల
యెదుట శ్రీవేంకటేశ యిట్టె నన్నుఁ గాచితివి
తుద కెక్కితిమి యింకఁ దొలఁగఁగవలెనా ॥కడ॥ 519

శ్రీః శ్రీః శ్రీః

1-వ అనుబంధము

ఆకారాదిగ రాగ-సంకీర్తన-సంఖ్యాసూచి

రాగములు		సంకీర్తనసంఖ్యలు
ఆహిరి	....	2, 6, 119, 191.
కన్నడగౌళ	....	39, 177, 192, 196, 202, 480.
కాంబోది	....	1, 27, 34, 224, 247, 256, 427.
కేదారగౌళ	....	165, 210, 213, 255.
గుండక్రియ	....	54, 56, 71, 74, 88, 127, 139, 163, 238, 338, 339, 340, 389, 416, 424, 426, 431, 433, 435, 439, 444, 473.
గుజ్జరి	....	22, 138, 139, 236, 346, 381, 382, 384, 452.
గౌళ	....	57, 104, 124, 201, 264, 276, 277, 297, 336.
చాయానాట	....	446.
తెలుగుకాంబోది	....	403.
దేవగాంధారి	....	18, 78, 90, 186, 261, 332, 334, 335, 337, 369, 376, 432, 443, 490, 492.

రాగములు	సంకీర్తన సంఖ్యలు
	302, 370, 397, 409, 423, 428, 441, 447, 451, 471, 501, 512.
సాళంగం	... 26, 52, 153, 230, 394, 469, 517.
సాళంగనాట	... 3, 9, 28, 37, 47, 79, 86, 91, 110, 113, 154, 162, 194, 208, 220, 227, 228, 239, 243, 249, 275, 289, 347, 363, 371, 379, 392, 412, 437, 461, 470, 478, 493, 497.
సౌరాష్ట్రం	.... 242.
హిందోళవసంతం	.... 233, 343.

2-వ అనుబంధము

అకారాదిగ సంకీర్తన రాగ సంఖ్యాసూచి

సంకీర్తన మొదలు	రాగము	సంకీర్తనసంఖ్య
అంతరంగ	దేసాళం	259
అంతరాత్మ	లలిత	388
అంతర్యామీ	లలిత	475
అంతరు	మలహరి	17
అందరి	హిందోళవసంతం	343
అందరిలోనా	నాట	207
అందరివలె	సామంతం	48
అందాఁకాఁదాఁదా	గుజ్జరి	452
అందుకల్లా	రామక్రియ	183
అందుకుఁగాదు	సామంతం	451
అందుకే	దేవగాంధారి	376
అందుకేపో	మలహరి	325
అందుకేసుమ్మీ	శుద్ధవసంతం	341
అక్కటా	దేసాళం	175
అట్టయితే	పాడి	454
అటుగన	గుండక్రియ	71
అటుగాన	ధన్నాసి	450
అడ్డము	దేవగాంధారి	490
అణురేణు	దేవగాంధారి	482
అతఁడు	నాదరామక్రియ	313
అతఁడే	ముఖారి	511

సంకీర్తనమొదలు	రాగము	సంకీర్తనసంఖ్య
అన్నియును హరి	బౌళి	75
అనుచు దేవ	సాళంగనాట	154
అనుచు విద్దరు	రామక్రియ	14
అనుచు లోక	పాడి	111
అపరాధి	భూపాళం	326
అప్పుడు	శంకరాభరణం	50
అప్పుడు	భూపాళం	117
అయ్యోనేనేకా	లలిత	80
అయ్యోమాయ	భైరవి	12
అయ్యోవారి	రామక్రియ	33
అరుదరుదు	మాళవి	429
అరుదు	భైరవి	321
అల్పశక్తి	శ్రీరాగం	390
అవధారు	లలిత	295
అవియటు	లలిత	76
అవియు	గుండక్రియ	416
అహోబలేశ్వరుఁడ	నాట	112
అహోబలేశ్వరు	సాళంగనాట	243
ఆతఁడే యజ	ముఖారి	237
ఆతఁడే విష్ణుండ	భైరవి	319
ఆతనిఁ బో	రామక్రియ	499
ఆతనిమూలమే	లలిత	362
ఆతురబందు	గౌళ	277
ఆనతియ్యఁగ	సామంతం	301
ఆమీఁది	సాళంగనాట	37
ఆరగ	సామంతం	370

3-వ అనుబంధము

సందిగ్ధ పదసమీక్ష

[తాళ్లపాకకవులవాఙ్మయములో అపూర్వపదరాశి గొప్పది. ప్రత్యేకముగ ఈ పని గొప్పగ సాగవలసియున్నది. దానికుపస్కారకముగ, ఈ సంపుటములో నాదృష్టికి వచ్చిన కొన్నిపదములను లఘువుగ చర్చించితిని. నిఘంటువుల కెక్కనివీ, ఎక్కినా అన్యార్థములందు ప్రయోగింపబడినవీ, వ్యాకరణమును పట్టిచూచేవి, ఇతరభాషానిఘంటుప్రసిద్ధములు మాత్రమే ఇందు చర్చింపబడినవి.]

ఉంబళి : (పాట: 310)

పంచుకొన్నభాగాలు పంచమహాభూతాలు
పంచేంద్రియములే పరివారాలు
యెంచి నడచేకాలమే యిందరికి నుంబళి
తెంచి యెచ్చుకుందు లిందుఁ దెలుపనేమున్నది.

ఉంబళి=పన్ను లేక అనుభవించువస్తువు అని శ. ర. అదియే ఇక్కడ సరిపోవుచున్నది 'ఉమ్మడి' శబ్దము, 'పొత్తుల' 'ఒకే సమయమున' ఇత్యాద్యర్థములలో ప్రసిద్ధమగుటచే దీనితో అర్థమున సామ్యము లేదు.

2\. కాయకము : (పాటలు: 242, 306)

మాయమోఁ గొన్నాళ్లకు మానుషకృత్యములెల్లా
మాయముగానివి దైవికమహిమలెల్లా
కాయకములే తమకల్పితము లన్నియును
కాయకము గాక నిల్చుఁ గమలాక్షుమన్నన ॥తలఁ॥

(సంకీర్తన-242)

కాయకము అందరును గార్యవశపరులే
పాయని నీవకారణబంధుఁడవు
దాయగాం డ్లెవ్వరినైనాఁ దప్పించుకొనేవారే
బాయటనున్నా నీ వాపన్నశరణ్యుఁడవు ॥ ఎవ్వ ॥

(సంకీర్తన–306)

ఈ పదముకూడ సాక్షాత్తుగ నిఘంటువులందు కానరాదు. ప్రకరణములనుబట్టి మాయలు, అశాశ్వతములు అనునర్థమున ప్రయోగించినట్లున్నది.

... ప్రత్యహవృద్ధి, రోజువడ్డీ (కే. వి ...) ... రాకట్టుపెట్టిన ... ఆవులు మున్నగువాని నుపయోగించుకొని ఆ రూపమునఁ బుచ్చుకొనువడ్డీ.

కాయకము = శరీరమునకు సంబంధించినది (పాపాది) అని సూ. ని. ఇచ్చినయర్థములు ఇందు పొసగవు. 'కాయక' 'కాయిక' 'యకార' 'యికార' ములకు మన అన్నమయ్యలో అంత పట్టింపు లేదు కావున ఈ. సూ. ని. చూపితిమి.

3. కాలానుభాగి: (పాట: 214)

పతిఁ బెండ్లాడినయాలు పక్కనుండి నిద్రించితే
కొతికి కాలానుభాగి గొనవచ్చునా?
తతి సేపనికి రాక తామసుఁడై వుండినా
గతియై శ్రీ వేంకటేశ కావకుండవచ్చునా.

కాలానుభాగి = ఆయాసమయములందు అనుభవమునకు భాగమైన దానివి, ఉంపుడుకత్తెను అని తాత్పర్యము కావచ్చు.

4. కుట్టిచాతనివారికి (పాట: 237)

పట్టిన మృదుంగరపుప్రధాని కెదురు లేదు
కుట్టిచాతనివారికిఁ గొంకు లేదు
నెట్టన శ్రీవేంకటాద్రినిలయము సేవకులము
గుట్టుతోడ బ్రదికేము గుఱి మాకు నతఁడే ॥ అతఁ ॥

కుట్టిచాతనివారికి=తక్కువజాతి సాతానివారికి కావచ్చునేమో? లేక కుట్టిసైతాన్ అను క్షుద్రప్రయోగము చేయువాడు కావచ్చు. మొదటి అర్థములో కుట్టిశబ్దము నట్టివిశేషణము మాత్రమే. 'చాత్తాదె' అను పదము 'చాతాని' 'సాతాని' అని వ్యవహారములో నున్నది. అది 'చాతని' అను ధాతుజవిశేషణముగ ప్రయోగించినట్లు ఊహింపవచ్చును. జాతితో తక్కువవాడునై, వైష్ణవము పుచ్చుకొన్న బిగువుతో అందరియొద్ద జంకుగొంకులేక తిరుగువాడని తాత్పర్యార్థము కావచ్చు. 'కుట్టిసైతాన్' అను క్షుద్రప్రయోగము చేయువాడుకూడ, తానూ పెద్దమంత్రశాస్త్రవేత్తవలె అందరివద్ద జంకుగొంకులేక తిరుగువాడు అను తాత్పర్యముకూడ సరిపోవుచున్నది. ఈ రెండును పాటలోని ప్రధానభావమునకు సరిపడుటలేదు.

5. తండుముండు పదేవారే (పాట: 56)

విందుఁ జింతాజలధికి నీళ్లు దవచిత్తమే
దండి పుణ్యపాపాలే దరులు
కొండలవంటి కరళ్లు కోరికె లెందు చూచినా
తండుముండు పదేవారే దాఁటలే రెవ్వరును ॥ హరి ॥

తండుముండుపదేవారే = దుందుడుకుగా ముందుకు దూకేవారే అని ప్రకరణముతో తోచుచున్నది.

కొండో నయ్యో కుమతులాల
తండుముండు తట్టుముట్టు కాఁకైనఁ గనుఁడీ ॥ పల్లవి ॥

అధ్యా. సంపుటము-1 (1980) సంకీర్తన 180.

ఇక్కడ ఈ పదము "గడ్డిగాదము, పిల్లాజెల్లా" వలె జంట పదముగా తోచుచున్నది. ఇంకను అర్థము విచార్యము.

6. తలపిడి కొలుపిడి: (పాట: 5)

యిలమీఁద తమ సొమ్ము లెవ్వరివద్దనుండినా
తలపిడి కొలుపిడి తగిలినట్టు
తొలుత పంచేంద్రియపుదొంగలవద్ద నున్నాఁడ
వెలయ నీ సొమ్మనుచు విడిపించుకొనవే ॥ పులు ॥

తలపిడి, కొలుపిడి ఈ పదముల కర్థము నిఘంటువులలో కానరాలేదు. సొమ్ముశబ్దసాహచర్యముతో నే నిట్లూహించుచున్నాను. దండలు మొదలైనవి చేయించునపుడు, ఇన్నిపిళ్ల(పిడుల)కొలత అని చేయించుట నేటికిని సంప్రదాయము. అట్లు చేయించిన సొమ్మును ఎవరైనదొంగిలించి, వారివద్ద పట్టుపడినచో, తలపిడి = తొలుత చేయించిన పిళ్ల కొలత, కొలుపిడి = (ఇప్పుడాసొమ్మును పట్టు కొన్నప్పుడు) కొలువగా వచ్చిన పిళ్లకొలత ఒకటే ఐనచో ఇది నా సొమ్మే అని నిర్ధరించి తీసికొనునట్లు అనే అభిప్రాయముగా తోచు చున్నది. ఈ శబ్దమింకను విచార్యము.

7. తిట్టపెట్టి (పాట: 45)

చెట్టుల కెవ్వరు బుద్ధిచెప్పేరు తతికాలానఁ
బుట్టి కాచి పూచి పిండాఁబొదలుమని
గుట్టుతో జైతన్యమై గుణములన్నిటికిని
తిట్టపెట్టి రచించినదేవుఁ డింతేకాక ॥ నేన

తిట్టు పెట్టి = దిట్టముచేసి 'కావచ్చు'. 'ఈవస్తువు స్వభావము ఇట్లా' అని నిర్ణయించుట. 'దిద్దు' నకు 'తిద్దు' ప్రయోగము ఈ వాఙ్మయమున ఎక్కువగ నుండుటచే దిట్టమును 'తిట్ట' అని వ్యవహరించిరేమోయని నా యూహ. అట్లే,

యేఁటతపము నాకేఁటజపము నే
వాడికిఁ జేయఁగ నీకు వచ్చేవదేమి
బేడిదపుఁబెద్దలెల్లా బెట్టినతిట్టములంటా
యీడుకుఁజేసెగాక యిందేమిగలదు ॥ నమ్మి ॥

(పాట 74)

అను ప్రయోగముకూడా దీని కాధారమే.

8. దాదాత (పాటలు: 246, 518)

నాదించ వెఱచి సింగినాదా లూదుకొంటాను
సోదించేరంటాఁ గొందరు జోగులైరి
యీదెస శ్రీవేంకటేశ యిన్నియి మాని కొందరు
దాదాత నీ శరణని దాసరులైరి

(పాట—246)

వేదములు నాటివే విభుకులు నాటివే
ఆదినుండి చదివే నదియే నేను
వేదతో వెన్నపట్టి నేయి వెదకఁబోయినయట్టు
దాదాత నాతెలివి యితరుల నడిగేను ॥ కాన ॥

(పాట 518)

ఈ పదము నిఘంటులయందు కానరాలేదు. ప్రకరణమునుబట్టి ఆయాస్థలములందు 'గట్టిగా' 'ఇంచుమించు' ఇత్యాది అర్థములయందు ప్రయోగించినట్లు కానవచ్చుచున్నది. ఇది ఇంకను విచార్యము.

9 నానుడిమాట (పాట: 298)

నరిగాఁడు పేఁడనవలదు జగమునరాజు వలసినది దేవులు
యిరవుగ వందను లోకములోపల యిది నానుడిమాట ॥పల్లవి॥29

'నాఁడు' కు సంబంధించిన 'నుడి' 'నానుడి'. నేడు నానుడులనీ, పలుకుబళ్లనీ, జాతీయములనీ, వ్యావహారిక పదములన్నియు ఇంచుమించు ఒకజాతికి చెందినవే. 'ఈ సీమయందు వాడుకొనే మాట' అనవచ్చు. ఇక్కడ మాట శబ్దమునకు పునరర్థము శంకింపరాదు. నానుడి అనునది సమస్తవ్యవహారము. మాటసామాన్యముగా ప్రయోగించినది. 'నానుడి యైన (లోకమున ఈ యర్థమున యీ మాట ప్రసిద్ధము అయిన) మాట' విగ్రహము.

10 బుద్బుజములు: (పాట: 460)

చేరి విన్నుఁ బూజింపవిచేయి దంతెనపుఁజేయి
తారి నీరు మొక్కనట్టితలయే పెదతల
సారె నీమ్ముఁదలేనిభుజములు బుద్బుజములు
తేరి నీదాస్యములేనిదేహము సందేహము ॥ అటు ॥

ఇది ఈ యాకారముతో నిఘంటువులందు కానరాలేదు.

"బుద్బుదమనంగఁ దనరును బుద్బుదంబు
లద్దువయనంగ లట్వ చెలంగు చుండు ...."

(ఆం. భా 2-255)

భక్ష్య విశేషమని సూ. ని. ఆ భక్ష్యమేదో తెలియరాలేదు. కొంచెము గుండుగా సుమారుపాటి పొడవైన భక్ష్యవిశేషమైతే ప్రకరణానికి సరిపోతుంది బుద్బుదమునకు బుద్బుజము అవి వ్యావహారికమేమో? ఇది ఇంకను విచార్యము. బుద్బుదము = (A bubble) అవి గ్రాహ్యము. పెద్దనదులందు, సముద్రములందు, పొడవుగ నేర్పడే బుడగగూడ సరిపోతుంది.

11 బేడలు (పాట: 350)

వేడుక వాల మాకాశవీధితోఁ బెనచినాఁడు
యేడు జలధులు చేసె విదే మోకాళ్లబంటి
వోడక పిడికిలించి పుగ్రదైత్యుల తలలు
బేడలుగాఁ జేసినాఁడు పెద్దహనుమంతుఁడు ॥ ఏమ ॥

రెండుగా చీలిన పప్పుధాన్యములు. కందిబేడలు సెనగబేడలు వగైరా. ఈ బేడలు వ్యవహారము రాయలసీమయందు మాత్రమే ప్రసిద్ధము. సర్కారువారిలో కందిపప్పు సెనగపప్పు అనియే వ్యవహారము. రాయలసీమలో వుడికినదానికే పప్పు అనివ్యవహారము.

12 రళిత (పాట: 81)

కలితసుదర్శనకఠినవిదారణ
కులిశకోటిభవఘోషణా
ప్రళయానలసంభ్రమవిభ్రమకర
రళిత దైత్యగళరక్తవికిరణా ॥ మర్ద ॥

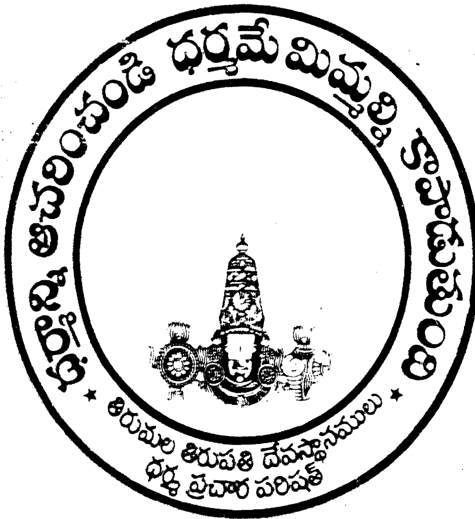
రల—ధాతువు కానరాలేదు. 'లల ఈప్సాయాం' అను ధాతు కృదంతరూపమగు 'లలిత' మునకు 'రలయోరభేదః' అనున్యాయమును జోడించి 'రళిత' వాడినట్లున్నది. 'గలిత' అనుట సహజము. యతిభంగమగునేమో? అయినను అన్నమయ్యసంస్కృతముపై మనమింత చర్చచేయవలసిన పనిలేదు. ఆయన చాల స్వతంత్రుడు.

13. స్వరూపదీక్ష (పాట : 148)

తదియ్యగురుప్రసాదపుపురోడాశ మిచ్చి
కొాదదీర ద్వయమనుకుండలంబులు వెట్టి
యెదలో శ్రీవేంకటేశు నిటు ప్రత్యక్షముచేసె
యిదివో స్వరూపదీక్ష యిచ్చెను మాగురుఁడు ॥ జ్ఞాన ॥

స్వస్వరూపమును తెలిసికొానెడి దీక్ష. తన నిజస్వరూపమును గుర్తెరిగెడిదీక్ష అని భావము.

T.T.D. Religious Series No - 534 Price Rs. 29-00

Printed & Published by Shri M.K.R. Vinayak, I.A.S., Executive Officer.
Tirumala Tirupathi Devasthanams and Printed at Triveni Offset Printers,
Machilipatnam. Ph: 23888